

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ БАЊА ЛУКА

мр Милица Ј. Чизмовић
ЗАШТИТА ПРАВА ЖИГА У ДОМАЋЕМ И
ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ
ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Бања Лука, 2016.

UNIVERSITY OF BANJA LUKA
FACULTY OF LAW

M. Sc. Milica J. Cizmovic

**PROTECTION OF TRADEMARK RIGHTS IN
THE NATIONAL LAW AND
IN THE EUROPEAN UNION LAW**

DOCTORAL DISSERTATION

Banja Luka, 2016.

Ментор:

др Витомир Поповић, редовни професор
Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет

Чланови комисије:

др Генц Трнавци, редовни професор
Универзитет у Бихаћу, Правни факултет

др Јелена Ћеранић, доцент
Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет

Датум одбране: 24. децембар 2016. године

ЗАШТИТА ПРАВА ЖИГА У ДОМАЋЕМ И ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Резиме

Заштита права интелектуалне својине од великог је значаја за носиоца права, али и за државу, јер представља битан фактор конкурентности домаћих производа на домаћем и страном тржишту. Остваривање права и заштиту истих, носилац права остварује путем мјера правне заштите. У интересу је сваке државе да обезбједи квалитетан и адекватан правни систем којим ће осигурати заштиту и спријечити сваку даљу повреду права. Добро уређен правни систем, којим се обезбјеђује гаранција права, катализатор је економског развоја државе из разлога што домаћи и страни инвеститори у правно уређеном друштву виде интерес за инвестирање. Реализација идеје стварања јединственог тржишта остварена је кроз успостављање Европске уније. Жиг као средство идентификације на тржишту роба и услуга, утиче на друштвена кретања на локалном, регионалном и глобалном нивоу. Заснован на лојалности потрошача, жиг добре репутације обезбјеђује трансфер права, иновативност и подстиче улагања са циљем унапријеђења и проширења постојећег производног асортимана. Као дио процеса хармонизације домаћих прописа са прописима Европске уније, Босна и Херцеговина је донијела низ закона који су по свом садржају и предмету, на начин и у обиму који то дозвољава правни систем Босне и Херцеговине, усаглашени са прописима земаља ЕУ. На тај начин Босна и Херцеговина је успоставила квалитетан правно-нормативни оквир за развој и опстанак система интелектуалне својине. Босна и Херцеговина је учинила евидентан напор у уграђивању европских закона о праву интелектуалне својине у своје законе, међутим нужно је доказати да се ти закони ваљано спроводе у пракси. У Босни и Херцеговини нужно је успоставити свијест о потреби заштите интелектуалних добара. Успостављање свијести не може и не треба да буде примарни циљ процеса хармонизације и ефикасног спровођења прописа у пракси, него успостављање квалитетног система заштите који ће за резултат имати подизање свијести о потреби заштите нематеријалних добара, па самим тим и бенефитима које та заштита у процесу примјене даје.

Кључне ријечи: жиг, индустријска својина, заштита права жига, право жига, интелектуална својина, жиг ЕУ, закон о жигу, жигово право, визуелни идентитет.

Научна област: Друштвене науке

Научно поље: Право

CERIF: S 124

PROTECTION OF TRADEMARK RIGHTS IN THE NATIONAL LAW AND IN THE EUROPEAN UNION LAW

Summary

Protection of intellectual property rights is of a great significance for the right holder, but also for the state, as it represents an essential factor of competitiveness of domestic products in the national and foreign market. A holder of the rights shall exercise the right and protection thereof through legal protection measures. It is in the interest of each state to ensure quality and appropriate legal system that would ensure protection and prevent any further violation of the rights. A well-organised legal system, which provides a guarantee of rights, is a catalyst for the economic development of the country since the local as well as international investors see their interest to invest in legally regulated societies. Implementation of the idea to create a single market has been achieved by establishing the European Union. Trademark, as a means of identification in the market of goods and services, affects the social movements at local, regional and global levels. Based on the loyalty of consumers, good reputation trademark ensures the transfer of the right, innovation and encourages investments with the aim of improving and expanding the existing production range. As a part of the process of harmonization of local regulations with regulations of the European Union, Bosnia and Herzegovina has passed a set of laws that are harmonised by their content and subject matter, in the manner and the scope permitted by the legal system of Bosnia and Herzegovina, with EU regulations. In this manner, Bosnia and Herzegovina has established a quality legal and normative framework for the development and survival of the system of intellectual property. Bosnia and Herzegovina has made apparent efforts to incorporate European law on intellectual property into their own laws, but it is necessary to prove that these laws are duly implemented in practice. What is necessary to do in Bosnia and Herzegovina is to raise awareness of the need to protect intellectual goods. Raising the awareness may not and should not be the primary goal of the process of harmonization and efficient implementation of regulation in practice, but establishment of a quality protection system that would result in raising the awareness of the need to protect the

intangible heritage, and therefore the benefits that the protection provides in the process of its application.

Key words: trademark, industrial property, protection of trademark rights, trademark right, intellectual property, EU trademark, trademark law, visual identity.

Scientific area: Humanities

Scientific field: Law

CERIF: S 124

Mentor:

LL.D. Vitomir Popovic, professor
University of Banja Luka, Faculty of Law

Members of the Committee:

LL.D. Genc Trnavci, professor
University of Bihac, Faculty of Law

LL.D. Jelena Ceranic, docent
University of Banja Luka, Faculty of Law

Date of Defense: 24th December 2016.

САДРЖАЈ

I УВОД

II ПОЈАМ, ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ЖИГА И ИЗВОРИ ЖИГОВНОГ ПРАВА

1. Појам интелектуалне својине.....	15
2. Појам права индустријске својине.....	17
3. Историјат.....	19
3.1. Француска.....	21
3.2. Енглеска.....	22
3.3. Њемачка.....	23
3.4. САД.....	24
3.5. Бивша Југославија.....	25
3.6. Историја интелектуалне својине у Србији.....	26
3.7. Интелектуална својина у бившим републикама СФРЈ.....	27
3.8. Историја Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине.....	28
4. Однос права индустријске својине према другим гранама права.....	29
5. Међународне конвенције и уговори у подручју жиговног права.....	31
5.1. Конвенција о оснивању Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO).....	31
5.2. Париска конвенција за заштиту индустријске својине.....	33
5.3. Међународни споразум о међународној регистрацији жигова – Мадридски (Стокхолмски) аранжман.....	39
5.4. Протокол који се односи на Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова.....	41
5.5. Ничански аранжман о међународној класификацији роба и услуга у сврху регистровања жигова.....	43
5.6. Уговор о праву жига.....	49
5.7. Сингапурски уговор о праву жига.....	51

5.8. Бечки споразум о успостави међународне класификације фигуративних елемената жигова.....	52
5.9. Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине Свјетске трговинске организације (WTO – TRIPS споразум).....	54
5.10. Централноевропски споразум о слободној трговини ЦЕФТА 2006.....	60
5.11. Наиробијски уговор о заштити олимпијског симбола.....	61

III ПОДЈЕЛА ЖИГОВА, ОСНОВНЕ ФУНКЦИЈЕ И НАЧЕЛА ПРАВА ЖИГА

1. Појам жига.....	64
2. Врсте и функције жигова.....	65
3. Нестандардни (неконвенционални) жигови.....	70
4. Функције жига.....	75
5. Заштита знака жигом.....	77
6. Употреба симбола уз жиг.....	77
7. Жиг и робна марка.....	78
8. Жиг и знак квалитета.....	78
9. Жиг и пословно име.....	79
10. Жиг и бренд.....	79
11. Исти бренд под различитим именом на свјетском тржишту роба.....	80
12. Жиг и име интернет домена.....	86
13. Дигитални водени жиг.....	86
14. Временски жиг.....	86
15. Начела права жига.....	87

IV ЗАШТИТА ЖИГА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

1. Системи стицања жига и процес регистрације.....	91
1.1. Претраживање или решерш жига.....	91
2. Основи стицања права жига.....	92
3. Пријава жига.....	93
4. Право првенства.....	94
4.1. Унијско право првенства.....	94
4.2. Изложбено (сајамско) право првенства.....	95
5. Основи стицања права жига.....	95

6. Правни оквир стицања и заштите права жига.....	96
7. Пријава жига.....	97
8. Раздвајање пријаве и регистрације.....	102
9. Измјена и одустајање од пријаве.....	104
10. Подносилац пријаве.....	105
11. Регистри.....	106
12. Објављивање жига у Службеном Гласнику.....	109
13. Мишљење заинтересованог лица.....	111
14. Приговор.....	111
15. Суштинско испитивање пријаве.....	114
16. Поступак по приговору у међународним и упоредно-правним системима.....	116
17. Исправа о жигу.....	119
V ПРОМЈЕНЕ НА ЖИГУ	
1. Пренос права на жиг.....	122
1.1. Уговор о преносу права.....	124
1.2. Уступање права кроз уговор о лиценци или франшизингу.....	124
1.2.1. Лиценца.....	124
1.2.2. Франшизинг.....	127
1.3. Залога.....	127
2. Престанак права жига.....	129
2.1. Одрицање од жига.....	130
2.2. Престанак на основу судске одлуке.....	131
2.3. Престанак носиоца жига.....	132
3. Посебни случајеви престанка жига.....	132
4. Оpozив жига у другим случајевима.....	134
5. Поступак по захтјеву за опозив жига.....	135
6. Карактеристике правног регулисања опозива жига у упоредно-правним системима.....	136
VI ЗАШТИТА ПРАВА ЖИГА	
1. Управноправна заштита жига.....	139
2. Царинске мјере.....	140

2.1. Поступак по службеној дужности.....	144
3. Правна заштита жига на интернету.....	145
4. Заштита добро познатих и чувених жигова.....	148
5. Грађанскоправна заштита жига.....	151
6. Заштита жига од радњи нелојалне конкуренције.....	157
6.1. Појам нелојалне конкуренције.....	157
6.2. Модалитети заштите.....	159
7. Кривична и прекршајноправна заштита жига.....	161
7.1. Кривичноправна заштита жига.....	161
7.2. Прекршајноправна заштита према Закону о жигу.....	163
7.3. Заштитне мјере према Закону о жигу.....	163
7.4. Инспекцијска контрола у вези с прекршајима.....	164
7.5. Кривична заштита жига у упоредним правним системима.....	164
8. Вансудско рјешавање спорова у вези са жигом и правом на жиг.....	165
8.1. Арбитражно рјешавање спорова.....	165
8.1.1. Основне карактеристике арбитраже.....	168
8.2. Медијација.....	168
9. Медијација по правилима WIPO-а.....	172
9.1. Покретање поступка.....	172
9.2. Именовање медијатора.....	173
9.3. Заступање.....	174
9.4. Спровођење медијације.....	174
9.5. Улога медијатора.....	175
9.6. Окончање поступка медијације.....	175
9.7. Повјерљивост поступка медијације.....	176
9.8. Накнаде и трошкови.....	176
9.9. Прекид рокова застаре.....	177
9.10. Медијацијске клаузуле.....	177

VII ЗАШТИТА ЖИГА У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Комунитарни жиг.....	181
2. Поступак регистрације комунитарног жига.....	183
3. Од комунитарног жига ка жигу Европске уније –	

реформа жиговог права Европске уније.....	188
3.1. Процесноправне новине.....	189
3.1.1. Од Завода за хармонизацију унутрашњег тржишта ка Заводу за интелектуалну својину Европске уније.....	189
3.1.2. Поступак пред Заводом.....	190
3.1.3. Висина таксе.....	190
3.2. Материјалноправне новине.....	191
3.2.1. Одустајање од услова графичког приказа.....	191
3.2.2. Апсолутни разлози за одбијање.....	192
3.2.3. Случајеви повреде жига.....	192
3.2.4. Ограничења.....	194
3.2.5. Класификација.....	194

VIII ХАРМОНИЗАЦИЈА ЗАКОНОДАВСТВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ СА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ОБЛАСТИ ПРАВА ЖИГА

1. Извори права ЕУ.....	197
1.1. Примарни извори.....	197
1.1.1. Оснивачки уговори.....	197
1.1.2. Уговор о успостављању Устава за Европу.....	198
1.2. Међународни споразуми и међународно обичајно право.....	199
1.3. Секундарни извори права.....	200
1.3.1. Уредбе.....	200
1.3.2. Директиве.....	201
1.3.3. Одлуке.....	201
1.3.4. Препоруке и мишљења.....	201
1.4. Општа правна начела.....	202
1.5. Судска пракса Суда Европске уније.....	203
1.6. Остали акти.....	205
2. Објављивање и ступање на снагу правних аката ЕУ.....	206
3. Појам <i>acquis communautaire</i>	207
4. Обавеза примјене комунитарног права.....	208
5. Надзор над правилном примјеном комунитарног права.....	209
6. Одговорност државе-чланице за повреду права ЕУ.....	210

7. Усклађивање права.....	210
7.1. Врсте правног усклађивања.....	211
7.2. Потпуна и минимална хармонизација.....	212
7.3. Методи хармонизације.....	212
8. Хармонизација у Босни и Херцеговини.....	213
9. Процес стабилизације и придруживања.....	214
10. Споразум о стабилизацији и придруживању.....	216
11. Усклађивање и провођење закона.....	219
12. Фаза добровољног усклађивања законодавства.....	220
13. Правила доношења закона у процесу усклађивања законодавства.....	224
14. Нормативни инструменти.....	225
14.1. ТАИЕХ.....	227
15. Стратегија развоја система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини.....	228
15.1. Новине у праву жига у Босни и Херцеговини по узору на законодавство Европске уније.....	233

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

**ЗАШТИТА ПРАВА ЖИГА У ДОМАЋЕМ И
ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ**

УВОД

Област права жига је комплексна област која је регулисана међународним и националним прописима. Циљ ове докторске дисертације је предочити систем функционисања заштите права жига, у домаћем и праву Европске уније, узимајући при томе у обзир све постојеће специфичности и разлике правних система као резултат хармонизације законских прописа. Процес хармонизације законских прописа је дуг и тежак процес који захтјева компромисно рјешење и одступање од устаљене судске праксе које државе нису често спремне да прихвате. Евидентне разлике између правних система држава значајно отежавају процес хармонизације због чега су државе прибјегле закључивању међународних конвенција, са циљем обезбјеђивања адекватне заштите права интелектуалне својине, па самим тим и права жига. С обзиром на предмет истраживања докторске дисертације, прва и најзначајнија вишестрана конвенција је Париска конвенција за заштиту индустријске својине, закључена 1883. године.

Поред наведене конвенције, као најстаријег извора међународног права жига, нужно је навести и следеће важније и специјализоване конвенције и уговоре, као и прописе Европске уније из области жигова, и то:

- Мадридски аранжман о међународном регистровању жигова (Мадридски аранжман);
- Одлука о ратификацији Протокола који се односи на Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова (Мадридски протокол);
- Одлука о ратификацији Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака поријекла на производима;
- Ничански споразум о међународној класификацији роба и услуга ради регистровања жигова;
- Одлука о ратификацији Споразума о установљењу међународне класификације фигуративних елемената жигова;
- Сингапурски уговор о закону о жигу;
- Париска конвенција о заштити индустријског власништва;

- Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине – TRIPS споразум;
- Одлука о ратификацији Најробског уговора о заштити олимпијског симбола;
- Уредба Савјета ЕУ бр. 40/94 од 20. децембра 1993. године о жигу Заједнице;
- Прва директива ЕУ од 21. децембра 1988. године о приближавању закона држава чланица у вези са жиговима 89/104/ЕЕЗ;
- Уредба Савјета ЕУ бр. 422/2004 од 19. фебруара 2004. године којом се мјења и допуњује Уредба Савјета бр. 40/94 о жигу Заједнице.

Цијенећи значај наведених извора међународног права жига, а у вези са предметом истраживања ове докторске дисертације, међународни извори права жига биће посебно обрађени сходно предложеној структури рада. У складу са постављеним циљем истраживања одређена је и структура докторске дисертације на предложену тему.

Докторска дисертација се састоји из девет тематски повезаних дијелова, и то како слиједи.

Први дио докторске дисертације има карактер увода. У уводном дијелу рада одредиће се предмет и циљ истраживања, радна хипотеза, као и метод и извори истраживања.

У другом дијелу докторске дисертације поближе ће бити објашњена појмовна одређења права жига, са кратким освртом на правно-историјски развој жига и изворе жиговог права (националне и међународне изворе права жига).

Трећи дио посвећен је подјели жигова, основним функцијама жига, као и начелима права жига.

У четвртој дијелу биће обрађена заштита жига у Босни и Херцеговини, а у вези са тим поближе ће бити објашњени системи стицања жига и процес регистрације жига, систем претраживања (*решерш жига*), основи стицања права жига, пријава жига, право првенства, поступак испитивања уредности пријаве, раздвајање

пријаве и регистрације, измјене и одустајање од пријаве и регистри пријава, како се испитивање пријаве жига спроводи у циљу заштите јавног интереса и интереса појединаца, учесника на тржишту робе и услуга. У овом дијелу биће обрађен и поступак заштите жига путем института приговора.

Пети дио посвећен је промјенама на жигу, односно преносу жига и другим модалитетима располагања жигом, опозиву и престанку жига.

Шести дио докторске дисертације посвећен је заштити права жига у домаћем и упоредним правним системима. У вези са тим посебно ће бити обрађена управноправна заштита жига, грађанскоправна, кривична и прекршајноправна заштита жига, али и вансудско рјешавање спорова у вези са жигом и правом жига. У оквиру заштите права жига, због својих специфичности и значаја на тржишту роба и услуга, посебно ће бити обрађен систем заштите општепознатих и чувених жигова, као и систем заштите жига од нелојалне конкуренције.

Седми дио докторске дисертације посвећен је заштити жига у праву Европске уније. У оквиру овог дијела посебно ће бити обрађен комунитарни жиг, поступак регистрације комунитарног жига, реформа жиговог права Европске уније, као и процесноправне и материјалноправне новине.

У *осмом дијелу* докторске дисертације биће обрађена хармонизација законодавства Босне и Херцеговине са законодавством Европске уније у области права жига. У вези са тим, поближе ће бити објашњен појам *acquis communautaire*, извори права ЕУ, обавеза примјене комунитарног права, надзор над правилном примјеном комунитарног права, хармонизација (усклађивање) права Босне и Херцеговине са правном стечевином ЕУ. Поближе ће бити објашњен и споразум о стабилизацији и придруживању, као и стратегија развоја система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини.

Девети дио докторске дисертације предвиђен је за закључна разматрања.

Основне поставке (хипотезе) од којих се у истраживању полази су:

- Анализа законских рјешења права жига у домаћем и праву Европске уније,
- Системи заштите права жига,

- Специфичности и разлике у правном регулисању материје права жига у домаћем и упоредним правним системима.

Актуелни прописи Босне и Херцеговине из области заштите права жига новијег су датума и представљају резултат хармонизације са међународним стандардима које поставља Свјетска трговинска организација и Европска унија, а све то у циљу успостављања модерног система заштите права интелектуалне својине ради остваривања стратешког циља Босне и Херцеговине ка путу ка европским интеграцијама. Будући да Босна и Херцеговина чини све напоре да убрза корак ка европским интеграцијама сваки допринос и залагање ка успостављању бољег и усклађенијег система правне заштите, квалитетног институционалног и техничког оквира довешће до тога да Босна и Херцеговина постане пуноправан и активан учесник у трговини са ЕУ и земљама у региону.

Стога, полазна тачка истраживања ове докторске дисертације је анализа законских рјешења савремених система заштите права жига, како на националном, тако и на нивоу ЕУ, са свим специфичностима и разликама између правних система, као и то колико разлике међу правним системима утичу на правну заштиту уопште.

Методолошки приступ процесу истраживања, формулације и презентације резултата при изради ове докторске дисертације постављен је комплексно путем комбинације основних (аналитичких и синтетичких), општенаучних (индуктивних и дедуктивних, хипотетичких и емпиријских) и посебних метода (правне анализе) на начин да буду примјерени наслову тезе и изложеној структури рада. Његова адекватна примјена омогућиће да се стекну поуздана сазнања о предмету истраживања, чињеницама, појавама, процесима и односима на којима се заснива и спроводи заштита права жига, али и о појмовима, ставовима, судовима и закључцима који су релевантни за испуњавање сврхе овога рада. Извори истраживања су домаћа и страна литература, конвенције, законски текстови домаћег и упоредног права и судска пракса.

Право жига настаје појединачним актом надлежног државног органа, са важењем на територији земље на којој је право жига и конституисано. Принцип

територијалности је утицао на обликовање субјективног права појединца сходно потребама и правилима конкретног правног система. Међутим, развој међународне трговине утицао је на потребу формирања једнообразних правила са важењем на територији више држава због чега је покренут процес хармонизације права кроз доношење конвенција којима су регулисане читаве области права, а потом и међународних споразума, аранжмана и уговора. Процес хармонизације унутар јединственог интеграционог система као што је Европска унија захтјева прихватање уједначених стандарда заштите, али и стварање јединственог права на цјелокупној територији Уније.

У складу са проблематиком и теоријским сазнањима у вези предмета истраживања, као и постављеном радном хипотезом, сврха и циљ предмета истраживања ове докторске дисертације је предочити систем функционисања заштите права жига у домаћем и праву Европске уније, узимајући при томе у обзир све постојеће специфичности и разлике између правних система.

**II ПОЈАМ, ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ЖИГА И
ИЗВОРИ ЖИГОВНОГ ПРАВА**

1. Појам интелектуалне својине

У међународном и упоредном праву, термин *интелектуална својина* је општеприхваћен појам за означавање двије врсте права: **права индустријске својине** и **ауторског и сродних права**. Иако се ради о веома комплексном правном појму, најуопштеније би се могло рећи да је ријеч о својини на нематеријалним, интелектуалним добрима. Систем интелектуалне својине замишљен је да би стимулисао стваралаштво, истраживање и развој кроз правну претпоставку да креативни људи живе од свог рада.¹

Појмом интелектуална својина означава се грана права која регулише право индустријске својине (патент, жиг, географску ознаку поријекла, индустријски дизајн, заштиту топографије интегрисаног кола, биљне сорте) и ауторско и сродна права (ауторско право, права извођача (интерпретатора), права произвођача фонограма, права филмских продуцената (право произвођача видеограма), права организације за радио-дифузију (право произвођача емисија), права произвођача базе података).

У члану 2. став 1. тачка VIII. Конвенције о оснивању Свјетске организације за интелектуалну својину – WIPO прописано је да израз „*интелектуална својина*“ означава права која се односе на:

- књижевна, умјетничка и научна дјела, интерпретације умјетника глумаца и умјетника извођача, на фонограмске записе и на радијске емисије,
- на изуме на свим пољима људске дјелатности,
- научна открића,
- индустријске узорке и моделе,
- творничке, трговачке и услужне заштитне знакове, те на трговачка имена и трговачке називе,

¹ Марић, В.: Заштита интелектуалне својине у Србији, Београд 2013, стр. 2

- заштиту од нелојалне конкуренције и на сва друга права везана уз интелектуалну дјелатност на подручју индустрије, науке, књижевности и умјетности.²

Носилац права својине или власник може искоришћавати своје добро у границама одређеним важећим законским прописима, може забранити другим лицима да користе његово добро без сагласности и отуђити га на начин предвиђен законом. Власништво је по својој природи искључиво и апсолутно, територијално ограничено и, по дефиницији, неограниченог трајања. У савременом праву можемо говорити о својини над покретним стварима, својини над непокретностима и својини на резултатима интелектуалног стваралаштва. Суштинска разлика између стварноправне својине и интелектуалне својине налази се у државини као фактичком односу присвајања ствари и нематеријалног добра. Стварноправна својина санкционише недозвољено држање ствари односно, њихово економско искоришћавање, док право интелектуалне својине забрањује свим лицима, изузев носиоцу права, да се тим добром користе будући да је немогуће контролисати државину на нематеријалном добру.³

Право индустријске својине и ауторско право садрже одлике личних и стварних права, али се и од једних и од других разликују јер имају своја обиљежја *sui generis*. Између ових права постоје одређене разлике али она имају и два основна заједничка именитеља – предмет и економску функцију.

Предмет ове гране права су друштвени односи који настају поводом стварања и кориштења интелектуалних добара која су најчешће резултат људског стваралаштва (нпр. ауторско дјело или проналазак), али и феномени нематеријалне природе (нпр. ознака географског поријекла). Економска функција ових права је да, одређеном кругу лица, обезбједи искључиво овлаштење на

² Бесаровић, В. – Жарковић, Б., Интелектуална својина – међународни уговори, Досије, Београд, 1999., стр.: 18

³ Марковић, С.: Ауторско право и сродна права, Београд 1999, стр. 20

привредно искориштавање интелектуалних добара кроз гарантовање субјективног права.⁴

Поред сличности, ове двије категорије права имају и одређене разлике. Најзначајнија разлика тиче се управо настанка права. Настанак права индустријске својине везује се за доношење појединачног правног акта од стране надлежног орган, док ауторско субјективно право настаје у тренутку настанка дјела.

2. Појам права индустријске својине

Доношење првих националних закона о индустријској својини и међународних конвенција, са основним циљем да се обезбједи заштита права индустријске својине изван националних граница, доводи до формирања права индустријске својине средином прошлог вијека. Појам индустријска својине први пут је употребљен у француском Закону о патентима из 1791. године.

Право индустријске својине је систематизован скуп правних норми којима се регулишу три групе друштвених појава и односа. У прву групу спадају резултати духовног стваралаштва човјека, и то техничке природе, који се у литератури налазе под једним заједничким именом – **проналасци**. Проналазак је резултат проналазачког рада који се може практично примјенити и искориштавати. Они се међусобно разликују по степену инвентивности и предмету заштите, а примјењују се у области индустријске или занатске производње. То су: патенти, мали патент, дизајн, нове биљне сорте, топографија интегрисаних кола и *know-how*.

У другу групу спадају знаци који служе за разликовање једног производа или услуге од других, истих или сличних производа или услуга, као и знаци за обиљежавање поријекла производа. То су: **робни и услужни жигови и географске ознаке поријекла производа**.

⁴ Бесаровић, В.: Интелектуална својина, Београд 2000, стр. 24-25

Ознаке географског поријекла производа представљају знаке разликовања који упућују на подручје са кога потиче производ. Ознаке географског поријекла указују на директну везу између квалитета производа и карактеристика подручја производње. Такав производ црпи своју препознатљивост (висок степен типичности и репутације) из посебних природних и/или људских детерминанти одређеног подручја.

Трећу групу појава и односа чине **иступања и односи привредних субјеката на тржишту**, а у вези са обављањем одређене привредне дјелатности и регулисања конкурентских односа на тржишту. Одредбе права конкуренције примјењују се на конкурентске односе између привредних субјеката, а у вези са неовлашћеним кориштењем патентних права, права сродних патентним правима и права на знакове разликовања. Одредбе права конкуренције се примјењују и на односе који су резултат употребе патента и знакова разликовања, а који услед недостатка правних норми којима би се исти регулисали, регулишу се одредбама права конкуренције. Међународне конвенције, којима се регулише међународно-правна заштита проналазака и знакова разликовања, регулишу истовремено и равноправна и нелојална иступања на тржишту. На тај начин се, у формалном погледу, право о сузбијању нелојалне конкуренције, проналазачко и право знакова разликовања повезују у јединствену грану права – право индустријске својине. Стога, уобичајено је да се ова правна дисциплина, у правној теорији систематизује и проучава у оквиру права индустријске својине.⁵

Термин индустријска својина први пут је званично употребљен 1791. године у француском Закону о патентима. Временом овај термин постаје општеприхваћен за означавање скупа интелектуалних вриједности као резултата духовног стваралаштва човјека. Термин индустријска својина био је у употреби у југословенском праву све до доношења *Закона* 1981. године када је од стране законодавне власти оцијењен као непримјерен за употребу у контексту одредби којима се регулишу права настала друштвеним средствима рада у организацијама

⁵ Јањић, М.: Индустријска својина и ауторско право, Београд, 1982, стр. 176

удруженог рада. Закон из 1981. године није садржио правила о сузбијању нелојалне конкуренције, која су била предмет регулисања другог закона, што донекле оправдава уопштен назив овог закона. Међутим, термин индустријска својина је општеприхваћен термин у употреби у међународном и домаћем праву чиме није искључена могућност сваког законодавства понаособ да истом одреде садржај и домен дјеловања.

Право интелектуалне својине у објективном смислу подразумијева скуп правних норми којима се уређују услови и поступак заштите нематеријалних добара у области индустријског стваралаштва. У субјективном смислу, право индустријске својине је конкретно субјективно право одређеног лица (титулара) на предмету заштите.

3. Историјат

Од времена првих појавних облика жига, па до данас, жиг се користи као средство за означавање поријекла и идентификацију робе.

Историја жига датира још из времена око 5000 година прије Христа. У прилог тој чињеници свједоче и бројни цртежи пронађени на зидовима пећина који су се првенствено користили за означавање власништва. Ископине и различити предмети пронађени на подручју древног Египта, имали су на себи обиљежја религијских симбола. Из периода 3500 година прије Христа пронађени су предмети који су означени цилиндричним печатима који су се користили за означавање робе намјењене продаји. Из тог периода датирају и ткз. власнички знакови који су се употребљавали за означавање црепова, цигли, лончарија, ломљеног камења, а све то са циљем како би се знало ко је направио наведене производе у случају евентуалне грешке, како би се исти казнио.⁶

⁶ Бојациевска, И. М., Појам и историјски развој индустријске својине, Правни живот, бр. 11/2002., стр.: 903

У старом вијеку жигови се појављују у лончарству у виду знакова на античким керамичким производима из грчког и римског времена, а примарна намјена им је била идентификација лончара.

Ови начини обиљежавања предмета, иако кориштени у сврху идентификације и разликовања, не могу се поистовјетити са оним што жиг представља данас, али се сматра претечом жига.

Прва употреба симбола за означавање робе која је слична оном што жиг представља данас видљива је на симболима из древног Рима и земљама у близини Средоземног мора. Ова област сматра се првом регијом у којој је дошло до активног кретања робе.

У периоду Римске империје дошло је до ширења тржишта, што се одразило на повећање производње, па самим тим и промета робе. Произвођачи су све више обиљежавали робу својим знаком чија је примарна улога била рекламна, а после се роба обиљежавала са циљем разликовања од других произвођача и као знак квалитете. Иако најразвијенији правни систем тада, Римско право није познавало норме које су се односиле на кривотворење ознака али се кажњавало неовлаштено кориштење туђег знака. Оштећени је уз кривичноправну заштиту, грађанском тужбом (*actio doli*) могао захтјевати накнаду штете.

У 10. вијеку долази до појаве *знака трговца*, својеврсног *власничког знака* који се користио за доказивање права о власништву на роби чији су власници нестали у бродолому, гусарским нападима и сл.

У 10. и 11. вијеку долази до појаве еснафа и гилда – удружења трговаца. Њихови статуту садржили су одредбе о промету робе и робним знаковима. Одредбе које су се односиле на робне знакове регулисале су употребу робног знака који се тада означавао као *производни знак* и који је био својеврсна гаранција квалитета цеховске робе. Циљ сваког цеха је био да одржи монополски положај, а један од начина да се исти одржи је био да се на тржиште пласирају, по тадашњим

стандардима, висококвалитетни производи. Стога, произвођачи чија роба није задовољила критеријуме по питању квалитета били су санкционисани.

Сваки цех водио је регистар знакова ткз. цеховске књиге у којима је вршен упис свих знакова који су били у употреби на подручју цеха. Цеховски статуту сматрају се претечама данашњих регистара за жигове.

У средњем вијеку употреба знакова у сврху обиљежавања робе била је обавезна. Знакови су се стављали принудно или из обавезе, а корист од обиљежавања робе нису имали произвођачи, односно трговци робом већ искључиво цехови. Знакови су служили потрошачима да у случају евентуалних недостатака у погледу квалитета или тежине материјала од којих је роба сачињена, произвођачу или трговцу робом припишу одговорност. Средњи вијек донио је и прве доктринарне расправе у погледу знакова разликовања.

3.1. Француска

У Француској је 1802. године донешен Закон о творницама, мануфактурама и радним мјестима којим је по први пут на међународном нивоу успостављен систем кажњавања за недозвољено опонашање туђег жига.

Доношењем Закона о знаку мануфактуре и трговачком знаку 1857. године у Француској су уведена два система жиговне регистрације, и то систем регистрације жига заснован на употреби и систем регистрације жига заснован на испитивању. Увођење два система жиговне регистрације у Француској у то вријеме представљало је новину из разлога што је до доношења предметног закона у примјени био само систем регистрације жига заснован на употреби. Такође, овим законом дато је право трговцима да својим жигом означавају робу.⁷ Закон о знаку мануфактуре и трговачком знаку дјелимично је измјењен 1890. и 1944. године, да би 1964. године укинут увођењем система регистрације жига

⁷ Верона, А., Право индустријског власништва, Информатор, Загреб, 1978., стр.: 159

депоновањем. Закон који данас регулише питања права жига у Француској донешен је 1991. године.

3.2. Енглеска

Систем свеобухватне жиговне заштите у Енглеску је уведен 1905. године. Доношењу закона којим је успостављен систем свеобухватне заштите претходила су два закона и то Закон о робним знаковима из 1862. године и Закон о регистрању жигова којим је установљен систем специјалне заштите жигова из 1875. године. Закон из 1905. године претрпио је одређене измјене и допуне 1919. године, а потом и 1937. године, да би већ 1938. године био донешен нови Закон о жигу.

Закон о жигу из 1938. године садржио је иновативне концепте који су у многome превазилазили жигово право Француске. Закон је предвиђао могућност регистрације жига и без стварне употребе истог све докле је подносилац захтјева имао добру намјеру (*bona fide*) употребе знака. Иако је утицао на доношење одређене правне регулативе у праву Америке и Јапана, Закон о жигу из 1938. године темељем регистрације није установљавао право већ само претпоставку права.

Регистрација услужних жигова уведена је законом из 1986. године. Систем регистрације услужних жигова до 1995. године био је у употреби у Енглеској, САД, Њемачкој, Француској и Јапану (Група петорице – Г5).

Готово све индустријализоване земље данас имају систем регистрације услужних жигова. Енглеска је 1994. године, под утицајем Директиве ЕЗ, промјенила услове регистрације жигова. Такође, укинут је систем повезаних жигова и систем дефанзивних жигова из Закона из 1938. године. Актом из 2002. године (*The*

Copyright etc. And Trade Marks – Offences and Enforcement) допуњен је важећи *The Trade Marks Act* из 1994. године.⁸

3.3. Њемачка

Први закон о жиговима у Њемачкој донесен је 1874. године. Овим законом успостављен је несамоствални систем регистрације и испитивања жигова. Усвајањем измјена и допуна закона 1936. године још увијек нису створени услови за објављивање жига након подношења захтјева за регистрацију. Поступку регистрације је претходило и обавјештавање претходно регистроване особе о подношењу захтјева за регистрацију па тек у случају не постојања приговора поступак регистрације је било могуће спровести до краја. Измјенама и допунама закона 1957. године усвојен је услов јавности поднесеног захтјева. Озбиљније измјене и допуне закона услиједиле су 1967. године, а истим је уведен систем испитивања заснован на употреби. Измјенама и допунама из 1979. године у жигово право Њемачке уведени су услужни жигови.

Закон о жиговима претрпио је значајне измјене 1995. године. Неке од измјена су и могућност асигнације жигова, проширење грађе за регистрацију жига и пост-регистрацијски опозицијски систем. Новим законом усвојен је систем опонирања након регистрације жига, као и заштита добро познатих облика и знакова.

У Њемачкој судови су организовани у шеснаест федералних јединица. Степен специјализованости судова за рјешавање спорова насталих по основу повреде права жига у многоме се разликује између федералних јединица. Носиоцу права жига дата је алтернативна могућност избора мјеста подношења тужбе у случају повреде права жига - или према мјесту пребивалишта лица које је извршило повреду права жига или према мјесту гдје је извршена радња којом је учињена повреда права жига. Случајеви повреде права жига рјешавају се у вијећу

⁸ Златовић Д., Жигово право, Загреб, 2008., стр. 116

састављеном од тројице судије пред три судске инстанце, и то: Окружним судом, Апелационим судом или Савезним Врховним судом.⁹

3.4. САД

Први амерички Савезни закон о жиговима донесен је 1870. године. Убрзо након тога по одлуци Врховног суда због става да је закон у супротности са Уставом, исти је и укинут. Године 1881. донешен је нови Закон о жиговима. Овај закон је донешен са циљем заштите права жига у међудржавној трговини. Међутим, 1905. године подвргнут је измјенама и допунама које су биле неопходне како би закон пратио развој америчког тржишта. Након Другог свјетског рата услиједио је нагли економски развој који је захтјевао едукацију јавности у погледу права жига.

У јулу 1946. године (5. јул) донешен је Ланхамов закон, чијим је доношењем америчко право жига доведено у исти ранг са енглеским и њемачким жиговним правом. Ланхамов закон је настао на основама енглеског жиговог права усвајајући главне принципе енглеског жиговог права као своју основу. За разлику од енглеског жиговог права, Ланхамов закон је више потенцирао употребу жига, а не само намјеру употребе као што је то случај са енглеским жиговним правом. Иначе, Ланхамов закон је добио име по конгресмену који га је и предложио, а све то у складу са америчком традицијом.

Нагли развој привреде довео је до појаве кривотворења жигова у правном промету. Под утицајем међународне заједнице, Заступнички дом је 1988. године донио низ измјена и допуна закона. Након што је Сенат усвојио измјене и допуне закона, исте су постале саставни дио закона. Употреба жига је и даље била неопходна да би се спровео поступак регистрације, али је зато и сама намјера употребе жига била довољна за подношење захтјева за регистрацију. Ланхамов закон је усвојио начело испитивања и публикувања захтјева, а уједно је био и први амерички закон који је одобрио регистровање услужних жигова. Усвајањем амандмана из 1996.

⁹ Pagenberg, B., Trademark Protection in Europe, München, 2015., стр.: 10

године, а који се односио на употребу жига за означавање робе и услуга у правном промету од стране неовлаштеног лица ткз. разводњавање жига, уведене су значајне промјене у Ланхамов закон. Овим је обезбјеђена заштита интереса правних лица од неовлаштене употребе њиховог знака у сврху обиљежавања робе и услуга од стране неовлаштених лица чиме би се купци, односно корисници услуга могли довести у забуну у погледу квалитета робе и услуга.

Амандманом из 1999. године представљен је и у закон уведен појам *cybersquatting*. Увођењем *cybersquatting*-а дата је могућност власницима жига да полажу право на припадајући интернет домен. Ово је био још један од начина заштите жига и његовог носиоца од погрешног представљања у јавности од стране неовлаштеног лица.

3.5. Бивша Југославија

Закон о заштити индустријске својине у бившој Југославији донесен је 17. фебруара 1922. године. Доношењу овог закона претходило је доношење Краљевске уредбе о заштити индустријске својине 15. новембра 1920. године. Закон је рађен по узору на аустријски правни систем.

Према одредбама овог Закона жигови су првенствено служили за разликовање робе у правном промету. У Београду је било смјештено сједиште Управе за заштиту индустријске својине која је била надлежна за послове давања, одузимања, поништавања, опозивања и рјешавања по основу поднелих пријава, уписа у регистар и по поступку за оспоравање жига. Закон је 1928. године усклађен са Хашком ревизијом Париске конвенције и Мадридског споразума. Упркос одредбама Закона о неважности правних прописа донелих прије 6. априла 1941. године и за вријеме непријатељске окупације¹⁰, Закон о заштити индустријске својине био је у примјени све до 1961. године када је донешен нови Закон о робним и услужним жиговима¹¹. Закон је правио дистинкцију између

¹⁰ Службени лист ФНРЈ бр. 86/46

¹¹ Службени лист ФНРЈ бр. 45/68

робног и услужног жига, а жиг се дефинисао као ознака за обиљежавање поријекла производа или услуга.

Центар савезне администрације био је смјештен у Београду, тако да су се све пријаве жига тада подносиле у Заводу за патенте у Београду. Закон је 1974. године измјењен и допуњен чиме је дозвољен слободан пренос жига. И даље жиг се није могао регистровати на физичко лице из разлога непризнавања приватног власништва као једне од карактеристика социјалистичког режима.

Реформом законодавства у подручју права индустријске својине, 1981. године донешен је нови Закон о заштити изума, техничких унапређења и знакова разликовања¹². Поред тога што је и овај закон регулисао питања права жига на савезном нивоу, као и упркос обимности правне материје која је овим законом регулисана, Закон о заштити изума, техничких унапређења и знакова разликовања из 1981. године представља значајну кодификацију жиговог права бивше Југославије.

3.6. Историја интелектуалне својине у Србији

Краљевина Србија је била једна од једанаест земаља оснивача Париске уније (1883. године). Међутим, Управа за заштиту индустријске својине, претеча данашњег Завода за интелектуалну својину, основана је тек 1920. године. Институција је од тада до данас више пута мијењала назив, и то:

- Управа за заштиту индустријске својине (од 1920. године),
- Савезна управа за проналазаштво (од 1948. године),
- Савезни уред за патенте (од 1953. године),
- Савезна управа за патенте (од 1956. године),
- Управа за патенте (од 1958. године),
- Савезни завод за патенте (од 1967. године),
- Савезни завод за интелектуалну својину (од 1994. године),

¹² Службени лист СФРЈ бр. 34/81, 3/90, 20/90

- Завод за интелектуалну својину (од 2003. године).

Завод се у својој историји бавио пословима индустријске својине (патенти, жигови, модели и узорци), а од 1981. године и географским ознакама поријекла. Од 1994. године институција је добила у надлежност и послове који се односе на ауторско и сродна права, када је сходно проширењу дјелатности промијенила назив у Савезни завод за интелектуалну својину. Крајем 2007. године завршен је национални CARDS¹³ (*Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization*) програм којим је, уз помоћ Европске патентне организације, из темеља реконструисана рачунарска инфраструктура. Тиме је Завод за интелектуалну својину Србије, по први пут у својој историји, добио савремен информациони систем, чиме је и дисеминација (ширење) информација знатно ефикасније. Овај пројекат је, од стране Европске патентне организације, оцјењен као најуспјешнији у региону.

Завод издаје службено гласило под називом „Гласник интелектуалне својине“, који излази двомјесечно и у њему се објављују подаци о пријавама проналазака и признатим правима својине.

3.7. Интелектуална својина у бившим републикама СФРЈ

Догађаји који су се десили у последњих петнаест година на простору Балкана одразили су се и на област интелектуалне својине. Након распада СФРЈ, нове државе су, у различитим временским периодима, формирале своје заводе за интелектуалну својину. Област интелектуалне својине развијала се упоредо са другим облицима државности, с тим да се тај развој разликовао од државе до државе, условљен развијеношћу исте. У вези са тим, данас је најразвијенији

¹³ CARDS (*Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization*) је програм који је 1991. године покренут од стране Европске уније, а који је усмјерен на обнову, развој и стабилизацију подручја западног Балкана. У периоду од 2000. до 2006. године на подручје западног Балкана, а у оквиру CARDS програма, пласирано је 4,6 милијарде еура кроз различите инвестиције, изградњу објеката, и спровођење других мјера са циљем обнове и успостављања демократске стабилности, институционалног развоја, усаглашавања норми домаћег права са правом Европске уније, успостављања одрживог економског и друштвеног развоја.

Словеначки уред за интелектуалну својину, који је једини у потпуности ускладио материју жига са правом Европске заједнице, као и Државни завод за интелектуално власништво Републике Хрватске. Биро за заштиту индустријске својине бивше југословенске Републике Македоније имао је неуспјешан покушај имплементације Оливетијевог софтвера, тако да и сада користе IPAS, WIPO-ов софтвер за патенте и жигове. Последња република некадашње СФРЈ која се осамосталила, Црна Гора, формирала је свој завод. У међувремену, 2006. године у Црној Гори је формирана институција ПАМ (*Права аутора музике*), која се бави специфичним дјелом интелектуалне својине и која већ након прве године свог постојања биљежи завидне резултате у овој области.

Правна заштита жига и других права индустријског власништва у СФРЈ била је регулисана Законом о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања из 1981. године. Измјенама и допунама овог закона из јануара и априла 1990. године¹⁴, СФРЈ је ушла у круг земаља које на адекватан начин штите права индустријске својине. Материја жига је уређена на начин који је приближан европским стандардима. Правила о жигу прихваћена су без већих измјена и у новим законима о индустријском власништву Словеније, Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине.

3.8. Историја Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине

Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине је правни сљебедник Института за стандардизацију, мјеритељство и интелектуалну својину Босне и Херцеговине (BASMP), који је основан 1. октобра 1992. године. Од тада три закона су регулисала статус овог института. У септембру 2004. године донесен је Закон о оснивању Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ" број 43/04) као самосталне државне организације.

¹⁴ Службени лист СФРЈ 34/81, 3/90 и 20/90

Процес раздвајања Института претходника (BASMP) на три одвојене државне институције трајао је до краја 2006. године. Одлуком од 29. децембра 2006. године Институт је преузео послове у области интелектуалне својине који су се обављали у Институту за стандардизацију, мјеритељство и интелектуалну својину Босне и Херцеговине (BASMP), те од 1. јануара 2007. године обавља послове из своје надлежности као самостална државна институција.¹⁵

У Босни и Херцеговини су право на жиг и права из жига регулисана Законом о жигу БиХ („Службени гласник БиХ“, бр. 53/2010, у даљњем тексту: Закон).

Овај закон је донесен уз уважавање принципа и обавеза преузетих потписивањем међународних уговора, и то:

- Мадридски аранжман о међународном регистрању жигова из 1981. године (у даљњем тексту: Мадридски аранжман),
- Протокол који се односи на Мадридски аранжман из 1989. године (у даљњем тексту: Мадридски протокол),
- Ничански споразум о међународној класификацији роба и услуга ради регистрања жигова из 1957. године,
- Паришка конвенција за заштиту индустријске својине из 1883. године,
- ТРИПС – Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине.

Битно је указати на директиве Савјета Европе, и то прва директива 89/104/ЕЕЗ за усклађивање прописа земаља чланица који се односе на жигове и директива 2004/48/ЕЗ Европског парламента и савјета Европе од 29. априла 2004. године о провођењу права интелектуалне својине, с обзиром на то да су важећи закони из области интелектуалне својине донесени уз поштовање одредби ових директива.

4. Однос права индустријске својине према другим гранама права

Право интелектуалне својине чини посебну грану права. Иако се ради о релативно младој грани права, право интелектуалне својине је правна дисциплина која има

¹⁵ Извор: Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине доступно на адреси: <http://www.ipr.gov.ba/sr/o-nama-sr/istorija-sr.html> (на дан: 11. март 2014. године)

свој предмет и метод проучавања. И поред тога, веза права интелектуалне својине и сродних дисциплина није спорна, а на постојање исте указује и усмјереност права интелектуалне својине на прописе сродних дисциплина у случају постојања правних празнина приликом тумачења права интелектуалне својине. Усмјереност права интелектуалне својине на прописе других грана права указује на везу ове гране права са другим сродним гранама права, и то: грађанским правом, облигационим правом, привредним правом, управним правом, радним и кривичним правом. С обзиром на специфичности права индустријске својине и ауторског и сродних права, као дијелова интелектуалне својине, евидентне су и разлике у односу према сродним дисциплинама.

Настала на основу начела и принципа грађанског права, права индустријске својине у недостатку властитих прописа користе начела и прописе грађанског права.¹⁶ Права индустријске својине дјелују *erga omnes* и своју заштиту, најчешће, остварајују у грађанској парници.¹⁷

На промет права индустријске својине примјењују се правила ЗОО, посебно у дијелу који се односи на уговор о лиценци.

Иако је право индустријске својине приватно право, поступци стицања права пред надлежним државним органом управног су карактера у чему се огледа блиска веза права индустријске својине и управног права.¹⁸

Привредно право је уско повезано са правом индустријске својине. Правна заштита права индустријске својине обухвата процес производње робе и употребу знакова разликовања и њихову тржишну експлоатацију. У вези са тим, најчешћи акти повреде права индустријске својине су последица повреде истих од стране привредних субјеката.

¹⁶ Поленак Акимовска М., Односот међу грађанското право и правото ма индустријската сопственост, Гласник, 1996., 3/1, Скопје, стр.: 301

¹⁷ Више о томе код Чизмић, Ј., Тужбе због повреде жига, Слободно подузетништво, VII, 2000., бр. 4, стр.: 100-108

¹⁸ Бесаровић В., Право индустријске својине и ауторско право, НИО Пословна политика, Београд, 1984., стр.: 21

Веза права индустријске својине са кривичним правом остварује се кроз кривично-правну заштиту у случају повреде права.

Индустријска својина је субјективно право, од велике важности како за власника нове идеје, тако и за државу, јер представља значајну компоненту националног богатства и националне културе. Зато индустријска својина ужива вишеструку правну заштиту. У случају повреде било којег права из подручја индустријске својине, власник заштиту својих права може остварити кроз управни, грађански, прекршајни и кривични поступак примјеном кривичног права као фрагментарног и супсидијарног права утемељеног на начелима размјерности и пропорционалности.¹⁹

Како интелектуална својина штити резултате стваралачког рада, а не рад, са аспекта односа права индустријске својине и радног права битно је да ли је интелектуално добро настало у радном односу или у вези са радним односом.

5. Међународне конвенције и уговори у подручју жиговог права

5.1. Конвенција о оснивању Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO конвенција, 1967. година, допуњена 1979. године)

У циљу унапријеђења заштите интелектуалне својине на глобалном нивоу, државе уговорнице поштујући суверенитет и једнакост свих чланица унија основаних са циљем заштите индустријске својине, 1967. године основале су Свјетску организацију за интелектуалну својину (енг. *World Intellectual Property Organization* / фран. *Organisation mondiale de la propriété intellectuelle*).

WIPO преко својих надлежних органа и под резервом надлежности појединих унија настоји утицати на доношење мјера намјењених унапријеђењу заштите интелектуалне својине у свијету и усклађивању националних законодавстава из

¹⁹ Група аутора, Приручник из области интелектуалног власништва за судије, Босна и Херцеговина 2013, стр. 295

ове области. Такође, развијати доношење мјера намјењених осигуравању административне службе Париске уније, посебних унија основаних у вези са овом унијом, као и Бернске уније; потиче прихватање међународних обавеза које имају за циљ развијање заштите интелектуалне својине; обезбјеђује сарадњу државама које од ње траже техничко-правну помоћ у подручју интелектуалне својине; прикупља и обезбјеђује даљњи пласман информација које се односе на заштиту интелектуалне својине, обавља и подстиче проучавање у овој области и о томе обавјештава јавност; обезбјеђује службе које омогућавају међународну заштиту интелектуалне својине; спроводи поступак регистрације и о истој обавјештава јавност као и друге одговарајуће мјере у складу са примарним циљем WIPO-а.

Чланицом WIPO-а може постати свака држава која је чланица Париске уније или чланица Бернске уније или чланица Организације Уједињених народа или неке од специјализованих агенција при Организацији Уједињених народа или Међународне агенције за атомску енергију или Статута Међународног суда правде или да је позвана од стране Генералне скупштине WIPO-а да постане чланица WIPO-а.

Главна тијела WIPO-а су: Генерална скупштина, Конференција, Координацијски одбор и Међународна канцеларија за интелектуалну својину. Сједиште WIPO-а је у Женеви. Конвенцију је ратификовало 188 држава²⁰, а администрира 26 међународних споразума.

²⁰ Земље чланице WIPO-а су: Авганистан, Албанија, Алжир, Андора, Ангола, Антигва и Барбуда, Аргентина, Јерменија, Аустралија, Аустрија, Азербејџан, Бахами, Краљевина Бахреин, Бангладеш, Барбадос, Бјелорусија, Белгија, Белизе, Бенин, Бутан, Боливија (*званично* Вишенационална Држава Боливија), Босна и Херцеговина, Боцвана, Бразил, Брунеј, Бугарска, Буркина Фасо, Бурунди, Кабо-Верде, Камбоџа, Камерун, Канада, Централноафричка Република, Чад, Чиле, Кина, Колумбија, Комори (*званично* Савез Комора), Конго, Костарика, Обала Слоноваче, Хрватска, Куба, Кипар, Чешка Република, Демократска Народна Република Кореја, Демократска Република Конго, Данска, Џибути, Доминика, Доминиканска Република, Еквадор, Египат, Ел Салвадор, Екваторијална Гвинеја, Еритреја, Естонија, Етиопија, Фиџи, Финска, Француска, Габон, Гамбија, Грузија, Њемачка, Гана, Грчка, Гренада, Гватемала, Гвинеја, Гвинеја Бисао, Гвајана, Хаити, Света Столица, Хондурас, Мађарска, Исланд, Индија, Индонезија, Иран (Исламска Република), Ирак, Ирска, Израел, Италија, Јамајка, Јапан, Јордан, Казахстан, Кенија, Кирибати, Кувајт, Киргистан, Лао Народна Демократска Република, Летонија, Либан, Лесото, Либерија, Либија, Лихтенштајн, Литванија, Луксембург, Мадагаскар, Малави, Малезија, Малдиви, Мали, Малта, Мауританија, Маурицијус, Мексико, Монако, Монголија, Црна Гора, Мароко, Мозамбик, Мјанмар, Намибија, Непал, Холандија, Нови Зеланд, Никарагва, Нигер, Нигерија, Ниуе, Норвешка, Оман, Пакистан,

5.2. Париска конвенција за заштиту индустријске својине (1883. година)

Париска конвенција о заштити индустријске својине од 20. марта 1883. године, ревидирана 14. децембра 1900. године у Бриселу, 2. јуна 1911. године у Вашингтону, 6. новембра 1925. године у Хагу, 2. јуна 1934. године у Лондону, 31. октобра 1958. године у Лисабону и 14. јула 1967. године у Стокхолму.

Земље на које се примјењује Париска конвенција сачињавају Унију за заштиту индустријске својине – Париску унију.²¹ Припадници земаља Париске уније у осталим земљама Уније у погледу заштите индустријске својине уживаће исту корист и имати исту заштиту и иста законска средства против сваке повреде нанесене њиховим правима као и држављани односне земље. Све то под условом да се тим не вријеђају права нарочито предвиђена овом конвенцијом (начело узајамности или националног третмана).

По овој конвенцији предмет заштите индустријске својине су патенти, модели за искориштавање, индустријски узорци или модели, фабрички или трговачки жигови, услужни жигови, трговачко име и ознаке или имена поријекла, као и сузбијање нелојалне конкуренције. Појам индустријска својина дефинише се у најширем значењу, стога се не односи само на индустријску и трговину у правом смислу те ријечи него и на грану пољопривредних и екстрактивних индустрија, као и на све фабрициране или природне производе попут вина, цереалија, листовата дувана, воћа, стоке, руде, минералне воде, пива, цвијећа, брашна.

Панама, Папуа Нова Гвинеја, Парагвај, Перу, Филипини, Пољска, Португал, Катар, Република Кореја, Република Молдавија, Румунија, Руска Федерација, Руанди, Сент Китс и Невис, Света Луција, Свети Винсент и Гренадини, Самоа, Сан Марино, Сао Томе и Принципе, Саудијска Арабија, Сенегал, Србија, Сејшели, Сијера Леоне, Сингапур, Словачка, Словенија, Сомалија, Јужна Африка, Шпанија, Шри Ланка, Судан, Суринам, Свазиленд, Шведска, Швајцарска, Сиријска Арапска Република, Таџикистан, Тајланд, Бивша Југословенска Република Македонија, Того, Тонга, Тринидад и Тобаго, Тунис, Турска, Туркменистан, Тувалу, Уганда, Украјина, Уједињени Арапски Емирати, Велика Британија, Уједињена Република Танзанија, Сједињене Америчке Државе, Уругвај, Узбекистан, Вануату, Венецуела (*званично* Боливарска Република Венецуела), Вијетнам, Јемен, Замбија, Зимбабве.

²¹ Vanzetti, A., di Cataldo, V., Manuale di Diritto Industriale, sec. ed., Giuffrè Editore, Milano, 1996., стр.: 431

Париска конвенција уређује три темељна начела: начело асимилације, начело минималних права или минималне заштите и начело узајамности или националног третмана.²²

У погледу права изједначени су и припадници земаља које не припадају Унији, а који бораве или имају стварна и озбиљна индустријска или трговинска предузећа на територији једне од земаља Уније (начело асимилације).

Начело минималних права обезбјеђује подносиоцу (или примаоцу права) пријаве патента, модела за искориштавање, индустријског узорка или модела, фабричког или трговачког жига у једној од земаља Уније да приликом подношења одговарајуће пријаве у другим земљама ужива право првенства за вријеме одређених рокова.

Уредном националном пријавом подразумјева се свака пријава из које се може установити датум подношења у одговарајућој земљи, без обзира на даљњу судбину ове пријаве. Рокови права првенства износе дванаест мјесеци за патенте и моделе за искориштавање, а шест мјесеци за индустријске узорке и моделе, као и за фабричке и трговачке жигове. Рокови почињу тећи од датума подношења прве пријаве у једној од земаља Уније, с тим што се дан подношења пријаве не рачуна у рок.

Првом пријавом, од чијег дана подношења почиње тећи рок права првенства, сматраће се и каснија пријава која се односи на исти предмет као и ранија пријава поднесена у истој земљи Уније под условом да је на дан подношења касније пријаве ранија пријава била повучена, напуштена или одбијена, а да није била на увиду јавности и да њом нису заснована нека права, као и да већ није послужила као основ за тражење права првенства. У том случају ранија пријава неће моћи послужити као основ за тражење права првенства. Свако лице које има намјеру да се позива на право првенства раније поднесене пријаве дужно је поднијети изјаву

²² Чизмић, Ј., Темељна начела Паришке конвенције за заштиту индустријског власништва, Информатор, бр. 4301, од 27. маја 1995. године, стр.: 7

са назначењем датума и земље пријаве. Свака земља одређује рок до којег се ова изјава мора поднијети. Права трећих лица, стечена прије дана подношења прве пријаве која служи као основ за право првенства, регулишу се унутрашњим законодавством сваке земље Уније. Минимална права вриједе *iure conventionis* и не могу бити умањена националним прописима на штету стицаоца тих права.

Услове пријављивања и регистравања фабричких или трговачких жигова одређује свака земља својим националним законодавством. Такође, жиг који припадник једне земље Уније пријави у било којој земљи Уније неће се моћи одбити или поништити само због тога што није био пријављен, регистрован или објављен у земљи поријекла. Правилно регистрован жиг у некој земљи Уније сматраће се независним од жигова регистрованих у другим земљама Уније, укључујући и земљу поријекла.

Земље Уније обавезују се да по званичној дужности (ако законодавство земље то допушта) или по захтјеву заинтересованог одбију или пониште регистрацију и забране употребу фабричког или трговачког жига који представља репродукцију, подражавање или превод извршен тако да може створити пометњу са неким жигом који би надлежна власт земље регистрације или употребе сматрала да је у тој земљи несумњиво познат као жиг лица које ужива право да се користи овом конвенцијом и употребљава се за истовјетне или сличне производе. На исти начин поступиће се и у случају ако битни дио жига представља репродукцију једног таквог жига или подражавање које може створити пометњу са овим жигом. За брисање таквог жига из регистра одређује се рок од 5 (пет) година од дана регистрације, док за жигове који су регистровани или се користе злонамјерно не одређују рокови за брисање или забрану употребе.

Према одредбама чл. 6 *quinquies* Париске конвенције пријављеном жигу ниједна земља Уније не може ускратити заштиту из разлога што такав жиг није пријављен, регистрован или обновљен у земљи поријекла. Сваки фабрички или трговачки жиг правилно регистрован у земљи поријекла може се пријавити и заштитити онакав

какав је и у осталим земљама Уније под условима прописаним чланом 6. *quinquies* Париске конвенције.

Земљом поријекла сматра се она земља Уније у којој пријавилац има озбиљно и стварно индустријско или трговинско предузеће, а ако нема таквог предузећа у Унији, онда према земљи Уније у којој он има своје пребивалиште, а ако нема ни пребивалиште у Унији, онда према земљи његовог држављанства у случају да је он припадник једне од земаља Уније.

Према начелу *telle-quelle* заштита жига може се ускратити или жиг поништити само из разлога, и то:

- ако је жиг такве природе да може нашкодити стеченим правима трећих особа у земљи у којој се заштита тражи;
- када је жиг без икаквих дистинктивних карактеристика или је искључиво састављен од знакова или обиљежја која би могла послужити у трговини ради ознаке врсте, квалитета, количине, намјене, вриједности, мјеста, поријекла производа или времена производње, или који је постао уобичајен у обичном говору или у редовитим и сталним навикама трговине земље гдје је заштита тражена;
- када је жиг противан моралу или јавном поретку, а нарочито онај који може преварити јавност. Утврђено је да се један жиг неће сматрати као противан јавном поретку из јединог разлога што не одговара некој одредби законодавства о жиговима, изузимајући случај када се и сама та одредба тиче јавног поретка.²³

Приликом оцјене да ли је жиг прикладан за заштиту, узимају се у обзир све стварне околности, а нарочито трајање употребе жига. Уколико се фабрички или трговачки жигови разликују само по елементима који не мјењају њихову дистинктивну особину и не вријеђају идентичност жигова у оном облику у којем су били регистровани у земљи поријекла, то није разлог да исти буду одбијени у

²³ Чизмић, Ј., Паришка конвенција за заштиту индустријског власништва, Право у господарству, год. 33., бр. 9-10., 1994., стр.: 649

осталим земљама Уније. Само жигови који су регистровани у земљи поријекла дају могућност позивања на одредбе члана 6. *quinquies*. Међутим, обнављање регистрације једног жига у земљи поријекла не повлачи за собом и обавезу обнављања регистрације у другим земљама Уније у којима би тај жиг био регистрован.

Према члану 6. *sexies* земље Уније обавезују се да штите услужне жигове, с тим што не морају предвидјети њихову регистрацију. Ако представник или заступник оног који је носилац права на жиг у једној земљи Уније тражи, без овлаштења овог носиоца права, регистровање тог жига на своје име у једној или више ових земаља, носилац права може се успротивити траженом регистровању или тражити брисање жига, односно, ако закон земље то допушта, пренос овог регистровања на своје име, уколико овај представник или заступник не оправда своје поступке (агентски жиг)²⁴. Носилац права на жиг има право да се успротиви свакој употреби жига од стране његовог представника или заступника, ако није дао овлаштење за употребу жига.

У погледу заштите колективних жигова, земље Уније се обавезују да изврше регистрацију и да заштите колективне жигове који припадају удружењима чије се постојање не противи закону земље поријекла, чак о инда ако та удружења немају трговачког или индустријског предузећа. Свака земља утврђује посебне услове под којима ће се штитити колективни жиг. У случају да је колективни жиг противан јавном интересу свака земља задржава право да одбије заштиту таквом жигу. Међутим, према члану 7. *bis* заштита тих жигова не може се одрећи ниједном удружењу чије се постојање не противи закону земље поријекла због тога што оно нема предузећа у земљи у којој се тражи заштита или што није установљено у складу са законодавством те земље.

²⁴ Верона, А., Право индустријског власништва, Информатор, Загреб, 1978., стр.: 31

Иначе, трговачко име (фирма) биће заштићено у свим земљама Уније било да оно чини или не чини дио неког фабричког или трговачког жига, као и без обавезе пријављивања или регистравања.

У циљу сузбијања лажних ознака поријекла приликом увоза робе, сваки производ који бесправно носи један фабрички или трговачки жиг, односно трговачко име, биће заплијењен приликом увоза у ону земљу Уније у којој конкретни жиг или конкретно трговачко име, има право на законску заштиту. На исти начин ће се поступити у земљи у којој је стављање жига или имена извршено бесправно или у земљи у коју производ буде увезен. Заплијена се обавља на захтјев јавног тужиоца, друге надлежне власти, једне заинтересоване стране, физичког или правног лица, према унутрашњем законодавству сваке земље. У случају транзита робе, власти нису обавезне извршити заплијену. Ако законодавство једне земље не прописује заплијену робе приликом увоза, заплена ће бити замијењена забраном увоза или запленом у унутрашњости земље.

У погледу нелојалне конкуренције Париска конвенција обавезује земље чланице Уније да припадницима Уније осигурају стварну заштиту у борби против нелојалне конкуренције. Према члану 10. bis акт нелојалне конкуренције је сваки акт конкуренције који је супротан поштеним обичајима у индустрији или трговини. У вези са тим, треба забранити нарочито она дјела која по својој природи могу створити забуну, ма којим средством, са предузећем, производима или индустријском, односно ском дјелатношћу једног конкурента, лажне примједбе усмјерене са циљем дискредитације предузећа, производа или индустријске, односно трговинске дјелатности конкурента, као и ознаке или наводе чија употреба у трговини може довести јавност у заблуду о поријеклу, начину производње, особинама, погодностима за употребу или количини робе.²⁵

Према члану 12. Париске конвенције свака земља Уније обавезује се установити посебну управу за индустријско власништво и централу за обавјештавање

²⁵ Ibid., стр.: 655

јавности о патентима, моделима за искориштавање, индустријским узорцима или моделима и фабричким или трговачким жиговима. Ова ће управа издавати званични периодични лист у којем ће објављивати имена носилаца одобрених патената са кратким означањем заштићених проналазака, као и репродукције регистрованих жигова.

Унија има Скупштину састављену од земаља Уније. Скупштина има Извршни одбор. Извршни одбор састављен је од земаља које изабере Скупштина међу својим чланицама. Управне послове Уније обавља Међународни биро.

5.3. Међународни споразум о међународној регистрацији жигова – Мадридски (Стокхолмски) аранжман (1891. година)

Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова из 1891. године, ревидирана у Бриселу 14. децембра 1900. године, у Вашингтону 2. јуна 1911. године, у Хагу 6. новембра 1925. године, у Лондону 2. јуна 1934. године, у Ници 15. јуна 1957. године и у Стокхолму 14. јула 1967. године, је међународни уговор из области индустријске својине који регулише стицање заштите жигова подношењем једне пријаве жига Међународном бироу за интелектуалну својину (у даљњем тексту: Међународни биро), из Конвенције о оснивању Свјетске организације за интелектуалну својину.

Припадници сваке земље уговорнице могу једном пријавом и регистрацијом код Међународног бироа обезбједити заштиту регистрованих жигова који се примјењују на производе или услуге у земљи поријекла. Пријава се подноси путем администрације земље поријекла жига на обрасцу чија је садржина прописана правилником за извршење. Администрација земље поријекла жига овјерава да наводи у пријави одговарају наводима у националном регистру и назначиће датум и број пријаве и регистравања у земљи поријекла, као и датум пријаве за међународно регистравање. Међународни биро се не упушта у провјеру пријаве, сматрајући да је администрација земље поријекла жига то претходно учинила. Међународни биро доставља по примјерак пријаве администрацији оних

држава за које је у пријави заштита тражена. Администрација земље поријекла жига може, у року од годину дана од дана уписа међународне пријаве у регистар Међународног бироа, одбити међународну регистрацију жига позивајући се на одредбе домаћег права.

У случају одбијања међународне регистрације жига администрација је дужна доставити разлоге одбијања захтјева за територијалним протезањем заштите жига Међународном бироу и то у року предвиђеном националним законодавством, односно најкасније прије истека године дана од међународне регистрације, односно од датума подношења захтјева за територијалним протезањем заштите жига. Администрације које, у горе наведеним роковима, не доставе Међународном бироу одлуку о привременом или коначном одбијању регистрације неког жига или захтјева за територијалним протезањем заштите, губе право на одбијање регистрације, односно територијалног протезања заштите жига.

Међународна регистрација траје 20 (двадесет) година, са могућношћу продужења важења регистрације на даљњих 20 година и то без ограничења. Међународни жиг је првих пет година од регистрације везан статусом жига у земљи поријекла, тако да уколико из одређених разлога у периоду од пет година од регистрације жига престане важити жиг у земљи поријекла, престао би важити и међународни жиг. По истеку периода од пет година од датума међународне регистрације, ова регистрација постаје независна од претходно регистрованог жига у земљи поријекла.

Подаци о међународним жиговима објављују се у мјесечном часопису Међународног бироа „*Les Marques internationales*“, а по примјерак пријаве доставља се администрацији земаља у којима је заштита тражена.

Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова окарактерисан је као строг и као споразум који није усклађен са савременом концепцијом жига што је резултирало мањим бројем земаља потписница Споразума. Ревизијом Мадридског споразума кроз доношење Протокола који се односи на Мадридски споразум

уведене су одређене промјене и новитети у систем међународног регистравања жигова што је довело до наглог пораста броја земаља чланица Мадридске уније.

5.4. Протокол који се односи на Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова (1989. година)

Протокол који се односи на Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова, усвојен 27. јуна 1989. године у Мадриду у оригиналу на енглеском, француском и шпанском језику, је резултат ревизије Мадридског споразума са циљем превладавања потешкоћа које су биле разлог неприступања споразуму земаља нечланица Мадридског споразума.

Свака држава чланица Париске конвенције о заштити индустријске својине може да постане чланица овог Протокола. Државе чланице (ткз. државе уговорнице) овог Протокола, чак и ако нису чланице Мадридског аранжмана о међународном регистравању жигова, као и организације чланице (ткз. организације уговорнице) Протокола, чланице су исте Уније чије су чланице и државе чланице Мадридског аранжмана.

Када је пријава за регистравање жига поднијета у Заводу државе уговорнице, односно организације уговорнице (у даљем тексту: стране уговорнице), лице које је подносилац те пријаве или носилац права на тај регистровани жиг може под одређеним условима, на основу одредби овог Протокола, да обезбиједи заштиту жига на територији страна уговорница, регистравањем тог жига у регистру Међународног бироа Свјетске организације за интелектуалну својину.

Лице које је подносилац пријаве или носилац права на регистровани жиг, може да обезбједи заштиту жига на територији страна уговорница, под условом да је у моменту када је основна пријава поднијета или када је извршена регистрација основне пријаве у Заводу државе или организације уговорнице, припадник те државе уговорнице или државе чланице те организације уговорнице, односно да

има боравиште или стварно и озбиљно индустријско или трговинско предузеће на територији државе уговорнице или наведене организације уговорнице.

Пријава за међународно регистровање подноси се Међународном бироу посредством Завода код кога је поднијета основна пријава или гдје је извршена основна регистрација. Пријава се подноси на обрасцу прописаним Правилником за извршење. Завод поријекла потврђује да подаци наведени у међународној пријави одговарају подацима наведеним у основној пријави или основној регистрацији у тренутку потврђивања. Подносилац пријаве је дужан да назначи производе и услуге (по могућности и одговарајућу класу, односно класе) за које се тражи заштита, према класификацији установљеној Ничанским аранжманом о међународној класификацији производа и услуга у циљу регистровања жигова. Назначене класе производа и/или услуга од стране подносиоца пријаве контролише Међународни биро у сарадњи са Заводом поријекла. У случају неслагања између Завода поријекла и Међународног бироа, узима се у обзир став и мишљење Међународног бироа. У случају да, подносилац пријаве ово не учини, класификацију производа и услуга у одговарајуће класе по наведеној класификацији извршиће Међународни биро.

Међународна регистрација се евидентира под датумом пријема међународне пријаве од стране Завода поријекла, под условом да је међународна пријава примљена у Међународни биро у року од два мјесеца од тог датума. У супротном, међународна регистрација ће носити датум када је та међународна пријава примљена у Међународни биро. Потом, Међународни биро без одлагања обавјештава заинтересоване Заводе о међународном регистровању. Сви жигови регистровани у Међународном регистру објављују се у периодичном службеном гласнику који издаје Међународни биро на основу података наведених у међународној пријави.²⁶

²⁶ Више о томе: Тијанић, П., Међународна заштита жига у судској пракси, Право и привреда, бр. 5-8/96., стр.: 192

Регистрација жига у Међународном бироу важи 10 (десет) година уз могућност обнављања регистрације за период од наредних десет година од истека претходног периода важења, а све то под условом плаћања за то предвиђених такси.

5.5. Ничански аранжман о међународној класификацији роба и услуга у сврху регистровања жигова (1957. година)

Ничански аранжман о међународној класификацији роба и услуга у сврху регистровања жигова донесен на основу споразума постигнутог на Дипломатској конференцији у Ници 15. јуна 1957. године (у примјени од 1961. године), ревидиран у Стокхолму 14. јула 1967. године и у Женеви 13. маја 1977. године, а отом измјењен 28. септембра 1979. године у Женеви.

Земље на које се примјењује овај аранжман организоване су у посебну унију и прихватају заједничку класификацију производа и услуга ради регистрације жигова. Класификација обухвата:

- попис разреда, по потреби попраћен са одговарајућим објашњењима;
- абecedни попис производа и услуга, са знацима разреда у који се сврстава сваки производ или услуга.²⁷

Класификација је састављена на француском и енглеском језику, а садржи 45 класа по абecedном попису обухваћених роба и услуга - класа од 1 до 34 за робу и од 35 до 45 за услуге, и то:

Класа 1: хемијски производи који се употребљавају у индустрији, науци, фотографији, пољопривреди, хортикултури и шумарству; непрерађене вјештачке смоле, непрерађене пластичне материје; ђубрива; смеће за гашење ватре; препарати за каљење и заваривање; хемијске супстанце за очување намирница; материје за штављење; лепљиве супстанце које се употребљавају у индустрији.

²⁷ Члан 1. став 2. Ничанског споразума

Класа 2: боје, фирнајзи, лакови, средства за заштиту од рђе и труљења дрвета; материје за бојење; средства за нагризање; сирове природне смоле; метали у облику листова и праха за сликаре, декоратере, штампаре и умјетнике.

Класа 3: средства за бијељење и друге супстанце за употребу у перионицама; препарати за чишћење, полирање, рибање и нагризање; сапуни; парфимерија, етерична уља, козметика, лосиони за косу; пасте за зубе.

Класа 4: индустријска уља и масти; мазива; једињења за скупљање прашине влажењем и везивањем; горива (укључујући и моторна течна горива) и материје за освјетљавање; свијеће и фитиљи за освјетљавање.

Класа 5: фармацеутски и ветеринарски препарати; санитарни препарати за медицинску употребу; дијететске супстанце прилагођене за употребу у медицини, храна за бебе; фластери, материјали за завијање; материјали за пломбирање зуба, зубарска смола; дезинфекциона средства; препарати за уништавање штеточина; фунгициди, хербициди.

Класа 6: обични метали и њихове легуре; метални грађевински материјали; металне преносне грађевине; материјали од метала за жељезничке шине; неелектричне жице и каблови од обичног метала; браварски производи; мали метални гвожђарски производи; цјевчице и цијеви од метала; сефови; производи од обичних метала који нису укључени у друге класе; руде.

Класа 7: машине и машински алати; мотори и погонске машине (осим за сувоземна возила); машинске спојнице и трансмисиони елементи (осим за сувоземна возила); пољопривредне справе; инкубатори за јаја.

Класа 8: ручни алати и справе (којима се ручно управља); прибор за јело; хладно оружје; жилети.

Класа 9: апарати и научни инструменти, поморски, геодетски, фотографски, кинематографски, оптички, за вагање, мјерење, си-гнализацију, контролу (инспекцију), спасавање и наставу; апарати и инструменти за провођење, прекид, трансформацију, акумулацију, регулисање и контролу електрицитета; апарати за снимање, пренос и репродуковање звука или слике; магнетни носиоци података, дискови за снимање; аутоматске машине и механизми за апарате који се покрећу новцем или жетоном; регистар касе, рачунске машине, опрема за обраду података и компјутери; апарати за гашење пожара.

Класа 10: хируршки, медицински, зубарски и ветеринарски апарати и инструменти; вјештачки удови, очи и зуби; ортопедски артикли; хируршки материјали за зашивање.

Класа 11: апарати за освјетљавање, гријање, производњу паре, кување, хлађење, сушење, вентилацију, снабдијевање водом и за санитарне сврхе.

Класа 12: возила; апарати за кретање по земљи, ваздуху или води.

Класа 13: ватрено оружје; муниција и пројектили; експлозивни; средства за ватромет.

Класа 14: драгоцјени метали и њихове легуре и производи од драгоцјених метала или са превлаком од њих, који нису укључени у друге класе; накит, бижутерија, драго камење; часовничарски и хро-нометријски инструменти.

Класа 15: музички инструменти.

Класа 16: хартија, картон и производи од њих, који нису укључени у друге класе; штампане ствари; књиговезачки материјал; фотографије; канцеларијски материјал; лепеила за канцеларијске и кућне потребе; умјетнички материјали; кичице; писаће машине и канцеларијски реквизити (изузев намјештаја); материјали за обуку и наставу (изузев апарата); пластични материјал за паковање (који није укључен у друге класе); штампарска слова; клишеи.

Класа 17: гума, гутаперка, каучук, азбест, лискун и производи направљени од ових материјала који нису укључени у друге класе; полупрерађени (пластични производи; материјали за подбијање (подлошке), заптивање и изоловање; савитљиве неметалне цеви.

Класа 18: кожа и имитација коже, производи израђени од ових материјала који нису укључени у друге класе; животињска кожа; кофери и путне торбе; кишобрани, сунцобрани и штапови за ходање; бичеви, сарачка и седларска роба.

Класа 19: грађевински материјали (неметални); чврсте неметалне цеви за грађевине; асфалт, црна смола и битумен, неметалне преносне грађевине; споменици, који нису од метала.

Класа 20: намјештај, огледала, оквири за слике; производи (који нису обухваћени другим класама) од дрвета, плуте, трске, рогоза, врбовог прућа, рога, кости, слоноваче, китове кости, шкољки, ћилибара, седефа, морске пјене и замјене свих ових материјала, или од пластике.

Класа 21: кућне или кухињске справе и посуде (које нису од драгоцјених метала или са превлакама од њих); чешљеви и сунђери; четке (изузев кичица); материјали за прављење четки; артикли који се користе при чишћењу; челична вуна; непрерађено или полупрерађено стакло (осим стакла које се користи у грађевинарству); стакларија, порцелан, фајанс, грнчарија и лончарија која није укључена у друге класе.

Класа 22: ужад, канапи, мреже, шатори, надстрешнице од цираде, цираде, једра, вреће (цакови) и торбе (које нису укључене у друге класе); материјали за пуњење мадраца (осим од гуме или пластике); сирове влакнасте текстилне материје.

Класа 23: пређа и конац, за текстилну употребу.

Класа 24: текстил и текстилни производи који нису обухваћени другим класама; прекривачи за кревете и столове.

Класа 25: одјећа, обућа, покривала за главу.

Класа 26: чипка и вез, траке (пантљике) и гајтани; дугмад, копче и петље, шпенадле и игле; вјештачко цвијеће.

Класа 27: теписи, асуре, простирке и отирачи, линолеум и други материјали за покривање подова; прекривачи за зидове (нетекстилни).

Класа 28: игре и играчке; гимнастички и спортски артикли који нису обухваћени другим класама; украси за јелке.

Класа 29: месо, риба, живина и дивљач; месне прерађевине; конзервисано, сушено и кувано воће и поврће; желеи, џемови, компоти; јаја, млијеко и мљечни производи; јестива уља и масти.

Класа 30: кафа, чај, какао, шећер, пиринач, тапиока, саго, замјена кафе; брашно и производи од житарица, хљеб, колачи, посластице, сладоледи; мед, меласа, квасац, прашак за пециво; со, сенф; сирће, сосови (као зачини); зачини; лед.

Класа 31: пољопривредни, вртларски и шумарски производи и зрневље који нису укључени у друге класе; живе животиње; свјеже воће и поврће; сјеме, природне биљке и цвијеће; храна за животиње, слад.

Класа 32: пиво, минералне и содне воде и друга безалкохолна пића; пића од воћа и воћни сокови; сирупи и други препарати за производњу пића.

Класа 33: алкохолна пића (изузев пива).

Класа 34: дуван; артикли за пушаче; шибице.

Класа 35: оглашавање; вођење послова; пословно управљање; канце-ларијски послови.

Класа 36: осигурање; финансијски послови; новчани (монетарни) по-слови; послови везани за непокретности.

Класа 37: грађевинско конструисање; поправљање; услуге инсталирања (инсталационе услуге).

Класа 38: телекомуникације.

Класа 39: транспортне услуге; паковање и складиштење робе; орга-низовање путовања.

Класа 40: обрађивање материјала.

Класа 41: образовне услуге; припремање обуке; разонода; спортске и културне активности.

Класа 42: научне и технолошке услуге и истраживање и пројектовање у вези наведених услуга; услуге индустријске анализе и истраживања; пројектовање и развој компјутерског хардвера и софтвера; правне услуге.

Класа 43: услуге обезбјеђивања хране и пића; привремени смештај.

Класа 44: медицинске услуге; ветеринарске услуге; хигијенска заштита и нега љепоте за људе или животиње; агрикултурне, хортикултурне и шумарске услуге.

Класа 45: индивидуалне и друштвене услуге које пружају други ради задовољавања потреба појединаца; услуге обезбјеђења ради заштите имовине и лица.²⁸

Ничанска класификација омогућава прецизно и једнозначно утврђивање за које се робе и услуге стиче право на жиг. Подносилац пријаве за регистрацију жига мора навести све разреде и припадајуће робе и/или услуге по разредима на које се

²⁸ У већини земаља се тражи да у попуњеној пријави за регистрацију жига се наведе роба и услуге за које се жели извршити регистрација жига и да се исте групишу по класама према систему класификације жигова. Систем класификације жигова омогућава уредно вођење података о регистрованим жиговима у односу на врсте роба или услуга. То омогућава једноставније проналажење информација у базама жигова, што је од суштинске важности за регистрацију жига за све класе за које се жих намјерава користити. Најћешће коришћен систем за класификацију је међународни систем за класификацију жигова (тзв. Ничанска међународна класификација роба и услуга) који има 34 класе за робе и додатно 11 класа за услуге.

пријава односи без обзира ради ли се о националној или међународној пријави жига.²⁹

Ако производ не може бити класификован према наведеној листи класа (или објашњењима уз одређену класу), примјењиваће се следеће препоруке и критеријуми, и то:

- готови производи се класификују, у принципу, према њиховој функцији или намјени. Ако функција или намјена готовог производа није наведена у листи класа, финални производи се класификују према аналогiji са сличним готовим производом. Ако се ово не може примјенити, следећи критеријум је материјал од кога је производ направљен или начин кориштења;
- готови производи који су цјелина, а садрже више предмета који имају вишеструку примјену (нпр.: радио са уграђеним сатом), могу бити класификовани у све класе које одговарају њиховој намјени, а ако се ови критеријуми не могу примјенити, користиће се критеријуми из прве тачке;
- природни (сирови) материјали, прерађени или непрерађени, класификују се у принципу према врсти материјала који садрже;
- производ који је намјењен да буде дио другог производа у принципу се класификује у исту класу као и тај производ. Када се производ који је намјењен да буде дио другог производа може нормално употребити и у друге сврхе, примјењују се критеријуми из прве тачке;
- када се производи, готови или полупрерађени, класификују према материјалу од кога су направљени, а направљени су од више материјала, класификоваће се, у принципу, према материјалу који доминира;
- кутије за паковање производа, у принципу се класификују у исту класу у којој је класификован производ.³⁰

²⁹ Верона, А., Право индустријског власништва, Загреб, 1978. године, стр. 39

³⁰ Ничански аранжман о међународној класификацији робе и услуга, Опште напомене везане за класификовање производа

Последње измјене пописа производа и услуга усвојене су на 18.-ој сједници Одбора стручњака, одржаној 2000. године, а ступиле на снагу 1. јануара 2002. године.

5.6. Уговор о праву жига

На дипломатској конференцији Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO) у Женеви, 27. октобра 1994. године усвојен је Уговор о праву жига (енг. *Trademark Law Treaty* - TLT).

Уговор о праву жига садржи 25 чланова. Такође, у виду додатка уговор садржи и provedбене прописе - Правилник и међународне типске обрасце са циљем поједностављивања процедуре заштите жигова без непотребних формалности, а све са циљем уштеде времена власницима жигова посебно у фази подношења пријаве за признање жига. Овај уговор је потписан у једном оригиналном примјерку на енглеском, арапском, кинеском, француском, руском и шпанском језику, а сви текстови су подједнако аутентични.

Овај уговор је на завршној сједници конференције потписало 35 земаља. Страном уговорницом могу постати следећи ентитети, и то:

- свака држава чланица WIPO за коју жигови могу бити регистровани у њеном Заводу,
- свака међувладина организација која руководи Заводом у коме се могу регистровати жигови који имају дејство на територији на којој се примјењује уговор о оснивању међувладине организације, у свим њеним државама, чланицама или у оним од држава чланица које су назначене у одговарајућој пријави, под условом да су све државе чланице међувладине организације истовремено и чланице Организације,
- свака држава чланица Организације за коју се жигови могу регистровати једино посредством завода друге назначене државе која је чланица Организације,

- свака држава чланица Организације за коју се жигови могу регистровати једино посредством Завода међувладине организације чија је чланица та држава,
- свака држава чланица Организације за коју се жигови могу регистровати једино посредством Завода који је заједнички за цијелу групу држава чланица Организације.

Ревизија уговора је могућа само на дипломатској конференцији. У циљу настанка процеса хармонизације жиговог права, на дипломатској конференцији могу се усвојити протоколи под условом да нису противни одредбама овог уговора.

Уговор о праву жига је знатно поједноставио процедуру пријављивања и регистрације жига смањујући границе формалности у тој фази, али и пружио гаранцију подносиоцима пријаве, односно њиховим пуномоћницима путем међународних типских образаца које су дужни прихватити сви заводи у свијету.³¹

Резимирано, Уговор о праву жига унио је следеће промјене у дотадашњи систем пријављивања и регистрације жигова, и то:

- на основу једне пријаве омогућава се регистрација жига за производе и услуге из Међународне класификације WIPO-а за производе и услуге,
- све уговорне стране дужне су да прихвате захтјеве за регистрацију услужних жигова, из разлога што услужни жигови уживају исти правни положај као жигови за производе,
- за разлику од досадашње праксе по којој су потписи морали бити овјерени чак и по неколико пута од стране надлежних националних (државних) тијела и конзулата и то за сваку пријаву посебно, потписи више не морају бити овјерени,
- на основу једног захтјева могуће је извршити упис измјена у низу регистрација које припадају истом носиоцу права (нпр.: промјена имена, адресе, броја телефона и сл.), чак и ако се измјене односе на велики број признатих жигова (у случају транснационалних корпорација),

³¹ Чизмић, Ј., Златовић, Д., Коментар закона о жигу, Загреб, 2002., стр.: 50

- националне канцеларије за жигове не могу прописивати додатне формалности потребне за регистрацију жига, ако исте нису предвиђене у Уговору ТЛТ,
- сваки захтјев може се подијелити на неколико захтјева без губитка права првенства дана подношења изворне пријаве. У вези са тим, и сама регистрација може се подијелити на неколико признања,
- вриједност првобитне регистрације и сваког раздобља продужења износи 10 година.³²

Уговор је ступио на снагу 1. августа 1996. године и отворен је за приступање свим земљама чланицама WIPO. До 31. децембра 1999. године свака држава која је на дан прихватања овог уговора, држава чланица Међународне уније за заштиту индустријске својине (Париске уније), а није чланица WIPO-а, може, без обзира на већ наведено, да постане страна овог уговора ако се у Заводу те земље може извршити регистрација жигова.

5.7. Сингапурски уговор о праву жига

Сингапурски уговор о праву жига усвојен је 27. марта 2006. године на Дипломатској конференцији у оквиру Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO) одржаној у Сингапуру у периоду од 13. до 31. марта 2006. године. На дипломатској конференцији у Сингапуру прихваћен је Ревидирани уговор о праву жига као резултат четворогодишњег рада у оквиру WIPO-а на ревизији Уговора о праву жига из 1994. године.

Саставни дијелови Сингапурског уговора о праву жига су Правилник и Резолуција. Правилник поред правила о питањима која су прописана Правилником, свим појединостима везаним за примјену одредаба овог уговора и административним условима, питањима или поступцима, садржи и узорке

³² Стилин В., Матеших, С., Хармонизација права о жигу у свјетским релацијама, Хрватски патентни гласник, ДЗИВ, Загреб, 1994., бр.: 4., стр.: 405-406

међународних образаца, док се Резолуцијом допуњује Сингапурски уговор о праву жига и Правилник према том уговору.

Сингапурски уговор о праву жига у односу на Уговор о праву жига из 1994. године не лимитира врсте жигова на које се односи. Такође, оставља државама слободу да поред класичних начина комуникације дозволе и електронску комуникацију са странкама. Садржи одредбе о поступку уписа лиценце у регистре жигова, те обавезу предвиђања мјера за ублажавање посљедица пропуштања рокова. На крају, предвиђа и формирање скупштине држава чланица која ће моћи мијењати Правилник уз овај међународни споразум чиме се осигурава флексибилност и трајност овог међународног уговора.

Споразум је ступио на снагу 16. марта 2009. године, а до сада су га ратификовале 24 државе, и то: Аустралија, Бугарска, Данска, Естонија, Француска, Италија, Киргистанх, Латвија, Лихтенштајн, Мали, Македонија, Молдавија, Холандија, Пољска, Румунија, Русија, Сингапур, Словачка, Србија, Шпанија, Швајцарска, Украјина, Хрватска и Сједињене Америчке Државе.

5.8. Бечки споразум о успостави међународне класификације фигуративних елемената жигова (Беч 1973. година, измјењен и допуњен 1985. године)

Бечки споразум о успостави међународне класификације фигуративних елемената жигова (у даљњем тексту: Бечки споразум) закључен у Бечу 12. јуна 1973. године, а измјењен и допуњен 1. октобра 1985. године.

Бечки споразум довео је до успостављања Посебне уније земаља потписница Споразума и усвајања заједничке класификације за фигуративне елементе жигова. Класификација фигуративних елемената састоји се од пописа категорија, разреда и подразреда у које се класификују фигуративни елементи жигова и, у зависности од случаја, напомена за појашњење. Класификација фигуративних елемената садржана је у једном изворном примјерку на енглеском и француском језику,

потписана од главног директора Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO) и код њега положеном у тренутку отварања овог споразума за потписивање. Класификација фигуративних елемената успоставља се на енглеском и француском језику, при чему су оба текста једнако вјеродостојна.³³

Обим Класификације фигуративних елемената одређује свака земља Посебне уније појединачно. Класификација фигуративних елемената не обавезује земље Посебне уније у погледу обима заштите жига.

Надлежне канцеларије земаља Посебне уније имају право употребљавати Класификацију фигуративних елемената као главни или као помоћни систем. Надлежне канцеларије земаља Посебне уније морају укључити у службене документе и публикације које се односе на регистрације и продужења жигова, бројеве категорија, разреда и подразреда у које се морају разврстати фигуративни елементи тих жигова.

Ако нека од земаља Посебне уније повјери регистрацију жигова неком међувладином тијелу, она мора предузети све могуће мјере како би осигурала да то тијело користи Класификацију фигуративних елемената у складу са Споразумом. Одбор стручњака обавља измјене и допуне Класификације фигуративних елемената, као и додатке тој Класификацији, те упућује земљама Посебне уније препоруке ради лакше употребе Класификације фигуративних елемената, као и њене уједначене примјене.

Посебна унија има Скупштину коју чине земље Посебне уније. Свака земља чланица Скупштине има један глас. Редовно засједање Скупштине одржава се једном сваке друге календарске године, а у случају ванредних околности на захтјев једне четвртине земаља чланица Скупштине. Међународни биро обавља управне послове Посебне уније. Посебна уније има и свој прорачун.

³³ Чл. 2. и чл. 3. Класификације фигуративних елемената

Свака земља чланица Париске конвенције може потписивањем постати странком овог Споразума, након чега слиједи полагање исправе о ратификацији, или полагање исправе о приступу.

Споразум може бити повремено ревидиран на посебној конференцији земаља Посебне уније. Споразум има исто трајање као и Париска конвенција за заштиту индустријске својине.

5.9. Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине Свјетске трговинске организације (WTO - TRIPS споразум)

Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине Свјетске трговинске организације (у даљњем тексту: TRIPS споразум / Споразум) је анекс 1Ц Споразума из Маракеша, којим је основана Свјетска трговинска организација (WTO), а који је закључен 15. априла 1994. године и ступио на снагу 1. јануара 1995. године.

TRIPS споразум донесен је на осмој по реду рунди преговора у GATT-у, која је трајала од 1986. до 1994. године. TRIPS споразум први пут уводи појам права интелектуалне својине у мултилатерални трговински систем. TRIPS осигурава заштиту права интелектуалне својине која су везана за неки производ, стандардизацију међународне заштите, као и успостављање обавезе државе чланице у погледу одређених права, повластица имунитета (начело националног третмана, начело најповлаштеније нације, начело минималних права). Међутим, чланице TRIPS споразума могу кроз своју легислативу уредити опсежнију заштиту права интелектуалне својине, под условом да није противна начелима TRIPS споразума.³⁴

³⁴ Златовић, Д.: Жиговно право, Загреб, 2008., стр.: 155-156

Једно од кључних начела TRIPS споразума је начело националног третмана према којем свака држава чланица је обавезна признати држављанима других држава чланица третман који није мање повољан од оног који даје својим држављанима у погледу примјењивости, стицања, обима, одржавања и реализације права интелектуалне својине, при том имајући у виду изузетке предвиђене у Париској конвенцији (1967), Бернској конвенцији (1971), Римској конвенцији и у Уговору о интелектуалној својини у вези са интегрисаним колима.³⁵

Члан 4. TRIPS споразума регулише начело третмана најповлашћеније нације. Начело третмана најповлашћеније нације прописује како се сва права, користи, повластице или имунитети које држава чланица додијели држављанима било које друге државе одмах се и безусловно односе и на држављане свих других држава чланица. Обавеза примјене овог начела не постоји у случају гдје су међународне конвенције биле на снази прије ступања на снагу TRIPS споразума.

Начело минималних права на којима се темеље све важније међународне конвенције из области интелектуалне својине у којем случају се не примјењују одредбе члана 3. и члана 4. TRIPS споразума, ако су у питању поступци предвиђени мултилатералним споразумима који су закључени под покровитељством Свјетске организације за заштиту интелектуалне својине (WIPO).³⁶

Члан 63. (Дио V.) TRIPS споразума регулише питање транспарентности. Према члану 63. закони и други прописи, коначне судске одлуке, као и правна правила општег карактера које било која чланица донесе, а које се односе на предмет Споразума (доступност, обим, стицање, спровођење и спријечавање злоупотребе права интелектуалне својине) објавиће се на националном језику или на други начин учинити доступним јавности, како би се владе и титулари права са њима могли упознати.

³⁵ Члан 3. TRIPS споразума

³⁶ Церовац, М.: Заштита интелектуалног власништва у оквиру Уругвајске рунде мултилатералних преговора у трговини, Хрватски патентни гласник, ДЗИВ, Загреб, 1995., стр.: 1442

TRIPS споразум у члану 15. став 1. дефинише жиг као сваки знак, или комбинацију знакова, који су погодни за разликовање робе или услуга једног предузећа од роба или услуга другог предузећа. Такви знаци, посебно ријечи укључујући лична имена, слова, бројеве, фигуративне елементе и комбинације боја, као и било која комбинација таквих знакова биће подобне за регистровање као жигови.³⁷

Ако знаци сами по себи нису подесни за разликовање роба или услуга на које се односе, чланице могу регистрацију учинити зависном од дистинктивности стечене кроз употребу. Као услов регистрације чланице могу захтијевати да се знаци могу визуелно опазити.

Чланице могу регистрацију условити употребом жига. Међутим, стварна употреба жига неће бити услов за подношење пријаве за регистрацију. Пријава неће бити одбијена само из разлога што до планиране употребе није дошло прије истека периода од три године од дана подношења пријаве. Такође, природа роба или услуга на које се жиг треба примјенити ни под којим условима неће бити сметња за регистрацију жига. Чланице ће, прије или одмах након регистрације жига, жиг објавити и обезбиједити услове за подношење евентуалног захтјева за поништај регистрације. Поред тога, чланице могу дозволити могућност оспоравања већ регистрованог жига.

Према члану 16. Споразума власник регистрованог жига има искључиво право да спријечи сва трећа лица која без његове сагласности у промету роба или услуга користе знакове који су идентични или слични онима за које је жиг регистрован, уколико постоји вјероватноћа да би таква употреба могла довести до забуне. Вјероватноћа забуне се претпоставља у случају употребе идентичног знака за идентичне робе или услуге.

³⁷ Тодоровић, В.: Међународни уговори, Интелектуална и друга добра, књига 7, том I, Службени гласник, Београд, 2000., стр.: 161

Регистрација и свако обнављање регистрације жига траје најмање седам година. Регистрација жига може се обнављати неограничено. Према члану 19. TRIPS споразума уколико је одржавање регистрације условљено употребом, регистрација се може поништити тек ако се жиг непрекидно не користи у периоду од најмање три године, уколико власник жига не предочи ваљане разлоге који указују на постојање сметњи за употребу. Као ваљани разлози за неупотребу жига признаће се околности које су независне од воље власника жига, а које ометају употребу жига, као што је рестрикција увоза или други захтјеви владе који се односе на робе или услуге заштићене жигом.

Употребом жига у циљу одржавања регистрације сматраће се и употреба жига од стране другог лица, када је иста под контролом власника жига.³⁸

У погледу остваривања права интелектуалне својине чланице су дужне обезбиједити да поступци за остваривање права буду примјенљиви на основу њихових законских прописа чиме би се омогућила ефикасна борба против било које радње којом се врши повреда права интелектуалне својине, под тим подразумијевајући и дјелотворна средства за спријечавање повреда и средства која спријечавају даљу повреду права. Поступци за остваривање права интелектуалне својине су правични и једнаки за све, без непотребних компликација и трошкова, не садрже неразумне рокове или непотребна одлагања. Одлуке се доносе у писаној форми и образложене. Стране у спору имају могућност да захтијевају судско преиспитивање коначне управне одлуке и то, у складу са одредбама националног закона мјеродавног за предметни случај. Међутим, не постоји обавеза да се обезбиједи могућност преиспитивања ослобађајућих одлука донијетих у кривичном поступку.³⁹

Чланом 42. TRIPS споразума предвиђена су правна средства за заштиту права интелектуалне својине и то у грађанском и управном поступку, као и правна средства којима ће држава чланица омогућити титуларима права интелектуалне

³⁸ Tritton, G., Intellectual Property in Europe, Sweet & Maxwell, London, 2002., стр.: 196

³⁹ Члан 41. дио III Споразума

својине покретање судских поступака у тим земљама ради заштите својих права, која су обухваћена TRIPS споразумом. Обавезно је осигуравање равноправности у поступку, правичности и непристрасности, као и начела непосредности. Не смије се наметати обавеза носиоцима права да се лично појављују у поступку. Странке имају право бити заступане од правних заступника ради подношења доказа и утврђивања чињеничног стања. Поступак мора осигурати начин откривања и заштите повјерљивих информација, ако то није у супротности с уставним поретком.⁴⁰

Према члану 44. Споразума судски органи имају овлаштење за изрицање судске забране због повреде права, да би се на тај начин одмах по царињењу робе, спријечио улазак у трговинске токове увезене робе на њиховој територији којом се врши повреда права интелектуалне својине. Како би се ефикасно спријечила повреда права, судски органи су овлаштени да наложе да се роба за коју су утврдили да вријеђа права повуче из трговинских токова, без било какве надокнаде, на начин којим се неће нанијети штета титулару права или да се иста уништи. Такође, судски органи су овлаштени да наложе да се сировине и алати којима се производи роба којом се врши повреда права интелектуалне својине, искључе на начин којим ће се трајно умањити могућност даљње повреде права интелектуалне својине. У овом случају, водиће се рачуна о сразмјери између тежине повреде и наложених правних средстава као и о интересу трећих лица. У циљу спријечавања злоупотребе поступка за спровођење права заштите, судски органи су овлаштени да наложе страни на чији је захтјев мјера предузета, да обезбиједи другој страни накнаду трошкова поступка, као и да му плати накнаду због злоупотребе поступка.⁴¹

У III дијелу, у одјељку 3. и 4. Споразума регулисано је овлаштење судских органа да наложе хитне и ефикасне привремене мјере са циљем спријечавања било какве повреде права интелектуалне својине, као и чување релевантних доказа у вези са

⁴⁰ Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2008., стр.: 158

⁴¹ Више о томе: Козар, В., Врсте штете због повреде права на жиг и нелојалне конкуренције, Право и привреда, бр. 5-8/2000, стр.: 670

том повредом, с тим да се привремена мјера може по потреби усвојити и без саслушања друге стране (начело *Inaudita altera parte*), а посебно у случају кашњења изазваног на било који начин које би проузроковало непоправљиву штету титулару права или би постојао очигледан ризик од уништавања доказа.

У одјелјку 4. предвиђене су пограничне мјере према којима се даје могућност титулару права да поднесе писмени захтјев надлежним управним или судским органима да царински органи обуставе пуштање робе са кривотвореним жигом или робе произведене на основу незаконитог присвајања ауторских дијела у слободни промет.

Чланом 61. Споразума прописана је могућност покретања кривичног поступка и кажњавање у случајевима свјесног кривотворења жига. Споразум предвиђа казну затвора и/или новчану казну које су довољно високе да служе као мјера одвраћања. Такође, дата је могућност за предузимање одговарајућих мјера одузимања, заплијене и уништавања робе која врјеђа право, као и средстава и алата којима је повреда извршена.

Чланицом Свјетске трговинске организације (WTO) може постати само она земља која ратификује TRIPS споразум. Овим споразумом инсистира се на сарадњи између Свјетске трговинске организације (WTO) и Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO), као и између других међународних организација које се баве овом заштитом. Са циљем обезбјеђивања заштите права интелектуалне својине у случају повреде ових права на међународном нивоу и рјешавања спорова, са посебним нагласком на трговину кривотвореном робом, TRIPS споразум предвиђа активно судјеловање држава потписница, држава чланица TRIPS споразума приликом преговарања.⁴²

⁴² Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2008., стр.: 160

5.10. Централноевропски споразум о слободној трговини

ЦЕФТА 2006

Споразум о слободној трговини у централној Европи, сачињен у Кракову 21. децембра 1992. године, измјењен и допуњен Споразумом о измјенама и допунама Споразума о слободној трговини у централној Европи сачињеним у Брну 11. септембра 1995. године и Споразумом о измјенама и допунама Споразума о слободној трговини у централној Европи сачињеним на Бледу 4. јула 2003. године, измјењен је и допуњен Споразумом о слободној трговини у Централној Европи са измјенама и допунама – ЦЕФТА 2006 сачињеним у Букурешту 19. децембра 2006. године, а ступио на снагу 1. маја 2007. године.

У односу на изворни састав ЦЕФТА-е број држава чланица се мијењао. Данас земље чланице ЦЕФТА 2006 су Албанија, Босна и Херцеговина, Молдавија, Црна Гора, Србија и УНМИК у име Косова.

ЦЕФТА 2006 Споразум, у односу на изворни споразум из 1993. године, хармонизован је са правилима Свјетске трговинске организације (WTO) чиме се посредно утиче на усклађивање законодавства и тржишта земаља чланица ЦЕФТА које још увијек нису чланице WTO да изврше реформу своје трговине са свјетским трговинским поретком. Према Споразуму чланице су се обавезале успоставити подручје слободне трговине у складу с одредбама Споразума и важећим правилима и поступцима WTO.⁴³

Према ЦЕФТА 2006 у права интелектуалне својине убрајају се право индустријске својине, ауторско право и сродна права, топографија интегрисаног кола, заштита од нелојалне конкуренције (према члану 10bis Париске конвенције за заштиту индустријске својине), као и заштита неоткривених података (према члану 39. Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине – TRIPS).

⁴³ Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2008., стр.: 169

Државе чланице гарантују заштиту права интелектуалне својине у складу са међународним стандардима, подразумевајући под тим и одговарајућа правна средства за спровођење права садржаних у међународним конвенцијама и уговорима. Ако било која од држава чланица потписница ЦЕФТА 2006 споразума, понуди трећој страни додатне погодности или одговарајуће повластице у односу на права интелектуалне својине које нису договорене споразумом, сагласна је започети консултације са другим земљама потписницама овог Споразума, а са циљем проширења погодности на све земље чланице Споразума на узајамној основи.

5.11. Наиробијски уговор о заштити олимпијског симбола (Наироби, 1981. година)

Наиробијски уговор о заштити олимпијског симбола усвојен је у Наиробију 26. септембра 1981. године са циљем да се на међународном нивоу изврши заштита олимпијског симбола у смислу његове трговинске експлоатације. Свака држава странка Наиробијског уговора обавезна је одбити или поништити регистрацију као жига или другог знака у комерцијалне сврхе било којег знака који се састоји од олимпијског симбола или који садржи тај симбол онако како је дефинисан у Повељи Међународног олимпијског одбора, осим уз одобрење Међународног олимпијског одбора. Ниједна чланица није обавезна забранити кориштење олимпијског симбола када се тај симбол користи у средствима масовне комуникације у циљу информисања о олимпијском покрету или о његовој дјелатности.

Олимпијски симбол се састоји од пет повезаних кругова плаве, жуте, црне, зелене и црвене боје који су поредани овим редослиједом са лијева на десно. Дефиниција и графички приказ олимпијског симбола садржани су у Анексу.

Странком уговора може постати свака држава чланица Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO) или Међународне (Паришке) уније за заштиту индустријске својине, и то:

- потписивањем Уговора, после чега се депонују инструменти ратификације, прихватања или пристања, или
- полагањем исправе о приступању.

Свака држава која није чланица WIPO или Паришке уније, а која је чланица Уједињених народа или било које специјализоване установе Уједињених народа може постати странком овог Уговора полагањем исправе о приступању. Инструменти ратификације, прихватања, пристања или приступања полажу се код главног директора WIPO-а.

Овај уговор потписан је у једном изворном примјерку на енглеском, француском, руском и шпанском језику, при чему су сви текстови једнако вјеродостојни. Главни директор утврђује службене текстове на арапском, њемачком, италијанском и португалском језику те на другим језицима о чијој примјени одлучује Конференција Организације или Скупштина Паришке уније.

Овај уговор био је отворен за потписивање у Наиробију до 31. децембра 1982. године, а затим у Женеви до 30. јуна 1983. године.

**III ПОДЈЕЛА ЖИГОВА, ОСНОВНЕ ФУНКЦИЈЕ И
НАЧЕЛА ПРАВА ЖИГА**

1. Појам жига

Према члану 1. став 2 Закона о жигу, жиг је право којим се штити знак који у привредном промету служи за разликовање робе, односно услуга једног физичког или правног лица од исте или сличне робе, односно услуга другог физичког или правног лица.⁴⁴

Према члану 15. Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS), жиг је било који знак, или комбинација знакова, подобна за разликовање робе или услуга једне фирме од робе или услуга друге фирме. Такви знаци, посебно ријечи, узимајући у обзир и лична имена, слова, бројеве, фигуративне елементе и комбинације боја као и било која комбинација таквих знакова, су подобне за регистровање као жигови.

У члану 16. Споразума, власник регистрованог жига има искључиво право да спријечи сва трећа лица која немају његову сагласност да у току промета користе идентичне или сличне знаке за робе или услуге које су идентичне или сличне онима за које је жиг регистрован, гдје постоји вјероватноћа да би такво кориштење могло да доведе до забуне. У случају кориштења идентичног знака за идентичне робе или услуге, вјероватноћа забуне се претпоставља.

Жиг је искључиво, имовинско право које титулару жига даје ексклузивно право да у привредном промету обиљежава своју робу, а у циљу разликовања исте или сличне робе у правном промету. Ексклузивност права жига огледа се у праву титулара да означава своју робу али и да забрани другим лицима, физичким или правним, неовлаштено кориштење истог или сличног знака у правном промету. Све што се односи на робу *mutatis mutandis* односи се и на промет услуга. Стога, жиг је право титулара које му даје овлаштење да у правном промету користи одређену ознаку за обиљежавање своје робе или услуга, а не ознака којом титулар обиљежава своју робу или услуге у правном промету.

⁴⁴ Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

Жигом се може заштитити знак који је прикладан за разликовање исте или сличне робе или услуга у привредном промету и који се може графички приказати. Знак се може састојати нарочито од ријечи, укључујући лична имена, цртежа, слова, бројева, слика, облика производа или њиховог паковања, распореда боја, тродимензионалних облика или комбинације тих елемената.⁴⁵ У неким земљама рекламни слогани се такође сматрају жигом и као такви могу бити регистровани у за то надлежним државним установама.

У упоредном праву жигом се сматрају и уређаји, потписи, ријечи, брендови, облици производа, етикете, имена, паковања, мириси, боје, покрети, звукови и комбинације истих, а све то под условом њихове дистинктивности⁴⁶. Жигом се не сматрају печат, штамбил и службени знаци за обиљежавање драгоцених метала, мјера и слично.

2. Врсте и функције жигова

У домаћој и упоредној правној теорији не постоји општеприхваћена подјела жигова. Критеријуми и услови подјеле су бројни и разликују се од земље до земље.

У члану 2. Закона о жигу, извршена је следећа подјела жигова, и то:

- индивидуални жиг,
- колективни жиг,
- жиг гаранције.

Индивидуални жиг је знак једног физичког или правног лица који служи за разликовање једне или више врсте робе или услуга тог лица од истог или сличних врста робе или услуга других учесника у привредном промету.⁴⁷ Стога, индивидуални жиг је правно заштићен знак који у промету робе или услуга

⁴⁵ Члан 4., Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

⁴⁶ Дистинктивност је подобност ознаке да буде у функцији означавања робе или услуге у правном промету.

⁴⁷ Члан 2. став 1, Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

користи носилац жига, физичко или правно лице, на чије је име и у чију је корист знак и регистрован.

Колективни жиг је знак правног лица које представља одређени облик удруживања произвођача или давалаца услуга, који имају право да користе чланови тог удружења под условима предвиђеним овим законом. Корисник колективног жига има право да користи тај знак само на начин предвиђен општим актом о колективном жигу.⁴⁸ Колективни жиг се установљава из разлога повезаности правних лица, а његова специфичност огледа се у начину кориштења гдје поред носиоца колективног жига, право кориштења имају и сва правна лица са којима је титулар колективног жига повезан статусно и/или организационо. Општи акт о колективном жигу подноси се као прилог уз пријаву за регистрацију жига. Општи акт мора да садржи одредбе које се односе на попис лица која су овлаштена на употребу колективног жига, услове под којима се остварује право на употребу и одредбе којима се регулише повреда права употребе колективног жига злоупотребом истог или повредом одредби уговора. О свакој измјени и допуни општег акта, носилац права колективног жига дужан је да обавијести надлежни орган (у Босни и Херцеговини то је *Институт за интелектуалну својину*) који је одобрио заштиту. Измјене и допуне имаће дејство тек након уписа истих у регистар. Приликом испитивања услова за признање колективног жига, надлежни орган води рачуна да ли је општи акт о колективном жигу у складу са моралом и јавним поретком. Исто се односи и на жиг гаранције.

Жиг гаранције је знак који користи више лица под надзором носиоца жига, а који служи као гаранција квалитета, географског поријекла, начина производње или других заједничких обиљежја робе или услуге тих лица. Носилац жига гаранције мора да дозволи кориштење знака гаранције сваком лицу за робу или услугу које имају заједничке карактеристике под условима прописаним општим актом о жигу гаранције.⁴⁹ Жиг гаранције могу користити сви привредни субјекти чији производи након спроведене контроле квалитета испуњавају услове по питању

⁴⁸ Члан 2. став 2 и 3, Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

⁴⁹ Члан 2. став 4 и 5, Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

стандарда, а који су прописани од стране власника сертификационог жига. Као носилац жига гаранције може се појавити само онај субјекат који испуњава услове по основу којих је компетентан да одређени производ означи истим.

Према критеријуму територијалне заштите постоје *национални и наднационални жигови*. **Национални жиг** је знак за који је одобрена заштита на територији органа на којој је одобрена регистрација. **Наднационални жиг** је знак који је регистрован и заштићен на територијама више држава.

Жигови се дијеле и на *робне и услужне жигове*. **Робни жиг** (TM) је знак који се користи у привредном промету за разликовање робе једног произвођача, од исте или сличне робе другог произвођача, а све то под условом да је исти регистрован и да по основу тога ужива правну заштиту. Робни жиг се ставља на сам производ, амбалажу, декларацију или упутство уз производ. **Услужни жиг** (SM) је знак који је регистрован и који се користи за разликовање услуга једног привредног субјекта од истих или сличних услуга другог привредног субјекта. Кориштење ознаке ®, ТМ или SM уз знак није обавезно и тиме се не стиче додатна правна заштита. Међутим, кориштење ових ознака треба посматрати као начин да се други информишу да је одређени знак регистрован и, да у вези са тим, ужива и одређену заштиту или да одређени знак представља жиг те да неовлаштена употреба истог од стране трећих лица подразумијева и одређену санкцију.

Међутим, правна доктрина познаје и низ других подјела и критеријума по којима су исте настале. Домаћа пракса познаје и подјелу жигова по спољашњем изгледу (форми) и сврстава их у четири категорије, и то: вербални (говорни), графички, тродимензионални и сложени.

Вербални знак се састоји од ријечи (домаћих или страних), слова, акронима, бројева, интернет адреса или њихових комбинација. У пракси овакав знак се назива вербализам. Вербални жигови се исказују говорењем, али имају и визуелни израз. Вербални знакови дијеле се на знакове у ријечи и вербализме који немају значење. Вербализми који немају значење погрешно се називају фантастичним

појмовима како би се нагласио њихов апстрактан карактер.⁵⁰ Заштитом је обухваћена транскрипција, транслитерација и превод ријечи на било који говорни или мртви језик. Знаку који је писан писмом које није познато, или са територијалног аспекта потенцијалног потрошача није уобичајено, правна заштита није гарантована. Наше право гарантује правну заштиту само оним знаковима који су писани на ћирилици, односно на латиници, док се знак, који је писан на нама непознатом језику уз употребу одговарајућих типографских знакова, има сматрати фигуративним знаком.⁵¹ Вербални знаци подразумевају и слогане најчешће употребљене у рекламне сврхе.

Графички или фигуративни знак представља комбинацију цртежа, слика, фотографија и боја или њихову комбинацију са вербалним знацима, егзактног или апстрактног значења, репродукованим на дводимензионалну површину. Графички или фигуративни знак назива се још и графизам.

И вербални знак може бити представљен посебним графизмом, који се назива логотип. Иако посједује елементе вербалног знака логотип се сврстава у категорију графичких знакова јер је графички елемент најчешће онај сегмент на којем се темељи његова дистинктивна вриједност.⁵² Дистинктивност се може односити на један или на све елементе знака, али најчешће дистинктивност се односи на свеукупност визуелног дојма у његовој изворној комбинацији.

Тродимензионални знак је знак који се испољава у три димензије и који садржи тијело у простору. У пракси, тродимензионални знаци су рјеђе заступљена форма жига. Из разлога сличности појавне форме са моделом, одређени правни системи не признају жиговну заштиту овим знацима јер ова два појма имају у потпуности различиту функцију у привредном промету. Знак осим тродимензионалне, најчешће има дводимензионалну форму док модел, да би био признат и уживао

⁵⁰ Марић, В.: Форма жига, Факултет за пословно право, Београд 2003, стр. 17

⁵¹ Више о заштити вербалних знакова: Бошковић, М., Правна заштита вербалних знакова, Правни живот, Београд, 11/2000, стр.: 743-746

⁵² Поповић, С.: Заштита робних и услужних жигова у југословенском праву са освртом на међународно и упоредно право и судску праксу, Институт за упоредно право, Београд 1969, стр. 103

заштиту по правилима индустријског дизајна, мора имати тродимензионални облик. Заштита тродимензионалног знака односи се на тродимензионални облик, а не на појединачне приказе знака из различите перспективе. Приликом испитивања испуњености услова за добијање функције жига, тродимензионални знак мора испуњавати одређене (посебне) услове, а који се превасходно односе на већи степен дистинкције у односу на дводимензионални знак. Све ово из разлога постојања навике потрошача да облик не поистовјећују са ознаком.

Комбинацијом вербалних, графичких и тродимензионалних знакова добија са **сложени знак** који је уједно и најбројнија форма жига.

У Босни и Херцеговини, законодавац није предвидио могућност заштите жигом знака у једној боји. У Закону о жигу јасно је прецизирано да се знаци који се могу штитити жигом између осталог могу састојати и од *распореда боја*.⁵³ Међутим, судска пракса познаје и изузетке од овог правила. Дистинктивност знака који се састоји од боја испитује се у односу на избор, али и распоред боја у знаку као цјелини. Дистинктивност знака који се састоји од једне боје стиче се искључиво кроз његову употребу. Овакав став заузео је и Европски суд правде у предмету *Libertel*.⁵⁴ Степен дистинктивности комбинације двије или више боја у пракси није упитан из разлога што је такав графички приказ перцептиван. Приликом заштите жигом једне боје или одређене комбинације боја не смије се дозволити да појединачни интерес буде битнији од друштвеног, па да се у вези са тим дозволи регистрација једне боје или комбинације боја и да се на тај начин одређена боја или комбинација боја учине недоступним у слободном промету.

Идентификација боја и комбинације истих у знаку врши се сагласно RAL™ и PANTONE™ међународном идентификационом коду.

⁵³ Члан 4. став 2, Закон о жигу, Службене новине Босне и Херцеговине 53/10

⁵⁴ Европски суд правде, Ц-104/01 од 6. маја 2003. године

3. Нестандардни (неконвенционални) жигови

Први захтјев за регистрацију **мирисног или олфактивног знака** поднесен је 1998. године. Пријавом се жељела извршити регистрација мирисног жига тениских лоптица који је дескриптивно био наведен као „*Мирис свјеже покошене траве*“ (енг. *The Smell of Fresh Cut Grass*)⁵⁵. Захтјев за регистрацију жига је одбијен из разлога недостатка графичког приказа мирисног знака. У поступку по жалби, жалбено вијеће Канцеларије за усклађивање унутрашњег тржишта Европске уније (у даљњем тексту: ОНПМ), оцијенило је да опис олфактивног знака задовољава потребе графичког приказа.

Међутим, поставља се питање да ли је уопште могуће графички приказати знак који се не може опазити чулом вида? На који начин тумачити услове графичког приказа олфактивног знака?

Свако уско посматрано тумачење услова графичког приказа олфактивног знака неће дати одговор на постављено питање. Олфактивни знак могуће је приказати помоћу формуле којом се исказује хемијски састав истог, дескриптивног описа и депоновањем узорка. Свака селективност која би искључила један од три наведена услова приказа олфактивног знака, значила би арбитрарност у процјењивању испуњености услова за остваривање правне заштите.⁵⁶

Закон о жигу Босне и Херцеговине не садржи одредбе које се односе на услове регистрације мирисних (олфактивних) знакова. Разлог томе јесте немогућност графичког приказа знака као једног од услова регистрације.

Музички или звучни знак представљају уобличене мелодијске секвенце записане на нотном папиру које се у правном промету спознају путем чула слуха. Да би одређени звук могао бити регистрован као знак битно је да се исти може

⁵⁵ Nguzen Nhu Quynh: Special trade Marks – Legislation And the Situation In the European Community, Lund University, Spring 2002., стр.; 38, и Burgunder, L. B., Trademark Protection of Smells: Sense or Nonsense, 1991, 29 American Business Law Journal 459, стр.: 468

⁵⁶ Више о нестандартним жиговима: Lyons, D., Sounds, Smells and Signs, 1994, European Intellectual Property Report, 540

приказати нотним писмом. Правна заштита обухвата све инструменталне транскрипције знака. Судска пракса је подјељена, тако да нису ријетки случајеви признавања одређеног звука као музичког или звучног знака у једној земљи, док исти због неиспуњавања услова по законодавству друге земље у фази подношења захтјева за његово признање буде одбијен. Европска судска пракса прави дистинкцију и користи појам музички знак, из разлога што сваки звук не може бити изражен нотним писмом, па стога и не може бити регистрован као знак.⁵⁷ Дужина трајања звучног записа није ограничена. У чл. 8 хрватског Правилника о жигу⁵⁸ дужина трајања звучног записа је ограничена величином дијела обрасца за пријаву жига намијењеног за приказ знака (квадрат странице 8 цм, са хоризонталним и вертикалним размаком између двије најудаљеније тачке знака не мање од 1,5 цм).

Да дистинктивност ознаке не значи уједно и њену статичност доказује постојање **мобилних жигови** који су настали као резултат развоја и све веће примјене мултимедијалне продукције. Већину мобилних знакова могуће је графички приказати како би се задовољили услови њихове регистрације. Неки од најпознатијих мобилних знакова су знак америчке филмске компаније 20th Century Fox Film Corporation (USPTO 1.928.424), Kraft Foods UK Ltd. (UK 228003), Doors of The Lamborghini (CTM 1400092), VF – Video Future/холограм (CTM 2117034).

Од сложености покрета чија се регистрација тражи, зависи да ли један покрет може бити предмет регистрације или не. О испуњености услова и дистинктивности знака одлучује се у сваком случају засебно.

Промјенљиви или варијабилни жигови се састоје од два дијела од чега је један непромјенљивог, а други промјенљивог изгледа. Приликом регистрације ових жигова, подносилац пријаве дужан је да уз графички приказ знака поднесе и додатно објашњење (опис) које се тиче изгледа промјенљивог дијела. О условима и уопште о могућности регистрације промјенљивих ознака мишљења су

⁵⁷ Више о томе: Philips, J., Trade Mark Law, A Practical Anatomy, Oxford, 2003., стр.: 65

⁵⁸ Народне новине бр. 117/07

подијељена управо из разлога промјенљивости оних параметара на основу којих се доноси одлука о испуњености услова за регистрацију.

Окусни жигови су жигови који се састоје од укуса. Нису чести случајеви регистрације окусних жигова у Европском регистру. Приликом подношења пријаве, окусни жиг се графички представља у виду описа и назнаке да је у питању окусни жиг.

Гестикулативни жигови су резултат одређеног покрета који је постао препознатљив. Поред графичког приказа, препознатљивост је основни услов који гестикулативни знак мора да испуни да би прошао процес регистрације. Најпознатији гестикулативни знак данас је гестикулација која алудира на рад маказа, а која се може видјети у рекламама за TWIX чоколадицу.

Тактилни жиг је невизуелни знак заснован на концепту препознавања путем додира. Постојање тактилних знакова није упитно, али заштита истих није могућа из разлога што је графички приказ тактилног жига за потребе регистрације неадекватан и немогућ.

Позицијски жигови су одређени позицијом (мјестом) на којој су придружени одређеном производу. Најпознатији примјер позицијског жига јесте ознака робне марке *Levi Strauss & Co*, у виду црвене текстилне етикете, зашивене у горњем дијелу задњег лијевог цепа фармерки.

ОНИМ је предвидио и могућност регистрације **холограмских жигова**. Холограм је комплексан знак који у себи има елементе позицијског жига и промјенљиву основу као елемент комплексности у односу на садржај знака. Елементи позицијског жига уједно су и статични дио овог знака. Због својих карактеристика, холограмски знаци су врло дистинктивни. Не постоји посебна пријава која би се односила на холограмски жиг. У вези са тим у ОНИМ-овој пријави је остављен простор за означавање да ли је одређени знак холограм или

не. Упркос овој чињеници, пријаве холограмских жигова нису толико честе, иако пракса биљежи неке од њих.

Интеријерски жиг је настао као потреба да се изглед (тлоцртна основа) и унутрашње уређење једног простора учине препознатљивим и као таквим да се обезбиједи одређена правна заштита кроз процес регистрације.

Архитектонски жиг штити изглед зграде. Овај жиг испуњава услове за регистрацију, посебно са аспекта графичког приказа и дистинктивности, али се основна функција знака као средства разликовања робе и/или услуга једног произвођача од робе и/или услуга другог произвођача доводи у питање из разлога што у овом случају није сигурно да ли изглед једне зграде може послужити у сврху разликовања роба и/или услуга.

Дескриптивни или описни жиг означава неко својство робе. Ови знакови као опште добро не могу уживати жиговну заштиту јер производ, односно услугу само описују умјесто да их индивидуализује.⁵⁹

Ноторни или општепознати жиг је знак који служи за обиљежавање одређене робе и/или услуга и који је познат битном дијелу релевантне јавности. Појам „*битан дио релевантне јавности*“ односи се на стварне и потенцијалне кориснике и дистрибутере робе и/или услуга које се у правном промету обиљежавају тим знаком. Ноторни знак није регистрован знак због чега свом титулару не даје искључиво право његове употребе.

Номинативни жиг је знак који садржи име неког лица или назив имања. Да би се извршила регистрација знака који садржи лик и/или лично име неког лица, неопходно је прибавити сагласност тог лица. Да би се извршила регистрација знака који садржи лик и/или лично име умрлог лица, потребно је прибавити сагласност његових сродника и то, родитеља, супружника или његове дјеце. За

⁵⁹ Влашковић, Б., Дескриптивни знаци у праву о жиговима, Призма, Крагујевац, 1996., стр.: 11

регистрацију знака који садржи име историјске или неке друге знамените личности, неопходно је прибавити сагласност надлежног органа и пристанак супружника или сродника умрлог лица до трећег степена сродства под условом да су исти живи.

Резервни жиг је знак за робу чија се производња планира, односно за услуге чије пружање још није почело. Иако Закон не предвиђа резервни жиг као такав, Институт за интелектуалну својину приликом подношења пријаве за регистрацију жига не испитује да ли подносилац пријаве у тренутку подношења пријаве производи робу или пружа услуге на које се знак који је предмет пријаве односи. Разлог томе јесте дужина трајање процедуре регистравања жига, која је и без додатних испитивања, дуготрајан процес.

Дефанзивни или баражни жиг је знак чија се регистрација врши не из разлога његове употребе за обиљежавање робе или услуга, него ради спречавања других да исти знак користе за обиљежавање своје робе или услуга. Наше законодавство не познаје дефанзивни или баражни жиг из разлога што је регистрација жига према домаћем законодавству условљена употребом истог. У случају неоправданог некориштења жига на тржишту од стране носиоца жига или лица које је он овластио, у непрекидном периоду од пет година, Институт ће донијети рјешење о престанку жига у цјелини или само за неке врсте робе или услугу.⁶⁰ Жиг престаје да важи истеком периода од пет година од дана када је жиг последњи пут кориштен, односно истеком периода од пет година од дана када је жиг регистрован, под условом да није кориштен.⁶¹

Регистрација и заштита жигом у погледу *слогана* дуго је била тема расправе правних стручњака. Слоган представља комбинацију ријечи која се најчешће користи у маркетиншке сврхе. Употребом слогана нађено је рјешење у односу на оне производе чије је рекламирање, из одређених разлога, ограничено или забрањено. Најчешће су то производи дуванске индустрије и алкохолна пића.

⁶⁰ Члан 71. ст. 1, Закон о жигу БиХ, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

⁶¹ Члан 72., Закон о жигу БиХ, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

Трговачке робне марке су линије производа у власништву трговца. Ради се о производима који су доступни у трговачким ланцима по повољнијим цијенама у односу на друге производе познатих, реномираних произвођача. Трговачка робна марка је знак који најчешће асоцира или је истовјетан са фирмом трговца. Појавиле су се 70-их година код ниско инвестицијских производа попут маслаца, јаја, брашна и шећера, а данас трговачке марке покривају готово све категорије производа. Према удјелу у укупној продаји најзаступљеније су у Европи (45%) и у САД (25%).⁶² Спроведене анализе су показале да трговачке робне марке код једног дијела потрошача стварају оvisност о ниским цијенама. Купци постају вођени ниским цијенама, а произвођачи означени познатим жигом из потребе конкурентности својих производа су принуђени да своје производе нуде по цијенама нижим од планираних што дугорочно посматрано има негативне последице по самог произвођача.

4. Функције жига

Основне функције жига су:

- идентификациона функција,
- рекламна функција,
- гарантна функција.

Идентификациона функција жига је основна функција жига која се огледа у означавању (индивидуализацији) робе или услуга једног произвођача од исте или сличне робе или услуга другог произвођача. Суштина означавања (индивидуализације) робе или услуга јесте указивање купцу да одређена роба или услуге потичу од одређеног произвођача који на тржишту иступа са робом или услугама одређеног квалитета што је и опредјељујући фактор приликом избора одређеног произвођача, његових роба или услуга, од стране купца.

⁶² Раногајец, Б.: Трговачке марке истискују брандове, Пословни дневник, од 05.11.2007. године

Иако се кроз идентификацију произвођача означавањем робе или услуга одређеним знаком, уједно указује и на поријекло робе или услуга, али и остварује дистинкција производа једног произвођача у односу на исте или сличне робе или услуге другог произвођача, правна теорија функцију разликовања издваја из функције идентификације и о истој заузима посебан теоретски став.

Аутор је става да функција идентификације у себи сублимира индивидуализацију робе или услуга од стране произвођача и функцију разликовања робе или услуга једног произвођача у односу на робу или услуге другог произвођача на тржишту. Идентификациона функција жига је једина функција жига која ужива самосталну правну заштиту.

Посматрана са аспекта промета робе и услуга, **рекламна функција** жига дефинише знак као маркетиншко средство. Промоцијом знака и довођењем истог у везу са одређеном робом или услугом, знак у свијести потрошача асоцира и упућује на врсту и квалитет производа и услуга одређеног привредног субјекта. Репутација коју одређени знак има у свијести потрошача, често је и опредјељујући фактор приликом избора производа и услуга, иако исти није и не мора бити одраз квалитета робе или услуге коју тај произвођач нуди на тржишту. Рекламна функција чувених или реномираних жигова ужива директну правну заштиту.

Гарантна функција жига или *функција квалитете* је гаранција константности у квалитету, али и начину производње робе или пружања услуга које резултирају одређеним квалитетом. Заштита гарантне функције жига се остварује посредно у случајевима неовлаштене измјене у квалитети или начину производње која се директно манифестује на квалитет производа, а све то под условом да је знак задржан на роби. Исто се односи и на стварање забуне у промету, а у погледу њеног поријекла, кориштењем репутације коју ознака има на тржишту.⁶³

⁶³ Више о томе: Чизмић, Ј., Златовић, Д., Коментар Закона о жигу, Фабер & Згомбић Плус, Загреб, 2002., стр.: 38

5. Заштита знака жигом

Правна заштита знака није законска обавеза титулара жига. Употреба знака за обиљежавање робе или услуга у правном промету који није заштићен жигом, не подлијеже санкционисању. Ипак, правна заштита знака жигом титулару жига доноси низ погодности. Правно заштићен знак титулару жига обезбјеђује искључиво право обиљежавања своје робе и услуга у правном промету и то на територији оне земље на којој знак ужива правну заштиту чиме му је обезбјеђена директна конкурентна предност. Правном заштитом знака титулар жига стиче искључиво право да другим лицима забрани неовлаштено кориштење истог или сличног знака за обиљежавање исте или сличне робе или услуга у правном промету и то на територији оне земље на којој знак ужива правну заштиту чиме му је обезбјеђена директна економска добит. На основу рјешења о упису и регистрацији жига или неког другог релевантног документа издатог од стране надлежног органа, титулару жига је олакшано доказивање у поступку пред судом или неким другим државним органом из разлога посједовања исправе која доказује постојања права.

6. Употреба симбола уз жиг

Употреба симбола TM (*trademark*), ® (*registred*), SM или неког другог еквивалентног симбола уз жиг није обавезна, те иста нема правни значај. Њихова улога је информативна и служи обавјештавању јавности да је одређени знак заштићен и да по основу тога ужива правну заштиту у случају повреде или кривотворења истог.

Симбол TM (*trademark*) користи се за нерегистрован робни жиг, али и као неформално обавјештење о постојању захтјева да се конкретни знак заштити као робни жиг.

Симбол ® (*registred*) користи се само и искључиво уз регистроване жигове као упозорење да се ради о регистрованом жигу чија је употреба правно регулисана. Употреба симбола ® уз нерегистроване жигове дјело је преваре.

Симбол SM користи се уз нерегистрован услужни жиг. Употреба овог симбола уз знак је неформално обавјештење о постојању захтјева за заштиту знака жигом.

7. Жиг и робна марка

Иако је појам *робна марка* присутан у свакодневном говору његова употреба је неисправна, а са аспекта правне теорије неадекватна.

8. Жиг и знак квалитета

Знак квалитета или ЗК односи се на посебна својства производа обиљежена овим знаком. Да би одређени производ био обиљежен ознаком ЗК нужно је да произвођач испуњава одређене стандарде у погледу производње, квалитета, поријекла, састава, паковања и сл. Знак квалитета овлаштене су да дају само организације уписане у судски регистар за дјелатност испитивања и провјеравања квалитета одређених роба и услуга. У правном промету знак квалитета овлаштена су да користе само правна лица која са организацијом за испитивање квалитета имају закључен уговор о кориштењу знака квалитета.

Често се у пракси као знак квалитета сматра и знак СЕ (фр. *Conformité Européenne*, енгл. *European Conformity*) што је погрешно. СЕ знак није знак квалитета производа и не означава географско поријекло производа. СЕ знак је симбол усаглашености производа са захтјевима директива Европске Уније и симболизује да је производ планиран, пројектован, верификован, валидиран, произведен и пласиран на тржиште у складу са суштинским захтјевима европских директива у области безбједности производа.⁶⁴

⁶⁴ Доступно на <http://www.ceznak.ba/index.php/2011-03-31-04-10-55> (на дан: 20. април 2014. године)

9. Жиг и пословно име

Пословно име је назив под којим се одређени правни субјекат идентификује у правном промету. Уз пословно име најчешће стоји и скраћена ознака која се односи на облик организовања конкретног правног субјекта. Један правни субјекат у промету робе и услуга може користити више жигова за обиљежавање своје робе или услуга. Међутим, уколико се пословно име користи за обиљежавање робе и услуга у правном промету и на тај начин прави дистинкција између робе и услуга једног правног субјекта у односу на робу и услуге другог правног субјекта онда пословно име има функцију жига.

У члану 8. Париске конвенције о заштити индустријске својине предвиђено је да пословно име ужива јачу правну заштиту у односу на жиг без обзира на то да ли је регистрован или не.⁶⁵

10. Жиг и бренд

За разлику од жига, бренд није законски термин. Бренд у себи сублимира појам жига, али појам бренда је много шири те у себи обједињује и идентитет, имиџ и углед привредног субјекта на тржишту. Бренд је систем вриједности једног привредног субјекта по којима је исти препознатљив у потрошачком миљеу. Бренд је настао као резултат настојања великих компанија да кроз квалитетну маркетиншку кампању, пласирајући своје производе или услуге на тржиште, освоје што веће тржиште. Под брендом се подразумевају познати жигови који имају добру репутацију и представљају цјелокупан имиџ једног предузећа, узимајући у обзир и дизајн производа, маркетинг али и квалитет робе или услуге. Неки од примјера свјетски познатих брендова су *Sony*, *LG*, *Nike*, *Levi's*, *McDonalds*, *Starbucks* и др. Бренд је флексибилан и често егзистира и мимо производа и услуге за коју је првобитно везан.

⁶⁵ Члан 8. Париске конвенције о заштити индустријске својине: „Трговачко име биће заштићено у свим земљама Уније, без обавезе пријављивања или регистравања, било да оно сачињава или не сачињава дио неког фабричког или трговачког жига.“

С друге стране, жиг је ужи појам од бренда и односи се на правно заштићен знак којим привредни субјект обилежава робу или услуге у правном промету са циљем да их потрошач разликује од истих или сличних производа или услуга на тржишту. Жиг штити производ, а бренд га продаје.⁶⁶

11. Исти бренд под различитим именом на свјетском тржишту роба

1. Бренд „*Mr Clean*“ у власништву *Procter & Gamble* на тржишту роба појављује се под различитим именима, која углавном представљају превод те ријечи на језик односне земље, осим у Великој Британији гдје се „*Mr Clean*“ појављује под називом „*Flash*“ из разлога постојања раније регистроване фирме под истим називом. (Слика 1.)

⁶⁶ О појму *branda* опширније код Isaacs, B., Brand Protection Matters, Sweet & Maxwell, London, 2000., стр.: 4

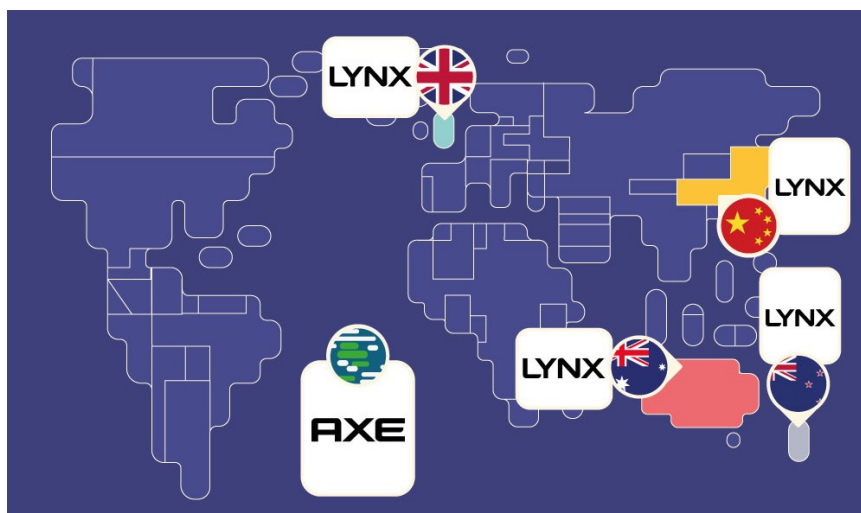
2. Чипс „Lay's“ на тржишту се појављује под различитим именима, али оно што овај бренд чини препознатљивим јесте лого карактеристичне комбинације црвене и жуте боје. (Слика 2.)

3. Бренд „The Heartbrand“, познат по производњи сладоледа која датира још из 1962. године, на тржишту се појављује са препознатљивим логом у облику срца од 1998. године, али под различитим именима. (Слика 3.)

4. Бренд „Ахе“, познат по линији производа за његу мушкараца у свијету се појављује и под називом „Лунх“ из разлога постојања раније регистрованих жигова и фирми у односним земљама. (Слика 4.)

5. Бренд „Kellogg’s“ познат по производњи житарица и смрзнуте хране на тржишту роба се појављује под истим именом и логом, али различитом маскотом (мајмун Коко или слон Мелвин), у зависности од односне земље. (Слика 5.)

6. „*Dr. Oetker*“ њемачка компанија која на тржишту датира још од 1891. године успјела је да сачува аутентичност назива, осим у Италији гдје је ради лакшег и пријемчљивијег изговора сходно духу италијанског језика преименован прво у „*Camteo*“, а потом у „*Cameo*“. (Слика 6.)

7. Назван према сину оснивача Исаку Карасу (*Isaac Carasso*), шпански бренд „*Danone*“, је за потребе америчког тржишта прилагодио назив бренда због честе појаве погрешног изговора имена овога бренда од стране америчког становништа, па тако умјесто „*Danone*“ на америчком тржишту се појављује под називом „*Dannon*“, али под истим логом. (Слика 7.)

8. Бренд „Coca Cola“ након пласирања напитка са ниском калоријском вриједношћу, се због различитог значења ријечи *diet* у одређеним земљама на тржиштима тих земаља појављује под називом „Coca Cola Light“, односно као „Diet Coke“. (Слика 8.)

9. „General Motors“ амерички произвођач аутомобила основан 1908. године са сједиштем у Детроиту, у оквиру ГМ концерна бави се производњом аутомобила у 37 земаља, под окриљем 13 брендова. У оквиру ГМ концерна налази се и „Opel“ који под тим називом егзистира на тржишту земаља Европске Уније, осим у Великој Британији гдје се појављује под називом „Vauxall“. (Слика 9.)

10. „Vaseline“ се под овим називом може наћи на скоро свим свјетским тржиштима, осим у Шпанији и Португалу гдје се продаје под називом „Vasenol“.
(Слика 10.)

11. Чувена чоколада позната под називом „Milky Way“ на тржишту САД појављује се под називом „3 Musketeers“. Међутим, на тржишту САД такође постоји и чоколада „Milky Way“ која се на тржишту Велике Британије и још неких европских земаља појављује под називом „Mars“. (Слика 11.)

12. Жиг и име интернет домена

Домен или име домена је интернет адреса веб-сајта (енг. web-site). Име интернет домена састоји се од префикса (у форми *www*), радикала (назив веб-сајта) и суфикса (нпр: *.com*, *.net*, *.org*, *.co*, *.me*) што у коначности чини име интернет домена. Најдистинктивнији дио имена домена је радикал, који најчешће одговара називу правног лица, односно жигу. Нису ријетки случајеви да се управо име домена штити као жиг.

13. Дигитални водени жиг

Дигитални водени жиг или само водени жиг није жиг у смислу жиговог права. Иако, први пут почиње да се употребљава у 18. вијеку на новчаницама и важним документима као средство заштите од фалсификовања, дигитални водени жиг почиње интензивно да се употребљава тек у другој половини 20. вијека и то са појавом и развојем интернета.⁶⁷ Водени жиг се употребљава у циљу заштите ауторских права у запису дигиталног формата тако што у себи носи информацију о ауторском праву.

14. Временски жиг

Временски жиг није жиг у смислу жиговог права. Временски жиг је вријеме које је придружено електронском документу или групи електронских докумената, а којим се потврђује садржај електронског документа или сваког документа у групи. Електронски документ је једнообразно повезан цјеловит скуп података који су електронски обликовани (израђени помоћу рачунара и других електронских уређаја), послани, примљени или сачувани на електронском, магнетном, оптичком или другом медију, и који садржи особине којима се утврђује аутор, утврђује вјеродостојност садржаја, те доказује вријеме када је документ сачињен. Садржај

⁶⁷ Раичевић В.: Право индустријске својине, Нови Сад, 2000. стр. 158

електронског документа укључује све облике писаног текста, податке, слике, цртеже, карте, тон, музику и говор.⁶⁸

15. Начела права жига

Начела на којима се заснива право жига су:

- начело специјалности,
- начело територијалности,
- начело временске неограничености,
- начело узајамности,
- начело пропорционалности,
- начело саслушања странке,
- начело обавезне употребе.

Начело специјалности – знак као предмет заштите везује се у праву жига за одређену робу или услугу које се њим означавају. Веза између ознаке и одређене врсте робе чини суштину начела специјалности. Жиг не може постојати мимо робе и услуга на које се односи. Приликом подношења пријаве за регистрацију жига, подносилац пријаве је дужан да робу и услугу подијели по класама, а у складу са Међународном класификацијом роба и услуга (*Ничанска класификација*), и на тај начин прецизира на које се робе и услуге регистровани знак односи. Носилац жига не може забранити другом лицу да сличан или исти знак користи за обиљежавање робе или услуга друге врсте.⁶⁹ Изузетак је чувени жиг, односно дистинктиван жиг препознатљив већини становништва једне државе који се везује за конкретан правни субјекат, његову робу и/или услугу.

Територијално начело – жиг производи правно дејство на територији оне земље на којој се налази надлежни орган који је спровео поступак регистрације. Користећи се другим начинима регистрације жига, жиг је могуће регистровати и у другим земљама и на тај начин остварити заштиту и ван територије сједишта

⁶⁸ Члан 3. Закон о електронском документу Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске“ бр. 110/08

⁶⁹ Раичевић, В.: Право индустријске својине, Нови Сад, 2000, стр: 160

носиоца жига. Расположиви системи регистрације жига ван територије земље носиоца жига су: национални, регионални и међународни систем регистрације.

Начело временске неограничености – трајање жига је временски ограничено на период од десет година, рачунајући од датума подношења пријаве, с тим што се уз плаћање таксе и трошкова поступка његово важење може продужавати неограничен број пута.⁷⁰

Начело узајамности – страно физичко или правно лице, у погледу заштите знака жигом ужива иста права као и домаће физичко и правно лице, ако то произилази из међународних уговора или конвенција којима је приступила или их је ратификовала земља у којој носилац жига има сједиште или та заштита произилази из принципа реципроцитета чије се постојање претпоставља док се не докаже супротно.⁷¹

Начело пропорционалности – заснива се на принципу познатости жига и у вези са тим пропорционалног обима заштите истог.

Начело саслушања странке – начело којим се обезбијеђује изјашњавање странке на чињенице и околности од значаја за случај прије доношења рјешења.

Начело обавезне употребе – носилац жига је дужан да жиг користи. Законодавац је условио носиоца жига или лице које је он овластио да употреба жига мора бити озбиљна и трајати непрекидно пет година, рачунајући од дана уписа жига у Регистар жигова, односно од његове последње употребе. Кориштењем жига сматраће се и кориштење знака заштићеног жигом у облику који се у неким елементима разликује од знака заштићеног жигом али којим се не мијења дистинктивни карактер знака, као и кориштење жига на роби или паковању робе намијењене за извоз, каталозима, меморандумима, фактурама и кореспонденцији. Кориштењем жига неће се сматрати рекламирање заштићеног знака без могућности набавке робе, односно кориштења услуге. Када се говори о обавезној или факултативној употреби заштићеног жига, предмет исте није у томе да ли се роба или услуге морају означити жигом, него обавеза и санкције непоштовања обавезе кориштења регистрованог жига за намјену која је утврђена самом

⁷⁰ Члан 53. став 2, Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

⁷¹ Члан 5. став 2 и став 3, Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

регистрацијом.⁷² Оправданим разлогом за некориштење жига сматра се околност која је настала независно од воље носиоца жига, а која представља сметњу за кориштење жига (нпр. одлука државног органа, забрана увоза или извоза и сл.).⁷³

⁷² Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2008., стр: 389

⁷³ Члан 53. (у односу на *Стицање и важење жига*) и члан 71. (у односу на *Престанак жига због некориштења*), Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 53/10

IV ЗАШТИТА ЖИГА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

1. Системи стицања жига и процес регистрације

1.1. Претраживање или решерш жига

Приликом подношења пријаве за признање жига, подносилац пријаве може, уколико то жели, да се обрати Институту са захтјевом за претраживање базе жигова, а у циљу установљивања да ли је знак који је предмет пријаве исти или сличан неком од већ пријављених и регистрованих жигова. Та радња се зове претраживање или решерш жига. Решерш жига омогућава лицу, које је заинтересовано за регистрацију жига, да се писменим путем, неформално, лично или путем законског заступника (за страна лица) обрати Институту са захтјевом за провјеру базе података. Ова процедура је установљена из практичних разлога са циљем уштеде времена у погледу самог поступка али и непотребних новчаних издатака у случају одбијања пријаве из разлога постојања сличног или истог знака након спроведене провјере. На писмени захтјев странке или законског заступника за жигове, Институт доставља извод који садржи листу пријављених или регистрованих знакова који су слични знаку који би заинтересовано лице пријавило.

Савремена кретања на овом подручју карактерише могућност обављања широког спектра услуга, и то:

◇ *Вербалне претраге (word searches):*

- претраге потпуног досега (*Full Availability Search*)
- претраге на идентичност (*Identical Search*)
- претраге по критеријуму носиоца (*Owner Name Search*)
- претраге имена правних субјеката (*Company Name Search*),

◇ *Информације о статусу жига (Trademark status information):*

- извјештај о статусу жига (*Status report*)

- извјештај о историји жига (*Trademark history report*).⁷⁴

Приликом претраживања користи се документација коју чине примарни документи (списи и објављене пријаве домаћих и страних жигова), секундарни документи (билтени) и инструменти за претраживање (класификацијски материјал, периодични регистри и др.). За сврхе претраживања могу послужити и документа која нису у директној вези са жигом и то стручне и научне публикације, техничке књиге и чланци, јавна саопштења, извјештаји о научно-стручним радовима, докторске дисертације и магистраски радови и др.

2. Основи стицања права жига

Упоредно право познаје два основа стицања права на жиг, и то:

- регистрацијом и уписом жига у регистар жигова (*конститутивни систем*),
- употребом жига (*декларативни систем*).

Поред наведених, постоје и други системи стицања жига у примјени у правним системима у свијету. Систем депоновања жига (енг. *Deposition System*) је систем према којем се жиг стиче депоновањем знака код надлежног органа који спроводи формално испитивање постојања услова заштите. Овај систем у примјени је у Анголи и Камбоџи. Систем огласне објаве (енг. *Cautionary Notice System*) је систем према којем се заштита остварује темељем објаве формалног огласа у локалној штампи, којим носилац права жига обавјештава друге о праву располагања на конкретном жигу. Систем огласне објаве у примјени је у Етиопији и Малдивима. Постојање оваквих система стицања права на жиг, својствено је земљама које не придају велики значај заштити жига, али и код којих не постоји посебно жигово законодавство (нпр. у Републици Савезу Мјанмара).⁷⁵

⁷⁴ Топић, Ж., Пословни аспекти робних – услужних жигова и употреба жиговних информација у подuzeћу, Информатор, бр. 4443 од 05. октобра 1996. године

⁷⁵ Златовић, Д.: Жигово право, Загреб, 2008, стр: 277

3. Пријава жига

Поступак за признање жига покреће се подношењем пријаве за регистрацију жига. Поступак регистрације жига је строго формални поступак који спроводи надлежни орган, односно Институт за интелектуално власништво Босне и Херцеговине. Пријава је поднесак странке у управном поступку и садржи захтјев за признање једног жига, за једну или више врста роба, односно услуга. Битни дијелови пријаве прописани су чланом 15. став 3 Закона о жигу, а односе се на захтјев за признање жига, знак који подносилац пријаве жели да заштити жигом и списак робе, односно услуга на које се знак односи према Међународној класификацији производа и услуга. Код пријаве за признање колективног жига и жига гаранције осим наведених битних дијелова пријаве, уз пријаву за признање колективног жига прилаже се општи акт о колективном жигу, а уз пријаву за признање жига гаранције општи акт о жигу гаранције. У вези са тим, општи акт о колективном жигу садржи податке о подносиоцу пријаве или овлашћеном лицу, одредбе о изгледу знака и роби, односно услугама на које се знак односи, затим одредбе којима се регулише ко има право на кориштење колективног жига и под којим условима, права и обавезе корисника колективног жига у случају повреде истог и одредбе које се односе на мјере и последице у случају непридржавања одредаба општег акта. Општи акт о жигу гаранције садржи све одредбе као и општи акт о колективном жигу али и одредбе о заједничким карактеристикама робе, односно услуга које се гарантују жигом гаранције и одредбе о надзору над кориштењем жига гаранције од стране његовог носиоца.

Подносилац пријаве за признање колективног жига или жига гаранције дужан је да сваку накнадну измјену општег акта о колективном жигу или жигу гаранције без одгађања достави за то надлежном органу, односно Институту. По пријему пријаве Институт испитује да ли пријава садржи све потребне податке, и то назнаку да се тражи признање жига, име и презиме, односно пословно име и адресу подносиоца пријаве, знак који подносилац пријаве жели да заштити и списак робе, односно услуга на које се знак односи. Уколико пријава не садржи неке од наведених дијелова, Институт ће позвати подносиоца пријаве да у

додатном року (који не може бити краћи од 30 дана, нити дужи од 60 дана) отклони све недостатке. Ако подносилац пријаве у накнадно одређеном року отклони недостатке, Институт ће као датум подношења пријаве признати датум када је подносилац пријаве отклонио недостатке и то констатовати у закључку. Ако подносилац пријаве у накнадно одређеном року за отклањање недостатака, исте не отклони, Институт ће закључком одбацити пријаву.

Природа пријаве жига је комплексна - процесноправна и материјалноправна. Подношењем уредне пријаве подносилац пријаве стиче право првенства заштите жига у односу на све друге подносиоце пријава за истовјетан или сличан знак којим се жели заштитити исти или сличан производ или услуге.

4. Право првенства

Подносилац пријаве стиче право првенства од датума подношења уредне пријаве у односу на сва друга лица која су касније поднијела пријаву за исти или сличан знак који служи за обиљежавање исте или сличне робе, односно услуга.⁷⁶

4.1. Унијско право првенства

Правном или физичком лицу, које је поднијело уредну пријаву са дејством у некој земљи чланици Париске уније или Свјетске трговинске организације (СТО), приликом подношења пријаве за исти знак, робу или услугу признаће се право првенства У Босни и Херцеговини од датума подношења те пријаве, а све то под условом да је пријава поднесена у року од шест мјесеци од датума подношења пријаве у односној земљи. Лице које се позива на унијско право првенства мора Институту уз захтијев за признање жига назначити датум подношења, број пријаве, земљу за коју је пријава поднесена и препис пријаве овјерен од надлежног органа државе чланице Париске уније или СТО-а, као и овјерен превод преписа на једном од језика у службеној употреби у Босни и Херцеговини, а све то

⁷⁶ Бесаровић, В., Право индустријске својине и ауторско право, стр.: 96

у року од три мјесеца од датума подношења пријаве у БиХ. Институт неће прихватити документа која нису овјерена. Подаци из пријаве морају бити вјеродостојни и идентични подацима наведеним у пријави која се подноси Институту. У случају не испуњавања захтијеваних услова у погледу поступка остваривања права унијског првенства, Институт неће признати право првенства, већ закључком утврдити да право првенства постоји од датума подношења пријаве и наставити поступак по поднесеној пријави.

Подносилац пријаве може захтијевати признање вишеструког права првенства у једној или више земаља чланица Париске уније или СТО-а.

4.2. Изложбено (сајамско) право првенства

Ако је подносилац пријаве употребио одређени знак за обиљежавање робе или услуге на службеној или службено признатој међународној изложби у Босни и Херцеговини или другој земљи чланице Париске уније или СТО-а, може захтијевати у пријави право првенства од првог дана излагања, односно употребе тог знака на изложби, а све то под условом да такав захтијев у пријави постави у року од три мјесеца од дана затварања изложбе. Лице које у пријави захтијева признање изложбеног (сајамског) права првенства мора доставити писмену потврду надлежног органа земље чланице Париске уније или СТО-а у којој је изложба одржана. Потврда мора садржити податке о врсти изложбе (сајму), мјесту одржавања, датуму отварања и затварања изложбе (сајма), као и датуму излагања и прве употребе знака чија се заштита тражи, а све то са циљем доказивања међународног карактера изложбе, односно сајма. Потврду о међународном карактеру изложбе, односно сајма у БиХ издаје Спољнотрговинска комора Босне и Херцеговине.

5. Основи стицања права жига

Упоредно право познаје два основа стицања права на жиг, и то:

- регистрацијом и уписом жига у регистар жигова (*конститутивни систем*),

- употребом жига (*декларативни систем*).

Поред наведених, постоје и други системи стицања жига у примјени у правним системима у свијету. Систем депоновања жига (енг. *Deposition System*) је систем према којем се жиг стиче депоновањем знака код надлежног органа који спроводи формално испитивање постојања услова заштите. Овај систем у примјени је у Анголи и Камбоџи. Систем огласне објаве (енг. *Cautionary Notice System*) је систем према којем се заштита остварује темељем објаве формалног огласа у локалној штампи, којим носилац права жига обавјештава друге о праву располагања на конкретном жигу. Систем огласне објаве у примјени је у Етиопији и Малдивима. Постојање оваквих система стицања права на жиг, својствено је земљама које не придају велики значај заштити жига, али и код којих не постоји посебно жигово законодавство (нпр. у Републици Савезу Мјанмара).⁷⁷

6. Правни оквир стицања и заштите права жига

Поступак стицања и правне заштите права жига у Босни и Херцеговини регулисан је Законом о жигу (Службени гласник БиХ бр. 53/10) и Правилником о поступку за признање жига (Службени гласник БиХ бр. 105/10) који су у примјени од 01. јануара 2011. године. Поступак признања жига је управни поступак који спроводи Институт за интелектуално власништво Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Институт). На сва процесна питања која нису директно регулисана Законом о жигу примјењују се одредбе Закона о управном поступку (Службени гласник БиХ бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13⁷⁸) и Закон о управним споровима Босне и Херцеговине (Службени гласник БиХ бр. 19/02, 88/07, 83/08, 74/10).⁷⁹

⁷⁷ Златовић, Д.: Жигово право, Загреб, 2008, стр: 277

⁷⁸ Измјене и допуне Закона су објављене у „Службеном гласнику БиХ“ број 12/04 од 14. априла 2004. године, ступиле на снагу 22. априла 2004. године, 88/07 од 20. новембра 2007. године, ступиле на снагу 28. новембра 2007. године, 93/09 од 01. децембра 2009. године, ступиле на снагу 09. децембра 2009. године, 41/13 од 28. маја 2013. године, ступиле на снагу 05. јуна 2013. године.

⁷⁹ Измјене и допуне Закона су објављене у „Службеном гласнику БиХ“ број 88/07 од 20. новембра 2007. године, ступиле на снагу 28. новембра 2007. године, 83/08 од 14. октобра 2008. године, ступиле на снагу 22. октобра 2008. године, 74/10 од 07. септембра 2010. године, ступиле на снагу 15. септембра 2010. године.

Босна и Херцеговина је чланица Мадридског аранжмана о међународном регистрању жигова и Протокола уз Мадридски аранжман који омогућава подношење захтјева за међународну регистрацију жигова путем Међународног бироа Свјетске организације за интелектуалну својину, односно подношење захтјева за проширење заштите на Босну и Херцеговину међународно регистрованих жигова. Захтјеви за проширење заштите међународних регистрација на Босну и Херцеговину испитују се у односу на апсолутне и релативне разлоге за одбијање, као и жигови који су пријављени у националном поступку.

Босна и Херцеговина је чланица Паришке конвенције за заштиту индустријске својине и Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS). Такође, Босна и Херцеговина је чланица Ничанског аранжмана о међународној класификацији роба и услуга, па сходно томе класификација роба и услуга спроводи се у складу са тим аранжманом.

7. Пријава жига

Поступак за признање жига покреће се подношењем пријаве за регистрацију жига. Пријава за признање жига подноси се у сједишту Института или у испоставама Института. Поступак регистрације жига је строго формални поступак који спроводи надлежни орган, односно Институт за интелектуално власништво Босне и Херцеговине. Пријава се подноси у писаном облику, непосредно или поштом али није искључена ни могућност предаје путем факса или службене адресе електронске поште Института. У случају непосредног подношења пријаве, датумом подношења сматраће се датум личне предаје пријаве Институту. У случају подношења пријаве путем факса, односно електронске поште, подносилац пријаве је дужан исту доставити у одговарајућем броју примјерака, најкасније у року од осам дана од дана подношења пријаве факсом или електронском поштом. Ако подносилац пријаве не достави пријаву у одговарајућем броју примјерака у року не дужем од осам дана од дана подношења пријаве, Институт ће донијети закључак о брисању такве пријаве из регистра пријава жигова и сматраће се да

пријава није ни поднесена.⁸⁰ У случају доставе пријаве поштом, препоручено или телеграфски, дан предаје поднеска пошти сматра се даном предаје органу којем је упућен.⁸¹

Пријава је поднесак странке у управном поступку и садржи захтјев за признање једног жига, за једну или више врста роба, односно услуга. Битни дијелови пријаве прописани су чланом 15. став 3 Закона о жигу, односно чланом 7. став 1 Правилника о поступку за признање жига, а односе се на:

- захтјев за признање жига,
- знак који подносилац пријаве жели да заштити жигом, и
- списак робе, односно услуга на које се знак односи према Међународној класификацији производа и услуга.

Захтјев за признање жига подноси се у два примјерка на обрасцу 3-01. Образац 3-01 садржи следеће податке, и то:

- а) име и презиме или пословно име подносиоца, адресу пребивалишта ако је подносилац физичко лице, или пословног сједишта ако је подносилац правно лице,
- б) податке о представнику ако се пријава подноси посредством представника,
- в) податке о заједничком представнику ако постоји више подносилаца пријаве,
- г) изглед знака,
- д) назначење да ли се пријављује вербални, фигуративни, индивидуални, колективни, жиг гаранције или тродимензионални жиг,
- ђ) назначење боје или комбинације боја ако се заштита тражи за знак у боји,
- е) транслитерацију и транскрипцију знака,
- ж) опис знака ако подносилац пријаве жели додатно да појасни изглед знака, односно његово значење,
- з) назначење класа Ничанске класификације у које је сврстана роба, односно услуге,

⁸⁰ Члан 6., Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ 105/10

⁸¹ Члан 93. став 2, Закон о управном поступку, Службени гласник БиХ 29/02

и) податке о затраженом праву првенства⁸², и то:

- датум изложбеног (сајамског) права првенства,
- датум, број пријаве и назив државе у којој је пријава поднесена,
- ако се захтијева вишеструко право првенства, потпуне податке о пријавама,

ј) назначење да се не траже искључива права на недистинктивном дијелу знака (*дисклејмер*),

к) податке о износу плаћене таксе и трошкова поступка за пријаву,

л) потпис и/или печат подносиоца пријаве или његовог представника,

љ) податке о прилозима уз пријаву.

Код пријаве за признање колективног жига и жига гаранције осим наведених битних дијелова пријаве, уз пријаву за признање колективног жига прилаже се општи акт о колективном жигу, а уз пријаву за признање жига гаранције општи акт о жигу гаранције. У вези са тим, општи акт о колективном жигу садржи податке о подносиоцу пријаве или овлашћеном лицу, одредбе о изгледу знака и роби, односно услугама на које се знак односи, затим одредбе којима се регулише ко има право на кориштење колективног жига и под којим условима, права и обавезе корисника колективног жига у случају повреде истог и одредбе које се односе на мјере и последице у случају непридржавања одредаба општег акта. Општи акт о жигу гаранције садржи све одредбе као и општи акт о колективном жигу али и одредбе о заједничким карактеристикама робе, односно услуга које се гарантују жигом гаранције и одредбе о надзору над кориштењем жига гаранције од стране његовог носиоца.

Подносилац пријаве за признање колективног жига или жига гаранције дужан је да сваку накнадну измјену општег акта о колективном жигу или жигу гаранције без одгађања достави за то надлежном органу, односно Институту.

У вези са наведеним, прилози који се подносе уз пријаву су:

- а) пуномоћ ако се пријава жига подноси посредством представника,

⁸² У складу са чл. 20., 21. и 22., Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

- б) општи акт о колективном жигу који садржи податке прописане у члану 16 став (2) Закона, као и све измјене тог општег акта ако је поднесена пријава за признање колективног жига,
- в) општи акт о жигу гаранције који садржи податке прописане у члану 16 ст. (2) и (3) Закона, као и све измјене тог општег акта ако је поднесена пријава за признање жига гаранције,
- г) овјерен препис пријаве ако се захтијева признање права првенства из чл. 20 и 22 Закона (унијско и вишеструко право првенства),
- д) потврда, односно увјерење ако се захтијева признање права првенства из члана 21 Закона (изложбено (сајамско) право првенства),
- ђ) изјава подносиоца пријаве да не тражи искључиво право на недистинктивном дијелу знака (дисклејмер) ако сматра да је таква изјава потребна,
- е) доказ о уплати таксе и трошкова поступка за пријаву.⁸³

Поступак испитивања уредности пријаве жига спроводи се у складу са Законом о жигу и Правилником о поступку за признање жига. Супсидијарно примјењује се и Закон о управном поступку.

Поступак по пријему пријаве за регистрацију жига дијели се на:

- формалноправно испитивање пријаве,
- материјалноправно испитивање пријаве.

По пријему пријаве Институт испитује да ли пријава садржи све потребне податке, и то назнаку да се тражи признање жига, име и презиме, односно пословно име и адресу подносиоца пријаве, знак који подносилац пријаве жели да заштити и списак робе, односно услуга на које се знак односи. Уколико пријава садржи све потребне податке Институт доставља подносиоцу пријаве примјер овјереног захтјева на којем је наведен датум пријема захтјева и припадајући списак робе и/или услуга. Уколико пријава не садржи неке од наведених дијелова, Институт ће позвати подносиоца пријаве да у додатном року (не краћем од 30 дана, нити дужем од 60 дана) отклони све недостатке. Институт може на захтјев подносиоца

⁸³ Члан 13. став 1, Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ бр. 105/10

пријаве продужити рок за отклањање недостатака, уз плаћање прописане таксе и посебних трошкова, за вријеме које сматра примјереним а које не може бити краће од 15 дана, нити дуже од 60 дана. Ако подносилац пријаве у накнадно одређеном року отклони недостатке, Институт ће као датум подношења пријаве признати датум када је подносилац пријаве отклонио недостатке и то констатовати у закључку. Ако подносилац пријаве у накнадно одређеном року за отклањање недостатака, исте не отклони, Институт ће закључком одбацити пријаву.

Друга фаза испитивања уредности пријаве је материјалноправна. Институт по службеној дужности испитује материјалноправне услове за признање жига, а који се односе на апсолутне разлоге за одбијање пријаве жига.

Апсолутни разлози због којих жиг не може заштитити односе се на знак:

- а) који је супротан јавном поретку или моралу,
- б) који се не може графички приказати,
- в) који је исти као пријашњи жиг или раније пријављен знак за исту робу или услугу,
- г) који по свом укупном изгледу није прикладан за разликовање робе, односно услуга у привредном промету, за ону робу или услуге за које је поднесена пријава жига,
- д) који се састоји искључиво од ознака или података који у промету служе за означавање врсте, квалитета, количине, намјене, вриједности, географског поријекла производа, времена или начина производње робе или пружања услуга, или за означавање неких других обиљежја робе или услуга,
- ђ) који се састоји искључиво од ознака или података који су постали уобичајени у свакодневном говору или стручном говору, или у доброј вјери и устаљеној трговачкој пракси, за означавање одређене врсте робе или услуге,
- е) који је искључиво облик одређен врстом производа или облик производа потребан за постизање одређеног техничког резултата, или облик који производу даје битну вриједност,
- ж) који својим изгледом или садржајем може да обмане јавност, посебно у односу на географско поријекло, врсту, квалитет или неко друго обиљежје робе или услуге,

- з) који садржи званичне знаке за контролу или гаранцију квалитета или их подражава,
- и) који садржи државни или други јавни грб, заставу или амблем, назив или скраћеницу назива неке земље или међународне организације, као и њихово подражавање, осим по одобрењу надлежног органа те земље или организације,
- ј) који садржи назив или скраћеницу, грб, амблем, заставу или други службени знак БиХ, или њених ентитета, кантона, Дистрикта, или их подражава, осим уз одобрење надлежног органа,
- к) који представља или подражава национални или религијски симбол,
- л) који је знак за вино и који садржи или се састоји од географске ознаке која служи за означавање вина, или који је знак за јако алкохолно пиће који садржи или се састоји од географске ознаке која служи за означавање јаких алкохолних пића, у односу на вина или јака алкохолна пића која нису тог географског поријекла,
- љ) који је искључиво име поријекла међународно регистровано да важи за територију БиХ.⁸⁴

Природа пријаве жига је комплексна - процесноправна и материјалноправна. Подношењем уредне пријаве подносилац пријаве стиче право првенства заштите жига у односу на све друге подносиоце пријава за истовјетан или сличан знак којим се жели заштитити исти или сличан производ или услуге.

8. Раздвајање пријаве и регистрације

У члану 28. Закона о жигу Босне и Херцеговине, подносиоцу пријаве дата је могућност раздвајања пријаве на двије или више пријава у односу на попис производа или услуга обухваћени пријавом или регистрацијом. Захтјев за раздвајање пријаве и регистрације подносилац захтјева може поднијети у току поступка за регистрацију жига, односно најкасније до уписа жига у Регистар жигова. Издвојена пријава задржава датум подношења првобитне пријаве и њено право првенства.

⁸⁴ Члан 6. став 1, Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

Издвојена пријава мора имати као предмет заштите знак који је био садржан у првобитној пријави. Свака варијација знака, чак и у мањем облику, доводи до губитка права првенства по основу првобитне пријаве. Овакав став правне теорије у складу је са начелом јединства жига по којој пријава садржи захтјев за признање само једног жига који се односи на једну или више роба или услуга.

Основна претпоставка раздвајања пријаве је њена комплексност у односу на предмет пријаве. У вези са тим, раздвајањем пријаве постиже се већа ефикасност поступка у погледу заштите жига јер се поступак регистрације умјесто једног сада спроводи кроз два или више одвојених поступака.

За сваку издвојену пријаву мора се поднијети засебан захтјев. Захтјев за раздвајање пријаве подноси се у два примјерка на обрасцу З-02, а који садржи следеће податке, и то:

- а) број и датум подношења првобитне пријаве чије се раздвајање тражи,
- б) податке о подносиоцу пријаве (име и презиме и адресу ако је подносилац физичко лице, односно пословно име и сједиште ако је подносилац правно лице),
- в) пуномоћ и податке о представнику ако се раздвојена пријава подноси посредством представника,
- г) изглед знака који је идентичан изгледу знака у првобитној пријави,
- д) назначење бројева класа Ничанске класификације које остају у првобитној пријави,
- ђ) назначење бројева класа Ничанске класификације на које се односи издвојена пријава, односно издвојене пријаве ако их има више,
- е) назначење класе, односно класа Ничанске класификације које се раздвајају ако се раздвајање пријаве врши у оквиру одређене класе, односно класа,
- ж) доказ о уплати таксе и трошкова поступка за захтјев за раздвајање пријаве,
- з) доказ о уплати таксе и трошкова поступка за издвојену пријаву, односно пријаве ако их има више,
- и) потпис и/или печат подносиоца пријаве или његовог представника.

Попис роба или услуга наведен у свакој издвојеној пријави мора у потпуности одговарати попису роба или услуга из првобитне пријаве. У супротном, свака издвојена пријава ће се третирати као нова пријава, што ће довести до губитка права првенства по основу прве пријаве.

За сваку издвојену пријаву доноси се посебно рјешење и додјељује се нови број, а заступник одређен за заступање по основу прве пријаве остаје заступник и у односу на издвојене пријаве.

9. Измјена и одустајање од пријаве

У току поступка признања жига могуће је уношење одређених измјена у пријави жига. Измјене се најчешће тичу предмета чија се заштита тражи. Измјеном ће се сматрати свака промјена предмета заштите али само под условом да се предмет заштите сужава, а не и проширује. Није дозвољена битна измјена изгледа знака, као ни допуњавање листе производа и услуга за коју се заштита тражи. Дозвољена је измјена изгледа знака само у случајевима када знак садржи назив и адресу подносиоца пријаве, под условом да таква промјена не представља битну промјену идентитета знака. Измјеном знака неће се сматрати превод, транслитерација и транскрипција истог, као ни исписивање знака посебним типом слова. Међутим, Институт ће сваку измјену типа слова тумачити рестриктивно, тако да у обзир може доћи само стандардни тип слова. Измјена типа слова која би довела до тога да се вербални знак претвори у фигуративни, као и она која би утицала на дистинктивност знака неће бити дозвољена. Дозвољеним измјенама сматраће се и промјене на страни подносиоца пријаве у случају преноса права на треће лице.

Најчешћи разлози за измјену пријаве су грешке или пропусти у попуњавању пријавног обрасца. Свака измјена пријаве мора се третирати на начин да се истом не врши злоупотреба у погледу елемената чија је накнадна измјена законом дозвољено и чије су границе измјене законом утврђене. Свака радња измјене која би излазила из законом утврђених граница сматрала би се злоупотребом.

Током трајања поступка регистрације жига, подносилац пријаве може одустати од пријаве у цјелини или само у погледу одређене робе, односно услуга. У случају када подносилац пријаве одустане у цјелости од регистрације жига, Институт ће донијети закључак о обустављању поступка, а пријава престати да важи наредног дана од дана предаје изјаве о одустајању. Уколико је у Регистру пријава, у корист трећег лица уписано одређено право, подносилац пријаве не може да одустане од пријаве без претходне писмене сагласности лица на чије је име уписано то право.⁸⁵

10. Подносилац пријаве

Подносилац пријаве за регистрацију жига може бити физичко и правно лице. Страна физичка и правна лица уживају иста права као и домаћа физичка и правна лица према одредбама Закона о жигу, под условом да такав њихов статус произилази из одредаба међународних уговора или конвенција којима је Босна и Херцеговина приступила или ратификовала или из принципа реципроцитета.⁸⁶ Овакав став правне теорије резултат је савремених теоријских и законских рјешења по којима странци треба да уживају иста права као и домаћи држављани. Ранија схватања правне теорије темељила су се на принципу привилегија, које су биле намјењене само домаћим држављанима.

Принцип реципроцитета може бити формални и фактички. Формални реципроцитет остварује се помоћу међународних уговора (билатералних или мултилатералних). Страни држављани који не могу да остваре заштиту жига примјеном формалног реципроцитета, заштиту могу да остваре путем фактичког реципроцитета. У овом случају, страни држављанин ће остварити заштиту жига на територији Босне и Херцеговине, само и ако држављанин Босне и Херцеговине може под истим условима остварити заштиту жига на територији земље из које је страни држављанин. Постојање овог реципроцитета потребно је доказати за сваки случај посебно из разлога другачијег правног регулисања ове материје у правним

⁸⁵ Члан 27., Закон о жигу, Службени гласник БиХ“ бр. 53/10

⁸⁶ Члан 5., Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

системима земаља. Лица без држављанства, из разлога одсуства припадности некој од земаља, не могу остварити права по основу права реципроцитета.

Страно физичко или правно лице мора одредити заступника који ће их заступати у поступку пред Институтом. Заступник може бити физичко или правно лице које је уписано у Регистар заступника. Домаћа физичка и правна лица пред Институтом могу, уколико то желе, иступати и самостално.

11. Регистри

Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине води Регистар пријава за признање жига, Регистар жигова и Регистар заступника за заштиту жигова у електронском облику.

У Регистар пријава уписују се подаци о битним дијеловима пријаве и други подаци прописани прописом о спровођењу. Садржина регистра пријава за признање жига регулисана је чланом 2. став 2 Правилника о поступку за признање жига.

У регистар пријава уписују се следећи подаци:

- а) број пријаве жига,
- б) датум подношења пријаве жига,
- в) подаци о подносиоцу пријаве жига (име и адреса ако је у питању физичко лице, односно назив и сједиште подносиоца пријаве ако је у питању правно лице),
- г) подаци о заједничком представнику ако има више подносилаца пријаве жига,
- д) подаци о представнику ако се пријава подноси посредством представника,
- ђ) подаци о врсти пријављеног жига (индивидуални или колективни, вербални, фигуративни или тродимензионални жиг, жиг гаранције),
- е) изглед пријављеног знака, а ако се захтијева заштита знака у боји, и назначење боје, односно комбинације боја,
- ж) назначење бројева класа и списак робе и/или услуга према Међународној класификацији робе и услуга утврђеној Ничанским споразумом о Међународној

класификацији робе и услуга за регистрацију жигова (у даљњем тексту: Ничанска класификација),

з) подаци о затраженом праву првенства,

и) подаци о дисклејмеру ако је таква изјава добијена од подносиоца пријаве приликом подношења пријаве, или у току поступка за признање жига,

ј) подаци о промјенама које се односе на пријављени знак: пренос права, лиценца, франшиза, залога, промјене имена и адресе подносиоца пријаве жига, промјена представника или заједничког представника, статусне промјене и промјене облика организовања настале код подносиоца пријаве жига, корисника лиценце и франшизе, односно залогопримца, ограничење списка робе и/или услуга и други подаци битни за правни статус подносиоца пријаве и пријаву жига,

к) подаци о раздвајању пријаве жига,

л) подаци о начину окончања управног поступка,

љ) подаци о плаћеној административној такси (у даљњем тексту: такса) и накнади посебних трошкова поступка (у даљњем тексту: трошкови поступка),

м) датум објављивања пријаве жига,

н) регистарски број жига.

Ако је на основу поднесене пријаве жига поднесен захтјев за међународно регистровање жига, у регистар пријава се уписују број и датум подношења тог захтјева.⁸⁷

Институт води и Регистар жигова у електронском облику. У регистар жигова уписују се следећи подаци о жиговима регистрованим у Институту:

а) регистарски број жига и датум доношења рјешења о признању жига,

б) подаци о носиоцу жига (име и презиме и адреса ако је носилац физичко лице, односно пословно име и сједиште ако је носилац правно лице),

в) датум подношења пријаве жига и број пријаве,

г) подаци о признатом праву првенства:

- датум изложбеног (сајамског) права првенства,

⁸⁷ Члан 2. став 2, Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ бр. 105/10

- датум и број пријаве према којој је признато унијско право првенства и назив државе у којој је пријава поднесена, односно податке о пријавама уколико је признато вишеструко право првенства,

д) изглед заштићеног знака и подаци о жигу, као и врста жига,

ђ) назначење класа у које су сврстани фигуративни елементи знака према Међународној класификацији утврђеној Споразумом о установљењу међународне класификације фигуративних елемената жигова (у даљњем тексту: Бечка класификација),

е) назначење класа Ничанске класификације и списак робе и/или услуга на које се заштићени знак односи,

ж) дисклејмер ако га има,

з) датум до којег важи жиг, подаци о продужењу важења жига,

и) подаци о представнику ако носилац жига има представника,

ј) подаци о промјенама које се односе на жиг: пренос права, лиценца, франшиза, залога, промјене имена и адресе носиоца жига, статусне промјене и промјене облика организовања настале код носиоца жига, корисника лиценце, франшизе, односно залогопримца, и други подаци битни за правни статус носиоца жига и за жиг,

к) подаци о престанку важења жига, као и основ престанка жига,

л) подаци о раздвајању жига,

љ) подаци о плаћеној такси и трошковима поступка,

м) подаци о међународној регистрацији жига.⁸⁸

Садржина и облик податка о међународном регистровању жигова прописани су Мадридским аранжманом о међународном регистровању жигова (у даљњем тексту: Мадридски аранжман), протоколом који се односи на Мадридски аранжман (у даљњем тексту: Мадридски протокол) и Заједничким правилником Мадридског аранжмана и Мадридског протокола (у даљњем тексту: Заједнички правилник).

⁸⁸ Члан 3. став 2, Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ бр. 105/10

Међународни регистар жигова води се код Међународног бироа Свјетске организације за интелектуалну својину. На писмени захтјев заинтересованог лица и уз плаћање таксе и трошкова поступка Институт ће доставити податке о међународно регистрованим жиговима са дејством на Босну и Херцеговину.

Осим наведених регистара, Институт води и Регистар представника за жигове у електронском облику. У Регистар представника уписују се следећи подаци:

- а) име и презиме и адреса представника ако је у питању физичко лице, односно пословно име и сједиште представника ако је у питању правно лице, те подаци за комуникацију са представником (телефон, телефакс, *e-mail*),
- б) образовање и школска спрема представника за физичка лица, а за правна лица и доказ да је физичко лице које испуњава услове да буде уписано у регистар представника запослено у наведеном правном лицу,
- в) датум полагања представничког испита,
- г) датум уписивања представника у регистар представника и основ уписивања,
- д) плаћена годишња такса и трошкови поступка за одржавање статуса представника,
- ђ) датум и основ престанка статуса представника.⁸⁹

12. Објављивање жига у Службеном Гласнику⁹⁰

Уколико пријава жига задовољава законом прописане услове за регистрацију жига, регистровани жиг објављује се у Службеном Гласнику Института.

У Службеном Гласнику Института објављују се следећи подаци о регистрованом жигу, и то:

- а) регистарски број жига и датум рјешења о признању жига, односно уписивања жига у регистар жигова,
- б) датум подношења пријаве и број пријаве,
- в) подаци о носиоцу жига (име и презиме и адреса ако је носилац жига физичко лице, односно пословно име и сједиште ако је носилац жига правно лице),

⁸⁹ Члан 4. став 2, Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ бр. 105/10

⁹⁰ Службени Гласник Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине

- г) подаци о признатом праву првенства,
- д) датум до којег жиг важи,
- ђ) изглед знака, назначење боја или њихових комбинација и подаци о врсти жига,
- е) по потреби, назначење класа Бечке класификације у које су сврстани фигуративни елементи знака,
- ж) назначење класа и списак робе и/или услуга према Ничанској класификацији,
- з) напомена да се на недистинктивном дијелу знака не тражи никакво искључиво право (дисклејмер) ако је таква изјава дата,
- и) продужење важења жига (у случају сужења списка робе и/или услуга, или рекласификације робе и/или услуга, објављује се нови списак робе и/или услуга),
- ј) напомена о раздвајању жига,
- к) уписивање промјене имена и адресе подносиоца пријаве и носиоца жига ако је примјенљиво,
- л) уписивање преноса жига; лиценце, залогe, франшизе или других права на жигу,
- љ) престанак важења жига,
- м) број и датум рјешења о проглашавању ништавим рјешења о признању жига које је коначно у управном поступку, регистарски број жига и подаци о носиоцу жига, као и податак о томе да ли је рјешење проглашено ништавим у цјелини или дјелимично,
- н) број и датум рјешења о престанку жига због некоришћења које је коначно у управном поступку, регистарски број жига и подаци о носиоцу жига, као и податак о томе да ли је жиг престао у цјелини или дјелимично,
- њ) број и датум рјешења о престанку жига на основу члана 73. Закона (други случајеви) које је коначно у управном поступку, регистарски број жига и подаци о носиоцу жига, као и податак да ли је жиг престао у цјелини или дјелимично,
- о) подаци о представнику.⁹¹

Подаци о регистрованом жигу означавају се ИНИД (енгл. *Internationally agreed Numbers for the Identification of Data*) кодовима за идентификацију библиографских података о жиговима (у даљњем тексту: ИНИД кодови), које је

⁹¹ Члан 20., Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ бр. 105/10

установила Свјетска организација за интелектуалну својину. У складу са WIPO ST. 60 нормом, објављују се следећи подаци: број пријаве, датум подношења пријаве, датум објаве пријаве, датум изложбеног првенства, број прве пријаве, датум подношења прве пријаве, држава или организација подношења прве пријаве, име и адреса подносиоца пријаве, име и адреса заступника, изглед знака, назив боје (или боја), заједнички или јамствени жиг, тродимензионални знак, ознака разреда према Ничанској класификацији.

13. Мишљење заинтересованог лица

Након објављивања пријаве свако заинтересовано лице (физичко или правно, удружење произвођача роба или услуга, пружаоца услуга, трговци или потрошачи), у року од три мјесеца од датума објављивања, може Институту доставити писмено мишљење у којем се образлажу разлози зашто знак из објављене пријаве не испуњава услове за регистрацију. Овако широко постављеном активном легитимацијом омогућено је да било које заинтересовано лице укаже на постојање апсолутних разлога за одбијање регистрације жига. Институт ће на основу заprimљеног мишљења, поново размотрити одлуку о признању. Након што размотри разлоге наведене у мишљењу заинтересованог лица, Институт ће доставити мишљење подносиоцу пријаве на одговор на који се подносилац пријаве може изјаснити у року не краћем од 15 дана, нити дужем од 30 дана. Након очитовања подносиоца пријаве на разлоге наведене у мишљењу заинтересованог лица, Институт ће слободном оцјеном, донијети одлуку о признању или одбијању захтјева за признање жига. Одлука Института је интерног карактера и о истој заинтересовано лице које је доставило писмено мишљење неће бити обавјештено.

14. Приговор

У року од 90 дана од дана објављивања пријаве у Службеном Гласнику Института, заинтересовано лице може позивајући се на релативне разлоге за одбијање пријаве

жига, поднијети приговор на регистрацију жига. Релативни разлози за одбијање пријаве жига односе се на знак:

а) који је исти као пријашњи заштићени знак другог лица за сличну робу, односно услуге, или сличан раније заштићеном знаку другог лица за исту или сличну врсту робе, односно услуга, ако постоји вјероватноћа да због те истовјетности, односно сличности настане забуна у промету, што укључује и вјероватноћу асоцијације са раније заштићеним знаком,

б) који је исти или сличан за исту или сличну врсту робе, односно услуга, знаку другог лица који је познат у БиХ, у смислу члана ббис Париске конвенције о заштити индустријске својине (у даљњем тексту: општепознати знак),

в) који, у складу са чланом 16. став 3. ТРИПС-а (Уговор о трговинским аспектима права интелектуалне својине), без обзира на робу, односно услуге на које се односи, представља репродукцију, имитацију или транслитерацију заштићеног знака другог лица, или његовог битног дијела, који је код учесника у промету у БиХ несумњиво познат као знак високе репутације (у даљњем тексту: чувени жиг), којим своју робу, односно услуге обиљежава друго лице, ако би се коришћењем таквог знака нелојално извлачила корист из стечене репутације чувеног жига, или би се штетило његовом дистинктивном карактеру, односно репутацији,

г) који својим изгледом или садржајем вријеђа старије ауторско право или географску ознаку или раније заштићени индустријски дизајн,

д) чије би коришћење вријеђало право на лично име познатог лица или лик било којег лица, ако су настали прије датума пријаве жига, или признатог права првенства затраженог у пријави жига,

ђ) који је исти као пријашњи жиг или сличан пријашњем жигу који је био регистрован за исту или сличну робу или услуге, а који је престао да важи због непродужења регистрације, ако је прошло мање од двије године од дана престанка ранијег жига, осим ако носилац ранијег жига није дао своју сагласност за признање каснијег жига, или није користио свој жиг,

е) који је поднесен супротно принципу добре вјере, савјесности и поштења.⁹²

⁹² Члан 7., Закон о жигу, Службени Гласник БиХ бр. 53/10

Рок за подношење приговора је строг рок са преклузивним последицама и не може се ни из којег разлога продужити.

Основне карактеристике института приговора су:

- ремонстративност – о приговору одлучује исти орган који је објавио пријаву жига (у овом случају то је Институт за заштиту интелектуалног власништва),
- суспензивност – приговор одлаже признање и регистрацију жига,
- двостраност – јер се мора доставити подносиоцу пријаве за регистрацију жига на одговор,
- самосталност – о њему се одлучује независно у односу на друга средства заштите жига,
- преклузивност – након истека рока за подношење приговора, заинтересовано лице губи право подношења приговора на регистрацију жига.⁹³

У оквиру законског рока предвиђеног за подношење приговора, подносилац приговора може поднијети нови приговор ширег и/или другачијег садржаја.

Приговор се подноси у писаној форми у два примјерка, а мора садржити следеће податке, и то:

- а) име и презиме, односно назив подносиоца приговора и његову адресу, односно пословно сједиште,
- б) детаљно образложене све разлоге и доказе на којима подносилац приговора заснива приговор и којима доказује статус заинтересованог лица из члана 35. Закона о жигу,
- ц) све објављене податке о пријави против које се приговор подноси, укључујући и број пријаве, име и презиме и адресу, односно назив и пословно сједиште подносиоца пријаве и изглед пријављеног знака са списком врсте робе и услуга,
- д) уредну пуномоћ, ако се приговор подноси посредством заступника.⁹⁴

Након пријема приговора Институт испитује да ли је приговор у складу са свим захтјевима прописаним у чл. 35. и 36. Закона о жигу. Ако приговор испуњава услове прописане законом, Институт ће приговор доставити подносиоцу пријаве

⁹³ Златовић Д., Жиговно право, Загреб 2008, стр. 340

⁹⁴ Члан 36., Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

на писмени одговор у року од 60 дана. У случају да приговор не испуњава услове прописане законом, Институт ће исти закључком одбацити.

Подносилац пријаве може у року од 60 дана да да одговор на приговор. Институт испитује оправданост навода из приговора и у вези са тим може да одреди и усмену расправу. У случају ако се подносилац пријаве не изјасни на наводе у приговору, Институт ће у границама навода изнешених у приговору одбити поднесени захтјев за признање жига.

По споведеном поступку по приговору, Институт ће донијети *рјешење о одбијању приговора* или *о дјелимичном одбијању приговора и дјелимичном признању захтјева за признање жига* или *о одбијању захтјева за признање жига*.

15. Суштинско испитивање пријаве

Прва фаза испитивања пријаве жига односи се на испитивање формалних услова пријаве. Уколико пријава задовољава формалне услове прописане законом сваке земље понаособ, прелази се на утврђивање постојања, односно непостојања апсолутних разлога за одбијање пријаве. Ако у фази суштинског испитивања пријаве се утврди постојање неког од разлога за одбијање пријаве жига, за то надлежни орган донијеће одлуку о прелиминарном одбијању пријаве уз јасно назначавање разлога и објашњење због којих се регистрација пријаве одбија како би се подносилац пријаве на исте могао очитовати. Пријава се може одбити у цјелости или пак само дјелимично у зависности да ли су разлози одбијања на страни свих или само неких роба, односно услуга.

Апсолутни разлози за одбијање пријаве жига односе се на знак:

- а) који је супротан јавном поретку или моралу,
- б) који се не може графички приказати,
- в) који је исти као пријашњи жиг или раније пријављен знак за исту робу или услугу,

- г) који по свом укупном изгледу није прикладан за разликовање робе, односно услуга у привредном промету, за ону робу или услуге за које је поднесена пријава жига,
- д) који се састоји искључиво од ознака или података који у промету служе за означавање врсте, квалитета, количине, намјене, вриједности, географског поријекла производа, времена или начина производње робе или пружања услуга, или за означавање неких других обиљежја робе или услуга,
- ђ) који се састоји искључиво од ознака или података који су постали уобичајени у свакодневном говору или стручном говору, или у доброј вјери и устаљеној трговачкој пракси, за означавање одређене врсте робе или услуге,
- е) који је искључиво облик одређен врстом производа или облик производа потребан за постизање одређеног техничког резултата, или облик који производу даје битну вриједност,
- ж) који својим изгледом или садржајем може да обмане јавност, посебно у односу на географско поријекло, врсту, квалитет или неко друго обиљежје робе или услуге,
- з) који садржи званичне знаке за контролу или гаранцију квалитета или их подражава,
- и) који садржи државни или други јавни грб, заставу или амблем, назив или скраћеницу назива неке земље или међународне организације, као и њихово подражавање, осим по одобрењу надлежног органа те земље или организације,
- ј) који садржи назив или скраћеницу, грб, амблем, заставу или други службени знак БиХ, или њених ентитета, кантона, Дистрикта, или их подражава, осим уз одобрење надлежног органа,
- к) који представља или подражава национални или религијски симбол,
- л) који је знак за вино и који садржи или се састоји од географске ознаке која служи за означавање вина, или који је знак за јако алкохолно пиће који садржи или се састоји од географске ознаке која служи за означавање јаких алкохолних пића, у односу на вина или јака алкохолна пића која нису тог географског поријекла,

љ) који је искључиво име поријекла међународно регистровано да важи за територију БиХ.⁹⁵

16. Поступак по приговору у међународним и упоредно-правним системима

Испитивање пријаве жига спроводи се у циљу заштите јавног интереса и интереса појединаца, учесника на тржишту робе и услуга. Испитивање се врши у погледу апсолутних и релативних разлога за одбијање пријаве жига. Како је већ било говора о релативним и апсолутним разлозима за одбијање пријаве жига, у овом дијелу рада пажња ће бити усмјерена на сличности и разлике у процесу испитивања апсолутних и релативних разлога за одбијање пријаве.

Процес хармонизације правних прописа на међународном и европском нивоу довео је до разликовања три приступа по којима национални системи уређују поступак испитивања испуњености услова пријаве жига:

- британски систем – који је подразумијевао *ex officio* испитивање постојања апсолутних и релативних разлога за одбијање пријаве, као и поступак оспоравања. Овај систем, осим Велике Британије, био је у примјени у Португалу, Шпанији и земљама сјеверне Европе,
- традиционални француски систем – који је предвиђао *ex officio* испитивање само у погледу апсолутних разлога за одбијање пријаве али не и поступак оспоравања. Поступак оспоравања или утужења спроводио се у оквиру поступка по грађанско-правној парници. Овај систем, осим Француске, био је у употреби и у Швајцарском праву,
- њемачки систем – је резултат компромиса претходна два система, а који је предвиђао *ex officio* поступак само у погледу апсолутних разлога, а у погледу релативних разлога за оспоравање пријаве жига странке су своје право остваривале у оквиру управног поступка.⁹⁶

⁹⁵ Члан 6., Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

⁹⁶ WIPO, Intellectual Property Reading Material, Geneva, 1995., Chapter 9., стр. 207, а цитирано према Д. Златовић: Жиговно право, Загреб 2008, стр.: 329-330

За право жига од великог је значаја Споразум о трговинским аспектима права интелектуалног власништва (TRIPS). Према овом Споразуму, национална законодавства дужна су да успоставе надзор над примјеном мјера заштите индустријског власништва. Земље чланице Споразума дужне су да, прије или по извршеној регистрацији, дају могућности противљења или поништења регистрације жига. На овај начин дата је могућност улагања приговора на пријаву жига, а све то са циљем економичности поступања и осигуравања превентивне заштите.

Поступак хармонизације националних прописа о праву жига са прописима Европске уније резултирао је доношењем два акта, и то Прва директива о уједначавању правних прописа земаља – чланица о правној заштити жига⁹⁷ и Уредбе Савјета о жигу Заједнице (ЕЗ) бр. 40/94⁹⁸. Уредба прави дистинкцију између релативних и апсолутних разлога за одбијање пријаве жига и упис исте у регистар жигова.

Овим актима уведена су нека нова, модерна рјешења којима се настојало на јединствен начин регулисати питање права жига чланица ЕУ и СТО. И поред настојања успостављања хармонизације прописа којима би се регулисала материја жига, одређена одступања постоје и она данас егзистирају у оквиру појединачних националних система.

Поступак заштите жига путем института приговора и поред одређених сличности, познаје и одређене разлике због којих се ради лакшег система подјеле истих врши груписање оних система који прибјегавају истом или сличном поступку заштите жига. Подјела се базира на методу испитивања испуњености услова пријаве у односу на апсолутне и релативне разлоге за одбијање пријаве жига.

⁹⁷ Прва директива Вијећа од 21. децембра 1988. године о приближавању закона држава чланица у вези са жиговима 89/104/ЕЕЗ

⁹⁸ Уредба Савјета (ЕЗ) бр. 40/94 од 20. децембра 1993. године о жигу Заједнице

Према француском Кодексу интелектуалног власништва, након објаве пријаве жига, свако заинтересовано лице може у року од два мјесеца уложити приговор директору Националног института за индустријско власништво. Национални институт за индустријско власништво дужан је да о приговору одлучи у року од шест мјесеци од протеча рока за подношење приговора. Уколико национални институт у предвиђеном року не одлучи о приговору, исти ће се сматрати одбијеним.

Право жига Велике Британије измјењено је у потпуности Законом о жигу (енг. *The Trade Mark Act*) из 1994. године према којем Регистар врши потпуно испитивање пријаве жига и решерш ранијег жига.⁹⁹

У погледу разлога подношења приговора, Закон о жигу Велике Британије предвиђа могућност подношења истог због релативних, али и апсолутних разлога. Јапански Закон о жигу даје могућност подношења приговора на пријаву жига у року од два мјесеца од дана подношења пријаве за регистрацију жига. Приговор се подноси у писаној форми, а чињенице на које се позива у приговору заинтересовано лице је дужно поткријепити доказима, у оквиру приговора или у накнадном року од тридесет дана по истеку рока за подношење приговора. Надлежни орган за поступање по приговору, доставиће писани препис приговора на одговор подносиоцу пријаве жига да се о истом изјасни у за то одређеном року. Након протеча рока за улагање приговора и одговора на исти, надлежни орган ће донијети одлуку о испуњавању услова за регистрацију жига, односно о одбијању регистрације жига на коју ни једна од страна нема право улагања новог приговора.

Код неких правних система могућност подношења приговора могућа је тек након регистрације жига. Постојање апсолутних разлога за одбијање пријаве жига утврђује се у јавном интересу по службеној дужности, док постојање релативних разлога искључења доказује заинтересовано лице у поступку по приговору у року

⁹⁹ Више о томе: Michaels: A Practical Guide to Trade Marks, second edition, Sweet and Maxwell, London, 1996.

од три мјесеца по извршеној регистрацији предметног жига. Овакав опозицијски поступак познаје правни систем Њемачке.

Амерички правни систем прави дистинкцију између намјере за употребу жига (*ITU application*)¹⁰⁰) и употребе жига. Након поднешене пријаве, испитују се сви разлози због којих се жиг не би могао употребљавати. Уколико се пријава жига усвоји, врши се његово објављивање ради могућности подношења приговора. Уколико у одређеном временском периоду не буде поднесен нити један приговор на пријаву за регистрацију жига, подносилац пријаве је дужан да достави доказ о употреби жига. Рок за подношење доказа о употреби жига износи шест мјесеци, с тим што се исти по потреби може продужити. Након што подносилац пријаве жига достави тражени доказ о употреби жига и ако иста буде прихваћена, сматра се да је жиг регистрован. Исто се односи на пријаву жига на бази употребе, гдје се након што се испитају сви разлози за дозволу употребе жига, врши њена објава и могућност подношења приговора.

У неким земљама, да би се извршила регистрација жига, неопходно је задовољити само формалне услове пријаве жига. Такав систем регистрације жига у примјени је у Белгији, Холандији и Луксембургу.

Постоје и они правни системи који не познају могућност улагања приговора на пријаву за регистрацију жига. Таква правна рјешења у примјени су у Србији и Русији. Иако није дата могућност улагања приговора, заинтересована лица могу поднијети захтјев за поништење жига који није временски ограничен.

17. Исправа о жигу

Заједно са рјешењем о признању жига, Институт издаје исправу о жигу. Исправа о жигу садржи следеће податке, и то:

¹⁰⁰ *ITU (Intent to Use) application* – пријава у форми обрасца која се попуњава приликом подношења пријаве за регистрацију жига са намјером за његову употребу. Пријава је доступна у електронској форми на официјелном сајту Америчке канцеларије за патенте и жиг на <http://teas.uspto.gov/aou/>

- а) регистарски број жига и датум уписивања у регистар жигова,
- б) датум подношења пријаве и број пријаве,
- в) податке о носиоцу жига (име и презиме и адреса ако је носилац физичко лице, односно пословно име и сједиште ако је носилац правно лице),
- г) податке о признатом праву првенства:
 - датум изложбеног (сајамског) права првенства,
 - датум и број пријаве према којој је признато унијско право првенства и назив државе у којој је пријава поднесена, односно податке о пријавама уколико је признато вишеструко право првенства,
- д) назначење врсте жига (индивидуални, колективни, тродимензионални и жиг гаранције),
- е) изглед заштићеног знака, а по потреби и навођење боја или њихових комбинација за које је знак заштићен,
- ж) назначење класа Ничанске класификације и списак робе и/или услуга за које је жиг признат,
- з) назначење да се на недистинктивном дијелу знака не успоставља искључиво право (дисклејмер) ако је таква изјава добијена од подносиоца пријаве у току поступка за признање жига,
- и) податке о раздвајању жига,
- ј) датум до којег жиг важи.¹⁰¹

¹⁰¹ Члан 21., Правилник о поступку за признање жига, Службени гласник БиХ бр. 105/10

V ПРОМЈЕНЕ НА ЖИГУ

1. Пренос права на жиг

Крајем XIX и почетком XX вијека слободан пренос жига није био могућ без истовременог преноса правног лица на које се жиг и односио. Први закони који су регулисали материју права жига заснивали су се на теорији начела непреносивости жига према којој је жиг несамостално добро које искључиво припада правном лицу које је његов творац, те без правног лица нема ни жига, односно престанком правног лица престаје и сам жиг. Стога се жиг не може самостално преносити на друге особе осим када се преноси уз истовремен пренос цијелог или дијела правног лица.¹⁰² Овакав став правне доктрине заснивао се на теорији њемачког правника Јозефа Кохлера према којем индивидуална природа права на жиг има за посљедицу да је жиг у начелу неотуђив јер представља дистинктивни знак лица које је робу произвело, као особина персоналитета који покрива робу, жиг припада том персоналитету.¹⁰³

Пренос права на жиг може се извршити на основу уговора о преносу права, на основу статусне промјене носиоца жиг (подносиоца пријаве за регистрацију жига) судске или административне одлуке.¹⁰⁴

Пренос права на жиг регулисан је Законом о жигу, а у дијелу који није обухваћен истим примјењују се одредбе Закона о облигационим односима и Закона о основним својинскоправним односима. Пренос права жига уписује се у Регистар Института на захтјев носиоца жига, подносиоца пријаве или стицаоца права, а по посебном рјешењу о уписивању преноса права у Регистар. Упис производи правно дејство према трећим лицима од датума уписивања преноса у Регистар. Због карактера и начина употребе колективни жиг и жиг гаранције не могу бити предмет преноса права.

¹⁰² Више о томе: Спасић, В., Пренос жига – марке производа и услуга, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 38-39., 2000., стр.: 198

¹⁰³ Kohler, J., Das Recht des Markenschutzes, Wuerzburg, 1884., стр.: 239 (цитирано према: Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2008., стр.: 434)

¹⁰⁴ Члан 58. ст. 1, Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

Захтјев за уписивање преноса жига, односно права из пријаве подноси се у два примјерка на обрасцу З-05 и који садржи:

- а) регистарски број жига (односно број пријаве),
- б) податке о носиоцу жига (односно подносиоцу пријаве),
- в) име и презиме и адресу ако је подносилац захтјева физичко лице, односно пословно име и сједиште ако је подносилац захтјева правно лице,
- г) назначење да се тражи уписивање преноса жига, односно права из пријаве,
- д) назначење класа Ничанске класификације робе, односно услуга на које се односи захтјев за уписивање преноса жига, односно права из пријаве, када се захтјев за уписивање преноса односи само на неку робу или услуге,
- ђ) податке о лицу на које се преноси жиг или право из пријаве,
- е) податке о представнику ако се захтјев за уписивање преноса жига, односно права из пријаве подноси посредством представника,
- ж) податке о плаћеној такси и трошковима поступка за уписивање преноса жига, односно права из пријаве,
- з) печат и/или потпис подносиоца захтјева, односно представника.

Уз захтјев за уписивање преноса права достављају се и следећа документа, и то:

- а) доказ о правном основу преноса жига, односно права из пријаве,
- б) уредна пуномоћ ако се захтјев за уписивање преноса жига, односно права из пријаве, подноси посредством представника,
- в) доказ о уплати таксе и трошкова поступка за уписивање преноса жига, односно права из пријаве.

Пренос права на жиг остварује се:

- уговором о преносу права,
- уступањем права кроз уговор о лиценци или франшизингу,
- уговором о залози.

1.1. Уговор о преносу права

Уговором о преносу права (цесији) носилац права жига може да пренесе право жига или један његов дио на друго лице. Пренос може да се односи на све или само неке врсте робе и/или услуге. Предмет уговора о преносу права може бити и непријављени односно нерегистровани знак за означавање роба или услуга, на које се ситуације имају примјенити општа правила цивилног права која се примјењују на уговоре о продају.¹⁰⁵ Уговор о преносу саставља се у писаној форми, а када се односи само на неке врсте робе и/или услуге из одређене класе (или класа) Ничанске класификације, уз уговор о преносу достављају се и два примјерка списка роба и/или услуга на које се односи захтјев за уписивање преноса.

Упис преноса права у регистар Института производи правно дејство *erga omnes*. Преносом права претходни носилац права жига губи право располагања жигом у оном обиму у којем је пренос извршен. Пренос жига, чија би употреба од стране стицаоца била таква да доводи у заблуду јавност, нарочито у погледу поријекла, врсте или битних својстава производа на које се жиг ставља, земље Уније нису обавезне да сматрају важећим.¹⁰⁶

1.2. Уступање права кроз уговор о лиценци или франшизингу

1.2.1. Лиценца

Лиценца је двострано теретан уговор којим носилац права жига уступа право кориштења жига (у цјелости или дјелимично) другом лицу. Уговор о лиценци је најчешћи облик промета права жига. Уговор о лиценци ограничен је временски и то временским оквиром важења жига, али и територијално тако што се уговор о

¹⁰⁵ Чизмић, Ј., Уступање права из подручја индустријског власништва – уговор о лиценцији жига и уговор о *know how*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци, вол. 22, број 1, Ријека, 2001, стр.: 381, и Чизмић, Ј., Заштита колективног жига у Републици Хрватској, Право у господарству, год. 34., св. 7-8., 1995., стр.: 655-661

¹⁰⁶ Члан 6 *quarter* став 2 Париске конвенције

лиценци може закључити за цијелу или тачно одређену државну територију. Уговор о лиценци који се односи на пренос права кориштења жига на друго лице најчешће је дио ширег уговора о лиценци којим се поред уступања права кориштења жига, врши и пренос *know – how* (уговор о франшизингу), као и облигационо-правних уговора о удруживању капитала, уговора о улагању средстава и других уговора из области трговинског права.¹⁰⁷ Лиценцом се искључиво врши уступање права кориштења жига за ону робу и услуге за коју је жиг регистрован. Стицалац лиценце жига дужан је искориштавати жиг као предмет лиценце на уговорени начин, у уговореном обиму и у уговореним границама. Ако законом или уговором није другачије одређено, стицалац лиценце није овлаштен искориштавати накнадна усавршавања предмета лиценце. Овдје се мисли на евентуална нова модификована графичка рјешења одређеног жига, јер се ипак ради о новом жигу за којег се у начелу увијек проводи поступак регистрације, иако носилац жига може одлучити и другачије.¹⁰⁸ Захтјев за уписивање лиценце или франшизе жига, односно права из пријаве, подноси се у два примјерка на обрасцу 3-08 и који садржи:

- а) регистарски број жига, односно број пријаве,
- б) пословно име и сједиште, односно име и адресу носиоца жига или подносиоца пријаве,
- в) податке о представнику носиоца жига, односно подносиоца пријаве,
- г) пословно име и сједиште, односно име и адресу стицаоца лиценце или франшизе,
- д) податке о представнику стицаоца лиценце или франшизе,
- ђ) назначење класа Ничанске класификације на које се односи захтјев за уписивање лиценце или франшизе на жигу, односно права из пријаве, ако се захтјев за уписивање лиценце или франшизе односи само на неку робу и/или услуге,
- е) податак о врсти лиценце или франшизе,
- ж) вријеме трајања лиценце или франшизе,

¹⁰⁷ Раичевић, В.: Право индустријске својине, 2010, Нови Сад, стр: 190

¹⁰⁸ Јурковић, В., Re-branding – преобликовање идентитета марке, Пословни савјетник, бр. 30, 2007, стр.: 28

з) пословно име и сједиште, односно име и адреса подносиоца захтјева за уписивање лиценце или франшизе на жигу, односно права из пријаве,

и) потпис и/или печат подносиоца захтјева за уписивање лиценце или франшизе на жигу, односно права из пријаве или његовог представника.

Уз захтјев за уписивање лиценце или франшизе достављају се и следећа документа, и то:

а) доказ о правном основу уписивања које се тражи,

б) пуномоћ ако је захтјев поднесен посредством представника,

в) доказ о уплати таксе и трошкова поступка за рјешење по захтјеву за уписивање лиценце или франшизе.

Као доказ о правном основу уписивања које се тражи доставља се оригинал уговора о лиценци или франшизи, потписан од уговорних страна или овјерена фотокопија тих докумената или, оригинал извода из уговора о лиценци или франшизи, потписан од уговорних страна или овјерена фотокопија тих докумената.

Према Закону о облигационим односима, уговор о лиценци закључен на одређено вријеме престаје протеклом времена за које је закључен. Уколико уговор о лиценци није закључен на одређено вријеме, уговор престаје отказом који свака страна може дати другој страни уз поштовање отказног рока. Уговор о лиценци може престати и смрћу даваоца лиценце у којем случају се лиценца наставља са његовим насљедницима под условом да другачије није уговорено, односно смрћу стицаоца лиценце у којем случају се права по основу уговора о лиценци преносе на насљеднике. У случају стечаја или ликвидације стицаоца лиценце, давалац лиценце може раскинути уговор.

Уговором о искључивој лиценци жига, стицалац искључиве лиценце може право жига уступити другом (подлиценца). Такође, уговором се може предвидјети да стицалац лиценце жига не може другом лицу дати подлиценцу, или је не може

дати без претходне сагласности даваоца лиценце жига.¹⁰⁹

1.2.2. Франшизинг

Уговором о франшизингу власник жига (давалац франшизинга) има већи степен контроле над употребом жига од стране корисника франшизе (лица на које је извршен пренос права на жиг), него што је то случај код уговора о лиценци. Код уговора о франшизингу врши се пренос не само права на употребу жига, него и комплетног начина пословања (*know – how*).

Баш као и уговор о лиценци, уговор о франшизингу може се закључити на одређени или неодређени временски период. Уколико је уговор временски ограничен, он може бити закључен на краћи или дужи временски период у зависности од врсте уговора о франшизингу. Уобичајена је пракса закључивања уговора о франшизингу на дужи временски период од 3 до 10 година.

Уговор о франшизингу престаје протеклом времена на који је уговор закључен, споразумним раскидом, отказом или смрћу даваоца франшизе.

1.3. Залог

Заложно право може се остварити и на праву жига. Иако по својој правној природи није ствар, право жига је предмет залогe захваљујући својој материјалној природи, због које је предмет располагања и правног промета. У моменту заснивања заложног права, потраживање и жиг као предмет уговора о залогy морају бити одређени. Стога, да би право жига било предмет залогe, а самим тим отуђиво и преносиво, оно мора бити дио тражбине на којем се успоставља право залогe.

¹⁰⁹ Чл. 704, ЗОО

Уговор о залози на праву жига је писани уговор који мора да садржи податке о дану закључења, име и презиме или пословно име, пребивалиште или боравиште, односно сједиште уговорних страна, као и дужника ако су у питању различита лица, регистарски број жига, односно број пријаве за признање жига и податке о потраживању које се обезбјеђује заложним правом.¹¹⁰

Повјерилац стиче право залогe уписом у одговарајући регистар Института. Захтјев за уписивање залогe жига, односно права из пријаве, подноси се у два примјерка на обрасцу 3-09 и који садржи:

- а) регистарски број жига, односно број пријаве,
- б) пословно име и сједиште, односно име и адресу носиоца жига или подносиоца пријаве,
- в) податке о представнику носиоца жига, односно подносиоца пријаве,
- г) пословно име и сједиште, односно име и адресу заложног повјериоца, д) пословно име и сједиште, односно име и адресу подносиоца захтјева за уписивање залогe жига, односно права из пријаве,
- ђ) податке о представнику ако се захтјев за уписивање залогe жига, односно права из пријаве, подноси посредством представника,
- е) назначење класа Ничанске класификације на које се односи захтјев за уписивање залогe жига, односно права из пријаве, ако се захтјев за уписивање залогe односи само на неку робу и/или услуге,
- ж) потпис и/или печат подносиоца захтјева за уписивање залогe жига, односно права из пријаве или његовог представника.

Уз захтјев за уписивање залогe жига достављају се и следећа документа, и то:

- а) доказ о правном основу уписивања залогe који се тражи,
- б) пуномоћ ако је захтјев поднесен посредством представника,
- в) доказ о уплати таксе и трошкова поступка за рјешење по захтјеву за уписивање залогe жига, односно права из пријаве.

¹¹⁰ Чл. 62 ст. 2, Закон о жигу, Службени гласник БиХ 53/10

Као доказ о правном основу уписивања залоге достављају се:

- а) оригинал уговора о залози, потписан од уговорних страна или овјерена фотокопија тих докумената или,
- б) оригинал извода из уговора о залози, потписан од уговорних страна или овјерена фотокопија тих докумената.

Захтјевом се може тражити уписивање права залоге на више жигова, под условом да су носилац права жига и заложни повјерилац исти за сваки жиг за који се тражи уписивање права залоге. Такав захтјев мора имати назначене све регистарске бројеве жигова, као и бројеве пријава, и мора бити достављен Институту у оноликом броју примјерака колико се уписивања залога захтијева.

Након што утврди да су испуњени сви таксативно наведени услови за упис уговора о залози, Институт доноси рјешење о уписивању уговора о залози у регистар Института.

2. Престанак права жига

Жиг престаје истеком периода важења за који су плаћени такса и трошкови поступка. Период важења жига може се обновити неограничен број пута под условом плаћања прописаних такси и трошкова поступка. Законом о жигу, вријеме важења жига одређено је на период од десет година од датума подношења пријаве за регистрацију жига.

Захтјев за продужење важења жига подноси се у два примјерка на обрасцу 3-06 и који садржи:

- а) регистарски број жига и датум до којег жиг важи,
- б) име и презиме и адресу носиоца жига ако је у питању физичко лице, односно пословно име и сједиште носиоца жига ако је у питању правно лице,
- в) податак о представнику ако се захтјев подноси посредством представника,
- г) назначење да се продужење важења жига захтијева за сву робу и/или услуге за које је жиг регистрован, или само за поједину робу и/или услуге, у којем случају

се прилажу и два примјерка списка робе и/или услуга за које се продужава важење жига,

д) податке о плаћеној такси и трошковима поступка,

ђ) потпис и/или печат подносиоца захтјева, односно представника.

Ако истеком периода важења жига, носилац права жига не поднесе захтјев за продужење важења жига и не уплати за то прописану таксу и трошкове поступка, жиг престаје да важи и то у односу на све или на неке производе и/или услуге. Након истека периода важења жига, а након чијег протеча није поднешен захтјев за продужење важења жига, жиг је доступан за употребу свим лицима у правном промету без плаћања накнаде за кориштење, укључујући и претходног носиоца права жига.

Жиг може престати и прије истека рока од десет година, и то:

а) ако се носилац жига одрекне свог права - наредног дана од дана предаје Институту изјаве о одрицању,

б) на основу судске одлуке (односно одлуке Института) даном одређеним том одлуком,

ц) ако је престало правно лице, односно ако је умрло физичко лице које је носилац жига - даном престанка, односно смрти, осим ако је жиг прешао на правне сљеднике тог лица.

2.1. Одрицање од жига

Носилац жига се може писаном изјавом одрећи жига у односу на све робе и/или услуге за које је жиг регистрован. Поједине правне теорије погрешно сматрају одрицањем од жига одрицање носиоца жига у односу на само неке робе и/или услуге. Одрицање жига у односу на неке робе и/или услуге је ограничавање списка роба и/или услуга на које се жиг односи, а не одрицање од жига како то погрешно сматрају одређени правни системи. Институт ће на основу писане изјаве о одрицању донијети рјешење о престанку жига и исто објавити у Службеном Гласнику Института. Жиг престаје да важи даном достављања писане изјаве Институту.

Ако је у Регистру жигова уписано одређено право у корист трећег лица, носилац жига не може се одрећи жига без писмене сагласности лица на чије име је уписано то право.

Ако носилац жига у одређеном року не плати прописану таксу и трошкове поступка, а у Регистру жигова је уписано право у корист трећег лица, Институт ће то лице обавијестити да нису плаћени такса и трошкови поступка и да је може платити у року од шест мјесеци од дана пријема обавјештења и тиме одржати важење жига. У неким правним системима (нпр. у Хрватској) у случају одрицања од жига који је предмет уговора о лиценци, носилац права жига дужан је обавијестити стипендијца лиценце о намјери одрицања од жига. Уз захтјев о одрицању жига, носилац права жига дужан је доставити писмено обавјештење као доказ да је о својој намјери обавјестио лица у чију је корист уписано право. Ово ограничење је начин да се спречи несавјесност носиоца права жига и наношење штете трећем лицу на које је у цијелости или дјелимично пренешено право жига. Обавеза достављања писменог обавјештења као доказа о намјери одрицања од жига не постоји у случају када права трећих лица нису евидентирана у регистру жигова. У том случају, као адекватан механизам заштите трећим лицима стоје на располагању редовна правна средства против несавјесног носиоца права.¹¹¹

2.2. Престанак на основу судске одлуке

Жиг може престати на основу судске одлуке о којој надлежни суд обавјештава Институт ради уписа у Регистар. Институт на основу достављене правоснажне судске одлуке доноси рјешење о престанку жига, врши упис у Регистар и објављује у Службеном Гласнику Института. Датумом престанка жига сматра се датум који је одређен судском одлуком.

¹¹¹ Чизмић, Ј., Огледи из права индустријског власништва, књига друга, Мостар, 1999. стр. 317
Види: Бесаровић, В., Интелектуална права, Индустријска својина и ауторско право, друго издање, Београд, 1993., стр.: 131

2.3. Престанак носиоца жига

Ако правно лице које је носилац жига престане да постоји, односно физичко лице које је носилац жига умре, права по основу жига прелазе на њихове правне сљеднике, односно насљеднике тих лица. Уколико се жиг не пренесе на правне сљеднике, односно насљеднике носиоца жига рјешењем о ликвидацији или стечају, односно рјешењем о наслеђивању, жиг престаје даном престанка правног лица, односно даном смрти физичког лица. Институт ће о томе донијети рјешење, у Регистар извршити упис и у Службеном Гласнику Института објавити престанак жига.

3. Посебни случајеви престанка жига

Према Закону о жигу, у дијелу који се односи на посебне случајеве престанка жига, дефинисан је начин престанка жига због некориштења, односно опозив жига. Терминолошка неусаглашеност истовремене примјене ових термина у домаћем и упоредним правним системима изазива забуну код појединца да се ради о два засебна и међусобно неповезана института, иако је у питању само један, по закону одређен као посебан начин престанка жига. Термин „опозив жига“ у садржајном и језичком смислу одговара рјешењима европског права жига.

Заинтересовано лице може поднијети захтјев Институту за доношење рјешења о престанку жига. Рјешење о престанку жига може се односити на жиг у цјелини или само на неке врсте робе и/или услуге, под условом да носилац права жига или лице које је он овластио на територији Босне и Херцеговине, без оправданог разлога не користи жиг за обиљежавање робе и/или услуга на које се тај жиг односи. Употреба је одређена као озбиљна и као таква условљена законском одредбом, а подразумијева не само право него и обавезу носиоца права жига (или особе коју је он овластио) да заштићени знак употребљава за обиљежавање робе и/или услуга у правном промету. Употребом жига, у контексту наведене употребе, сматраће се и употреба заштићеног знака који је дјелимично измјењен али у мјери која не мијења дистинктиван карактер знака. Носилац права жига може

заштићеним знаком у правном промету обиљежавати не само робу и/или услуге за које је знак регистрован, него робу и/или услуге којима није осигурана заштита жигом. У овом случају ради се о факултативној употреби заштићеног знака која је супротна обавези употребе знака у односу на регистровану робу и/или услуге. Према Закону о жигу, да би се употреба жига окарактерисала као озбиљна, неопходно је да се исти употребљава у правном промету за обиљежавање робе и/или услуга. Свака неупотреба знака у трајању од пет година не може се окарактерисати као озбиљна.¹¹² Временски рок од пет година је општеусвојен у европским правним системима и као такав своје мјесто је нашао и Закону о жигу БиХ. Поред Босне и Херцеговине, временско ограничење од пет година у погледу некориштења жига прихватиле су и следеће земље, и то: Аустралија, Аустрија, Бугарска, Египат, Филипини, Гана, Индија, Ирска, Јамајка, Јужноафричка Република, Кенија, Колумбија, Либија, Мађарска, Нигерија, Њемачка, Нови Зеланд, Пакистан, Сингапур, Шри Ланка, Шпанија, Шведска, Велика Британија и др. Од земаља у региону изузетак је законодавство Румуније које не предвиђа могућност престанка жига због некориштења.¹¹³ Временски рок од пет година, изузетно може бити и краћи, сходно правилима TRIPS споразума која прописују временски период некориштења жига од три године.

Оправданим разлозима за неупотребу знака сматраће се околности које су настале независно од воље носиоца права жига. Употреба знака у маркетиншке сврхе, без могућности набавке робе или кориштења услуга не сматрају се кориштењем жига. Оваква правна рјешења своје оправдање налазе у великом броју регистрованих жигова који се не користе у правном промету, а који својим постојањем и евиденцијом у бази података ограничавају настајање нових жигова у погледу могућих комбинација слова и уопштено изгледа знака.

По захтјеву заинтересованог лица, Институт може поступити тако што ће донијети рјешење о престанку жига или рјешење којим неће удовољити захтјеву

¹¹² Више о томе: Поповић, А. С., Заштита робних и услужних жигова у југословенском праву, Институт за упоредно право, Београд, 1969, стр.: 92

¹¹³ Више о томе: Драговић, Б., Престанак жига због некориштења, Право и привреда, Београд, бр.: 5-8/98

заинтересованог лица и то из разлога што је кориштење почело или је настављено после истека непрекидног временског периода од пет година у којем жиг није кориштен, а прије подношења захтјева за престанак жига због некориштења, осим ако је до почетка или наставка кориштења жига дошло пошто је носилац права сазнао да ће бити поднесен захтјев за престанак његовог жига и ако је кориштење почело или настављено у периоду од три мјесеца прије подношења захтјева за престанак жига.¹¹⁴ Вријеме рачунања законског рока од пет година почиње тећи од дана када је жиг последњи пут кориштен, односно од дана регистрације жига, под условом да жиг није кориштен. Неки упоредни правни системи везивали су рачунање рока од пет година за вријеме подношења пријаве за регистрацију жига, али како моментом подношења пријаве није извјесно да ће услједити и регистрација жига, овакво рјешење не може бити усвојено.

4. Опозив жига у другим случајевима

Поред некориштења жига као основног разлога за опозив жига, Закон наводи још неке разлоге због којих ће Институт, на захтјев заинтересованог лица, донијети рјешење о престанку жига у цјелости или само за неку врсту робе и/или услуга. Други случајеви за опозив жига су:

- ако је знак заштићен жигом, због чињења или нечињења носиоца жига или његовог правног сљедника, постао генерички назив робе, односно услуге за коју је регистрован,
- ако знак заштићен жигом, због начина на који га носилац жига или његов правни сљедник користи, може у промету изазвати забуну о географском поријеклу, врсти, квалитету или другим својствима робе, односно услуге,
- ако је знак заштићен жигом постао супротан моралу или јавном поретку.

¹¹⁴ Члан 71. став 6, Закон о жигу, Службени гласник БиХ бр. 53/10

5. Поступак по захтјеву за опозив жига

Поступак за престанак жига покреће се писаним путем, попуњавањем за то посебно предвиђеног обрасца. Захтјев за престанак жига због некориштења или законом одређених посебних случајева подноси се у три примјерка на обрасцу 3-11 који садржи:

- а) име и презиме и адресу ако је подносилац захтјева физичко лице, односно пословно име и сједиште ако је подносилац захтјева правно лице,
- б) име и презиме и адресу носиоца жига чији се престанак захтијева ако је у питању физичко лице, односно пословно име и сједиште носиоца жига чији се престанак захтијева ако је у питању правно лице,
- в) назначење да ли се захтијева престанак жига у цјелини или само за неку робу, односно услуге,
- г) регистарски број жига чији престанак се захтијева и датум уписивања жига у одговарајући регистар,
- д) податке о представнику ако се захтјев подноси посредством представника,
- ђ) разлоге због којих се захтијева престанак жига,
- е) податке о плаћеној такси и трошковима поступка за захтјев,
- ж) печат и/или потпис подносиоца захтјева, односно представника.

Уз захтјев је неопходно доставити и:

- а) уредну пуномоћ ако се захтјев подноси посредством представника,
- б) изглед жига чији се престанак захтијева, у два примјерка,
- в) доказ о плаћеној такси и трошковима поступка за захтјев,
- г) доказ о разлозима због којих се захтијева престанак жига, у два примјерка, ако је примјенљиво.

У случају да захтјев није уредан, Институт ће позвати подносиоца захтјева да у року од 30 дана од дана пријема позива уреди захтјев. Рок није строго одређен, тако да по захтјеву заинтересованог лица, уз уредно плаћене таксе и трошкове поступка, Институт може продужити рок на период не краћи од 15 дана, нити

дужи од 60 дана. Уколико подносилац захтјева у накнадно одређеном року не уреди захтјев, Институт ће закључком исти одбацити. Уредан захтјев Институт ће доставити носиоцу жига и позвати га да у року од 30 дана достави одговор. Ни овај рок није строго одређен, тако да по захтјеву носиоца жига, уз уредно плаћене таксе и трошкове поступка, Институт може продужити рок на период не краћи од 15 дана, нити дужи од 60 дана. Уколико носилац жига у за то предвиђеном року не достави свој одговор, Институт ће донијети рјешење о престанку жига у односу на ону врсту робе и/или услуга које су предмет захтјева заинтересованог лица. Институт може по слободној оцјени у поступку поводом захтјева за престанак жига заказати и усмену расправу. Коначно рјешење о престанку жига објављује се у Службеном Гласнику Института.

6. Карактеристике правног регулисања опозива жига у упоредно правним системима

Материја права жига у Великој Британији регулисана је *Trade Marks Act*-ом из 1994. године. Питање опозива жига у материји *Trade Marks Act*-а регулисана су на начин и у обиму који предвиђа и европско право жига. Тако *Trade Marks Act* као разлоге за опозив жига наводи неупотребу жига у периоду од 5 година након извршене регистрације, односно ако је употреба жига, без постојања ваљаног разлога, прекинута на период од 5 година. Као разлоге за опозив жига *Trade Marks Act* наводи и чињеницу када због чињења или нечињења носиоца жига, жиг постане уобичајен назив општеприхваћен од стране потрошача или корисника услуга, за производе или услуге за које је регистрован, као и онда када жиг може да доведе у забуну јавност у односу на карактеристике и поријекло производа или услуге.

Захтјев за опозив жига може поднијети свако лице без доказивања правног интереса, а све то из разлога што се поступци за опозив жига третирају као јавни интерес. Терет доказивања је у овом случају на страни носиоца жига. Закон о жигу Њемачке таксативно наводи услове који морају бити испуњени да би се употреба једног жига третирао као употреба. Поред уобичајених услова употребе

жига за означавање робе и услуга, а у складу са функцијом и у облику у којем је регистрован, њемачки закон предвиђа да се жиг употребљава за означавање робе и услуга на домаћем тржишту, као и да је употреба жига озбиљна и да се исти употребљава од стране титулара жига или лица које је он овластио. Неиспуњавање једног од наведених услова, довољан је разлог за подношење захтјева за опозив жига. Право жига САД-а, регулисано *Lanham Act-ом*, предвиђа обавезу носиоца права жига да у року од 5 година након извршене регистрације достави доказ о употреби жига, или у изостанку истих разлоге његове неупотребе. У случају да носилац жига не достави потребне доказе, жиг престаје протеком 6 година од дана регистрације.

VI ЗАШТИТА ПРАВА ЖИГА

1. Управноправна заштита жига

Законом о жигу се на директан начин регулишу питања у вези са правом жига. Поред Закона о жигу у примјени су и други правни прописи који на индиректан начин регулишу питања у вези са правом жига и мјерама и поступцима заштите који се спроводе као дио управноправне заштите жига. Оправданост примјене тих прописа огледа се у правовременој и ефикасној заштити угрожених и повређених права носиоца жига.

Управноправна заштита огледа се у изрицању управноправних-административних мјера против лица која су извршила повреду права жига, али и надзора над спровођењем прописа у директној вези са правом жига.

Битну улогу у спровођењу мјера заштите права интелектуалне својине има царина. Правни прописи земаља чланица Европске Уније и TRIPS споразум на детаљан начин регулишу спровођење царинског надзора у циљу спрјечавања повреде права жига. Да би се обезбиједила ефикасност рада царинских служби у циљу спрјечавања и борбе против пиратерије и кривотворења преко државних граница, нужно је постојање ефикасног система заштите, његовог спровођења у пракси и постојање базе података о регистрованим жиговима доступне царинским службеницима.

Посебан вид управног надзора над спровођењем мјера заштите права жига остварује се путем инспекцијског надзора. Путем инспекцијског надзора остварује се контрола над спровођењем закона, подзаконских аката и других прописа који су на директан или индиректан начин повезани са правом жига, а све то са циљем очувања уставности и законитости.

2. Царинске мјере

Управа за индиректно опорезивање (у даљњем тексту: УИО) спроводи поступак царинских мјера, у складу са Одлуком о провођењу царинских мјера за заштиту права носиоца жига, и то:

- у вези са робом која је предмет царинског поступања при увозу, транзиту или извозу, а за коју постоји основана сумња да се њом повређују искључива права прописана Законом о жигу, као и
- у вези са робом која је предмет царинског поступања при увозу, транзиту или извозу, за коју је правоснажном одлуком надлежног суда утврђено да повређује жиг.¹¹⁵

Предузимање царинских мјера за заштиту права због повреде права жига може тражити физичко или правно лице које је носилац искључивих права жига. Носилац искључивих права жига је лице којем је признат и регистрован жиг (носилац жига), лице на које је пренесен жиг и то само за ону врсту робе на коју је пренесен жиг (стицалац права), лице којем је носилац жига, уговором о лиценци или уговором о франшизингу, уступио право кориштења жига и то за вријеме трајања уговора о лиценци или франшизингу и то за робу за коју се даје лиценца или франшиза и ако према обиму уступљеног располагања робом то лице може тражити предузимање царинских мјера (овлаштени корисник права), лице које је носилац међународно регистрованог жига који је заштићен у БиХ (носилац међународно регистрованог жига).

Носилац искључивих права жига, који оправдано сумња да ће доћи до увоза, транзита или извоза робе која није произведена у сагласности са одредбама Закона о жигу, може код надлежног царинског органа поднијети захтјев за заштиту својих права путем царинских мјера привременог задржавања робе од даљег пуштања у промет.

¹¹⁵ Члан 1 ст. 1 Одлуке о провођењу царинских мјера за заштиту права носиоца жига, Службени гласник БиХ бр. 41/12

Захтјев за заштиту права мора садржити следеће податке, и то:

- а) податке о подносиоцу захтјева и о носиоцу искључивог права из Закона о жигу, ако се не ради о истом лицу,
- б) детаљан опис робе, који омогућава њену идентификацију,
- в) доказе о томе да је подносилац захтјева, односно лице које је он овластио, носилац искључивог права из Закона о жигу у вези с том робом,
- г) доказе о томе да је искључиво право вјероватно повријеђено,
- д) друге податке важне за одлучивање о захтјеву којима располаже подносилац, као што су подаци о локацији робе и њеној дестинацији, очекивани датум доласка или одласка пошиљке, подаци о средству транспорта, подаци о увознику, извознику, примаоцу и сл.,
- ђ) временски период у којем ће царински органи поступати према захтјеву и који не може бити дужи од двије године од дана подношења захтјева.¹¹⁶

Захтјев за предузимање царинских мјера за заштиту права због повреде жига подноси у два примјерка, у писаној или електронској форми, попуњавањем Захтјева. Захтјев се доставља Средишњем уреду УИО и мора да садржи што више података о роби како би се олакшала идентификација исте од стране царинског органа, а посебно следеће податке, и то:

- а) податке о подносиоцу захтјева и о носиоцу права, ако се не ради о истом лицу,
- б) тачан и детаљан опис робе, који царинском органу омогућава њену идентификацију,
- в) доказ о томе да је подносилац захтјева, односно лице које је он овластио носилац права у вези с односном робом,
- г) доказ о томе да је право вјероватно повријеђено,
- д) име и адресу контакт особе коју је одредио носилац права,
- ђ) све информације које носилац права може имати, а које су специфичне за врсту или начин повреде његовог права,
- е) временски период у којем се захтјева предузимање царинских мјера,
- ж) друге расположиве податке који су познати носиоцу права, као што су:

¹¹⁶ Члан 94. ст. 2, Закон о жигу БиХ, Службени гласник БиХ, бр. 53/10

- 1) вриједност оригиналне робе прије опорезивања на легалном тржишту у БиХ,
- 2) подаци о локацији робе и њеној дестинацији,
- 3) подаци за идентификацију пошиљке или паковања и амбалаже робе,
- 4) подаци о царинском органу којем ће, према очекивању, роба бити допремљена (предочена),
- 5) очекивани датум доласка или одласка пошиљке,
- 6) подаци о средству транспорта,
- 7) подаци о увознику, извознику, примаоцу или лицу које је овлашћено за располагање робом,
- 8) земља или земље производње, те путеви превоза,
- 9) техничке и друге разлике између оригиналне и робе за коју се сумња да повређује жиг.¹¹⁷

Уз захтјев носилац права је дужан да достави нотарски овјерену изјаву којом прихвата одговорност за штету која може настати лицима која учествују у спровођењу царинског поступка, у случају када су царинске мјере прекинуте услед поступања или пропуста носиоца права или ако се утврди да се односном робом не повређује право жига.

По захтјеву Средишњи уред може захтјев одбити и о томе донијети рјешење или захтјев одобрити и дозволити провођење затражених царинских мјера за заштиту права због повреде жига и о томе донијети рјешење и један примјерак тог рјешења доставити подносиоцу захтјева. Временски период за који се може одобрити спровођење царинских мјера по захтјеву носиоца права не може бити дужи од двије године од дана подношења захтјева.

Царински орган може прије доношења одлуке, којом удовољава захтјеву носиоца права, тражити од носиоца права да положи обезбјеђење за трошкове

¹¹⁷ Члан 5, ст. 2 Одлуке о провођењу царинских мјера за заштиту права носиоца жига, Службени гласник БиХ бр. 41/12

похрањивања и превоза робе, као и за накнаду штете, која би у вези са робом могла настати царинском органу, као и страни против које је прихваћен захтјев. Ако царински орган удовољи захтјеву, он о томе обавјештава све царинске испоставе и носиоца права.

Ако царински орган, при спровођењу царинског поступка, идентификује робу која одговара опису робе из одлуке надлежног царинског органа, а за коју се основано сумња да се њеним прометом врши повреда права жига, царински орган ће робу привремено задржати од даљег пуштања у промет. О одлуци привременог задржавања робе, царински орган ће се по потреби консултовати и са носиоцем права.

Надлежни царински орган ће извршити преглед робе, након чега ће саставити записник, који се потом доставља Средишњем уреду. Након увида у записник, Средишњи уред доноси рјешење о прекиду захтјеваног царинског поступка и привременом задржавању робе. Такође, у рјешењу се наводи назив права за које се претпоставља да је повређено, стварна или претпостављена врста робе, као и стварна или процијењена количина робе. Рок за изјашњење увозника робе на околности да ли се ради о кривотвореној роби или не, или пак о другој повреди права у вези жига износи десет радних дана, а у случају лако кварљиве робе три радна дана. Рјешењем Средишњи уред утврђује обавезу носиоца права жига да у року од десет радних дана поднесе доказ о поднесеној тужби за утврђивање повреде жига или нотарски овјерену изјаву увозника да је сагласан са уништењем привремено задржане робе. Уколико увозник у за то предвиђеном року не достави писмену изјаву да је сагласан са уништењем привремено задржане робе, роба ће се на захтјев, а о трошку носиоца права, уништити. Уколико увозник робе поднесе изјаву да се не ради о кривотвореној роби, односно другој повреди права, носилац права може у року од десет радних дана од пријема обавјештења о таквој изјави поднијети тужбу због повреде права. На захтјев носиоца права, царински орган може одредити и додатни рок за подношење тужбе који не може бити дужи од десет радних дана.

У случају да носилац права у за то предвиђеном року, или додатно одређеном року за подношење тужбе, не поднесе тужбу због повреде права привремено задржана роба пушта се у царински дозвољену употребу, односно промет. Ако носилац права покрене судски поступак, царински орган донијеће одлуку о запљени робе до доношења правоснажне судске одлуке.

Рјешењем Средишњег уреда о прекиду захтјеваног царинског поступка и привременом задржавању робе, а на захтјев носиоца права, привремено задржана роба може се под царинским надзором одузети и уништити. За уништење привремено одузете робе одговоран је носилац права, који организује и сноси трошкове уништења робе, укључујући сагласности и/или дозволе надлежних органа потребних за уништење односне робе.

Рјешењем о запљени робе, а на основу правоснажне одлуке надлежног суда, роба за коју се утврди да повређује жиг не може бити:

- пуштена у слободан промет,
- изнијета из царинског подручја Босне и Херцеговине,
- извезена (осим у случају када је уништење робе неопходно извршити у иностранству),
- поново извезена (осим у случају када је уништење робе неопходно извршити у иностранству),
- стављена у поступак обуставе плаћања или поступак са економским учинком,
- смјештена у слободну зону или слободно складиште.¹¹⁸

2.1. Поступак по службеној дужности

Приликом спровођења царинског поступка надзора и провјере робе царински орган може, у случају основане сумње да предметна роба повређује жиг,

¹¹⁸ Члан 15. Одлуке о провођењу царинских мјера за заштиту права носиоца жига, Службени гласник БиХ бр. 41/12

прекинути царински поступак и привремено задржати пуштање робе у промет и о томе обавјестити Средишњи уред. Средишњи уред писменим путем обавјештава носиоца права о задржавању робе за коју се сумња да повређује његова права по основу жига. У року од пет дана од примања писменог обавјештења Средишњег уреда, носилац права жига има могућност подношења захтјева за предузимање царинских мјера за заштиту права због повреде жига. Уколико носилац права поднесе захтјев, роба се задржава до доношења одлуке царинског органа. Ако носилац права не поднесе захтјев, Средишњи уред о томе обавјештава надлежни царински орган, који потом одобрава стављање задржане робе у захтијевани царински поступак по поднесеној царинској пријави.

Правила поступка након привременог задржавања робе, као и поступак који царински орган спроводи по службеној дужности, не односи се на увоз, транзит или извоз робе у малим количинама намијењеним за приватну и некомерцијалну употребу, која се уноси или износи као дио личног пртљага или шаље у малим пошлицама.

3. Правна заштита жига на интернету

Ако се интернет дефинише као виртуелни кибернетички простор, интернет адреса, односно домен или локатор је идентификацијска ознака садржаја у том виртуелном простору.¹¹⁹ Стога, домен или име домена је интернет адреса веб-сајта (енг. *web-site*). Име интернет домена састоји се од префикса (у форми *www*), радикала (назив веб-сајта) и суфикса (нпр: *.com*, *.net*, *.org*, *.co*, *.me*) што у коначности чини име интернет домена. Најдистинктивнији дио имена домена је радикал, који најчешће одговара називу правног лица, односно жигу. Нису ријетки случајеви да се управо име домена штити као жиг. Регистрацијом имена домена у форми назива жига обезбјеђује се присутност назива жига у *cyber* простору чиме, основна начела права жига – начело територијалности и начело специјалности,

¹¹⁹ Марковић, С., Интернет адресе у светлу жиговног права и права сузбијања нелојалне конкуренције, Право и привреда, бр. 5-8/2000., стр.: 634
Исто: Dueker, K.S., Trademark law lost in Cyberspace: Trademark protection for Internet addresses, Harvard Journal of law and technology, 9, 1996., стр.: 483

добијају другачији смисао и значење јер cyber простор не познаје територијална ограничења. Ипак, и у кибернетичком простору правила постоје као гаранција да ће сваки покушај и учињена повреда права жига кроз употребу интернет домена од стране лица које за то нема правни основ, бити санкционисана. Судска пракса биљежи велики број случајева повреде права жига употребом интернет адресе која је идентична називу носиоца права жига (фирми) или жигу којим се врши обиљежавање робе и/или услуга у правном промету.

Надлежност над управљањем међународним доменима припада Интернет корпорацији за додијелене називе и бројеве – ICANN (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*). Разлог формирања ICANN организације резултат је потребе пласирања интернета као глобалног медија доступног свима на употребу. ICANN не спроводи поступак регистрације, већ се иста остварује посредством регистрата које по основу уговора са ICANN врше регистрацију интернет домена. Регистрација назива интернет домена спроводи се по поједностављеној процедури, уз постојање контроле да не могу постојати два истоимена домена, односно адресе интернет страница са истим радикалом и суфиксом у називу. Приликом регистрације интернет домена у примјени је начело првенства тз. „*first come, first served*“. У процесу регистрације назива интернет домена, регистрант (лице које жели да региструје интернет домен) и регистрат (ICANN-ов посредник у поступку регистрације) ступају у уговорни однос, најчешће по основу закључења тз. *click-wrap* уговора. Услови регистрације дефинисани су уговором који се закључује између регистра (националног или ICANN) и овлаштеног регистрата. Уговор о акредитацији регистара (*Registrar Accreditation Agreement* - RAA) садржи клаузуле које се односе на права и обавезе уговорних страна, као и обавезе трећих лица према регистрату у поступку регистрације.

У домаћем и упоредним правним системима, Интернет домен се третира као трговачки знак, па у случају повреде на исти ће се примјенити општа правила права жига и прописи који се односе на сузбијање нелојалне тржишне конкуренције, што у зависности од случаја може довести до изазивања забуне на

тржишту и разводњавања жига.¹²⁰ Међутим, употреба жига као дијела Интернет домена за категорије производа и услуга за које није регистрован не сматра се злоупотребом жига. Стога, носилац права жига не би имао правни интерес захтјевати пренос или гашење спорне адресе уколико корисник адресе исту користи само за производе и услуге који нису обухваћени заштитом жига код регистрације, осим у случају чувених жигова са ткз. проширеном заштитом.¹²¹

Честе су појаве и тзв. *cybersquattinga*¹²², као новог модалитета повреде жига на Интернету.¹²³ *Cybersquatting* постоји, када особа, која региструје назив домена, који садржи жиг, то чини у лошој вјери с намјером остварења профита од тог жига и када региструје, неовлаштено тргује или користи назив домена, било у изворној или у разводњеној форми. *Cybersquatting* је регистрација, у спекулативном циљу, имена Интернет домена који садржи идентично или слично пренесен жиг или други знак разликовања заштићен од стране других носилаца, од стране особе која нема никакво право над неким жигом или другим знаком разликовања. До овакве недопуштене регистрације назива Интернет домена долази ради циљане касније продаје имена домена титулару права интелектуалног власништва над тим знаком, ради спрјечавања титулара права интелектуалног власништва да користи тај жиг као назив Интернет домена или у циљу употребе препознатљивости знака ради привлачења корисника Интернета на веб страницу починиоца повреде.¹²⁴ Први случај *cybersquattinga* је *World Wrestling Federation (WWF)* против *Michael Bosman*-а из Калифорније, у којем случају је Управно вијеће WIPO-а донијело одлуку 14. јануара 2000. године у корист WWF. Наиме, *Michael Bosman* је извршио регистрацију интернет домена *worldwrestlingfederation.com*, а потом исти понудио

¹²⁰ Више о томе: Albert, P. G., Right on the Mark – Defining the Nexus Between Trademarks and Internet Domain Name, J. Marshall Journal of Computer and Information Law, бр. 15/1996, стр.: 227

¹²¹ Види: Арбитражна правила за рјешавање спорова између корисника о поддоменама унутар .hr домене, Управно вијеће CARNet-а од 30. октобра 2001. доступно на: <http://www.poslovniforum.hr/internet/web-hosting-domene-arbitraza.asp>, на дан 13. април 2016. године

¹²² У САД-у у употреби је термин *Anticybersquatting Consumer Protection Act*

¹²³ Мешевић, И.Р., *Cybersquatting* – нови облик повреде права жига, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XLVI – 2003., стр.: 366

¹²⁴ Поповић, Д., Повреда права индустријске својине путем регистровања имена Интернет домена (из монографије Мр Душана Поповића, Имена интернет домена и право интелектуалне својине, Институт за упоредно право, Београд, 2005.) доступно на: <http://arsetnorma.com/littera/Povreda%20prava%20industrijske%20svojine%20putem%20registrovanja%20imena%20internet%20domena.htm> на дан 13. септембар 2015. године

по знатно већој цијени *WWF*. У оквиру поступка који је вођен пред Управним вијећем *WIPO*-а утврђено је да је тужени извршио регистрацију спорног интернет домена на своје име у лошој намјери да исти по знатно већој цијени од оне коју је он платио приликом регистрације прода *WWF*. Туженом је наређено да изврши трансфер интернет домена на *WWF*.¹²⁵ Осим недозвољеног *cybersquattinga*, постоји и дозвољени тзв. *спекулативни cybersquatting*, када се региструју одређене ријечи или слогани, за које се претпоставља да би у будућности могле бити од интереса за одређене привредне субјекте као њихови жигови,¹²⁶ тзв. *нескривљени cybersquatting*, када се региструје као назив домена нечији туђи жиг, али без намјере наношења штете носиоцу тог жига, те тзв. *Конкурентски cybersquatting*. Када постоје истовремени идентични жигови, али за различите категорије роба или услуга, при чему само један носитељ жига има истоврсни интернет домен.¹²⁷

Посебна се заштита жига примјењује у вези заштите назива компјутерских програма (*software title*). Према њемачкој судској пракси називи компјутерских програма третирају се као називи (наслови) дјела. У том случају, до повреде права жига доћи ће ако се жиг користи од стране трећег лица за производе који нису оригинални, или ако се користе збуњујуће слични знаци. У сваком случају, мора се радити о неовлаштеној употреби жига од стране лица које није носилац права жига или за то нема на закону основано право. За ове повреде права жига предвиђени су модалитети грађанскоправних и кривичноправних санкција.¹²⁸

4. Заштита добро познатих и чувених жигова

У правној теорији не постоји јасна дефиниција на основу које би се правила разлика између добро познатог и чувеног жига. Критеријуми ове подјеле су различити, а тичу се широке препознатљивости производа или услуга

¹²⁵ Khan, Z. H., Charan, P., Ansari, M. A., Khan, K. H., Cybersquatting and its Effectual Position in India, International Journal of Scientific & Engineering Research, Volume 6, Issue 2, 2015., стр.: 882

¹²⁶ Killian, M., Cybersquatting and Trademark Infringement, E law, vol. 7., бр.: 3, 2000.

¹²⁷ Mercer, D. J., Cybersquatting: Blackmail on the Information Superhighway, 6, Boston University Journal of Science and Technology Law, 11, 2000.

¹²⁸ Chychowski, C., Trademark Protection for Software, Intellectual Property Rights (IPR) – Protection of Software, СИПО, Загреб, 14-16. новембар 2007.

обилежених односним знаком од стране потрошача са ширег територијалног подручја, јединствености самог знака у погледу изгледа, његове новости на тржишту робе и услуга, као и угледа који исти ужива у кругу потрошачког тијела. На основу постојања или непостојања ових критеријума прави се разлика између добро познатих или чувених жигова и оних мање познатих жигова, у правној литератури означених као обични жигови. У зависности од степена заступљености једног или свих горе наведених критеријума подјеле прави се дистинкција између добро познатих и чувених жигова. Чувени жиг има већи степен угледа у односу на добро познат жиг.

У правној теорији заузет је став да би се један жиг окарактерисао као чувен потребно је да буде препознатљив цјелокупном потрошачком тијелу односно територијалног подручја.¹²⁹ Аутор је става да је термин „*цјелокупно потрошачко тијело*“ широко детерминисан и нереалан јер би се у том случају односио на 100% потрошачког тијела једне земље, што је нереално и немогуће цијенећи различите потребе потрошачког тијела, али и могућности. Такође, истицање одређеног постотка као мјерила препознатљивости једног жига није релевантно јер исти представља резултат добијен на основу рачунице у односу на цјелокупно потрошачко тијело. У литератури тај постотак је прецизиран на 70-80% становништа односне земље, као услов да би се жиг сматрао опште познатим.

Јединственост знака се цијени у односу на присуство знака на одређеном тржишту. Да би се знак сматрао јединствен мора да се ради о једином таквом знаку на односном тржишту. Такође, појам јединствености се односи и на изглед знака који да би био јединствен мора да буде оригиналан и по својој оригиналности препознатљив. Вриједност жига састоји се у његовом позиционирању у свијести потрошача који изазива широк спектар различитих позитивних асоцијација односно осјећаја, који су одлучујући приликом избора

¹²⁹ Влашковић, Б., Правна заштита славних жигова, Савезни завод за патенте – Проналазаштво, Београд, 1992., стр.: 30

робе или услуга.¹³⁰ Углед који један жиг има код потрошачког тијела детерминисан је различитим критеријумима. Ти критеријуми нису нужно везани за квалитет производа, што би требао бити основни услов којим би се требао руководити сваки купац (потрошач), већ је условљен и другим критеријумима који су резултат различитих мјерила постављених у потрошачкој свијести купца. Неки од тих критеријума односе се и на углед и традицију фирме, присутности на тржишту (тржиштима), техничким могућностима, маркетингу и др. Наведени критеријуми нису таксативно постављени услови, него исте треба цијенити појединачно или у њиховој укупности, у зависности од случаја.¹³¹

Највриједнији свјетски брендови у 2015. години¹³²

Позиција	Жиг	Вриједност у милијардама	Земља поријекла	Сектор
1.	Apple	145,3	САД	Технологија
2.	Microsoft	69,3	САД	Технологија
3.	Google	65,6	САД	Технологија
4.	Coca Cola	56	САД	Напици
5.	IBM	49,8	САД	Технологија
6.	McDonald's	39,5	САД	Ресторан
7.	Samsung	37,9	Јужна Кореја	Технологија
8.	Toyota	37,8	Јапан	Аутомобили
9.	General Electric	37,5	САД	Диверсификован
10.	Facebook	36,5	САД	Технологија

Табела 1.

¹³⁰ Ковачић, М., Значај и елементи робне и услужне марке, Информатор, бр. 4908, од 21.03.2001. године, стр.: 4

¹³¹ Више: Мојтић, В., Заштићени жиг је најбоља заштита бренда, Информатор, Инмаг, бр. 5257/5258, од 30.04.2007., стр.: 12

¹³² Извор: <http://forbes.com/powerful-brands/list/#tab:rank> (на дан: 19. фебруар 2016. године)

Правна заштита чувених жигова разликује се од правне заштите мање познатих жигова. Правна заштита чувених жигова доста се широко тумачи па се тако иста односи на кориштење знака у сврху означавања поријекла производа, али и употребу којом се указује на врсту робе. Смјернице Савјета за уједначавање правних прописа држава чланица ЕЕЗ-а о жиговима предвиђају нешто ужу заштиту, па се истим регулише заштита жигова против њихове употребе за означавање неистоврсних производа ако се њом искориштава или оштећује дистинктивност жига или његова вриједност. Стога, заштита се пружа само за случај употребе жига у сврхе разликовања робе или услуга, док се заштита против употребе, која нема за сврху разликовање робе или услуга, остварује на основу важећих националних прописа земаља чланица ЕУ.¹³³

У односу на опасност разводњавања жига, заштита чувеног жига остварује се само у случају употребе жига за означавање производа исте врсте. У том случају у употреби је генерална клузула права о сузбијању нелојалне утакмице. Ако се чувени жиг употребљава за означавање неистоврсних производа, у том случају генерална клузула нема правно упориште да би била примјењена јер не постоји основни услов за њену примјену, а то је постојање тржишне конкуренције. Упркос непостојању основа за примјену генералне клаузуле, правни системи су наставили са њеном употребом на случајеве примјене жига на неистоврсне производе оправдавајући то са чињеницом да чувени жиг мора очувати углед који ужива без обзира на врсту робе на коју се примјењује.

5. Грађанскоправна заштита жига

У циљу заштите права жига, титулар права жига има могућност подношења грађанскоправне тужбе. Титулар права жига је активно легитимисано лице под условом да је у тренутку када је извршена повреда права жига, поднијета тужба, односно током трајања парнице носилац права жига. Повреда права жига мора

¹³³ Златовић, Д.: Посебна заштита добро познатих и чувених жигова, Зборник Правног Свеучилишта Ријека (1991) в. 28, бр. 1, 2007, стр. 24

бити учињена на један од начина који су наведени у Закону о жигу, а који се тичу неовлаштене употребе и опонашања жига, а све то под условом да су исти учињени у правном промету. Активно легитимисано лице за подношење тужбе због повреде права жига, односно права из пријаве је носилац жига, подносилац пријаве, стипендијалац искључиве лиценце, корисник колективног жига уз сагласност носиоца колективног жига и корисник жига гаранције уз сагласност носиоца жига гаранције.

Носилац права жига, односно тужилац, у случају повреде жига или права из пријаве жига (под условом да жиг накнадно буде признат), може тужбом захтијевати:

- а) утврђење повреде права,
- б) забрану даљег вршења учињене повреде и будућих сличних повреда престанком или уздржавањем од радњи које то право повређују,
- в) уклањање стања насталог повредом права,
- г) повлачење предмета повреде из привредних токова уз уважавање интереса трећих савјесних лица,
- д) потпуно уклањање предмета повреде из привредних токова,
- ђ) уништење предмета којима је извршена повреда права,
- е) уништење средстава која су искључиво или у претежној мјери намијењена или се употребљавају за чињење повреда и која су својина повредилаца,
- ж) препуштање предмета повреде носиоцу права уз накнаду трошкова производње,
- з) накнаду имовинске штете и оправданих трошкова поступка,
- и) објављивање пресуде о трошку туженог.

Приликом одлучивања о захтјеву носиоца права жига, суд је дужан да узме у обзир све околности случаја, као и однос између тежине учињене повреде и захтјева, као и интерес овлашћеног лица за обезбјеђивање ефективне заштите права. Поступак по тужби је хитан чиме је положај носиоца права жига у правном промету додатно обезбијеђен. Такође, на тај начин се обезбјеђује и економичност

самог поступка, који на овај начин постаје ослобођен непотребних трошкова и одуговлачења.

Повредом права жига, по Закону о жигу, сматра се свако неовлаштено кориштења жига од стране трећег лица. Стога, носилац права жига има право да другим лицима забрани неовлаштено кориштење, и то:

- а) знака који је идентичан његовом жигу у односу на робу или услуге које су идентичне роби или услугама за које је жиг регистрован,
- б) знака који је идентичан или сличан његовом жигу у односу на робу или услуге које су идентичне или сличне роби или услугама за које је жиг регистрован уколико постоји вјероватноћа да јавност може бити доведена у заблуду, што укључује вјероватноћу довођења у везу с тим знаком и жигом,
- ц) знака који је идентичан или сличан његовом жигу у односу на робу или услуге које нису сличне онима за које је жиг регистрован када тај жиг има углед у БиХ и када коришћење тог знака без оправданог разлога нелојално користи дистинктивни карактер или углед жига, или им наноси штету (чувени жиг).

У вези са тим, носилац жига има право да забрани следеће:

- а) стављање заштићеног знака на робу, њено паковање или средства за обиљежавање робе,
- б) нуђење робе, њено стављање у промет или њено складиштење у те сврхе, или обављање услуга под заштићеним знаком,
- ц) увоз, извоз или транзит робе под заштићеним знаком,
- д) коришћење заштићеног знака у пословној документацији или у реклами.

Чест облик неовлаштене употребе знака од стране трећег лица је употреба туђег знака за обиљежавање робе, познатији као фалсификат. Да ли је роба фалсификат или не, утврди се још у поступку спровођења инспекцијског надзора, приликом чега иста буде одузета и уништена и на тај начин се спријечи њено даљње пласирање на тржиште роба. Много чешћи облик повреде жига јесте употреба знака који у својој нарави подсећа на други знак већ присутан на тржишту роба и/или услуга, а чијом употребом неовлаштени корисник доводи у забуну просјечног потрошача у погледу поријекла, квалитета и других својстава робе

и/или услуга.¹³⁴ Повредом жига сматра се и подражавање, транскрипција и транслитерација заштићеног знака.

У Републици Српској надлежност за вођење спорова у вези и са повредом права жига спада у надлежност привредних судова. Тужба због повреде жига, односно повреде права из пријаве може да буде поднесена у року од три године од дана када је тужилац сазнао за повреду и учиниоца, а најкасније у року од пет година од дана кад је повреда први пут учињена.

За питања накнаде штете у вези са повредом права жига важе општа правила о накнади штете и одговорности за штету, осим ако законом о жигу није другачије одређено. Лице које повриједи жиг дужно је да плати носиоцу права одштету у обиму који се одређује према општим правилима о накнади штете, или у обиму који одговара уговореној или уобичајеној накнади за законито коришћење жига. У случајевима када је повреда жига учињена намјерно или крајњом непажњом, носилац жига може од лица које је жиг повриједило тражити накнаду до троструког износа уговорене, а ако није уговорена, од одговарајуће уобичајене лиценцне накнаде коју би примио за коришћење жига. Суд ће приликом одлучивања о захтјеву за плаћање пенала узети у обзир све околности случаја, а нарочито обим настале штете, степен кривице повредиоца, износ уговорене или уобичајене лиценцне накнаде и превентивни циљ пенала. У случају да је настала штета већа од пенала, носилац права овлашћен је да тражи разлику до износа накнаде потпуне штете.

Суд ће у циљу обезбјеђења захтјева, одредити привремене мјере, под условом да предлагач учини вјероватним да је носилац права по Закону о жигу, и да је његово право повријеђено или да пријети стварна опасност од повреде. Поред тога, носилац права мора да учини вјероватним бар једну од претпоставки, и то:

а) опасност да ће остваривање захтјева бити онемогућено или знатно отежано,

¹³⁴ Више о томе: Тијанић, П., Грађанскоправна заштита жига, Правни живот, 11/1995., стр.: 815 и Манигодић, М., Грађанскоправна заштита жига – повреде жига, Правни живот, бр. 11/2002., стр.: 915

б) да је привремена мјера потребна ради спречавања настанка штете коју ће бити касније тешко поправити, или

ц) да претпостављени повредилац, доношењем привремене мјере која би се касније у поступку показала као неоправдана, не би претрпио веће негативне посљедице од оних које би без доношења такве привремене мјере претрпио носилац права.

Носилац права може предложити доношење привремене мјере без претходног обавјештавања и саслушања супротне стране под условом да учини вјероватним да би било какво одгађање доношења привремене мјере проузроковало носиоцу права настанак штете коју би било тешко поправити. У том случају суд може донијети привремену мјеру, под условом да одмах по њеном спровођењу о истој обавијести супротну страну.

У сврху обезбјеђивања захтјева, суд може да одреди било коју привремену мјеру којом ће се постићи сврха обезбјеђења. Тако, суд може да претпостављеном повредиоцу забрани радње којима се повређује право жига, односно да се одузму, уклоне из промета и похране предмети повреде и средства повреде који су искључиво или у претежној мјери намијењени, односно који се употребљавају за чињење повреда.

Привремена мјера може бити одређена и прије подношења тужбе, али ће суд у том случају рјешењем одредити рок у којем предлагач привремене мјере мора да поднесе тужбу. Тај рок не може бити дужи од 20 радних дана, односно 31 календарског дана, од дана достављања рјешења предлагачу, зависно од тога који рок истиче касније. О приговору против рјешења о привременој мјери, суд мора одлучити у року од 30 дана од дана подношења одговора на приговор, односно од истека рока за подношење тог одговора. Поступак у вези са доношењем привремене мјере је хитан.

Носилац права у поступку остваривања права заштите може да тражи од суда да донесе рјешење о обезбјеђењу доказа. У том случају, предлагач је дужан да суду

пружи разумне доказе, како би суд донио рјешење о обезбјеђењу доказа. Предлагач је дужан да докаже да је носилац права по одредбама Закона о жигу, као и да је његово право повређено или да му пријети стварна опасност од повреде и да ће докази о повреди његовог права бити уништени или да касније неће моћи бити изведени. Уколико предлагач обезбједи све потребне доказе, суд доноси рјешење о обезбјеђењу доказа те ће исто доставити супротној страни одмах послије извођења доказа.

Суд истим рјешењем може одредити да се изведе било који доказ, а посебно:

- а) увиђај просторија, пословне документације, инвентара, база података, компјутерских меморијских јединица или других ствари,
- б) одузимање узорака предмета повреде,
- ц) преглед и предају докумената,
- д) одређивање и саслушање вјештака,
- е) саслушање свједока.

У поступку обезбјеђења доказа суд мора обезбиједити заштиту повјерљивих података странака и водити бригу о томе да се судски поступак не злоупотребљава искључиво са намјером прибављања повјерљивих података супротне стране. Поступак обезбјеђења доказа је хитан. Обезбјеђење доказа може да се тражи и послије правоснажно окончаног поступка, ако је то потребно ради покретања поступка према ванредним правним лијековима, или за вријеме таквог поступка. Ако на основу накнадних околности, предлог за обезбјеђење доказа се покаже као неоправдан, или ако носилац права тај предлог не оправда, супротна страна има право да тражи:

- а) враћање одузетих предмета,
- б) забрану употребе прибављених информација,
- ц) накнаду штете.

На поступак обезбјеђења доказа примјењују се одговарајуће одредбе Закона о парничном поступку, а које се односе на привремене мјере, осим ако Законом о жигу није другачије одређено.

6. Заштита жига од радњи нелојалне конкуренције

6.1. Појам нелојалне конкуренције

У члану 58. Закона о трговини Републике Српске¹³⁵ дефинише се појам нелојалне конкуренције као радња трговца која је противна добрим пословним обичајима и којом се наноси или се може нанијети штета другом трговцу, другом правном лицу или потрошачу. Из законске дефиниција општег појма нелојалне конкуренције може се закључити да за постојање дјела нелојалне конкуренције је потребно да буду испуњени одређени услови, и то:

- да се ради о радњи трговца,
- да је радња учињена приликом вршења привредног промета,
- да је радња противна добрим пословним обичајима,
- да се том радњом наноси или може нанијети штета другом трговцу, другом правном лицу или потрошачу.

Под нелојалном конкуренцијом подразумијева се нарочито:

- а) рекламирање, оглашавање или нуђење робе навођењем података или употребом израза којим се ствара или се може стварати забуна на тржишту, чиме се одређени трговац доводи или се може довести у повољнији положај или купац довести у заблуду,
- б) давање података о другом трговцу који могу бити штетни по углед или пословање тог трговца,
- в) продаја робе са ознаком или подацима који стварају или могу створити забуну у погледу поријекла, начина производње, количине, квалитета и других својстава робе,
- г) прикривања мана робе, истицање непостојећих квалитета, давање нетачних података или довођење на други начин купца у заблуду,

¹³⁵ Закон о трговини, Службени гласник Републике Српске бр. 6/07

д) предузимање радњи усмјерених на раскидање пословног односа између других трговаца или ради спречавања, односно отежавања заснивача таквог пословног односа,

ђ) неоправдано неизвршавање или једнострано раскидање уговора о куповини и продаји робе или другог трговинског уговора због закључења истог или сличног уговора са другим, чиме се наноси или може нанијети штета сауговарачу,

е) оглашавање привидне распродаје или привидног снижења цијена роба или обављање других сличних радњи које доводе или могу довести потрошача у заблуду у погледу цијене,

ж) неовлаштена употреба туђег имена, фирме, жига, ознаке или другог спорног обиљежја ако се тим ствара или може створити забуна на тржишту,

з) давање овлаштења другом трговцу да може користити његова вањска обиљежја ако се тиме ствара или може створити забуна на тржишту,

и) неовлаштено кориштење услуга трговачког путника, трговинског представника или заступника другог предузећа.¹³⁶

Поред наведених радњи које су законом одређене као радње нелојалне конкуренције, у оквиру свакодневних тржишних услова пословања јављају се и друге радње које нису предвиђене законом али које испуњавају критеријуме предвиђене за квалификацију дјела као дјела нелојалне конкуренције.

Кључни елемент дјела нелојалне конкуренције јесте радња која је противна добром пословном обичају. Закон о трговини Републике Српске не дефинише појам доброг пословног обичаја. Међутим, под добрим пословним обичајем подразумијева се општеприхваћена пракса пословања у оквиру привредног дјеловања. У вези са тим, од привредних субјеката се очекује да на тржишту иступају у складу са општеприхваћеном праксом пословања.

¹³⁶ Члан 59., Закона о трговини, Службени гласник Републике Српске бр. 6/07

6.2. Модалитети заштите

У складу са одредбом чл. 10бис ст. 1. Париске конвенције за заштиту индустријског власништва, земље чланице Париске уније обавезују се да осигурају стварну заштиту против радњи нелојалне конкуренције.¹³⁷ Земље чланице нису обавезне донијети посебне законе којима ће регулисати питање нелојалне конкуренције, те стога исту је могуће регулисати у оквиру већ постојећих законских прописа. У групи земаља чланица Париске уније са познатом грађанскоправном традицијом (Француска, Италија и Холандија), заштита против нелојалне конкуренције регулисана је прописима којима се регулише питање опште одговорности за штету. Већина земаља чланица Париске уније предвиђа комбинован приступ у заштити од нелојалне конкуренције и то општа грађанскоправна начела односно прописе, судску праксу и посебно законодавство на овом подручју.¹³⁸

Дјело нелојалне конкуренције неовлаштенom употребом туђег жига састоји се у обиљежавању робе или услуга туђим жигом (робним или услужним), и стављање у промет тако обиљежене робе, чиме се код потрошача ствара забуна у погледу идентитета робе (односно услуга). Неовлаштена употреба туђег жига довешће до одговорности за штету због учињеног дјела нелојалне конкуренције само уз претпоставку да је код просјечних купаца довела до забуне у погледу производа. Дјело нелојалне утакмице представља не само кориштење туђег истовјетног жига, већ и знака који је сличан туђем регистрованом жигу. Рјешавајући о постојању сличности суд се ставља у улогу просјечног потрошача и настоји утврдити да ли је такав потрошач на први поглед у стању утврдити разлику између заштићеног жига

¹³⁷ Према члану 10. bis, Паришке конвенције за заштиту индустријског власништва: „(1) Земље Уније обавезују се да осигурају припадницима Уније стварну заштиту против нелојалне конкуренције. (2) Акт нелојалне конкуренције представља сваки акт конкуренције који је супротан поштеним обичајима у индустрији или трговини. (3) Нарочито треба забранити: 1) било каква дјела која према својој природи могу створити забуну, ма којим средством, са предузећем, производима или индустријском, односно трговинском дјелатношћу једног конкурента; 2) лажне примједбе при вођењу трговине које су такве природе да дискредитирају предузеће, производе или индустријску, односно трговинску дјелатност једног конкурента; (3) ознаке или наводе чија употреба може довести јавност у заблуду о поријеклу, начину производње, особинама, погодностима за употребу или количини робе.“

¹³⁸ Више о томе: Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2007., стр.: 785

и кориштеног знака. Сличност се оцјењује са стајалишта визуелне и акустичке сличности.¹³⁹

У земљама гдје постоје посебни закони за борбу против нелојалне конкуренције, предвиђене су и посебне санкције. Санкције имају облик грађанских и казних мјера. Такође, санкције могу бити одређене и од стране државних власти у облику административних мјера. У правним системима гдје се право о нелојалној конкуренцији темељи на одговорности, у примјени ће бити уобичајена начела парничног поступка.

На спорове по тужби због дјела нелојалне конкуренције примјењују се одредбе Закона о парничном поступку¹⁴⁰. Већина предмета из права о нелојалној конкуренцији рјешава се у редовном грађанскоправном поступку. С обзиром да Закон о парничном поступку не садржи посебне одредбе које се односе на спорове по основу нелојалне конкуренције, за рјешавање ових спорова примјењују се општа правила о поступку пред привредним судовима надлежним за рјешавање у овим предметима.

У земљама гдје се заштита од нелојалне конкуренције темељи на деликтном праву, свако лице чији ће интерес вјероватно бити повријеђен, има право на подизање тужбе чак и без постојања потенцијалног конкурентског односа. Новија законодавства право на тужбу дају и појединим потрошачима, а такође су осигурала потрошачким организацијама одвојено право на заустављање нелојалних активности. Према чланку 10тер Паришке конвенције, државе чланице морају предвидјети мјере којима ће се федерацијама и савезима који представљају заинтересоване индустријалце, произвођаче или трговце дозволити подизање тужбе пред судовима у случајевима када су почињене радње нелојалне утакмице, а у мјери у којој право земље у којој се заштита захтјева допушта такве тужбе. Ипак, овдје се ради о посебној заштити потрошача изван права нелојалне конкуренције.

¹³⁹ WIPO: Protection Against Unfair Competition, Женева, 1994., стр.: 32

¹⁴⁰ Закон о парничном поступку, Службени гласник Републике Српске бр.: 58/03

Најважнији захтјев по основу грађанскоправне заштите од дјела нелојалне конкуренције је накнада штете проузроковане дјелом нелојалне конкуренције. Лице које је оштећено има право на накнаду настале штете по правилима општег права. Накнада штете по основу нелојалне конкуренције предвиђена је у свим законодавствима. Штета и висина одштетног захтјева морају бити доказани, као и узрочно-последична веза између штетне радње и претрпљене штете. Како је у питању штета настала у привредном промету, одговара се не само за насталу штету него и изгубљену добит. У неким земљама умјесто стварне штете настале на страни тужиоца, могуће је тужбени захтјев темељити на обрачуну зараде коју је тужени остварио, а по основу стицања без основа. На овај начин се туженом одузима зарада коју је тужени стекао по основу радње нелојалне конкуренције, која у већини случајева је већа него стварна штета настала на страни тужиоца.¹⁴¹

7. Кривична и прекршајноправна заштита жига

7.1. Кривичноправна заштита жига

Закон о жигу садржи одредбе којима се регулише питање прекршајноправне заштите жига, као један од видова казнене санкције у случају утврђене повреде права жига. Да би се обезбиједила адекватна (двострука) заштита жига, поред прекршајноправне заштите жига, неопходно је обезбиједити и адекватну кривичноправну заштиту жига. Питање кривичноправне заштите жига регулисано је и неким темељним међународним документима којима се у основи регулишу питања из области индустријске својине, а посебно Париска конвенција за заштиту индустријског власништва и Споразум о трговинским аспектима права интелектуалног власништва (TRIPS).

Париска конвенција за заштиту индустријског власништва на индиректан начин регулише питање кривичноправне заштите жига и обавезује земље да кроз прописе националног законодавства регулише питање санкционисања и

¹⁴¹ Више о томе: Златовић, Д., Жиговно право, Загреб, 2007., стр.: 810-815

поступања у случајевима повреде права жига. Тако у члану 9. Париске конвенције прописана је обавезна мјера запљене приликом увоза сваког производа који бесправно носи фабрички или трговачки жиг или трговачко име. Запљена ће се извршити на захтјев јавног тужиоца или друге надлежне власти, заинтересованог лица (физичког или правног).

Споразум о трговинским аспектима права интелектуалног власништва (TRIPS) такође садржи прописе којима се предвиђа кривичноправна заштита жига. Да би се један акт окарактерисао као кривично дјело против права жига неопходно је да је учињено са намјером и комерцијалној основи. Као и Париска конвенција и TRIPS споразум предвиђа запљену, али и одузимање и уништавање робе која је бесправно обиљежена жигом и уништавање прибора којим је роба обиљежавана. У погледу кривичноправних санкција TRIPS споразум предвиђа казну затвора или новчану казну, у зависности од врсте и тежине кривичног дјела.

Иако је питање кривичноправне заштите права жига у законодавству Босне и Херцеговине окарактерисано као ново подручје, а број судских одлука релативно мали да би се могло говорити о релевантној судској пракси, Босна и Херцеговина у нормативном смислу не заостаје за земљама у окружењу чије искуство у области заштите права траје дуже и чији је број судских одлука у овој области далеко већи. Одређени правно-технички проблеми који се јављају приликом вођења поступака пред судовима на територији Босне и Херцеговине, а у вези са правом жига, треба приписати недостатку искуства, а не недостатку знања појединаца у органима правосуђа и оних који са њима директно или индиректно сарађују.

Кривични закон Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта садржи одредбе којима се прописују санкције за кривично дјело неовлаштене употребе туђе фирме, узорка или модела.¹⁴² Закон начелно штити произвођача и/или даваоца услуге од нелојалне конкуренције, али и купца као

¹⁴² Члан 272., Кривични закон РС, Службени гласник Републике Српске бр. 49/03

Члан 264., Кривични закон Федерације БиХ, Службене новине ФБиХ 36/03

Члан 258., Кривични закон Брчко Дистрикта, Службени гласник БД БиХ 10/03

конзумента и/или корисника услуге од обмане. Радња извршења кривичног дјела неовлаштене употребе туђе фирме, узорка или модела састоји се од неовлаште употребе туђе фирме, туђег жига или заштитног знака, туђе ознаке географског поријекла или друге посебне ознаке робе или уношења појединих обиљежја ознака туђег знака у фирму, жиг или заштитни знак или у посебну ознаку робе. За кривично дјело неовлаштене употребе туђе фирме, узорка или модела Кривични закон Републике Српске предвиђа новчану казну или казну затвора у трајању до три године.

7.2. Прекршајноправна заштита према Закону о жигу

Прекршајем се у праву жига подразумијева свако неовлаштено кориштење заштићеног знака. Закон о жигу садржи прекршајне одредбе којима се регулишу врсте и санкције у случају повреде права жига са елементима прекршаја. Закон о жигу у члану 98. предвиђа новчану казну као главну санкцију за учињени прекршај, па је тако прописано да ће се новчаном казном у износу од 5.000 КМ до 200.000 КМ казнити за прекршај правна особа, а новчаном казном у износу од 5.000 КМ до 20.000 КМ предузетник који повреди жиг или право из пријаве. Новчаном казном у износу од 3.000 КМ до 20.000 КМ казниће се за прекршај и одговорна особа у правној особи и код предузетника, а новчаном казном у износу од 3.000 КМ до 10.000 КМ казниће се за прекршај физичко лице. Предмети настали извршењем прекршаја биће одузети и уништени, а помоћна средства и алати кориштени за обиљежавање робе или намјењени обиљежавању исте биће одузети. Прекршајни поступак је хитан.

7.3. Заштитне мјере према Закону о жигу

Правном лицу и предузетнику који учине прекршаје у вези са правом жига, у обављању своје дјелатности може се изрећи заштитна мјера забране обављања дјелатности или дијелова дјелатности којима се вријеђа жиг, у трајању до једне године, ако је учињени прекршај нарочито тежак због:

- начина извршења,

- посљедица дјела или
- других околности учињеног прекршаја.

Правној особи и предузетнику који учине прекршај у вези са правом жига у поврату изрећи ће се заштитна мјера забране дјелатности или дијелова дјелатности којима се вријеђа жиг у трајању од најмање једне године.

7.4. Инспекцијска контрола у вези с прекршајима

Инспекцијску контролу у вези с прекршајима која је регулисана одредбама Закона о жигу, врши инспекција надлежна за контролу тржишта у Републици Српској, Федерацији Босне и Херцеговине, Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине. Инспекцијски поступак је хитан.

7.5. Кривична заштита жига у упоредним правним системима

Швајцарско право регулише питање кривичноправне заштите жига Савезним законом о заштити жигова и ознака поријекла. Тако савезни закон предвиђа у случају повреде туђег права жига присвајањем, пресликавањем, опонашањем или стављањем робе у промет или пружањем услуга под присвојеним, пресликаним или опонашаним жигом, као и нуђењем или оглашавањем такве робе или услуга биће кажњен казном затвора до једне године или новчаном казном до 100 000 франака. Свако незаконито означавање робе или услуге туђим заштићеним знаком са намјером обмањивања корисника, односно код незаконитог нуђења или стављања у промет робе или пружања корисницима услуга и робе обиљежене туђим жигом, казниће се казном затвора или новчаном казном до 100 000 франака. Ако се ово кривично дјело учини у обављању промета робе, прописане казне су теже па је за исто кривично дјело прописана казна затвора до 5 година и новчана казна до 100 000 франака.

Јапанско право регулише питање кривичноправне заштите жига одредбама Закона о жигу. Тако за случај повреде права жига или права искључивог кориштења жига

прописана је казна затвора уз присиљан рад до пет година или новчана казна не већа од 500 000 јена.

САД питање заштите права жига уређује *common law* правилима, прописима федералних јединица и савезним прописима о регистрацији имена и жига. Овим прописима нису регулисана питања кривичноправне заштите жига. Амерички конгрес је 1984. године донио Закон о кривотворењу заштићених жигова којим је кривотворење окарактерисано као кривично дјело за које је као санкција предвиђена накнада штете у троструком износу претрпљене штете. За једном учињени деликт предвиђена је новчана казна у износу 5 милиона долара за правна лица, односно 2 милиона долара за физичка лица или 10 година затвора или обе казне. За поновљени деликт предвиђена је новчана казна у износу од 15 милиона долара за правна лица и 10 милиона долара за физичка лица.¹⁴³

На подручју ЕУ-а и поред свих настојања нису створени услови за формирање европских судова који би били надлежни за вођење поступака повреде права на европски жиг. Вођење тих поступака и даље остаје у надлежности националних судова.

8. Вансудско рјешавање спорова у вези са жигом и правом на жиг

8.1. Арбитражно рјешавање спорова

Арбитражност спорова у вези са жигом и правом на жиг је у одређеној мјери контрадикторна са једним од основних начела жиговог права, начелом територијалности. Стога, о арбитражности спорова у вези са жигом и правом на жиг може се говорити у контексту повреде овога права на територији једне земље, односно о споровима у којима се последице повреде права одражавају у више земаља. У вези са тим, спорови настали као последица повреде жига могу настати из уговорног, односно вануговорног односа. Спорови настали повредом обавезе

¹⁴³ Златовић, Д.: Жигово право, Загреб, 2008. стр: 1012-1018

настале по основу уговора (уговора о лиценци, франшизингу, заступању, дистрибуцији итд.) погодни су за рјешавање у оквиру арбитражног поступка. Спорови настали повредом жига услијед неовлаштене употребе, опонашања, рекламирања, продаје, фалсификовања и сл. рјешавају се у оквиру судског поступка у току којег се најчешће туженом даје могућност вансудске нагодбе. Оваква врста спорова није погодна за рјешавање у оквиру арбитражног поступка, али није искључена ни та могућност под условом да су странке закључиле посебан арбитражни споразум што је ријеткост.

У Француској арбитражни су спорови настали по основу повреде уговорне обавезе, као и спорови везани за жиг. Спорови који се односе на ваљаност жига не могу се рјешавати пред арбитражом. У Њемачкој су сви спорови који у себи садрже финансијску компоненту подесни за арбитражно рјешавање, осим оних спорова код којих се поставља питање ваљаности важења жига који је предмет арбитраже. У Швајцарској су сви спорови у вези са жигом арбитражни, укључујући и оне спорове које се односе на ваљаност важења жига.¹⁴⁴ У Босни и Херцеговини о рјешавању спорова насталих по основу повреде уговорне обавезе, као и спорова везаних за жиг, одлучује окружни привредни суд у првом степену.¹⁴⁵ Закон о жигу, као ни Закон о индустријском власништву у Босни и Херцеговини изричито не прописује, али и не искључује, арбитражу као један од могућих начина рјешавања спорова проистеклих из повреде уговорне обавезе, а у вези са правом жига. Правилник о организацији и раду арбитражног суда Босне и Херцеговине у члану 1. прописује надлежност арбитраже за рјешавање спорова у погледу следеће врсте спорова, и то:

- да се ради о трговачком спору у којем странке могу слободно диспонирати предметом спора,
- да за ту врсту спора није предвиђена искључива надлежност редовног суда,
- да су се странке споразумјеле о надлежности арбитраже.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Поврженић, Нивес, Арбитрабилност спорова из подручја индустријског власништва, материјал 12., Хрватски арбитражни дани, Загреб, 2004., стр.: 8

¹⁴⁵ Члан 33., Закон о судовима Републике Српске, Службени гласник Републике Српске 37/12

¹⁴⁶ Правилник о организацији и раду Арбитражног суда Босне и Херцеговине, Службени гласник Босне и Херцеговине 39/03

Како правом жига странке могу слободно диспонирати, било да врше пренос жига у цјелости или дјелимично, спорови у вези са повредом уговорне обавезе, а у вези са правом жига могу бити предмет арбитражног поступка. Спорови у погледу вриједности жига, његовог трајања или опозива, односно престанка у надлежности су Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине. У случају да се пред арбитражом појави питање вриједности жига, о томе странке могу одлучити *inter partes* у оквиру арбитражног поступка, односно упутити на рјешавање спорног питања вриједности жига пред Институтом. У супротном, арбитражни суд се може огласити ненадлежним у погледу овог питања.

Надлежност арбитраже странке утврђују уговором, односно писменим споразумом. Уговор о надлежности арбитраже може се закључити у погледу одређеног спора, као и погледу будућих спорова који могу настати из одређеног правног односа. Сматра се да су странке уговориле надлежност арбитраже ако су закључиле арбитражни уговор. Арбитражни уговор сматраће се пуноважним и ако је одредба о његовој надлежности садржана у општим условима као саставном дијелу правног посла. Странке прихватањем арбитраже, прихватају и правила Правилника о организацији и раду арбитражног суда Босне и Херцеговине.¹⁴⁷

У оквиру Свјетске организације за заштиту интелектуалне својине, 1994. године основан је Центар за арбитражу и мирeње (енг. *Arbitration and Mediation Center*). Основни циљ овога центра је промоција арбитраже и медијације као алтернативних начина рјешавања спорова. У циљу подстицања економичности арбитражног поступка, 1. октобра 1994. године Центар за арбитражу и мирeње донио је посебна правила за арбитражу и то, *WIPO Arbitration Rules* и *WIPO Expedited Arbitration Rules*.

¹⁴⁷ Члан 11., Правилник о организацији и раду арбитражног суда Босне и Херцеговине, Службени гласник БиХ 39/03

8.1.1. Основне карактеристике арбитраже

Прва у низу карактеристика арбитражног поступка односи се на избор арбитра. У арбитражном поступку арбитра бирају саме странке, директно или на начин да именују овлаштено лице које ће извршити одабир арбитра. Арбитри се бирају из подручја о којима одлучује арбитража. То су најчешће судије које располажу са већим квантумом знања из одређене области или су посебно специјализовани за одређену област. Судови у правилу имају и листу арбитра која је доступна странкама у поступку као евентуална помоћ приликом одабира арбитра. Странке одређују које материјално и процесно право ће бити у примјени током вођења арбитражног поступка, што је уједно и један од разлога зашто се странке одлучују за рјешавање спора у поступку арбитраже, а не судским путем. Арбитражни поступак је првостепени, што значи да је арбитражна одлука коначна без могућности улагања жалбе. Само изузетно арбитражни поступак се може водити по жалби у другом степену. Странке се најчешће опредјељују за арбитражно рјешавање спора управо из разлога немогућности улагања жалбе, што иде у прилог брзом рјешавању спора. Још једна од карактеристика арбитражног поступка јесте и искљученост јавности током вођења поступка. Ово је од посебног значаја странкама у поступку, посебно у споровима у вези са жигом и правом на жиг, јер би присуство јавности током вођења поступка могло угрозити пословни углед странке. У арбитражном поступку не учествују суд и државни органи. То је још један од разлога зашто се странке опредјељују за рјешавање спорова пред арбитражом, покушавајући да на тај начин избјегну уплитање суда и државних органа. Међу странкама у поступку пред арбитражом постоји однос кооперације. Арбитражни поступак је могућ само у случају постојања споразума обе странке у спору око рјешавања спорног питања пред арбитражом. О томе сачињавају арбитражни споразум о којем је већ било ријечи.

8.2. Медијација

Медијација је један од алтернативних начина рјешавања спорова. Ради се о поступку у којем неутрална страна, односно медијатор, помаже странкама да кроз

преговоре дођу до обострано прихватљивог рјешења спора. Медијатор посредује у рјешавању спора у складу са принципима медијације. Поступак је вансудски и добровољан за странке. Странке саме бирају медијатора који им помаже да лакше преговарају, али им не даје рјешење. Рјешење је у рукама страна у спору. Све ове чињенице говоре да се ради о поступку у којем је у првом плану странка. Медијација је много бржи и самим тим јефтинији поступак од других начина рјешавања спорова. Такође, у току медијације се странке договарају и пружа им се могућност да граде и унапређују нарушене односе. Пракса у другим земљама, као и у Босни и Херцеговини, показала је да су странке које су спор ријешиле медијацијом често остајале у партнерским односима. У неким случајевима, чак и када спор није ријешен медијацијом, преговори су помогли странкама да касније у току судског поступка дођу до поравнања. Из угла странака, медијација је врло повољан поступак за рјешавање спорова.¹⁴⁸

Иако представљају сличне поступке мирног рјешавања спорова, доктрина прави разлику између посредовања (медијације) и мирења (концилијације).

Посредовање, односно медијација је поступак у којем трећа, неутрална особа (медијатор) помаже странкама у настојању да постигну обострано прихватљиво рјешење спора.¹⁴⁹ Медијатор у суштини помаже странкама у њиховим преговорима тако што својом вјештином постављања питања и вођења странака кроз проблем олакшава њихове преговоре. Медијатор је особа од обостраног страначког повјерења, која посједује одређену вјештину и стручност. У случају да се странке не могу споразумјети око личности медијатора, онда медијатора именује Удружење медијатора са листе регистрованих медијатора.

У споровима између странака гдје је поступак медијације примјењив, правна теорија је заузела став да је успјех загарантован без обзира на необавезујући карактер медијацијске одлуке. Чак и у случајевима када медијација не резултира

¹⁴⁸ Удружење медијатора у Босни и Херцеговини, Водич кроз медијацију у Босни и Херцеговини, Пројекат правосудне реформе (ЈРП), 2007., стр.: 7

¹⁴⁹ Члан 2., Закон о поступку медијације, Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 37/04

нагодбом странака о предмету спора, странке током поступка медијације имају могућност да на другачији начин сагледају настали проблем и да о истом расправљају само најбитније. Странке током поступка медијације имају контролу над вођењем поступка, слободне су да уколико дотадашњи ток поступка оцјене као несврсисходан, неекономичан или уколико једна од страна не поступа у доброј вјери, да исти и прекину.

Мирење, односно концилијација је термин који се често користи у вези са алтернативним рјешавањем спорова. Често се термини мирење и медијација користе као синоними, што с обзиром на разлике у поступању не би требао бити случај. Мирење подразумијева ограничену улогу треће неутралне стране која се одвојено састаје са странкама у настојању да успостави обострано разумијевање основних узрока спора и настоји покренути процес који води ка пријатељском рјешењу. Најчешће ово је први корак у рјешавању спорова који обично води ка поступку медијације.¹⁵⁰ Поступак мирења не доводи до коначне одлуке о спорном питању између странака, него има за циљ проналажење најприхватљивијег рјешења за уговорне стране.

Осим посредовања (медијације) и мирења (концилијације) у пракси се користе и друге, алтернативне и мање формалне методе рјешавања спорова и то :

- „*Trouble-shooting*” - метод рјешавања спорова у којем се странке договоре о именовању независног стручњака који на логичан и систематичан начин расправља о насталом спору између странака, препоручује ток радњи и поступка са циљем рјешавања спора ради избјегавања вођења формалног поступка;
- „*Mini-trials*” - систем у примјени у САД-у у којем странке ангажују приватног суца који води тзв. „*мини суђење*“, уз сугласност око лимитираности времена вођења расправе, подношења документације и других доказа;

¹⁵⁰ Дасовић-Марковић, Весна, Медијација у Босни и Херцеговини – 101 питање и одговори, Пројекат правосудне реформе (ЈРП), 2006., стр.: 10

- „*Concilio-Arbitration*” - метод рјешавања спорова у којем се странке приликом склапања уговора или у тренутку појаве спора, споразуме о току вођења поступка *мирење – арбитража*, на начин да вођење поступка мирења мора да претходи арбитражном поступку.¹⁵¹

Основне карактеристике различитих рјешења у вези концилијације су :

- концилијација је поступак мирења који, у правилу, претходи покретању судског поступка, те стога је покретање судског поступка искључено за вријеме трајања поступка концилијације;
- концилијација се темељи на добровољној, претходно уговореној или накнадно исказаној вољи странака у циљу покушаја мирног рјешавања спора;
- нагодба странака у поступку концилијације, за разлику од арбитражне одлуке, има карактер приватноправне вансудске нагодбе и не представља извршни наслов, те се стога може реализовати присилним путем само индиректно тј. пресудом у парничном поступку;
- покретање поступка концилијације не утиче на прекид застаре, као ни према трећим лицима;
- концилијација је независна од парничног и арбитражног поступка (*начело сепарације*), па евентуално мирење странака у парници не представља чин концилијације;
- током трајања поступка концилијације осигурава се неограничена примјена начела диспозитивности поступања странака у погледу трајања, окончања и нагодбе у овом поступку;
- поступак концилијације, иако детерминисан страначком диспозитивношћу, не представља импровизацијски поступак, јер је концилијатор дужан поступати у складу са начелима стручности, независности, економичности, савјесности и правичности, поштујући трговачке обичаје и пословну праксу;
- концилијатори не могу поступати у улози арбитра у каснијем арбитражном поступку у истој ствари међу истим странкама;

¹⁵¹ Златовић, Д., стр.: 722-723

- у складу са начелом повјерљивости поступка концилијације, изјаве и друга сазнања до којих се дође у току концилијације, не могу се користити у каснијим поступцима у истом случају.¹⁵²

9. Медијација по правилима WIPO-а

С обзиром на недовољно експлицитно одређење законодавстава и мултилатералних конвенција у вези арбитражности спорова из области индустријске својине, од посебног значаја је и улога WIPO-а у погледу мирног рјешавања спорова и арбитраже из области индустријске својине. У вези са тим, услиједила је активност WIPO-а у погледу анализирања правила националних законодавстава и међународних правила, а потом и активности усмјерене на хармонизацију истих. Као резултат те активности 1994. године основан је Арбитражни центар, при Свјетској организацији за заштиту интелектуалне својине у Женеви, а 1. октобра 1994. године усвојена су и Правила о медијацији WIPO-а (енг. *WIPO Mediation Rules*).

Доношењем Правила о медијацији WIPO-а дата је могућност странкама да евентуално постојање спора по основу преноса, односно располагања правом индустријске својине, па самим тим и правом жига, ријеше на мање формалан начин.

9.1. Покретање поступка

Медијацијски споразум означава се као споразум странака којим странке подвргавају посредовању све, односно одређене спорове, који су настали или могу међу њима настати. Медијацијски споразум може бити у форми медијацијског углавка, уговорне клаузуле или у форми посебног уговора. Ако медијацијски споразум одређених странака одређује посредовање по Правилима о медијацији WIPO-а (у даљњем тексту: Правила), та Правила се сматрају саставним дијелом тог медијацијског споразума. Иста се примјењују у тексту који важи на дан

¹⁵² Голдштајн, Александар, Трива, Синиша, Међународна трговачка арбитража, Загреб, 1987., стр.: 85

почетка медијације, осим ако су се странке другачије договориле.

Странка у спору која жели покренути медијацију поднијеће Арбитражном центру писани захтјев за покретање поступка медијације, који ће истовремено доставити и другој страни. Обавезни садржај медијацијског захтјева прописан је чланом 3. б Правила, према којем захтјев мора садржити или бити попраћен са:

- назив, адресу, контакт телефон страна у спору, као и заступника стране подносиоца захтјева за медијацију;
- копију медијацијског споразума;
- сажет приказ предмета спора.

Одмах по примању захтјева за медијацију, Арбитражни центар је дужан о томе писмено обавијестити странке те констатовати датум покретања медијације. Иначе, даном покретања медијације сматраће се дан када је Арбитражни центар примио захтјев за медијацију.¹⁵³

9.2. Именовање медијатора

Странке у оквиру страначког медијацијског споразума одређују број медијатора и постижу договор о личности, односно личностима медијатора. У случају да се странке у оквиру медијацијског споразума нису споразумијеле о личности и броју медијатора, Арбитражни центар ће именовати медијатора за конкретни случај, али након консултација са странкама. Приликом именовања медијатора мора се водити рачуна о стручности самог медијатора, повјерљивости, дјелотворности, као и могућности хитног поступања по предмету спора. Експедитивно дјеловање медијатора осигураће брзо спровођење поступка медијације.

Медијатор мора бити неутралан, праведан и независан. У вези са тим, Правилима је дата могућност избора подобног нестраначког медијатора који има стручна знања која одговарају нарави спора, иако уз независност и повјерљивост некад

¹⁵³ Златовић, Д., стр.: 726

могу бити одлучни сасвим практични разлози попут познавања језика и сл. Странкама је дозвољено да са потенцијалним медијатором обаве разговор прије отпочињања поступка медијације како би се увјерили у способност медијатора.¹⁵⁴

9.3. Заступање

Странке у поступку медијације не морају наступати самостално и лично. Странкама је дозвољено да имају заступнике. По извршеном именовању медијатора, странке су дужне саопштити једна другој, као и медијатору и Арбитражном центру имена особа које ће их заступати и службу особе која ће приступити на медијацијској сједници странака са медијатором.

9.4. Спровођење медијације

Странке одређују начин спровођења медијације. У случају да странке претходно нису уговориле начин спровођења медијације, сам ток медијације одредиће медијатор у складу са правилима. Током поступка медијације, медијатор је слободан да контактира странке и да са њима комуницира, под условом да информације до којих тим путем дође не смију бити саопштене другој страни. На захтјев странке у одвојеном разговору, медијатор може дати приједлог опција за рјешавање спора, али не и рјешење.

Медијатор може током цијелог трајања поступка медијације од странака тражити да доставе додатне материјале или да пружи додатне информације од значаја за поступак медијације. Такође, уколико странке оцјене да су одређени документи или информације од значаја за сам поступак медијације, исти може предочити медијатору без обзира на фазу поступка. Сазнања до којих на тај начин дође, медијатор не смије предочити другој страни, осим у случају када за то има писмено овлаштење те стране.

¹⁵⁴ Ibid., 727

9.5. Улога медијатора

На основу члана 13. Правила, медијатор ће изнијети свој став и мишљење у вези рјешења спора, али нема овлаштење да то рјешење намеће странкама. Током поступка медијације, медијатор може у одређеној фази поступка предложити, односно указати странкама на разматрање одређених спорних чињеница за које сматра да могу утицати на коначан исход спора и то на начин који ће резултирати најефикаснијом, најјефтинијом и најдјелотворнијом нагодбом о меритуму. У вези са тим, медијатор може предложити:

- експертно одлучивање за један или више појединачних предмета спора;
- арбитражу;
- одобрење последње понуде нагодбе поједине странке и, у одсутности нагодбе у медијацији, арбитражу која би се водила на темељу тих задњих понуда слиједећи арбитражни поступак у којем је задатак арбитражног суда одредити која ће од задњих понуда превладати; или
- арбитражу, у којој ће медијатор, уз сагласност странака, дјеловати као соло арбитар, док се подразумева да медијатор може у арбитражном поступку користити податке до којих ће дошао у току медијације.¹⁵⁵

9.6. Окончање поступка медијације

Чланом 18. Правила прописани су начини окончања поступка медијације, и то:

- потписом нагодбе странака која покрива дио или сва спорна питања између странака;
- закључком медијатора или, по мишљењу медијатора, да даљњи наставак медијације неће довести до рјешења спора;
- писменом сагласношћу странака у било које вријеме након првог састанка са медијатором, а прије потписа било којег нагодбеног договора.

¹⁵⁵ Ibid., 729

Након завршеног поступка медијације, медијатор је дужан да писменим путем о истој обавијести Арбитражни центар. У писменом обавјештењу, медијатор ће навести све битне чињенице које се тичу медијације, датум када је медијација окончана и на који начин је окончана. На исти начин, медијатор је дужан обавијестити и странке. Извјештај медијатора је повјерљив документ који се чува у Арбитражном центру и који без изричите сагласности странака не може бити предочен трећим лицима. Ипак, као дио документације Арбитражног центра може бити садржан у статистичким извјештајима о раду Арбитражног центра али без навођења имена странака.

9.7. Повјерљивост поступка медијације

Једна од основних карактеристика медијације јесте повјерљивост самог поступка медијације. Правила су постављена строго, а све са циљем заштите повјерљивости поступка, странака и података. Сви учесници у поступку медијације су дужни прије отпочињања самог поступка потписати писмену изјаву о повјерљивости самог поступка. Правилима је забрањено снимање разговора медијатора и странака. Свим учесницима у поступку медијације, укључујући ту и заступнике странака, савјетнике и стручњаке, забрањено је ширење, коришћење или на било који други начин употреба информација и података до којих се дошло у поступку медијације. По окончању поступка, медијатору је дужан да странкама у поступку врати сва документа кориштена приликом поступка медијације, а све биљешке и записи настали током поступка, а за потребе поступка, по окончању медијације биће уништени.

9.8. Накнаде и трошкови

Чланом 24. Правила прописано је да укупне трошкове медијације сnose странке на једнаке дијелове. Ипак, остављено је на слободу странака да се о накнадама и трошковима поступка договоре и другачије.

9.9. Прекид рокова застаре

Чланом 27. Правила прописано је да ће, под условом да су странке о томе постигле сагласност, рок застаре предвиђен посебним прописима, бити прекинут од дана почетка до дана окончања медијације.

9.10. Медијацијске клаузуле

Медијацијска, односно концилијацијска клаузула је медијацијски, односно концилијацијски споразум који је главни састојак уговора за будуће спорове који би из тог уговора могли настати. Ради се о клаузулама које се препоручују странкама на употребу као саставни дио уговора ради мирног рјешавања спорова. Ове уговорне одредбе понекад се налазе као саставни дијелови арбитражне клаузуле, па се у том случају сматра да медијација или концилијација претходе поступку арбитраже, односно да се арбитражни спор може покренути тек ако је поступак мирења протекао без успјеха.¹⁵⁶

За евентуалне спорове у вези жига од велике помоћи су клаузуле према Правилима о медијацији WIPO – а, као самосталне клаузуле, односно такве клаузуле као дио арбитражних клаузула.

Одредбе у уговору или арбитражном споразуму, које говоре о пријатељсаком покушају рјешавања евентуалних спорова међу странкама, не упућују на концилијацију. Наиме, приликом утврђивања клаузуле о концилијацији потребно је узети у обзир неколико битних елемената тих клаузула и то:

- наводи о споровима који се рјешавају концилијацијом (врста спора, назнака ради ли се о егзистирајућим или будућим споровима);
- избор и број концилијатора;
- рок у којем се треба провести поступак мирења;
- мјесто мирења;

¹⁵⁶ Голдштајн – Трива, *op. cit.* стр.: 99

- језик на којем се води концилијација;
- могућност да се у случају неуспјешног окончања концилијације може покренути арбитражни поступак и сл.

Тек када се у одговарајуће клаузуле укључе сви ови елементи или се уговори примјена познатих правила међународних трговачких институција, може се са сигурношћу закључити да се ради о модалитету заштите странака која им омогућава пријатељско мирно рјешење спора у оквиру поступка којег не обиљежавају крајња строгост, крутост и формализам.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Ibid., 739

VII ЗАШТИТА ЖИГА У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Реализација идеје стварања јединственог тржишта, привредне и монетарне уније остварена је кроз успостављање Европске уније. Поред тога што постају дио јединственог тржишта, државе чланице задржавају право успостављања и одржавања промета робе, услуга и капитала на свом унутрашњем тржишту. У циљу успостављања јединственог тржишта на подручју интелектуалне својине Европска унија предузима све потребне радње у циљу успостављања хармонизације националних законодавстава земаља чланица, као и успостављању наднационалног жиговог права кроз стварање жига Заједнице, односно комунитарног жига (у даљњем тексту: Комунитарни жиг).¹⁵⁸

Комунитарни жиг први пут је предвиђен Уредбом Савјета 40/94 из 1993. године. На овај начин створена је посебна категорија жигова, тзв. Унитарни жиг са важењем на читавој територији Европске уније. Јединственом регистрацијом пред посебним органом, Заводом за интелектуалну својину Европске уније, пружа се заштита ознаки за коришћење у свим земљама чланицама. Суштинска замисао је да овај институт подржи идеју о јединственом тржишту и слободном промету роба и услуга у оквиру Европске уније, на тај начин што ће се омогућити титуларима овог права да кроз поједностављени поступак и уз снижење трошкова регистарције заштите своје право на цјелокупној територији држава чланица.¹⁵⁹

Како би се унаприједио постојећи ниво хармонизације националних прописа држава чланица ЕУ и осавременила заштита комунитарним жигом, Европска унија се одлучила да приступи реформи жиговог права. Нови тзв. законодавни пакет чине двије компоненте: Директива 2015/2436 о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредба 2015/2424 о измјенама Уредбе о комунитарном жигу. Ови акти усвојени су 16. децембра 2015, а ступили су на снагу 23. марта 2016. И док је директива усмјерена на повећање степена хармонизације националних законодавстава држава чланица ЕУ у области права жига, Уредба се превасходно односи на нови жиг ЕУ.

¹⁵⁸ Крнета, С., Европско право интелектуалног власништва, Правни центар Фонд Отворено друштво БиХ и Завод за стандардизацију, мјеритељство и патенте БиХ, Сарајево, 1996, стр.: 35

¹⁵⁹ Јовановић, М., „Жиг Европске уније, специфичности и спорна питања“, *Право и привреда* 7-9/2016, стр. 518

1. Комунитарни жиг

Комунитарни жиг у *acquis communautaire* регулисан је првенствено Директивом ЕУ бр. 89/104/ЕЕЗ од 21. децембра 1988. године о хармонизацији права држава чланица у области жигова, а потом Уредбом Савјета ЕУ бр. 40/94 од 20. децембра 1993. године о комунитарном жигу, која је замјењена Уредбом бр. 3288/94 од 22. децембра 1994. године. Уредба бр. 3288/94 заснована је на Римском уговору и тумачењу Суда Правде да ЕУ може на основу одредби Оснивачког уговора стварати нове облике индустријске својине који ће имати примат над националним правима.¹⁶⁰

Директивом ЕУ бр. 89/104/ЕЕЗ је започео поступак законодавне активности у погледу жиговог права у оквиру Европске Уније. Циљ Директиве је био успостављање механизма са циљем хармонизације националних законодавстава земаља чланица.

Уредбом Савјета ЕУ бр. 40/94 уведен је систем комунитарног жига који има јединствен карактер, са важењем на подручју свих чланица Европске уније. У вези са тим формирано је и посебно тијело, односно Канцеларија за хармонизацију унутрашњег тржишта одговорна за регистрацију жигова и дизајна за простор Европске уније – ОНІМ (у даљњем тексту: ОНІМ). Поступак који спроводи ОНІМ, независан је од поступка регистрације који се спроводи пред националним канцеларијама овлашћеним за регистрацију жигова. Националне канцеларије нису дужне да слиједе праксу ОНІМ-а, али с обзиром на утицај европског права и праксе на националне правне системе уопште, као и њихову везаност за одлуке Европског суда правде и Суда прве инстанце, очекивати је да исти уваже и рецентну праксу ОНІМ-а.¹⁶¹

¹⁶⁰ Раичевић, В., Право индустријске својине, Правни факултет за привреду и правосуђе Нови Сад, Нови Сад, 2010, стр.: 199

¹⁶¹ Златовић, Д., Жигово право, Загреб. 2008, стр.: 190

У односу на Уредбу Савјета ЕУ бр. 40/94, Вијеће Европске уније заузело је став да је истом успостављен јединствен систем заштите жигова у државама чланицама кроз регистрацију у Заједници. Тај систем је на задовољавајући начин испунио очекивања самих корисника, али је исто тако имао и позитиван утицај на успостављање унутрашњег тржишта. Кроз своје дјеловање систем је омогућио да се препознају и остали аспекти којима се систем може поједноставити и допунити, на који начин би се побољшала његова дјелотворност. У циљу потицања свјетског тржишта Вијеће Европске уније је заузело став да би систем Комунитарног жига требао бити доступан свима, без услова реципроцитета, еквивалентности и/или држављанства, а све то што би наведени услови утицали на сложеност новог система и самим тим га учинили неприлагодљивим и недјелотворним. У циљу рационализације поступка потребно је извршити одређене измјене по питању система претраге и то да би систем претраге остао обавезујући само у односу на Комунитарни жиг, а факултативан само у односу на претрагу у регистрима жигова држава чланица које су објавиле своју одлуку о вршењу такве претраге уз обавезу плаћања за то прописане таксе.

Увођењем Комунитарног жига дата је могућност да се на основу једне поднесене пријаве, у оквиру јединственог поступка пред једним органом надлежним за спровођење поступка, постиже заштита жигова у свим државама чланицама ЕУ. Такође, судска заштита остварена у виду судске пресуде о повреди права жигова има правно дјеловање у свим чланицама ЕУ.¹⁶²

Уредба Савјета ЕУ бр. 40/94 не садржи експлицитну дефиницију Комунитарног жига, али је она имплицирана у бројним одредбама ове Уредбе. Ипак, на основу анализа одредби ове Уредбе, Комунитарни жиг се може дефинисати као знак који је подобан за разликовање производа или услуга једног привредног субјекта од производа или услуга другог привредног субјекта, а који је регистрован као Комунитарни жиг на основу Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94, у поступку вођеном пред ОНМ-ом.¹⁶³

¹⁶² Манигодић, М., Манигодић, Ђ., Комунитарни жиг, Драганић, Београд, 2004. стр.: 18

¹⁶³ Ibid.

У члану 4. Уредбе прецизирано је од којих се знакова може састојати Комунитарни жиг. Према члану 4. Уредбе Комунитарни жиг се може састојати од било којег знака који се може презентовати графички, посебно ријечи, укључујући и лична имена, дизајн, слова, бројеве, облик робе или њено паковање, под условом да се помоћу тих знакова могу разликовати роба и услуге једног привредног субјекта од роба и услуга другог привредног субјекта.¹⁶⁴

Вијеће Европске уније је 19. фебруара 2004. године усвојило Уредбу 422/04 којом се мијења и допуњује Уредба Савјета ЕУ бр. 40/94. Измјене су услиједиле након потписивања Уговора о приступању нових чланица Европске уније, а односиле су се на све пријаве Комунитарног жига и већ регистроване Комунитарне жигове које се од дана приступања (од 1. маја 2004. године), протежу на нове државе чланице. Ради се о једностраном протезању Комунитарних жигова на нове државе чланице, а не о двостраном протезању, с обзиром на чињеницу да се регистровани жигови у новим државама чланицама не протежу на раније чланице Европске уније. У питању је аутоматско проширење на територије нових држава чланица ЕУ, без потребе подношења посебних пријава и плаћања додатних такси, као и без доношења посебних аката од стране ОНМ-а.¹⁶⁵

2. Поступак регистрације Комунитарног жига

Пријава за регистрацију Комунитарног жига подноси се према избору подносиоца пријаве или у ОНМ-у или у надлежној канцеларији за индустријско власништво државе чланице. Пријава поднесена надлежној канцеларији за индустријско власништво државе чланице третира се на исти начин као да је пријава поднесена ОНМ-у.

Образац за признање Комунитарног жига је по својој структури једноставан и садржи:

- захтјев за регистрацију Комунитарног жига,

¹⁶⁴ Члан 4. Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94

¹⁶⁵ Д. Златовић, Жиговно право, Загреб, 2008. оп. цит. стр.: 190-191

Више о томе: Мешевих, И. Р., Проширење Европске уније и његов утицај на систем комунитарног жига, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XLIX – 2006., стр.: 231-232

- информацију којом се идентификује подносилац пријаве,
- попис роба или услуга у односу на које се регистрација захтјева, и
- приказ жига.¹⁶⁶

Захтјев се подноси на два језика од којих је први језик један од службених језика Европске уније (енглески, француски, њемачки, италијански, дански, холандски, фински, грчки, португалски, шпански, шведски, чешки, естонски, латвијски, литвански, малтешки, пољски, словачки, бугарски, румунски и словеначки), а други један од званичних језика ОНМ-а (енглески, француски, њемачки, италијански или шпански).

Подносилац пријаве или правни насљедник истог, који су на прописан начин поднијели пријаву за признање жига у или за било коју државу чланицу Париске конвенције, имају по подношењу пријаве за признање жига као Комунитарног жига право првенства у раздобљу од шест мјесеци од датума подношења прве пријаве у односу на робе или услуге које су садржане у првој пријави. У случају позивања на право првенства подносилац пријаве је дужан приложити писане доказе о регистрацијама на које се позива.¹⁶⁷

Власник жига који је раније регистрован у држави чланици ЕУ или регистрован у складу са међународним споразумом са дејством у држави чланици ЕУ, а који поднесе пријаву за регистрацију идентичног жига као Комунитарног жига за робе или услуге које су идентичне са или су садржане у онима за које је раније жиг регистрован, може у односу на Комунитарни жиг тражити предност ранијег жига у односу на државу чланицу у којој је или за коју је регистрован. Позивање на предност у односу на Комунитарни жиг застарјева ако је жиг у односу на који се тражи предност опозван, оглашен ништавим или се власник истог одрекао прије регистрације Комунитарног жига.

¹⁶⁶ Члан 26. Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94

¹⁶⁷ Члан 29. - 36. Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94

У поступку испитивања испуњености услова за спровођење регистрације ОНІМ испитује да ли пријава испуњава за то предвиђене услове, и то:

- испуњава ли пријава за признање Комунитарног жига захтјева за одређивање датума подношења пријаве,
- задовољава ли пријава за признање Комунитарног жига услове прописане Проведбеном одредбом Заједнице¹⁶⁸, као и
- да ли су плаћене таксе за класу робе у за то предвиђеном року.

У случају да нису испуњени сви наведени услови ОНІМ позива подносиоца пријаве да недостатке отклони или да плати прописану таксу. Ако подносилац пријаве за Комунитарни жиг у накнадно постављеном року не отклони недостатке ОНІМ пријаву неће третирали као пријаву за Комунитарни жиг те ће исту одбити. У случају да подносилац пријаве недостатке у пријави отклони у за то предвиђеном року, као датум подношења пријаве сматраће се датум када су отклоњени сви недостаци у пријави или плаћена прописана такса.

Након што је утврђено да пријава испуњава све прописане услове, или су исти накнадно отклоњени, те је на основу тога утврђен датум подношења пријаве, ОНІМ доставља по копију пријаве надлежним националним канцеларијама за индустријско власништво како би исте извршиле претраживање властитих жиговних регистара. Националне канцеларије држава чланица задужене за спровођење претраживања властитих жиговних регистара дужне су у року од три мјесеца од датума пријема пријаве за признање Комунитарног жига, доставити канцеларији ОНІМ-а извјештај о спроведеној претрази. За сваку спроведену претрагу жиговних регистара државе чланице добијају одговарајућу новчану накнаду од стране ОНІМ-а. Након запримања извјештаја о резултатима претраге по националним регистрима жигова, ОНІМ поносиоцу пријаве за регистрацију Комунитарног жига шаље извјештај о спроведеној претрази. ОНІМ након мјесец дана од дана када је доставио извјештај о резултатима претраге подносиоцу пријаве, врши објаву пријаве за признање Комунитарног жига и о истој

¹⁶⁸ Члан 140. Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94

обавјештава власнике ранијих Комунитарних жигова или пријава за признање Комунитарног жига наведених у извјештају о претрази.

Објава се врши у Службеном лист ЕУ на свим службеним језицима Европске уније. Трећим лицима дата је могућност улагања приговора у року од три мјесеца након објављивања пријаве за признање Комунитарног жига. Приговор се подноси у писаној форми, уз јасно навођење разлога на којима се исти темељи. Сву пратећу документацију уз приговор могуће је доставити и накнадно у за то предвиђеном року који одреди ОНІМ. Поред испуњености наведених услова, приговор ће се сматрати правилно поднесеним тек након плаћања за то предвиђене таксе.

Приликом испитивања приговора, ОНІМ ће у одређеном року који накнадно одреди, по потреби позивати странке у поступку да изнесу своја запажања о поднесцима других странака или ОНІМ-а. ОНІМ може, уколико то оцјени сврсисходним, позвати странке у поступку на постизање пријатељског договора. Уколико испитивање приговора покаже да жиг не може бити регистрован у односу на неке робе или услуге наведене у пријави жига, пријава ће се одбити само у односу на ту робу и услуге.

Након што протекне вријеме предвиђено за улагање приговора, па ако се у истом не уложи нити један приговор или се о истим одлучи и донесе коначна одлука, ОНІМ ће од подносиоца пријаве за регистрацију жига тражити да уплати таксу за регистрацију.

Одлука о одбијању пријаве објављује се тек након што постане коначна. У случају одбијања пријаве или поништавању или повлачењу захтјева за регистрацију жига, подносилац пријаве може у року од три мјесеца захтјев за регистрацију Комунитарног жига може преиначити у национални захтјев, при чему ће датум подношења захтјева бити исти као и датум када је поднесена пријава за регистрацију Комунитарног жига.

Трајање регистрације Комунистраног жига износи десет година од датума подношења пријаве. Регистрација се може обновити за раздобље од по десет година.

Комунитарни жиг не даје право власнику да забрани његово кориштење у вези са робом која је стављена у промет под тим жигом од стране власника или уз његову сагласност.¹⁶⁹

Ако је власник Комунитарног жига свјесно трпио употребу жига у непрекидном трајању од пет година, не може тражити забрану употребе млађег жига, без обзира да ли се ради о националном или Комунистраном жигу. Некориштење жига у непрекидном трајању од пет година без ваљаног разлога, доводи до престанка жига са дјеловањем *ex nunc*. Поред наведеног, Комунитарни жиг престаје и као посљедица дјеловања или недјеловања власника жига, услед чега је жиг постао уобичајено име у трговини за производе или услуге за које је регистрован и као посљедица употребе жига од стране власника жига или уз власникову сагласност, у односу на робу и услуге за које је регистрован, жиг може довести јавност у заблуду у погледу природе, квалитета или географског поријекла тих роба, односно услуга.¹⁷⁰

Увођење система Комунитарног жига, није довело до гашења националних права жига и националних жигова. Напротив, постоји дуалитет, односно истодобна коегзистенција националних система у државама чланицама и јединственог система Комунитарног жига. Стога, и даље вриједе национални прописи о жиговима, јер право на Комунитарни жиг не замјењује жигово право држава чланица, према којем привредни субјекти могу и даље регистровати знак националном пријавом и националном заштитом, односно регистрацијом. Државе чланице могу равноправно доносити посебне националне прописе у вези са

¹⁶⁹ Члан 14. став 1. Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94

¹⁷⁰ Члан 50. став 1. Уредбе Савјета ЕУ бр. 40/94

регистрацијом и заштитом жига, правом на приговор, као и ранијим правима, поништењу националних жигова и др.¹⁷¹

Такође, истовремено постојање система Комунитарног жига и Мадридског протокол није резултирало превагом једног у односу на други систем. Напротив, важна карактеристика Комунитарног жига је и веза са Мадридским системом, на основу које носилац међународне регистрације жига засноване на Мадридском протоколу може проширити међународну регистрацију на ОНМ, на основу чега би захтјев за регистрацију Комунитарног жига или регистрација истог могла прибавити међународну регистрацију у складу и на начин на који то прописује Мадридски протокол. На основу међународне регистрације засноване на Мадридском споразуму, може се тражити заштита знака међународним жигом у свим државама чланицама Европске уније. Међутим, одредбом члана 14. Мадридског протокола предвиђено је да странке у овом Протоколу могу бити само међувладине организације које имају регионални завод који врши регистрацију жигова са вриједношћу на том подручју.¹⁷²

3. Од комунитарног жига ка жигу Европске уније – реформа жиговог права Европске уније

Како би се унаприједио постојећи ниво хармонизације националних законодавстава држава чланица Европске уније у области права жига, с једне стране, и осавременила заштита комунитарним жигом, с друге стране, Европска унија је одлучила да приступи реформи жиговог права. То је учинила доношењем тзв. новог законодавног пакета од 16. децембра 2015. који се састоји од двије компоненте: Директиве 2015/2436 о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредбе 2015/2424 о измјенама Уредбе о комунитарном жигу. Овај законодавни жиговни пакет ступио је на снагу 23. марта 2016. године. Директива је усмјерена на повећање степена хармонизације националних

¹⁷¹ М. Манигодић, Ђ. Манигодић, Комунитарни жиг, Београд, 2004. оп. цит. стр.: 15

¹⁷² Више о томе Д. Златовић, Жигово право, Загреб, 2008. оп. цит. стр.: 199

законодавстава држава чланица ЕУ у области права жига, док се Уредба односи на нови жиг ЕУ.

Дакле, Уредба се односи на нови жиг ЕУ. Новине које су њоме прописане могу се подијелити у двије групе. С једне стране, ријеч је о новинама које се тичу процесног права у вези са жигом ЕУ, а с друге стране, одредбе које се односе на материјано право жига ЕУ.

3.1. Процесноправе новине

Уредбом (ЕУ) бр. 2015/2424 су предвиђене одређене новине процесноправне природе када је ријеч о новом жигу Европске уније. Оне се тичу самог Завода за хармонизацију унутрашњег тржишта, затим поступка пред заводом и висине такси.

3.1.1. Од Завода за хармонизацију унутрашњег тржишта ка Заводу за интелектуалну својину Европске уније

Од ступања на снагу Уредбе, 23. марта 2016. године, Канцеларија за хармонизацију унутрашњег тржишта одговорна за регистрацију жигова и дизајн за простор Европске уније (ОНИМ), мијења назив у Канцеларија за интелектуалну својину Европске уније (EUIPO). Комунитарни жиг преименоваће се у жиг Европске уније, а сви регистровани Комунитарни жигови, до дана ступања на снагу ове Уредбе, аутоматски постају жигови Европске уније.

Интересантно је да Завод биљежи константан раст броја пријава за заштиту жига ЕУ. У последњих неколико година, Завод у просјеку процесуира око сто хиљада пријава годишње. Нова уредба наставља да промовише активну улогу трећих лица како у поступку регистрације, гдје у периоду објаве пријаве могу поднијети

приговор, тако и након регистравања жига ЕУ, гдје имају иницијативу за покретање поништаја.¹⁷³

3.1.2. Поступак пред Заводом

Што се тиче поступка пред Заводом, он је и даље двостепен. Новом уредбом, ипак, предвиђена је могућност оснивања Центра за посредовање у споровима за које је надлежан Завод. Оснивање овог центра требало би да допринесе ефикасности и квалитету рада овог тијела. Овакво рјешење, тј. оснивање посебног органа за рјешавање спорова поводом жига ЕУ, аналогно је оснивању Јединственог патентног суда, установљеног прије пар година за рјешавање спорова у вези са унитарним патентом.¹⁷⁴

3.1.3. Висина таксе

Измјене које се односе на висину таксе тичу се укупног износа таксе који се плаћа приликом регистрације Комунитарног жига и таксе у случају продужења важења жига. Износ таксе варира у односу на то да ли се регистрација жига врши попуњавањем обрасца доступног у електронској форми или попуњавањем пријаве у форми папирног обрасца. Такса која се плаћала приликом регистрације односила се на регистрацију до три класе робе и услуга према Ничанској класификацији, а усвајањем измјена уведен је систем плаћања *једна класа - једна такса*. У том случају, подносилац пријаве за регистрацију жига ЕУ платиће мањи износ таксе приликом регистрације жига у односу на једну класу робе и/или услуга, исти износ таксе у односу на двије класе и већи износ таксе у односу на три или више класа робе и/или услуга.¹⁷⁵

¹⁷³ Јовановић, М., оп. цит. стр. 523.

¹⁷⁴ Ћеранић, Ј., Унитарни патент, Институт за упоредно право и Правни факултет Универзитета у Бањалуци, Београд 2015.

¹⁷⁵ Доступно на: <http://www.worldtrademarkreview.com/Blog/detail.aspx?g=5a9c3922-443d-47f2-bd4a-5d2920415b73> (на дан: 06. априла 2016. године)

На основу процјена Европске комисије, смањење трошкова поступка би требало да буде осјетно. Сходно томе, очекује се да ће позитивно утицати на повећање популарности жига ЕУ.

3.2. Материјалноправне новине

Када је ријеч о материјалноправним новинама предвиђеним Уредбом о жигу ЕУ, могу се издвојити пет значајних новина које се односе на:

- одустајање од услова графичког приказа,
- апсолутне разлоге за одбијање,
- случајеве повреде жига,
- ограничења, и
- класификацију.

3.2.1. Одустајање од услова графичког приказа

Једна од најзначајнијих новина предвиђених Уредбом о жигу ЕУ односи се на дефинисање ознаке подобне да буде предмет заштите жигом ЕУ. Предвиђено је да се ознака може састојати из било каквих знакова, посебно ријечи, укључујући лична имена, или од цртежа, бројева, боја, облика производа или паковања производа, или звукова, под условом да је знак подобан за разликовање роба и услуга једног произвођача од роба и услуга другог произвођача, и да је подобан за приказивање у регистру жигова Европске уније на начин који омогућује надлежним тијелима и јавности да одреде тачан и јасан предмет заштите која је пружена његовом носиоцу.¹⁷⁶

Иначе, претходна Уредба је умјесто овог услова прописивала да знак мора бити такав да се може графички приказати. Осим тога, није садржала звук и боју као могуће предмете заштите. Овакво рјешење у складу је са убрзаним развојем дигиталне технологије.

¹⁷⁶ Чл. 4, ст. 5 Уредбе о жигу ЕУ.

3.2.2. Апсолутни разлози за одбијање

У европском жиговном праву и даље је једини начин стицања жига систем регистрације (за разлику од права Сједињених Америчких Држава гдје се жиг стиче употребом). У уредби о жигу ЕУ, поред уобичајених апсолутних разлога за одбијање који се тичу дистинктивног карактера, дескриптивних или генеричких знакова итд., предвиђени су и неки нови. Регистрација неће бити одбијена само ако је ријеч о знаку чији је облик одређен природом самог производа, постизањем одређеног техничког резултата или који производу даје битну вриједност, већ и уколико се знак искључиво састоји од других обиљежја (дакле не само облика) наведених карактеристика.

Чини се да је циљ овакве измјене да се одредба прилагоди и испитивању нетрадиционалних знакова као предмета заштите, као што су звукови и мириси.

Осим тога, према Уредби о жигу ЕУ из регистрације су искључени знакови којима би се повриједила заштита регистрованих ознака поријекла, географских ознака, биљних сорти, традиционалних израза за вина и назива традиционалних специјалитета. На овај начин, пружа се додатна заштита овим интелектуалним добрима.¹⁷⁷

3.2.3 Случајеви повреде жига

Ранијом Уредбом била су предвиђена четири облика повреде жига ЕУ, а то су: истицање знака на производу или паковању, нуђење производа или услуга или њихово стављање на тржиште под заштићеним знаком, употреба на пословним документима и оглашавању и увоз или извоз робе под тим знаком. Новом Уредбом прописана су још два нова облика, која се односе на употребу знака као трговачког назива или назива привредног друштва или његовог дијела, као и на употребу знака у компаративном оглашавању супротно Директиви 2006/114/ЕЗ о преварном и компаративном оглашавању.

¹⁷⁷ Јовановић, М., опц. цит, стр. 520.

Осим тога, посебна пажња је посвећена кривотвореној (фалсификованој роби). Предвиђено је да титулар жига може онемогућити трећим лицима да у привредном промету у државу чланицу унесу производе који нису пуштени у слободан промет, ако ти производи, укључујући и њихово паковање, долазе из трећих земаља и без овлашћења носе жиг истовјетан жигу ЕУ регистрованом за те производе или који се по својим битним обиљежјима не разликује од њега. Исто тако је предвиђено да овакво право титулара жига ЕУ престаје уколико треће лице (вршилац транзита) докаже да носилац жига није овлашћен да забрани стављање производа на тржиште у земљи крајњег одредишта.¹⁷⁸

Оваквим рјешењем одступа се од досадашње праксе установљене одлуком Европског суда правде у предметима бр. С-446/09 *Philips* и бр. С-495/09 *Nokia*. У овој пресуди заузет је став да коришћење ознаке на роби у транзиту представља повреду уколико таква роба буде пуштена у слободан промет унутар тржишта Европске уније или уколико је намјењена (нуђена, рекламирана и сл.) потрошачима у Европској унији. Чини се да се напуштањем поменутог принципа ојачава позиција титулара жигова у борби против кривотворене робе, с обзиром на то да повреда постоји без обзира на то да ли је роба намјењена тржишту Уније или њеним потрошачима. Терет доказивања да ималац жига нема право да оспорава промет робе у држави крајњег одредишта је на лицу које врши транзит, што би требало да је дио рјешења који прави баланс између слободног промета робе и услуга и заштите интелектуалне својине, као двије важне вриједности Европске уније.¹⁷⁹

Уредбом је предвиђена још једна новина у контексту борбе против фалсификоване робе. Предвиђено је да се као повреда сматра и коришћење жигом ЕУ заштићене ознаке на паковањима, наљепницама, етикетама, сигурносним ознакама и ознакама аутентичности као и нуђење, стављање у промет, складиштење у ту сврху или увоз и извоз наведених предмета на којима је жиг истакнут.

¹⁷⁸ Чл. 9 Уредбе 2015/2424.

¹⁷⁹ Јовановић, М., опц. цит, стр. 521.

3.2.4. Ограничења

Што се тиче ограничења, Уредбом је листа ограничења жига ЕУ ограничена на три јасно дефинисана случаја, те се може закључити да је листа искључивог карактера. Прво ограничење тиче се личног имена. Предвиђено је да се ограничење односи само на употребу имена или адресе трећег лица под условом да је ријеч о физичком лицу, уколико се жиг користи у складу са добрим пословним обичајима у индустрији или трговини. Друго ограничење односи се на употребу у сврху препознавања или упућивања на производе или услуге као оне који припадају титулару жига. Треће ограничење тиче се употребе знакова или података који нису дистинктивни, или који се односе на врсту, квалитет, количину, намијену, или друге карактеристике производа или услуге. Интересантно је да недостаје генерално изузеће за облике изражавања слободе говора, попут критика, пародија или коментара.

3.2.5. Класификација

У систему гдје се жиг стиче регистрацијом (а то су сви системи континенталне правне традиције, укључујући и Босну и Херцеговину) производи или услуге из пријаве се одређују у складу са Ничанском класификацијом. До доношења нове Уредбе, за пријаву жига ЕУ било је довољно назначити класу робе или услуга за коју се заштита тржи. Међутим, према новој Уредби оваква пракса се мијења. Наиме, од подносиоца пријаве захтјева се да јасно и прецизно идентификује производе, односно услуге у оквиру одређене класе за које се тражи заштита на тај начин да надлежна тијела могу искључиво на основу пријаве да одреде обим заштите који се тражи. У Уредби се наводи да се употреба општих израза, укључујући и опште наслове класа тумачи тако да обухвата све производе и услуге који су јасно обухваћени дословним значењем израза. Исто тако, предвиђено је да се производи и услуге не смију сматрати сличним само зато што припадају истој класи, односно међусобно различитим зато што припадају различитим класама Ничанске класификације. Уредбом је предвиђен и рок од шест мјесеци у којем титулари већ регистрованих жигова могу да ускладе дефинисање производа или услуга на које се њихов жиг односи.

Ипак, чини се да предвиђени стандард јасног и прецизног идентификовања производа и услуга, на начин да надлежна тијела могу искључиво на основу пријаве одредити обим заштите који се тражи, може да представља проблем у пракси. Може се очекивати да ће се у пракси повећати број спорних случајева око сукоба жигова који се односе на „блиске“ врсте добара у оквиру исте класе, а посебно ће бити тешко одредити њихову сличност обзиром на то да је изричито прописано да се припадност истој класи не смије цијенити у том смислу.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Јовановић, М., опц. цит, стр. 523.

**VIII ХАРМОНИЗАЦИЈА ЗАКОНОДАВСТВА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ СА ЗАКОНОДАВСТВОМ
ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ОБЛАСТИ ПРАВА ЖИГА**

1. Извори права ЕУ

1.1. Примарни извори

Примарни извори права Европске уније су правне норме садржане у актима које су државе - чланице донијеле при вршењу њихове уговорне и уставне функције, дјелујући као субјекти међународног права и оснивачи ЕУ. Примарно право чине Оснивачки уговори, њихови анекси и протоколи који, заједно са општим правним принципима ЕУ, чине тзв. *тврдо језгро ЕУ*. Посматрано хијерархијски, ове норме имају примат над осталим правом ЕУ.¹⁸¹

1.1.1. Оснивачки уговори

Оснивачки уговори се разликују од традиционалних међународних уговора и других уговора које склапају државе - чланице према најмање двије важне особине, и то:

- њихове одредбе стварају права не само за саме државе већ и за њихове грађане;
- створили су квазивладина тијела – институције које су независне од националних власти и којима су дата законодавна, управна и судска права која су им пренијеле државе – чланице.

Одредбе Оснивачких уговора дефинишу:

- основне принципе ЕУ који су обрађени у самим уговорима или се проводе актима институција;
- правне и институционалне темеље ЕУ;
- односе са државама - чланицама и међународним организацијама.

Оснивачки уговори подразумевају три врсте уговора, и то:

¹⁸¹ Приручник за усклађивање прописа Босне и Херцеговине са прописима Европске уније, Сектор за хармонизацију правног система Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине, Сарајево, 2005., стр.: 37

- оригиналне уговоре,
- уговоре који су довели до институционалних, процедуралних и политичких промјена у области одговорности Уније,
- уговори о приступању.¹⁸²

1.1.2. Уговор о успостављању Устава за Европу

Уговор о успостављању Устава за Европу био је један од одлучујућих фактора који је утицао на даљње интегрисање европских држава. У јулу 2003. године у оквиру Конвенције о будућности Европе, објављен је нацрт Европског устава. Уставни уговор потписан је 29. октобра 2004. године у Риму. Средином новембра 2004. године са усвајањем Уставног уговора у литванском парламенту почео је процес његове ратификације у државама чланицама ЕУ. Међутим, након што је ратификован у парламентима Мађарске, Словеније, Италије, Грчке, Словачке, Аустрије и Њемачке, а потом и на референдуму у Шпанији, Уставни уговор доживио је два удара који су означили његов крај. Наиме, на референдумима у Француској 29. маја 2005. године и Холандији 1. јуна 2005. године Уставни уговор одбијен је са 54,87%, односно 61,8% гласова против. Након тога Европска унија била је присиљена да одустане од његове даљње ратификације.¹⁸³

Уговор о успостављању Устава за Европу разликовао се од било којег претходног уговора по томе што није био само уговор већ и Устав, јединствени документ који обједињује све постојеће уговоре.

Европски устав био је израђен са циљем да дâ нови квалитет структури и дјеловању ЕУ, што се првенствено односило на:

- поједностављивање и обједињавање рада ЕУ стварањем јединствене структуре што би довело интеграције Европске заједнице у ЕУ чиме би ЕУ

¹⁸² Ibid., 38

¹⁸³ Доступно на: <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4906&langTag=bs-BA> (на дан: 14.06.2016. године)

добила правни субјективитет, а праву ЕУ експлицитно се дао примат у односу на национално право држава - чланица.

- промоцију демократије, легитимитета и транспарентности путем укључивања националних парламената у законодавни поступак и јасног разграничења надлежности између ЕУ и држава - чланица;
- ефикасност успостављена путем балансираног институционалног система;
- вршење даљње промоције и заштите људских права и основних слобода путем укључивања Повеље о људским правима и основним слободама у Европски устав, што Повељи даје правно обавезујући карактер,
- поједностављивање и смањење броја законодавних инструмената са 15 на 6.

1.2. Међународни споразуми и међународно обичајно право

Међународни споразуми и међународно обичајно право у хијерархији правних норми заузимају мјесто између примарних и секундарних извора. То је резултат примјене принципа међународног права (као *pacta sunt servanda* или заштита легитимних правних очекивања) у правном поретку ЕУ. Међународно право чини интегрални дио правног поретка ЕУ, што подразумијева да прописи које доносе институције ЕУ морају бити сачињени у сагласности са принципима међународног права.

Ова категорија извора права ЕУ подразумијева, и то:

- међународне споразуме закључене између Уније и других држава или међународним организацијама који обавезују како Унију, тако и државе - чланице;
- међународне споразуме које су заједнички закључиле ЕУ и државе - чланице или самостално државе – чланице;
- међународно обичајно право, укључујући *bona fidae* или *rebus sic stantibus* и слична правила;
- конвенције.

1.3. Секундарни извори права

Секундарни извори права су акти које доносе институције Уније у оквиру својих надлежности, прописаних Уговором.

Секундарни извори права су:

- уредбе ;
- директиве;
- одлуке;
- препоруке;
- мишљења.

Уредбе, директиве и одлуке су правно обавезујући, а препоруке и мишљења правно необавезујући акти. Изузетно, препоруке и мишљења могу бити правно обавезујући и то онда када служе као инструменти тумачења.

1.3.1. Уредбе

Уредбе имају општу примјену, обавезујуће су у цијелости и директно се примјењују у свим државама - чланицама. Непосредно обавезују државе - чланице, њихове органе и судове, као и физичка и правна лица, који се морају понашати у складу са уредбом на исти начин као и са домаћим законом.

Након ступања на снагу Уредба директно постаје дио националног законодавства. Сваки вид интервенције или посредовања националних законодавних и извршних органа је искључен јер би исти представљао повреду комунитарног права. Изузетно, у одређеним случајевима државе-чланице су дужне донијети одређене националне мјере са циљем омогућавања спровођења уредбе. Државе које претендују на чланство у ЕУ дужне су прије или у поступку приступања ЕУ ставити ван снаге прописе који су супротни одредбама уредби, прописе који онемогућавају њихову примјену, односно прописе који преузимају одредбе уредбе због њихове непосредне примјенивости у национално законодавство.

Уредбе се разликују од директива према томе што су обавезујуће у цијелости, а директиве су обавезујуће само у погледу циљева који треба да се постигну. Такође, уредбе се непосредно примјењују, за разлику од директива које се морају имплементирати. Својом општом примјеном уредбе се разликују од одлука, које се примјењују само на одређене субјекте којима су упућене.

1.3.2. Директиве

Директиве обавезују само у погледу циљева који треба да се постигну. Најчешће се односе на обавезу усвајања закона и других прописа којима се преузима садржај директиве у цијелости у национално законодавство, али без стављања ван снаге националног прописа. Национални пропис се на овај начин само усклађује са прописима ЕУ.

1.3.3. Одлуке

Одлуке се упућују држави-чланици, правном или физичком лицу и обавезују у цијелости адресате. Када се одлука упућује држави-чланици, држава мора донијети одговарајући правни акт (најчешће управне природе) с циљем имплементације одлуке. Када се одлука упућује правном или физичком лицу, држава - чланица је обавезна осигурати да лице којем је упућена изврши одлуку или створити услове како би се остварила права додијељена одлуком. Ако самим актом нису предвиђене мјере провођења одлуке, тада је то обавеза државе.¹⁸⁴

1.3.4. Препоруке и мишљења

Препоруке и мишљења су ставови институција Уније упућени држави-чланици или појединцима. Препорука је специфичан позив за одређено понашање у одређеним областима од интереса за Унију. Држава - чланица се позива на подузимање мјера наведених у препоруци. Мишљења су изјаве или процјене о

¹⁸⁴ Ibid., 47

одређеној ситуацији или развоју у одређеним областима на подручју Уније или државе - чланице.¹⁸⁵

Препоруке и мишљења су необавезујући правни акти. Ипак, у поступку тумачења и примјене националних прописа који су донесени са циљем допуне мјера Уније, национални судови морају узети у обзир садржај препоруке.

Препоруке и мишљења имају непосредно правно дјеловање кад претходе доношењу обавезујућих правних аката или у случајевима када институција која их доноси преузима неку обавезу. Када се у директиви позива на препоруку, при тумачењу директиве узима се у обзир наведена препорука.

1.4. Општа правна начела

Општа правна начела су правна начела Уније и користе се приликом тумачења права ЕУ. Извиру из правне традиције и праксе држава - чланица, а обликује их Суд ЕУ, због чега се означавају као неписано право. Начела омогућавају попуну правних празнина и олакшавају тумачење правних норми на најисправнији начин, у случају када писани извори права не успију дати одговор или када се сматрају супротним начелу правде. Нека од општих правних начела су:

- *Начело недискриминације*

Начело недискриминације подразумијева једнакост грађана у њиховим правима и обавезама. Дефинисано је као изричита забрана дискриминације засноване на националној или другој основи, као што су пол, раса, етничко поријекло, религија или вјеровање, неспособност, старосна доб или сексуална оријентација, било да се врши директно или индиректно. Његова примјена је много допринијела препознавању других појединачних права, као што су слободно кретање људи и услуга, професионална обука, фер-конкуренија итд.

¹⁸⁵ Ibid., 48

- *Начело правне сигурности*

Ово начело тражи од националних и институција ЕУ да своје прописе учине доступним грађанима и правним лицима. Прописи треба да се објављују прије ступања на снагу, како би се омогућило информисање о одређеним правним ситуацијама. Такође, прописи треба да буду кодификовани како би били што приступачнији и разумљивији заинтересованим лицима.

- *Начело заштите стечених права*

Уколико лице оствари право у складу са правном нормом, забрањено је поништити га или ограничити наредним правним актом.

- *Начело забране ретроактивности*

Постоји опште правило да правни акт не може имати ретроактивно дјеловање, што искључује његову примјену на правне ситуације настале прије његовог ступања на снагу, са изузетком неких строгих и уско дефинисаних одредби. Мјере не смију, осим ако је у питању ствар од изузетног јавног интереса, кршити легитимна очекивања оних на које се односи.

- *Начело заштите легитимних очекивања*

Уколико правни систем увјери лице да може постићи неки специфичан резултат када се понаша у складу са нормама, таква очекивања морају, бити заштићена.

- *Начело пропорционалности*

Ово начело обавезује органе власти да очувају пропорционалност између циљева који треба да се постигну и средстава која се могу користити за њихово постизање. Оно захтијева да мјере које усвајају институције Уније не прелазе границе оног што је одговарајуће и потребно како би се остварили циљеви који се легитимно проводе путем законодавства.¹⁸⁶

1.5. Судска пракса Суда Европске уније

Значајну улогу у процесу успоставе и афирмације правног поретка ЕУ и дефинисања односа са међународним правом и правним системима држава –

¹⁸⁶ Ibid., op. cit. 40-41

чланица, као и развоју интеграционог процеса у цјелини има судска пракса Суда ЕУ. Надлежност Суда ЕУ јесте тумачење права Европске уније са обавезујућом снагом у односу на институције ЕУ, али и националне судске и управне органе држава – чланица.

Национални судови су по основу Уговора о ЕУ овлаштени да консултују Суд ЕУ за сва питања која се тичу права ЕУ, а која се јаве као претходно питање у току поступка који се води пред тим судом. Уколико се овакво питање појави у поступку пред судом највише инстанце, чија се одлука не може даље преиспитивати у судском поступку, утолико су судови обавезни тражити прелиминарну одлуку Суда ЕУ. Овлаштењу националних судова одговара обавеза Суда ЕУ да доноси одлуке о претходном питању које се тиче тумачења права ЕУ, валидности и тумачења аката ЕУ и Европске централне банке, те тумачења статута органа основаних актом Вијећа, ако је то предвиђено статутом.

Пресуде Суда ЕУ у прелиминарном поступку су специфичног карактера. Њиховим доношењем Суд ЕУ не одлучује о компатибилности националног прописа са правом ЕУ, нити одлучује о томе како ће се право ЕУ примијенити у конкретном случају. Пресудом Суд ЕУ утврђује принципе примјене права ЕУ и може индицирати како би се принцип могао примијенити у конкретном случају, али је коначна одлука у предмету ствар националног суда. Национални суд, према томе, није везан предметном пресудом Суда ЕУ у смислу правне норме, али јесте снагом аргумента и ауторитета који је донио. Уједно, то је и основна разлика између прелиминарног поступка и тзв. *прецедентног права* према којој претходно донесена судска пресуда стиче снагу правне норме и као таква обавезује све друге судове у наредним случајевима.¹⁸⁷

Судска пракса Суда ЕУ је од значаја и за државе које нису чланице ЕУ, али које претендују на чланство у Унији. Као дио обавеза које су дужне да испуне на путу приступања ЕУ, државе су дужне да изврше усклађивање националног законодавства са правном стечевином ЕУ. Такође, државе су обавезне да

¹⁸⁷ Ibid., op. cit. 45

усклађивање националног законодавства врше у складу са јуриспруденцијом Суда ЕУ. Национални правни систем до дана ступања у чланство треба припремити за признавање и прихватање принципа супремације и директног дјеловања, а судске власти оспособити за њихово провођење.¹⁸⁸

1.6. Остали акти

Остали акти који нису обавезујуће природе, а које користе институције Уније у међусобној комуникацији или у комуникацији са државама - чланицама или јавности су: резолуције, декларације, акциони програми, саопштења и сл. Ови акти често се називају *sui generis* акти или *soft law* инструменти.

Резолуције изражавају заједничке ставове и намјере у вези са цјелокупним процесом интеграција или појединим активностима.

Декларације су сличне резолуцијама, а односе се на будући развој Уније. Такође, постоје и декларације које се доносе у поступку одлучивања Вијећа, а користе се како би чланови Вијећа предочили своје ставове у погледу тумачења одлука Вијећа.

Саопштења су ставови Комисије упућени институцијама Уније. Саопштења садрже опис стања у одређеној области, указује се на проблеме и информишу институције Уније о предложеним рјешењима. Саопштење се може тумачити и као једна врста позива упућена заинтересованим странама за дискусију о могућим акцијама у области назначеној у саопштењу.

Акциони програми доносе се за примјену законодавних програма и општих циљева Оснивачких уговора.

Извор информација о циљевима који треба да се постигну правним актима ЕУ

¹⁸⁸ Више о томе: Приручник за усклађивање прописа Босне и Херцеговине са прописима Европске уније, Сектор за хармонизацију правног система Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине, стр.: 45-46

представљају *зелене и бијеле књиге*. Зелена књига је документ који објављује Европска комисија, а тичу се специфичних области појединих политика. Сврха документа је да подстакне расправу и покрене иницијативу (најчешће у форми савјетовања) на европском нивоу о одређеном питању. *Бијела књига* је документ који садрже приједлоге будућих активности Уније у појединим областима. Бијела књига, у одређеним случајевима, слиједи зелену књигу. Садржи званичан сет приједлога у одређеној области политике и служе као покретачка снага за њихово развијање.¹⁸⁹

2. Објављивање и ступање на снагу правних аката ЕУ

Правни акти ЕУ објављује се у Службеном гласнику ЕУ. Службени гласник ЕУ је периодични документ који се састоји од двије повезане серије - *серије Л* која означава законодавство (легислативу) и *серије Ц* која означава информације и напомене, као и *додатка С* за јавне набавке. Службени гласник серије Л садржи уредбе, директиве и одлуке, мишљења, препоруке и резолуције Вијећа, статуте и правилнике о раду институција и тијела Уније. Службени гласник серије Ц садржи заједничке ставове Вијећа, законодавне приједлоге Комисије, питања чланова Европског парламента, резолуције о законодавству и буџету и иницијативе Европског парламента, мишљења и извјештаје Ревизорског суда, мишљења Европске централне банке и др.

Заједничко правило је да се текст сваког секундарног правног акта ЕУ састоји од:

- информације о институцији ЕУ која је усвојила тај правни акт (Европска комисија, Вијеће, Европски парламента),
- датума усвајања тог правног акта,
- врсте правног акта ЕУ (уредба, директива или одлука),
- броја правног акта ЕУ (број/година за уредбе и директиве, а година/број за одлуке и препоруке).¹⁹⁰

¹⁸⁹ Доступно на: <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4925&langTag=bs-BA>, као и <http://dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4545&langTag=bs-BA> (на дан: 15.06.2016. године)

¹⁹⁰ Ibid., 52

Датумом ступања на снагу правног акта сматра се дан од којег одређена одредба производи правно дејство. Општи акти ступају на снагу датумом одређеним у њима, односно у недостатку истог после двадесет дана од њиховог објављивања. Општи правни акт може ступити на снагу прије двадесетог дана од дана његовог објављивања, али разлози за хитност морају бити правдани изузетним потребама. Датум ступања на снагу правног акта не смије бити дефинисан позивањем на датум који ће бити утврђен у другом акту. Ступање на снагу акта који представља правни основ за други правни акт не може бити условљен ступањем на снагу тог другог акта, нити може ступити на снагу прије датума одређеног за ступање на снагу акта на којем се заснива.

3. Појам *acquis communautaire*

Acquis communautaire је један од најзначајнијих правних и политичких принципа европских интеграција. Термин се односи на укупна права, обавезе и преданост Заједници, који су се кумулирали развојем интеграционог процеса, или које је ЕУ остварила до данас, досегла у правном и политичком смислу.¹⁹¹ Пракса Суда ЕУ ставила је *acquis* у ранг уставног принципа.

У формалном смислу *acquis* укључује:

- примарно право – Оснивачке уговоре;
- међународне уговоре, међународно обичајно право и опше правне принципе ЕУ;
- секундарно право - легислативу коју доносе институције ЕУ;
- праксу Суда ЕУ која *de facto*, такође, чини извор права ЕУ;
- сваку другу обавезу (политичку, преговарачку и сл.) преузету од држава - чланица у оквиру активности ЕУ.¹⁹²

Термин *acquis* се користи као синоним за појмове право ЕУ, комунитарно право и сл. Термин *право ЕУ* или *комунитарно право* уобичајено се користи за означавање

¹⁹¹ Термин потиче из француског језика, а означава цјелокупну правну стечевину Заједнице

¹⁹² Ibid., стр.: 35

легислативе донесене у оквиру Европске уније или комунитарну легислативу и након ступања на снагу Уговора о ЕУ.

Према обиму, право ЕУ не регулише све односе који се појављују у Унији, већ специфичне односе или конгломерат узајамних права и обавеза између Уније и њених субјеката како држава - чланица, тако и њених грађана, као и односе између ових субјеката. Свака држава која подноси захтјев за чланство у Унији мора бити спремна да га прихвати у цијелости, као и да га имплементира. Сваки захтјев за чланство у ЕУ садржи формалну изјаву о спремности за прихватање *acquisa*, што је довољан показатељ значаја овог услова.

4. Обавеза примјене комунитарног права

Обавеза примјене комунитарног права садржана је у чл. 10. Уговора о ЕЗ, према којем су државе - чланице обавезне предузети све потребне мјере за испуњавање обавеза које произлазе из Уговора или аката које доносе институције Уније. Такође, државе-чланице су обавезне уздржавати се од сваке мјере која би могла угрозити остварење циљева Уговора.

У вези са тим, национални судови имају обавезу осигурати да се примарни и секундарни извори права примјењују и поштују у националном правном систему. Они су обавезни:

- тумачити национално право на начин којим ће се осигурати што је могуће потпуније дјеловање комунитарног права;
- примјењивати непосредно дјелотворне одредбе комунитарног права;
- у случају сукоба између националног и комунитарног права, обавезни су примјењивати комунитарно право.¹⁹³

¹⁹³ Ibid. 54

5. Надзор над правилном примјеном комунитарног права

Комисија води рачуна о примјени Уговора и прописа донесених на основу Уговора¹⁹⁴, док Суд ЕУ се брине о поштовању права, односно прати примјену правних одредби Уније. Ако држава - чланица не извршава своје обавезе у складу са Уговором и прописима донесеним на основу Уговора, Комисија ће покренути поступак пред Судом ЕУ. Поступак може покренути и држава - чланица која сматра да друга држава - чланица не испуњава своју уговорну обавезу, што се у пракси ријетко дешава. Прије обраћања Суду ЕУ претходи поступак у којем Комисија покушава ријешити спорну ситуацију, дајући држави додатне рокове за испуњење обавезе.

Ако Комисија оцијени да нека држава – чланица не испуњава своје обавезе у складу са Уговором и правним актима ЕУ:

- она ће упозорити државу – чланицу и дати јој рок у којем држава треба доставити изјашњење о повреди;
- ако држава не достави изјашњење, Комисија доставља држави образложено мишљење према којем држава треба поступити у остављеном року;
- ако држава – чланица не поступи према том мишљењу, тек тада Комисија може покренути судски поступак поводом неизвршења обавезе.¹⁹⁵

У случају да Суд ЕУ утврди да држава – чланица не испуњава своје обавезе, наложиће држави подузимање неопходних мјера, у складу са одлуком Суда ЕУ. Одлука Суда ЕУ је обавезујућа. У случају да држава - чланица не изврши одлуку Суда ЕУ, Комисија ће држави пружити могућност да се изјасни, те доставити образложено мишљење у којем се констатују дијелови у којима држава није извршила одлуку Суда ЕУ и оставити рок у којем то треба учинити. Ако држава не поступи према мишљењу, Комисија се поново обраћа Суду ЕУ и истовремено предлаже висину паушалног износа или новчану казну коју држава треба платити.

¹⁹⁴ Члан 211. став 1. Уговора о ЕЗ

¹⁹⁵ Ibid. 55

Кад Суд ЕУ утврди да држава - чланица није поступила према претходној одлуци, може одредити казну.¹⁹⁶

6. Одговорност државе - чланице за повреду права ЕУ

За штету коју су претрпјела правна и физичка лица, а која је настала као резултат повреде комунитарног права одговорне су државе-чланице. Тужба се подноси националном суду који мора примјењивати комунитарно право у цијелости и штитити права која су додијељена правним и физичким лицима.

Државе-чланице су одговорне за штету која је настала као последица:

- неимплементације директиве;
- неправилне имплементације директиве;
- повреде примарног права Уније.

Одговорност државе одређује се на основу три критеријума:

- повреде прописа којим се додјељују права појединцима;
- довољно озбиљна повреда права;
- постојање узрочно-последичне везе између повреде и настале штете за правна и физичка лица.¹⁹⁷

7. Усклађивање права

Усклађивање (*апроксимација*) права је уједначавање закона и других прописа држава – чланица са правом ЕУ. Циљ усклађивања је регулисање друштвених односа на јединствен начин на нивоу ЕУ. С обзиром на степен усклађивања правних рјешења, могуће је говорити о комунитарној регулацији чији је циљ остварење јединственог правног рјешења, односно успостављање јединственог правног режима, као и о комунитарној регулацији која хармонизује правне режиме

¹⁹⁶ Члан 228. (4) Уговора о ЕЗ

¹⁹⁷ Ibid. 56

на простору Уније на начин да се врши усклађивање националних прописа преузимањем одредби права ЕУ у национално право.

У вези са тим, постоји негативна и позитивна хармонизација. Негативна хармонизација подразумијева да се уједначавање правног режима постиже стриктно прописаним забранама из Оснивачког уговора, које су упућене државама – чланицама, као и прописивањем норми којима се ограничава слобода дјеловања држава-чланица, односно законодавца од доношења нових прописа. Негативну хармонизацију карактеришу и одлуке Суда ЕУ којима се укидају национални прописи који су у супротности са Уговором о ЕУ. Позитивном хармонизацијом национална права се уједначавају доношењем и примјеном секундарних аката, односно мјера хармонизације.

Принцип узајамног признавања изједначава националне одредбе са еквивалентним одредбама у другој држави-чланици. Принцип узајамног признавања не подразумијева хармонизацију свих сектора, него само оних кључних.

Разлике између права држава-чланица могу се превазићи:

- замјеном националних прописа прописима ЕУ, када се у одређеној области мора примијенити јединствено, унифицирано рјешење у цијелој ЕУ,
- хармонизацијом националних прописа, преузимањем одредби права ЕУ у национално право како би се у свим државама-чланицама створиле једнаке материјалне претпоставке за остварење прописаних циљева.

7.1. Врсте правног усклађивања

С обзиром на мјере усклађивања, може се говорити о унификацији, хармонизацији и координацији:

- унификација – националне прописе замјењују прописи ЕУ у одређеним областима у којима ЕУ има потпуну надлежност. Уредбе су главни инструменти који се користе за унификацију;
- хармонизација – национални прописи се усклађују са циљевима прописаним у актима ЕУ. Главни инструменти за хармонизацију су директиве;
- координација – неки правни акти ЕУ прописују координацију активности, размјену информација, као и закључивање споразума о одређеним питањима између држава–чланица.

Из наведеног произлази да израз „*апроксимација*” има шире значење него израз „*хармонизација*” с обзиром на то да обухвата унификацију, хармонизацију и координацију. Уопштено, у правној литератури изрази „*апроксимација*”, „*хармонизација*” и „*координација*” се користе као синоними.

7.2. Потпуна и минимална хармонизација

- Потпуна хармонизација је детаљно и цјеловито регулисање одређене области услед чега она дјелује преемптивно на националне мјере у тој области, односно државама–чланицама не оставља простор за додатно регулисање. Овакви прописи утврђују максималан стандард или прописују јединствен стандард у тој области.
- Минималном хармонизацијом успоставља се минимум правне регулације у одређеној области, што омогућава државама–чланицама додатно регулисање, односно прописивање строжијих стандарда од комунитарних стандарда под условом да су у складу са Уговором о ЕУ.

7.3. Методи хармонизације

Разликују се три метода хармонизације:

- Транспозиција је "преписивање", односно преношење од ријечи до ријечи текста прописа ЕУ у национално право. Користи се када је директива веома

детаљна и садржи одређене техничке прописе, а државама–чланицама оставља се мало простора у поступку имплементације у националне прописе. Помоћу овог метода постиже се потпуно и правилно испуњавање наметнутих обавеза. Међутим, то може произвести употребу терминологије која није уобичајена и не одговара терминологији у националним правним системима.

- Преформулација је преузимање суштине обавеза које произлазе из директиве. Кориштењем овог метода национални правни систем и правни језик су сачувани; постоји могућност да се искључе нерелевантни дијелови текста, као и слобода поступања у складу са националним правом.
- Реферирање (позивање на прописе) користи се веома ријетко, и то само у случајевима кад је у питању директива која садржи детаљне и прецизне техничке одредбе. У таквом случају одредбе директиве могу се навести у анексу националног правног акта. Препоручује се позивање само на уредбе након приступања ЕУ с обзиром на то да се уредбе непосредно примјењују.¹⁹⁸

Опште правило је да се текст директиве не треба преписивати од ријечи до ријечи у националне акте, нити треба слиједити структуру текста директиве.

8. Хармонизација у Босни и Херцеговини

Са циљем превазилажења посљедица ратних разарања путем стварања основне стабилности и напретка у демократизацији друштва, 1997. године усвојена је стратегија регионалног приступа ЕУ државама Југоисточне Европе. Приступ Босни и Херцеговини реализован је 1998. године путем Консултативних радних група по упутствима Европске уније која су садржила минималне захтјеве као предуслов за отпочињање израде Студије изводљивост, а које су се односиле на реформу управе, регулаторног оквира и политику сарадње. У марту 2000. године ЕУ је Смјерницама за Босну и Херцеговину (ткз. *Мапа пута*), означила правац

¹⁹⁸ Ibid 56-58

реформи неопходних за даљу квалификацију у европским интеграцијама. Реформе су се односиле на подузимање политичких и економских мјера у области заштите људских права, демократије и владавине права.

Првобитна хармонизација законодавства Босне и Херцеговине започела је 2000. године у фази испуњавања услова из Мапе пута. Закони који су рађени путем Консултативних радних група за испуњавање тих услова (Закон о конкуренцији, Закон о заштити потрошача, Закон о индустријском власништву, Закон о ауторским и другим сродним правима), усклађени су са ткз. Бијелом књигом¹⁹⁹. Иако је Бијела књига првенствено била намјењена државама Централне и Источне Европе, у Босни и Херцеговини је овај документ дао јасну представу како се треба припремати за укључење у унутрашње тржиште Европске уније, дефинишући кључне мјере у сваком сектору унутрашњег тржишта и редослијед распоређен у двије фазе којим би требало да се усклади легислатива.

9. Процес стабилизације и придруживања

Испуњавање услова садржаних у Мапи пута подударило се са новим приступом ЕУ државама Југоисточне Европе, односно процесом стабилизације и придруживања. Како је дотадашњи регионални приступ Европске уније оцијењен као нефлексибилан и статичан, настојао се пронаћи нови приступ који би на квалитетнији начин помогао државама Југоисточне Европе у интеграционим процесима. Нови приступ означен је као процес стабилизације и придруживања путем којег би се омогућио бржи напредак у европским интеграцијама, али и реформу друштва у цјелини путем владавине права, даљњи развој демократских односа и прелазак на тржишну привреду, а све то са циљем испуњавања услова за чланство у Европској унији. На Самиту Европске уније у Келну 1999. године

¹⁹⁹ Бијела књига је документ Европске комисије који садржи приједлоге будућих активности Уније у одређеним областима. Најзначајнији документ ове врсте Европска комисија припремила је 1985. године, с циљем успостављања унутрашњег тржишта ЕУ. У контексту политике проширења на исток Европе, Европска комисија је 1995. године издала „Бијелу књигу о припреми земаља централне и источне Европе за укључивање у унутрашње тржиште Европске уније“, а она је била водич придруженим државама централне и источне Европе у процесу усклађивања законодавства у области унутрашњег тржишта ЕУ.

покренут је Процес стабилизације и придруживања за Босну и Херцеговину, Албанију, Хрватску, Македонију и тадашњу Савезну Републику Југославију (сада Србија и Црна Гора). Циљ процеса је унапређење дотадашњег стабилизацијског Регионалног приступа ЕУ према земљама регије и представљао је нову стратегију ЕУ према регији са дугорочним циљем придруживања наведених земаља Европској унији.

У оквиру Процеса стабилизације и придруживања ЕУ, предвиђено је закључивање Споразума о стабилизацији и придруживању којим државе добијају статус потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. Примарни циљ Споразума је формално придруживање земље потписнице Европској унији у одређеном транзицијском периоду од 6 до 10 година. Током Процеса води се политички дијалог између ЕУ и земље потписнице Споразума, а све то са циљем усклађивања националног законодавства, ради се на јачању и промовисању економских односа, развијању слободних трговинских зона између ЕУ и земље потписнице и јачању регионалне сарадње која је важан фактор у Процесу стабилизације и придруживања. Споразумом земља потписница стиче статус потенцијалног кандидата за чланство у ЕУ и детаљно се дефинише однос те земље са ЕУ до њеног уласка у Европску унију. У процесу стабилизације и придруживања битна је и сарадња држава у региону, а све то са циљем успостављања веће економске и политичке стабилности.

Стога, процес стабилизације и придруживања одвија се у двије фазе, и то: прва фаза је пут који води ка закључивању Споразума, а друга фаза представља преговарање о Споразуму, његово закључивање и имплементацију.

У првој фази процеса у Босни и Херцеговини, након што је Комисија утврдила да су услови наведени у Мапи пута углавном испуњени, уручила је Босни и Херцеговини упитник за израду Студија изводљивости, као дио уобичајене процедуре за испитивање способности одређене државе за уговорне односе са ЕУ као напреднији облик интеграција. Овај процес је завршен 2003. године, а у њему су учествовале институције Босне и Херцеговине и ентитета. Комисија је усвојила

Извјештај о спремности Босне и Херцеговине за отпочињање преговора са Европском унијом о Споразуму о стабилизацији и придруживању.

10. Споразум о стабилизацији и придруживању

Споразум о стабилизацији и придруживању намијењен је земљама Западног Балкана у Процесу стабилизације и придруживања, и то: Босни и Херцеговини, Хрватској²⁰⁰, Србији, Црној Гори, Македонији и Албанији. Споразум се закључује на неодређено вријеме и представља важан корак према чланству у Европској унији. Један од важнијих аспеката Споразума је стварање зоне слободне трговине између ЕУ и земље потенцијалног кандидата за улазак у ЕУ. Такође, Споразум омогућава слободан приступ тржишту ЕУ и укидање царинске заштите за увоз робе из ЕУ. Ступа на снагу након ратификовања у земљи потписници, Европском парламенту и свим државама чланицама Европске уније. За разлику од других европских споразума, Споразум о стабилизацији и придруживању садржи елемент стабилизације као одлучујући и пресудан елемент у наставку процеса интеграције. Босна и Херцеговина је Споразум о стабилизацији и придруживању потписала 16. јуна 2008. године. Вијеће Европске уније је 21. априла 2015. године усвојило Одлуку о закључењу овог Споразума, који је ступио на снагу 1. јуна 2015. године. До ступања на снагу Споразума примјењивао се Привремени споразум о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице и Босне и Херцеговине, за чије ступање на снагу није била потребна ратификација.

Једно од важнијих циљева вањске политике Босне и Херцеговине је и пуноправно чланство у Европској унији, као и чланство у евроатлантским интеграцијама. Преданост Босне и Херцеговине остварењу постављенога циља потврдили су Вијеће министара БиХ својом Одлуком о покретању иницијативе за приступање Босне и Херцеговине Европској унији (1999), као и Парламентарна скупштина БиХ Резолуцијом о европским интеграцијама и Пакту стабилности за Југоисточну Европу (1999). Процесом стабилизације и придруживања (Самит Европске уније у

²⁰⁰ Република Хрватска је постала чланица Европске уније 1. јула 2013. године

Кöлну, 1999) за Босну и Херцеговину те остале земље западног Балкана (Република Албанија, Црна Гора, Република Хрватска, Македонија и Република Србија) створени су услови за пуноправно чланство у Европској унији.

Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина остварила је с Европском унијом први уговорни однос. Овим уговорним односом потврђује се статус Босне и Херцеговине као потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. На тај је начин отпочела је прва фаза Процеса стабилизације и придруживања, која подразумијева и низ обавеза. Обавезе морају бити извршене у за то предвиђеним роковима, како би што прије остварила статус кандидата за чланство и започела преговоре о приступању, односно о пуноправном чланству у Европској унији.

Споразум о стабилизацији и придруживању спада у трећу генерацију споразума о придруживању Европској унији понуђену искључиво државама обухваћеним процесом стабилизације и придруживања, а омогућава успостављање блиског и трајног односа, као и чланство у Европској унији. Споразум о стабилизацији и придруживању поред елемената придруживања и стабилизације, садржи и елемент регионалне сарадње. У односу на домаће законодавство, одредбе Споразума имају директну примјену и учинак.

Потписивањем Споразума држава потписница стиче статус придруженога члана, чиме јој се потврђује статус потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. Након ратификације од стране државе потписнице, Европског парламента, као и држава чланица Европске уније, Споразум ступа на снагу. Процес ратификације Споразума у просјеку траје од двије до три године. Прва земља западног Балкана која је потписала Споразум о стабилизацији и придруживању је Македонија (9. априла 2001.), а потом и Хрватска (29. октобра 2001.), Албанија (12. јуна 2006.), Црна Гора (15. октобра 2007.) и Србија (29. априла 2008.). Босна и Херцеговина потписала је Споразум 16. јуна 2008. године. Босна и Херцеговина ратификовала је Споразум након што су сагласност дала оба дома Парламентарне скупштине БиХ (Заступнички дом 22. октобра 2008. и Дом народа 27. октобра

2008.) и Одлуке Предсједништва БиХ од 6. новембра 2008. године. Европски парламент је ратификовао Споразум на пленарном засједању одржаном од 20. до 23. октобра 2008. године. Споразум су ратификовале све државе чланице Европске уније. Потписивању је претходило парафирање 4. децембра 2007. године у Сарајеву, те преговори о Споразуму који су вођени од новембра 2005. до децембра 2006. године.

Текст Споразума има 135 чланова, подијељених у десет глава, и то:

- Општа начела;
- Политички дијалог;
- Регионална сарадња;
- Слободно кретање робе;
- Кретање радника, пословно настањивање, пружање услуга, кретање капитала;
- Усклађивање закона, провођење закона и правила конкуренције;
- Правда, слобода и сигурност;
- Политике сарадње;
- Финансијска сарадња;
- Институционалне, опште и завршне одредбе.

Споразум чини и седам додатака и седам протокола којима се прецизирају обавезе у погледу трговине појединим врстама производа (временски распоред укидања или поступног снижавања царина на индустријске, пољопривредне и прерађене пољопривредне производе, рибу и рибље производе, те вино и алкохолна пића). Такође, утврђују се обавезе Босне и Херцеговине у погледу државне потпоре, копненог промета, пословног настањивања и финансијских услуга, заштите права интелектуалне својине, узајамне административне помоћи у вези с царинским питањима и рјешавања спорова. Примарни циљ Споразума јест формално придруживање Босне и Херцеговине Европској унији у шестогодишњем транзицијском раздобљу, током којег је Босна и Херцеговина у обавези да постепено прилагођава своје законодавство најзначајнијим стандардима и правилима унутрашњег тржишта Европске уније. Потписивањем Споразума Босна и Херцеговина је ушла у фазу реформи и прилагођавања правним,

привредним и политичким стандардима Европске уније, као и фазу припреме за обавезе које ће јој донијети статус кандидата за чланство у ЕУ. Овај процес захтјева пуни ангажман државних и ентитетских институција, невладиног сектора и друштва уопште.

11. Усклађивање и провођење закона

Споразумом о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина се обавезала на усклађивање постојећег законодавства са законодавством Уније, као и његово ефикасно провођење. Босна и Херцеговина ће настојати осигурати постепено усклађивање постојећих закона и будућег законодавства са правном стечевином (*acquis*) Уније и на тај начин осигурати прописану примјену и провођење постојећег и будућег законодавства. Усклађивање почиње даном ступања на снагу Споразума и временом ће се проширити на све елементе правне стечевине (*acquisa*) Уније из Споразума. Усклађивање ће се у својој раној фази фокусирати на основне елементе правне стечевине који се односе на унутрашње тржиште, као и на друге области везане за трговину. У каснијој фази Босна и Херцеговина фокусираће се на преостале дијелове правне стечевине. Усклађивање ће се проводити на основу програма који ће договорити Европска комисија и Босна и Херцеговина, које ће детаљно договорити и начин праћења поступака усклађивања законодавства и радњи које треба предузети на провођењу закона.

Споразум обавезује Босну и Херцеговину и Европску унију да од дана ступања на снагу овог Споразума, међусобно друштвима и држављанима, у смислу признавања и заштите интелектуалне, индустријске и трговинске својине, осигура третман који није мање повољан од третмана какав дају било којој трећој земљи на основу билатералних споразума. Најкасније у року од пет година од дана ступања на снагу Споразума, Босна и Херцеговина ће подузети све неопходне мјере како би гарантовала ниво заштите права, интелектуалне, индустријске и трговинске својине сличан ономе који постоји у Европској унији, укључујући и дјелотворна средства за остваривање таквих права. Такође, у складу са овим Споразумом Босна и Херцеговина се обавезује да ће у року од пет година

приступити мултилатералним конвенцијама о правима интелектуалне, индустријске и трговинске својине из Анекса VII.²⁰¹

У дијелу Споразума (члан 68.) који је закључен са Македонијом, а који се односи на усклађивање законодавства и његову примјену, усклађивање законодавства почиње даном потписивања Споразума али за разлику од Босне и Херцеговине, одвијаће се у двије фазе (транзицијски период) од по пет година. Македонија је у сарадњи са Европском комисијом издефинисала модалитете за надгледање примјене усклађивања законодавства, укључујући и реформу правосудног система. Утврђени су и рокови за доношење низа нових закона, и то закона о конкуренцији, интелектуалном власништву, техничким стандардима и акредитацији, јавним набавкама и заштити података. Након закључења Споразума, Босна и Херцеговина је израдила Државни програм усвајања правне стечевине (*acquisa*) који је омогућио увид у тренутно стање и степен усклађености законодавства, као и детаљан преглед предвиђених активности. Стога, садржај Споразума о стабилизацији и придруживању се формира у односу на потребе и тренутно стање у држави потписници, цијенећи при томе све специфичности правног и институционалног система.

12. Фаза добровољног усклађивања законодавства

Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању, Босна и Херцеговина се обавезала извршити усклађивање законодавства са *acquisem*, односно правном стечевином Уније. У настојању да се у што краћем року приступи усклађивању прописа Босне и Херцеговине са *acquis communautaire*, Вијеће министара је донијело Одлуку о процедурама у поступку усклађивања законодавства Босне и Херцеговине чиме је створен нови законски оквир неопходан за процес усклађивања законодавства.

²⁰¹ Члан 73. став 2., 3., 4. Споразума о стабилизацији и придруживању

Одлуком су утврђене процедуре у поступку припреме нацрта и приједлога нормативних аката које доносе министарства Босне и Херцеговине, управне организације, институције и друга тијела управе Босне и Херцеговине. У процесу усклађивања нормативних аката са одредбама *acquisa*, институције Босне и Херцеговине су дужне вршити надзор над спровођењем поступка усклађивања, примјењујући при томе следеће инструменте, и то:

- упоредни приказ подударности одредаба нацрта/приједлога нормативног акта са *acquisem*, као и
- изјаву о усклађености нацрта/приједлога нормативног акта са *acquisem*.

Свака институција која се појављује у својству предлагача новог нормативног акта дужна је, у складу са одредбама Пословника о раду Вијећа министара, прибавити мишљење Дирекције за европске интеграције о усклађености акта са *acquisem* прије његовог упућивања на разматрање Вијећу министара. Институције Босне и Херцеговине обавезне су да осигурају учешће Дирекције за европске интеграције у процесу израде нормативног акта који се усклађује са *acquisem*. У вези са тим, сваки предлагач нормативног акта дужан је уз нацрт (приједлог) нормативног акта доставити попуњен Упоредни приказ и потписану Изјаву о усклађености Дирекцији за европске интеграције на коначну провјеру.

По одлуци Вијећа министара БиХ формиране су радне групе за усклађивање законодавства са *acquisem*, а које су дужне да:

- израде тезе за израду правног прописа, као и преднацрта прописа, на основу одобрених теза;
- разматрају и предлажу правна рјешења за преузимање легислативе ЕУ у законодавство Босне и Херцеговине;
- разматрају спорна питања у примјени постојећих прописа, приоритета у изради прописа, као и вођење свих других активности у процесу усклађивања;

- разматрају, у оквиру својих надлежности, питања која се односе на припрему, ажурирање и извршавање Државног програма за усвајање *acquisa* (енг. *National Programme for Adoption of Acquis – NPAA*);
- износе препоруке и ставове о приоритетима и питањима релевантним за превођење *acquisa*, укључујући и утврђивање терминологије за превођење *acquisa*;
- дају препоруке за анализу учинака примјене нових правних прописа.

Имплементација Одлуке о процедурама у поступку усклађивања законодавства оцјењује се успјешном. У циљу даљњег несметаног одвијања процеса имплементације, формиране су радне групе за усклађивање законодавства чиме се значајно допринијело цјелокупном процесу европских интеграција, поготово у вези са будућим преговорима са Унијом о Споразуму и реализацијом средњорочних приоритета из Европског партнерства. Радне групе поред тога што пружају стручну помоћ у процесу усклађивања законодавства Босне и Херцеговине са *acquis communautaire*, су и експертска подршка тимовима за преговарање. Одлука је својеврстан специјалистички приступ у реализацији потребних активности, мјера и задатака у процесу усклађивања законодавства, почев од израде текста нових прописа у којем учествују сви нивои власти у Босни и Херцеговини, што се сматра кључним моментом у цјелокупном процесу интеграција.²⁰²

Надзор над спровођењем интеграционог процеса усмјереног ка чланству Босне и Херцеговине у ЕУ, као и свим активностима институција власти у вези са тим процесом спроводи предсједавајући Вијећа министара БиХ. Ради што ефикаснијег спровођења тог процеса основано је стално тијело Вијећа министара БиХ – Дирекција за европске интеграције Босне и Херцеговине, чија је улога у процесу усклађивања, права и обавезе, као и одговорност која произилази из тих права и обавеза дефинисана постојећим материјалним и процесним прописима Босне и

²⁰² Ibid 70-71

Херцеговине. У вези са тим, надлежности и одговорност Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине су:

- координисање послова на усклађивању правног система Босне и Херцеговине са *acquis communautaire*;
- провјера усклађености свих нацрта закона и прописа које Вијећу министара достављају министарства и управне организације са *acquis communautaire*;
- координација провођења одлука које доносе надлежни органи и институције Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ у односу на све активности потребне за европске интеграције;
- учешће у активностима или израда нацрта закона, других прописа и смјерница који се односе на извршавање послова које је Босна и Херцеговина дужна подузимати у процесу укључивања у европске интеграције;
- дјеловање као главни оперативни партнер институција ЕУ у процесу стабилизације и придруживања;
- успостава функционалног односа са министарствима, управним организацијама и ентитетским владама поводом питања која се односе на европску интеграцијску стратегију и политике, усклађивање закона и координацију помоћи.²⁰³

Као организациона јединица Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине одговорна за послове усклађивања законодавства Босне и Херцеговине, формиран је Сектор за хармонизацију правног система са задатком да:

- осигура систематски рад на хармонизацији домаће легислативе са *acquis communautaire*;
- врши провјеру усаглашености свих нацрта закона и других прописа које Вијећу министара БиХ достављају министарства и управне организације;

²⁰³ Члан 23. Закона о Вијећу министара БиХ, Службени гласник БиХ бр. 38/02, чл. 18. Закона о министарствима и другим органима управе, Службени гласник БиХ бр. 5/03, члан 6.3., 12.а, 31.ф. Пословника о раду Вијећа министара БиХ, Службени гласник БиХ бр. 22/03

- учествује у планирању законодавне динамике Парламентарне скупштине БиХ и пружа стручну помоћ у планирању законодавне динамике ентитетских парламената, односно скупштина;
- сарађује са релевантним државним и ентитетским институцијама, те другим релевантним партнерима у овом сегменту;
- пружа помоћ, стручну и техничку подршку током процеса израде нацрта прописа и оцјене учинка.²⁰⁴

13. Правила доношења закона у процесу усклађивања законодавства

Процес усклађивања националног правног поретка са *acquis communautaire* подразумијева и значајне измјене у вези са процедуром доношења правних прописа у односу на ону која је у примјени.

Правила и процедуре доношења прописа треба да укључују:

- израду и провођење нормативног оквира за доношење прописа заснованог на принципу планирања законодавних активности у институционалном и временском погледу; координисање процеса нормирања од ресорног министарства (Министарства правде) са циљем промоције одговарајуће политике нормирања, те координацију између извршне и законодавне власти;
- избор адекватне политике дјеловања прије израде прописа (кориштењем инструмената као што су анализа нормативног учинка, процјена усаглашености са легислативом ЕУ);
- увођење и поштовање унифицираних стандарда и праксе у припреми и изради нацрта прописа како у погледу структуре цијелог прописа, појединих одредаба, тако и у погледу његових саставних дијелова и образложења;
- развој интеринституционалне сарадње и активно учествовање цивилног друштва и привреде.

²⁰⁴ Правилник о унутрашњој организацији Дирекције за европске интеграције

Парламентарна скупштина БиХ усвојила је Јединствена правила за израду прописа у институцијама Босне и Херцеговине. Јединствена правила примјењују се у изради прописа у институцијама Босне и Херцеговине, као и нижим нивоима управе. Резултат примјене Јединствених правила за израду прописа су квалитетно формулисани, јасни и конзистентни домаћи прописи, разумљиви свима. У вези са тим, битна је и улога Канцеларије за законодавство Вијећа министара БиХ, одговарајућих законодавних комисија Парламентарне скупштине БиХ, као и одговарајућих ентитетских тијела. Ова тијела имају тежак задатак да удовоље потреби прилагођавања правног система Босне и Херцеговине захтјевима ЕУ, али и захтјевима да се очувају постојећи правни систем и правна традиција БиХ. Стога, њихов задатак је да олакшају усклађивање законодавства Босне и Херцеговине са *acquisem* и истовремено побољшање квалитета домаћег законодавства.

14. Нормативни инструменти

Нормативни инструмент којим се преузима пропис ЕУ у национално законодавство мора бити правно обавезујући и имати ефективан учинак, а питање избора остављено је државама—чланицама.

Прописи који се доносе на нивоу институција БиХ су:

- Устав,
- споразуми,
- закон,
- пословник,
- одлука,
- упутство,
- правилник,
- други опши акти.

Прописи Парламентарне скупштине и Вијећа министара, појединих министарстава и других органа управе имају потребну обавезујућу снагу и ефективност која их чини подобним за преузимање легислативе ЕУ. Такву подобност имају и колективни уговори, као и други општи правни акти, што искључује управне акте као појединачне.

Селекција нормативног акта захтијева флексибилнији и систематичнији приступ, те у вези са тим настоји се:

- избјећи механичко преузимање путем закона, што може узроковати често непотребно дуге застоје у процедури доношења и процедури измјена;
- обезбиједити преузимање више прописа ЕУ који уређују исту материју једном или више уредби, те избјећи непотребно преузимање истих прописа ЕУ у два или више домаћих прописа.

Карактер и обухватност политике ЕУ, те форма прописа којим је већ регулисана предметна област су фактори који, поред форме постојећег закона у датој области у Босни и Херцеговини и његовог значаја, такође утичу на избор одговарајућег правног инструмента.

Законом ће се преузимати:

- уредбе (закон се замјењује оригиналном уредбом на датум приступања);
- директиве које укључују опште принципе за специфична подручја или хоризонталне директиве;
- директиве којима се конституишу права и обавезе правним и физичким лицима;
- правни акти чија имплементација подразумева допуну постојећих закона.

Акtima ресорног министарства преузеће се:

- техничке директиве,
- директиве подложне честим измјенама.

Прописи који би могли имати политичке импликације требали би се имплементирати уз учешће Парламентарне скупштине. Акти министарстава требало би да се користе за имплементацију техничких и сличних сложених директива, као и за директиве које су подложне честим измјенама.

14.1. TAIEX

TAIEX је скраћеница за Техничку помоћ и размјену информација, јединице Опште управе за проширење у оквиру Европске комисије. Циљ TAIEX-а је да новим државама—чланицама, државама кандидатима и државама Западног Балкана осигура краткорочну техничку помоћ у складу са општим циљевима Комисије у области приближавања, примјене и провођења легислативе ЕУ.

Три су основна облика помоћи путем TAIEX-а:

- тематски семинари о специфичним питањима права ЕУ и његове имплементације;
- циљане студијске посјете институцијама ЕУ или држава—чланица или организовање радионица - семинара у држави корисници помоћи (у трајању до 5 радних дана);
- *TAIEX Progress Editor*.

Један од циљева TAIEX-а јесте да државама корисницама осигура базу података легислативе ЕУ са циљем олакшавања процеса усклађивања и мониторинга напретка у овом процесу, као и дефинисање потреба за даљњу техничку помоћ. За ту функцију јединица TAIEX креирала је софтвер *Progress Editor* као ефикасно средство размјене информација о легислативи ЕУ и националним прописима донесеним у поступку усклађивања законодавства, који је без накнаде стављен на располагање корисницама.

Три главне категорије података садржане су у овом програму:

- мјере ЕУ, односно легислатива ЕУ;

- националне мјере, односно прописи у Босни и Херцеговини којима је вршено преузимање легислативе ЕУ;
- преводи легислативе ЕУ.

Досадашња искуства показују да је *TAIEX Progress Editor* у процесу усклађивања законодавства користан инструмент како за Комисију, тако и за државе кориснице. Комисији омогућава увид у остварени прогрес у процесу усклађивања прописа и идентификацију специфичних потреба у одређеној области. С обзиром да Босна и Херцеговина до сада није развила сличан инструмент праћења законодавне активности *TAIEX Progress Editor* је омогућио једноставан приступ и преглед легислативе ЕУ.²⁰⁵

15. Стратегија развоја система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини

Како је Босна и Херцеговина отпочела процес европских интеграција, хармонизација домаћих прописа са прописима Европске уније у области права жига је значајан корак на путу Босне и Херцеговине ка ЕУ. Да би Босна и Херцеговина постала чланица ЕУ, један од услова је да цјелокупна материја права жига буде хармонизована са правном стечевином ЕУ у овој области.

У вези са тим Босна и Херцеговина је преузела одређене кораке, па су тако донесени закони којима се регулише област права интелектуалне својине, на начин како је то регулисано у земљама ЕУ, а при томе узимајући у обзир усклађеност прописа, као и евентуалне измјене постојећих прописа на начин и у обиму који је потребан како би се премостила правно-нормативна разлика између правних система.

У погледу употребе интелектуалне својине у сврху привредног развоја, Босна и Херцеговина је поставила добар основ за приближавање пракси земаља окружења, како у ЕУ, тако и глобално, чији се економски развој заснива на својинским и

²⁰⁵ Више о TAIEX-у на http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/taieux/index_en.htm

тржишним принципима. У односним земљама постоји ефикасно разрађен систем употребе интелектуалне својине у сврху развоја.

Систем интелектуалне својине се заснива на три основна елемента, и то: легислатива, рад надлежних институција и имаоцима права. Усклађено дјеловање наведених елемената система интелектуалне својине омогућава дјеловање система као цјелине. Легислатива подразумијева законе и подзаконске акте, као и међународне конвенције и уговоре у подручју интелектуалне својине које је Босна и Херцеговина ратификовала. Босна и Херцеговина је као дио процеса европских интеграција, донијела низ закона и подзаконских аката којима се на прецизан начин регулише материја права интелектуалне својине, а све то у складу са прописима Европске уније што је био и један од услова за отпочињање самог процеса.

Други важан елемент у оквиру система интелектуалне својине су надлежне институције. Надлежне институције спроводе активности у погледу припремања и предлагања легислативе, вођења поступака за додјелу права интелектуалне својине, али и поступка у циљу остваривања права интелектуалне својине пред надлежним органима у Босни и Херцеговини.

Под имаоцима, односно корисницима права, као трећем битном елементу у оквиру система интелектуалне својине, подразумијевају се подносиоци пријава (домаћи и страни) за заштиту индустријске својине, корисници информационих фондова у подручју интелектуалне својине, као и аутори и титулари по основу ауторског и сродних права.

Стратегија развоја Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине за период 2008-2015. година је документ који поставља оквир развоја новог система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини који би требао да се заврши до краја 2015. године, а као дио процеса европских интеграција који је Босна и Херцеговина отпочела. Стратегија развоја дефинише легислативни, институционални и кориснички оквир новог система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини, поентирајући на његов развој, оснивање и функционисање,

као и на важну ulogu успостављања и развоја Института уопште. Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине је важна карика у успостављању новог система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини из разлога спровођења низа неопходних мјера као дио процеса европских интеграција. Са циљем спровођења стратегије развоја за наведени период, Институт за интелектуалну својину БиХ је пут развоја и имплементације новог система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини подијелио у три фазе, дефинишући на тај начин развојни пут Босне и Херцеговине, као и мјере и реформе које је неопходно сповести на том путу. Институт је предложио акцијски план развоја који се заснивао на интензивној промоцији и едукацији као први и почетни кораци у успостављању новог система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини, успостављању правног оквира у области интелектуалне својине и успостављање вијећа, институционалној реорганизацији која се заснива на одређивању надлежности институција у систему остваривања права интелектуалне својине и успостављању специјализованих одјељења за интелектуалну својину у свим институцијама за остваривање интелектуалне својине. Као дио Стратегије развоја предвиђено је формирање базе података и повезивање информацијско-комуникацијским мрежама. У циљу успостављања свијести код корисника, Институт инсистира на транспарентности података који говоре у прилог дјеловању Института, као и публикација стручног часописа у којем би се објављивали стручни и научни чланци из области интелектуалне својине.

Као дио процеса хармонизације домаћих прописа са прописима Европске уније, Босна и Херцеговина је донијела низ закона који су по свом садржају и предмету, на начин и у обиму који то дозвољава правни систем Босне и Херцеговине, усаглашени са прописима земаља ЕУ. На тај начин Босна и Херцеговина је успоставила квалитетан правно-нормативни оквир за развој и опстанак система интелектуалне својине. Успостављена је и квалитетна сарадња између Института за заштиту интелектуалне својине са институцијама на свим нивоима власти, посебно са Управом за индиректно опорезивање, Тржишном инспекцијом РС и ФБиХ, судовима, Агенцијом за истраге и заштиту (у даљњем тексту: СИПА) и Министарством вањске трговине и економских односа. Заједничким дјеловањем

спроведено је низ акција, заплијењена је и уништена велика количина фалсификоване робе чиме се Босна и Херцеговина укључила у јединствен систем дјеловања са циљем заштите права и санкционисања повреде права интелектуалне својине. И поред свих настојања да се успостави систем заштите права интелектуалне својине који би парирао системима заштите који постоје у земљама ЕУ, Босна и Херцеговина мора да предузме још низ радњи којима би унаприједила постојеће стање и довела на ниво предвиђен Стратегијом развоја за 2008-2015. годину.

Према званичном ставу Европске комисије, Босна и Херцеговина у периоду од 2010. до 2015. године биљежи стални напредак у области примјене права интелектуалне својине. У том периоду, институције Босне и Херцеговине које су на директан или индиректан начин повезане са спровођењем права интелектуалне својине учиниле су евидентан напор да креирају услове за даљњи развој права интелектуалне својине, његову имплементацију, подстицање заједничких активности институција на свим нивоима власти, све са циљем спријечавања повреде права и санкционисања истих. У заједничким акцијама СИПЕ и Инспектората оба ентитета, заплијењена је велика количина фалсификоване робе или робе у транзиту.

У наведеном периоду забиљежен је пораст пријава за заштиту права интелектуалне својине. Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине одлучивао је по поднесеним пријавама, рјешавајући при томе и заостале пријаве из претходног периода. Информациона технологија је прилагођена и увезана у јединствен систем претраге.

И поред настојања да се обезбиједе сви неопходни услови за спровођење процеса европских интеграција, као и реализација стратегије развоја Института за интелектуалну својину БиХ за период 2008-2015. година, напредак Босне и Херцеговине у том периоду оцјењен је као умјерен.

Административни капацитети Босне и Херцеговине у институцијама које се баве заштитом права интелектуалне својине су добри, али се мора радити на примјени

законских прописа у пракси. Босна и Херцеговина је учинила евидентан напор у уграђивању европских закона о праву интелектуалне својине у своје законе, међутим нужно је доказати да се ти закони ваљано спроводе у пракси.

Интелектуална својина предствља моћно средство економског раста. Данашња економија се све више заснива на нематеријалним добрима, којима је нужно пружити адекватну правну заштиту. Управо из тог разлога, право интелектуалне својине представља посебно важно преговарачко поглавље у процесу придруживања Европској унији. Између добре и ефикасне заштите права интелектуалне својине и економског раста увијек стоји знак једнакости.

У односу на право интелектуалне својине дужност Босне и Херцеговине је да створи правни оквир који је хармонизован са правом ЕУ и релевантним међународним уговорима, као и да обезбиједи систем који омогућава ефикасну заштиту права.

Наведене активности се спроводе у два правца, и то:

- у правцу хармонизације прописа који регулишу ову област, и
- у правцу ефикасног спровођења тих прописа.

У Босни и Херцеговини нужно је успоставити свијест о потреби заштите интелектуалних добара. Успостављање свијести не може и не треба да буде примарни циљ процеса хармонизације и ефикасног спровођења прописа у пракси, него успостављање квалитетног система заштите који ће за резултат имати подизање свијести о потреби заштите нематеријалних добара, па самим тим и бенефитима које та заштита у процесу примјене даје.

Уопштено, прописи Босне и Херцеговине из области права интелектуалне својине су у великој мјери усклађени са правом Европске уније, али у погледу одређених детаља и даље постоји потреба за њиховим усклађивањем. У погледу имплементације права интелектуалне својине у Босни и Херцеговини напредак је евидентан, али оцијењен као умјерен. Спорови из ове области су стављени у

надлежност Окружних привредних судова. На тај начин креирани су услови за стварање уједначене судске праксе и специјализацију судија који поступају у овим предметима. Да ли и у којој мјери ће се на овај начин извршити специјализација судија да поступају у предметима из области права интелектуалне својине, квалитет и одрживост донесених одлука биће једино адекватно мјерило.

Стога, обавезе Босне и Херцеговине у погледу хармонизације права су у великој мјери испуњене, док по питању имплементације и ефикасног спровођења права у пракси Босна и Херцеговина мора уложити додатни труд и увести одговарајуће мјере којима би обезбједила брже спровођење права у пракси.

15.1. Новине у праву жига у Босни и Херцеговини по узору на законодавство Европске уније

Босна и Херцеговина је на 75. сједници Представничког дома одржаној 7. априла 2010. године, односно на 46. сједници Дома народа одржаној 28. маја 2010. године усвојила Закон о жигу. Закон о жигу Босне и Херцеговине у примјени је од 1. јануара 2011. године. Ступањем на снагу овог закона престале су да важе одредбе Главе II, Одјељак 2. од члана 69. до члана 96. Закона о индустријском власништву²⁰⁶ у Босни и Херцеговини, које се односе на врсте права индустријског власништва, односно жиг. Законом из 2010. године материја права жига регулисана је на детаљан начин, уведене су одређене новине и институти у складу са захтјевима и потребама хармонизације законодавства Босне и Херцеговине са правом Европске уније.

У односу на одредбе Закона о индустријском власништву које се односе на жиг, нови Закон о жигу осим индивидуалног и колективног жига уводи и жиг гаранције. Према члану 2. став 4. Закона о жигу, жиг гаранције је жиг који користи више лица под надзором носиоца жига, а који служи као гаранција квалитета, географског поријекла, начина производње или других заједничких обиљежја робе

²⁰⁶ Закон о индустријском власништву у Босни и Херцеговини, Службени гласник БиХ 3/02

или услуга тих лица. Такође, Закон прописује и обавезу носиоца жига гаранције да дозволи кориштење жига гаранције сваком лицу за робу или услугу које имају заједничке карактеристике под условима прописаним општим актом о жигу гаранције.²⁰⁷ Институт у поступку испитивања услова за признање жига гаранције, посебно испитује да ли је општи акт о жигу гаранције у складу са моралом или јавним поретком. Ако у оквиру поступка испитивања утврди да је општи акт о жигу гаранције у супротности са моралом или јавним поретком, сходно наведеном примјениће се одредбе закона које се односе на одбијање захтјева за признање жига.²⁰⁸

Највећа новина Закона о жигу јесте институт приговора. Основни циљ увођења института приговора у Закон о жигу је економичност поступања и осигуравање превентивне заштите. Према члану 35. став 1 Закона о жигу, заинтересовано лице може Институту у року од три мјесеца од дана објављивања пријаве писменим путем поднијети приговор у којем образлаже разлоге због којих знак из објављене пријаве не испуњава услове за остваривање заштите. Рок за подношење приговора је строг рок са преклузивним последицама, што значи да се исти не може ни из којег разлога продужити. Законом је прецизно дефинисан садржај приговора, као и поступање Института након пријема приговора. Институт испитује само постојање апсолутних разлога за одбијање регистрације жига, док се релативни разлози испитују по приговору поднијетом од стране носиоца права. Исто законодавно рјешење усвојено је и у земљама окружења, и то: Србији, Хрватској, Црној Гори, Македонији, Румунији, Бугарској и Мађарској. Иначе, предности поступка по приговору у односу на судски поступак су његова економичност и трајање. Судски поступци у правилу су скупи и дуго трају, док поступак по приговору на пријаву за регистрацију жига је јефтинији и траје краће.

²⁰⁷ Члан 2. став 4 и 5, Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

²⁰⁸ Према члану 32., Закона о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10: “(1) Ако утврди да пријава не испуњава услове из члана 6. Закона о жигу, Институт ће писменим путем, на основу резултата испитивања, обавјестити подносиоца пријаве о разлозима због којих жиг не може да се призна и позваће га да се изјасни о тим разлозима у року који не може бити краћи од 30 дана, нити дужи од 60 дана; као и (3) Институт ће рјешењем одбити захтјев за признање жига у цјелини или за поједину врсту робе, односно услуге, ако подносилац пријаве не поступи по захтјеву из става (1) овог члана, или ако поступи, а Институт и даље сматра да жиг не може да буде признат у цјелини или за поједину врсту робе, односно услуге.”

У већини европских земаља, основ за подношење приговора заснован је на релативним разлозима за одбијање регистрације жига. Основ укључују идентичност или сличност за коју је вјероватно да ствара забуну између знака за који је затражена регистрација жигом и другог жига који је већ регистрован, односно знака за који је раније поднијета пријава за регистрацију, за сличну или истовјетну робу или услуге. Основи за подношење приговора у Шпанији су широко дефинисани. Тако, приговор се може поднијети на основу релативних и апсолутних разлога за одбијање регистрације жига. Непотпуна листа апсолутних основа за подношење приговора на пријаву за регистрацију жига укључује недостатак дистинктивности знака, функционалност, као и неморалан или преваран карактер знака. У Француској је институт приговора уведен 1991. године. Сам поступак по приговору имао је више предности, са посебним акцентом на његову практичност. Жиговна администрација је ослобођена од обавезе да испитује постојање већ регистрованих жигова или других заштићених знакова који могу постојати, што је свакако био задатак који је одузимао доста времена.

Усмена расправа по правилу није дио поступка по приговору. Одјељење за приговоре Канцеларије за интелектуалну својину Европске уније – ЕUIPO (некада ОНМ) заузела је став да је процедура у писаном облику довољна. Пракса у Босни и Херцеговини, као и на националном нивоу у Европи слиједи овај приступ. Одлуке које у поступку по приговору доносе државна тијела задужена за регистрацију жигова, требале би да садрже образложење као дио одлуке што би у евентуалном жалбеном поступку омогућило адекватну контролу. Пракса националних канцеларија је по овом питању различита.

Још једна новина Закона о жигу Босне и Херцеговине је и добровољно ограничење обима заштите ткз. *Дисклејмер*. Према овој одредби закона ако знак садржи елемент који не испуњава услове за заштиту жига и ако би укључивање тог елемента у знак могло да изазове сумњу у вези са обимом заштите жига,

Институт ће захтијевати од подносиоца пријаве да достави изјаву којом потврђује да не тражи никаква искључива права на спорном елементу.²⁰⁹

Након хармонизације права жига у Европској унији, као један од облика ограничења права која произлазе из жига, у примјени је начело или доктрина исцрпљења права (енг. *Exhaustion of rights*). У вези са тим, институт исцрпљења права подразумијева да првим стављањем у промет тј. првом продајом производа који је означен жигом, исцрпљују се права која произлазе из жига на начин да носилац права жига више не може да се позива на своје право као ни да контролише судбину тог производа у промету. С обзиром на тржиште на које се примјењује, постоје три еманиције тог начела: начело националног исцрпљења, начело међународног исцрпљења и начело исцрпљења на подручју Уније (тзв. *унијско исцрпљење*). У конкретизацији сваке од наведених еманиција истог начела кључно је питање гдје је производ први пут стављен у промет продајом.

Поједине државе чланице Европске уније су прије хармонизације жиговог права на различите начине прописивале ограничења у извршавању права која произлазе из жига. Међутим, кроз праксу Европског суда правде примијетило се да различитост правних режима неповољно утиче на правилно дјеловање некадашњег заједничког тржишта. Резултат тумачења Европског суда правде и хармонизације жиговог права у Европској унији је примјена начела унијског исцрпљења у свим државама чланицама Европске уније, што укључује и државе странке Европског економског простора. Права која произлазе из жига исцрпљују се за подручје цијеле Европске уније када, носилац права жига или неко други уз његово допуштење, стави производ означен жигом на тржиште у било којој од држава чланица.²¹⁰

²⁰⁹ Члан 31., Закон о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10

²¹⁰ Матановац-Вучковић, Романа, Територијални аспект начела исцрпљења права која произлазе из жига у еуропском и хрватском праву, Грађанско право у развоју, Загреб, 2007., стр.: 493

Босна и Херцеговина је у свом законодавству прописала примјену начела исцрпљења права у складу са правном стечевином.²¹¹

²¹¹ Према члану 51., Закона о жигу, Службени гласник Босне и Херцеговине 53/10: “(1) Жиг не даје право његовом носиоцу да забрани његово кориштење у вези са робом коју је означио жигом и ставио у промет било гдје у свијету носилац жига или лице које је он овластио. (2) Одредба става (1) овог члана неће се примијенити у случају постојања оправданог разлога носиоца жига да се супростави даљем стављању у промет жигом означене робе, посебно ако је дошло до квара или друге битне промјене стања робе последице њеног првог стављања у промет.”

ЗАКЉУЧАК

Заштита права интелектуалне својине од великог је значаја како за носиоца права, тако и за државу, јер представља битан фактор конкурентности домаћих производа на домаћем и страном тржишту. Остваривање права, али и заштиту истих, носилац права остварује путем мјера правне заштите. У интересу је сваке државе да обезбиједи квалитетан и адекватан правни систем којим ће осигурати заштиту и спријечити сваку даљу повреду права. Добро уређен правни систем, којим се обезбјеђује гаранција права, катализатор је економског развоја државе из разлога што домаћи и страни инвеститори у правно уређеном друштву виде интерес за инвестирање.

Крајем деведесетих година 20. вијека, политика Европске уније према региону Западног Балкана почела је да се мијења, тако да није више била усмјерена искључиво на стабилизацију региона. Наиме, Европска унија је свим земљама Западног Балкана понудила заједнички циљ, а то је перспектива приступања структурама Европске уније и то у оквиру Процеса стабилизације и придруживања. У том контексту, Процес стабилизације и придруживања је плод радикалне промјене приступа Европске уније и представља стратешки оквир за односе између Европске уније и држава Западног Балкана.

Процес стабилизације и придруживања Европској унији, као глобални политички оквир за преговоре Европске уније са земљама Западног Балкана, у Босни и Херцеговини започео је у мају 1999. године. Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина остварила је са Европском унијом први уговорни однос. Овим уговорним односом потврђује се статус Босне и Херцеговине као потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. На тај начин је отпочела прва фаза Процеса стабилизације и придруживања, која подразумијева и низ обавеза. Обавезе морају бити извршене у за то предвиђеним роковима, како би што прије остварила статус кандидата за чланство и започела преговоре о приступању, односно о пуноправном чланству у Европској унији. Хармонизација домаћих прописа са прописима Европске уније у области права жига је један од значајних корака на путу Босне и Херцеговине ка ЕУ који захтијева тијесну међуинституционалну сарадњу и учешће шире правне

заједнице. Стога, да би Босна и Херцеговина постала чланица ЕУ и цјелокупна материја права жига, између осталог, мора да буде хармонизована са правним тековинама ЕУ (*acquis communautaire*) у овој области.

Реализација идеје стварања јединственог тржишта остварена је кроз успостављање Европских заједница/Европске уније. Жиг као средство идентификације на тржишту роба и услуга, утиче на друштвена кретања на локалном, регионалном и глобалном нивоу. Заснован на лојалности потрошача, жиг добре репутације обезбјеђује трансфер права, иновативност и подстиче улагања са циљем унапријеђења и проширења постојећег производног асортимана. Значај усклађивања законодавстава држава чланица Европске уније (тадашњих Европских заједница) у области права жига препознат је још осамдесетих година 20. вијека. Први важан акт у овој области усвојен је крајем 1993. године. Ријеч је о Уредби (ЕЗ) бр. 40/94 о комунитарном жигу која је до данас била више пута предмет измјена и допуна.

Уредбом се установљава наднационални систем стицања и важења жига за читаву територију Европске уније као јединственог подручја. Усвајањем ове уредбе започео је дугогодишњи рад Европске уније на успостављању истински наднационалног система заштите интелектуалних добара на унутрашњем тржишту, захваљујући коме се смањују трошкови пословања на тржишту Уније и превазилазе проблеми до којих доводи коегзистенција националних система заштите, с једне стране, и императива успостављања јединственог тржишта свих држава чланица, с друге стране.

Наднационални систем заштите ознака које служе за разликовање робе и услуга у промету, успостављен Уредбом о комунитарном жигу, почива на јединственим материјалноправним и процесноправним правилима. Наднационалним материјалним правом жига дефинисан је предмет жига, утврђени услови за његово стицање, прописана његова садржина и ограничења. Наднационалним процесним правом жига на једнообразан начин уређен је поступак стицања жига и успостављени су посебни органи надлежни за пријем и испитивање пријаве, као и

за признање жига. Комунитарни жиг стиче се одлуком Уреда за хармонизацију на унутрашњем тржишту (*Office for Harmonization in the Internal Market – OHIM*) који има сједиште у граду Аликантеу.

Уредбом о комунитарном жигу државе чланице Европске уније обавезне су да одреде по један национални суд или одређени број националних судова прве и друге инстанце, са искључивом надлежношћу за рјешавање спорова због повреде комунитарног жига (тзв. судови за комунитарне жигове). Одлуке тих националних судова имају дејство на читавој територији Европске уније. Спор се рјешава примјеном материјалноправних одредби Уредбе, а на сва питања која нису уређена овим прописом Европске уније примјењује се домаће право (нпр. санкције за повреду права прописане су националним правом држава чланица). Пред судовима за комунитарне жигове примјењују се национална правила која важе у држави сједишта суда.

Са намјером да унаприједи постојећи ниво хармонизације националних права држава чланица и осавремени заштиту комунитарним жигом, Европска унија приступила је озбиљној реформи цјелокупног жиговног права. Нови законодавни пакет чине два документа: Директива (ЕУ) бр. 2015/2436 о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредба (ЕУ) бр. 2015/2424 о измјенама Уредбе о комунитарном жигу. Док је Директива посвећена већем степену хармонизације националних права држава чланица у области материјалног и процесног права, Уредба се односи на жиг ЕУ. Овај законодавни пакет ступио је на снагу 23. марта 2016. године.

Поступак стицања и правне заштите права жига у Босни и Херцеговини регулисан је Законом о жигу и Правилником о поступку за признање жига. Поступак признања жига је управни поступак који спроводи Институт за интелектуално власништво Босне и Херцеговине. На сва процесна питања која нису директно регулисана Законом о жигу примјењују се одредбе Закона о управном поступку и Закон о управним споровима Босне и Херцеговине. Успостављена је и квалитетна сарадња између Института за заштиту интелектуалне својине са институцијама на

свим нивоима власти, посебно са Управом за индиректно опорезивање, Тржишном инспекцијом Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, судовима, Агенцијом за истраге и заштиту - СИПА и Министарством вањске трговине и економских односа.

Дакле, Законом о жигу се на директан начин регулишу питања у вези са правом жига. Поред Закона о жигу у примјени су и други правни прописи који на индиректан начин регулишу питања у вези са правом жига и мјерама и поступцима заштите који се спроводе као дио управноправне заштите жига. Оправданост примјене тих прописа огледа се у правовременој и ефикасној заштити угрожених и повређених права носиоца жига. Управноправна заштита огледа се у изрицању управноправних-административних мјера против лица која су извршила повреду права жига, али и надзора над спровођењем прописа у директној вези са правом жига. Битну улогу у спровођењу мјера заштите права интелектуалне својине има царина. Правни прописи земаља чланица Европске Уније и TRIPS споразум на детаљан начин регулишу спровођење царинског надзора у циљу спрјечавања повреде права жига. Да би се обезбиједила ефикасност рада царинских служби у циљу спрјечавања и борбе против пиратерије и кривотворења преко државних граница, нужно је постојање ефикасног система заштите, његовог спровођења у пракси и постојање базе података о регистрованим жиговима доступне царинским службеницима.

Посебан вид управног надзора над спровођењем мјера заштите права жига остварује се путем инспекцијског надзора. Путем инспекцијског надзора остварује се контрола над спровођењем закона, подзаконских аката и других прописа који су на директан или индиректан начин повезани са правом жига, а све то са циљем очувања уставности и законитости. Закон о жигу садржи и одредбе којима се регулише питање прекршајноправне заштите жига, као један од видова казнене санкције у случају утврђене повреде права жига. Питање кривичноправне заштите жига регулисано је и неким темељним међународним документима којима се у основи регулишу питања из области индустријске својине, а посебно Париска конвенција за заштиту индустријског власништва и Споразум о трговинским

аспектима права интелектуалног власништва (TRIPS). Иако је питање кривичноправне заштите права жига у законодавству Босне и Херцеговине окарактерисано као ново подручје, а број судских одлука релативно мали да би се могло говорити о релевантној судској пракси, Босна и Херцеговина у нормативном смислу не заостаје за земљама у окружењу чије искуство у области заштите права траје дуже и чији је број судских одлука у овој области далеко већи.

Поред обавезе усклађивања домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ (*acquis communautaire*), Босна и Херцеговина је потписница бројних међународних правно обавезујућих докумената који се односе на жигово право. Босна и Херцеговина је чланица Мадридског аранжмана о међународном регистровању жигова и Протокола уз Мадридски аранжман који омогућава подношење захтјева за међународну регистрацију жигова путем Међународног бироа Свјетске организације за интелектуалну својину, односно подношење захтјева за проширење заштите на Босну и Херцеговину међународно регистрованих жигова. Захтјеви за проширење заштите међународних регистрација на Босну и Херцеговину испитују се у односу на апсолутне и релативне разлоге за одбијање, као и жигови који су пријављени у националном поступку.

Такође, Босна и Херцеговина је чланица Париске конвенције за заштиту индустријске својине. За право жига од великог је значаја Споразум о трговинским аспектима права интелектуалног власништва (TRIPS). Према овом Споразуму, национална законодавства дужна су да успоставе надзор над примјеном мјера заштите индустријског власништва. Земље чланице Споразума дужне су да, прије или по извршеној регистрацији, дају могућност противљења или поништења регистрације жига. На овај начин омогућено је улагање приговора на пријаву жига, а све то са циљем економичности поступања и осигуравања превентивне заштите. Босна и Херцеговина је чланица и Ничанског аранжмана о међународној класификацији роба и услуга, па сходно томе класификација роба и услуга спроводи се у складу са тим аранжманом.

Као дио процеса хармонизације домаћих прописа са прописима Европске уније, Босна и Херцеговина је донијела низ закона који су по свом садржају и предмету, на начин и у обиму који то дозвољава правни систем Босне и Херцеговине, усаглашени са прописима земаља ЕУ. На тај начин Босна и Херцеговина је успоставила квалитетан правно-нормативни оквир за развој и опстанак система интелектуалне својине. Међутим, и поред свих настојања да се успостави систем заштите права интелектуалне својине који би био на истом нивоу са системима заштите који постоје у земљама ЕУ, Босна и Херцеговина мора да предузме још низ радњи којима би унаприједила постојеће стање.

Перспектива приступања Европској унији представљала је и представља важан ослонац и покретач свеобухватних правних и институционалних реформи у Босни и Херцеговини, па тако и у области права жига. Да ли ће Босна и Херцеговина постати чланица ЕУ зависи од великог броја фактора. Први је, наравно, капацитет Европске уније да сама превазиђе економске и политичке тешкоће са којима се тренутно суочава, а које пријете да угрозе основне вриједности које је ова заједница остварила, а то су прије свега мир и стабилност на простору европских заједница у последњих шездесет година. Други фактор је жеља земаља чланица ЕУ да прихвате земље Западног Балкана у заједницу европских народа, посебно након извјесног „умора од проширења“ као последице таласа проширења у претходној декади. Трећи фактор је испуњење великог броја политичких, економских, правних и институционалних услова који се траже од Босне и Херцеговине како би постала чланица ЕУ.

Један од приоритета за Босну и Херцеговину, као и других земаља у региону које се припремају да постану чланице ЕУ, јесте јачање владавине права која је од 2011. године смјештена у сам центар политике проширења. Искуства претходних проширења показала су да је владавина права основни предуслов за реализацију других вриједности на којима је Унија заснована. Због тога све земље које теже приступању Унији морају да успоставе и од самог почетка промовишу правилно функционисање основних институција неопходних за постизање владавине права,

почев од националних парламената, влада и судског система, укључујући и судове и тужилаштва, до органа државне управе који се старају о спровођењу права.

Босна и Херцеговина је у великој мјери усагласила своје прописе са правним тековинама ЕУ, али се прописи не примјењују довољно ефикасно у пракси. Стога се намеће питање како превазићи постојеће недостатке у примјени прописа који се усаглашавају са правним тековинама ЕУ. Одговор на ово питање није нимало лак и захтијева озбиљну анализу како институција Босне и Херцеговине, тако и институција Европске уније које учествују у процесу проширења ЕУ. Приликом припреме прописа, надлежне институције у Босни и Херцеговини би требале много више пажње да посвете анализи имплементације истих. С друге стране, Европска унија би требала да преиспита своје ставове о најважнијим правним и институционалним рјешењима у областима у којима не постоје јасне правне тековине ЕУ (тзв. *hard acquis*), а које се препоручују у поступку проширења, како би се обезбидио несметан и одржив правни и институционални развој. У том смислу охрабрује чињеница да је Европска унија од 2011. године посебну пажњу посветила остварењу владавине права, што је још један показатељ постепене промјене од методе „чекирања“, којом се утврђује да ли поједини закони јесу или нису донијети, или да ли су успостављене одређене институције, ка стварној оцјени стања која се заснива на процјени примјене прописа.

Административни капацитети Босне и Херцеговине у институцијама које се баве заштитом права интелектуалне својине су добри, али се мора радити на примјени законских прописа у пракси. Босна и Херцеговина је учинила евидентан напор у уграђивању европских закона о праву интелектуалне својине у своје законе, међутим нужно је доказати да се ти закони ваљано спроводе у пракси. У Босни и Херцеговини нужно је успоставити свијест о потреби заштите интелектуалних добара. Успостављање свијести не може и не треба да буде примарни циљ процеса хармонизације и ефикасног спровођења прописа у пракси, него успостављање квалитетног система заштите који ће за резултат имати подизање свијести о потреби заштите нематеријалних добара, па самим тим и бенефитима које та заштита у процесу примјене даје.

Л И Т Е Р А Т У Р А

Књиге и чланци

1. Albert, P. G., *Right on the Mark – Defining the Nexus Between Trademarks and Internet Domain Name*, J.Marshall Journal of Computer and Information Law, br.15/1996.
2. Бесаровић, В., Жарковић, Б., *Интелектуална својина - Индустијска својина и ауторско право*, Досије, Београд, 1998.
3. Бесаровић В., Жарковић Б., *Интелектуална својина – међународни уговори*, Досије, Београд, 1999.
4. Бесаровић, В., *Право индустријске својине и ауторско право*, НИО Пословна политика, Београд, 1984.
5. Бесаровић, В., *Интелектуална права, индустријска својина и ауторско право*, друго издање, Београд, 1993.
6. Бесаровић, В., *Право индустријске својине и ауторско право*, НИО Пословна политика, Београд, 1984.
7. Бојацијевска, И. М., *Појам и историјски развој индустријске својине*, Правни живот, бр.11/2002.
8. Бошковић, М., *Правна заштита вербалних знакова*, Правни живот, Београд, 11/2000.
9. Burgunder, L. B., *Trademark Protection of Smells: Sense or Nonsense*, 1991, 29 American Business Law Journal 459.
10. Vanzetti, A., di Cataldo, V., *Manuale di Diritto Industriale*, sec. ed., Giuffrè Editore, Milano, 1996.
11. Верона, А., *Право индустријског власништва*, Информатор, Загреб, 1978.
12. Влашковић, Б., *Дескриптивни знаци у праву о жиговима*, Призма, Крагујевац, 1996.
13. Влашковић, Б., *Правна заштита славних жигова*, Савезни завод за патенте - Проналазаштво, Београд, 1992.
14. Влашковић, К., *Развој правне заштите познатих жигова у немачком праву и праву Европске уније*, Институт за упоредно право, Београд, 2016.

15. Вуковић, С., *Коментари закона о интелектуалној својини*, Београд, 2010.
16. Голдштајн, А., Трива, С., *Међународна трговачка арбитража*, Загреб, 1987.
17. Група аутора: *Приручник из области интелектуалног власништва за судије*, ЈУ Центар за едукацију судија и тужилаца, Босна и Херцеговина, 2013.
18. Дасовић-Марковић, В., *Медијација у Босни и Херцеговини – 101 питање и одговори*, Пројекат правосудне реформе (ЈРП), 2006.
19. Драговић, Б., *Престанак жига због некориштења*, Право и привреда, Београд, бр. 5-8/98.
20. Dueker, K. S., *Trademark Law lost in Cyberspace: Trademark protection for Internet addresses*, Harvard Journal of law & technology, 9, 1996.
21. Златовић, Д., *Посебна заштита добро познатих и чувених жигова*, Зборник Правног Свеучилишта Ријека, (1991) В. 28, бр. 1, 2007.
22. Идрис, К., *Интелектуална својина, моћно средство економског раста*, Београд, 2003.
23. Isaac, B., *Brand Protection Matters*, Sweet & Maxwell, London, 2000.
24. Јањић, М., *Индустријска својина и ауторско право*, друго издање, Београд, 1982.
25. Јовановић, М., *Жиг Европске уније, специфичности и спорна питања*, Право и привреда 7-9/2016.
26. Јурковић, В., *Re-branding – преобликовање идентитета марке*, Пословни савјетник, бр. 30/2007.
27. Killian, M., *Cybersquatting and Trademark Infringement*, E law, vol.7., br.3. 2000.
28. Ковачић, М., *Значај и елементи робне и услужне марке*, Информатор, бр.4908., од 21.3.2001.
29. Козар, В., *Врсте штете због повреде права на жиг и нелојалне конкуренције*, Право и привреда, бр.5-8/2000.
30. Kohler, J., *Das Recht des Markenschutzes*, Wuerzburg, 1884.

31. Крнета, С., *Европско право интелектуалног власништва*, Правни центар Фонд Отворено друштво БиХ и Завод за стандардизацију, мјеритељство и патенте БиХ, Сарајево, 1996.
32. Khan, Z. H., Charan, P., Ansari, M. A., Khan, K. H., *Cybersquatting and its Effectual Position in India*, International Journal of Scientific & Engineering Research, Volume 6, Issue 2, 2015.
33. Lyons, D., *Sounds, Smells and Signs*, 1994, European Intellectual Property Report, 540.
34. Манигодић, М., Манигодић, Ђ., *Комунитарни жиг*, Драганић, Београд, 2004.
35. Марић, В., *Форма жига*, Факултет за пословно право, Београд, 2003.
36. Марић, В., *Заштита интелектуалне својине у Србији*, Београд, 2013.
37. Марковић, С., *Интернет адресе у светлу жиговог права и права сузбијања нелојалне конкуренције*, Право и привреда, бр.5-8/2000.
38. Марковић, С., *Трговински проразум против кривотворења робе (АКТА) – садржина, циљеви, значај*, Право и привреда, 7-9/2012, 198-217.
39. Марковић, С., Поповић, Д., *Право интелектуалне својине*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013.
40. Матановац-Вучковић, Романа, *Територијални аспект нечела исцрпљења права која произлазе из жига у еуропском и хрватском праву*, Грађанско право у развоју, Загреб, 2007.
41. Mercer, D. J., *Cybersquatting: Blackmail on the Information Superhighway*, 6, Boston University Journal of Science and Technology Law, 11, 2000.
42. Мешевић, И. Р., *Cybersquatting – нови облик повреде права жига*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XLVI – 2003.
43. Мешевић, И. Р., *Проширење Еуропске уније и његов утјецај на систем комунитарног жига*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XLIX -2006.
44. Michaels, A., *A Practical Guide to Trade Marks*, second edition, Sweet & Maxwell, London, 1996.
45. Мојтић, В., *Заштићени жиг је најбоља заштита бренда*, Информатор, Инмаг, бр. 5257/5258, од 30.4.2007.

46. Nguyen Nhu Quynh: *Special Trade Marks – Legislation And the Situation In the European Community*, Lund University, spring 2002.
47. Pagenberg, J., Munzinger, J.A., *Manual on the European Community Trade Mark*, Carl Heymanns Verlag KG, Köln-Berlin-Bonn-München, 1996.
48. Pagenberg, B., *Trademark Protection in Europe*, München, 2015.
49. Philips, J., *Trade Mark Law*, A Practical Anatomy, Oxford, 2003.
50. Поврженић, Н., *Арбитрабилност спорова из подручја индустријског власништва*, Материјал XII, Хрватски арбитражни дани, Загреб, 2.-3. децембар 2004.
51. Поленак Акимовска М., *Односот међу грађанското право и правото на индустријската сопственост*, Гласник, 1996., 3/1, Скопје
52. Поповић, Д., *Имена Интернет домена и право интелектуалне својине*, Институт за упоредно право, Београд, 2005.
53. Поповић, Д., *Жигом заштићене ознаке, кључне речи и оглашавање на Интернету*, Право и привреда, 4-6/2011, 927-947.
54. Поповић, Д., *Искључива права интелектуалне својине и слобода конкуренције*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2012.
55. Поповић, С.А., *Заштита робних и услужних жигова у југословенском праву*, Београд, Институт за упоредено право, Монографије 44, 1969.
56. Раичевић, В., *Право индустријске својине*, Правни факултет за привреду и правосуђе Нови Сад, Нови Сад, 2010.
57. Раичевић, В., Спасић, С., Гломазић, Р., *Диверзитет (не) жигова*, Педагошка стварност, бр. 7-8/2010.
58. Раногојец, Б., *Трговачке марке истискују брендове*, Пословни дневник, од 05. новембра 2007.
59. Сектор за хармонизацију правног система Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине, *Приручник за усклађивање прописа Босне и Херцеговине са прописима Европске уније*, Сарајево, 2005.,
60. Спасић, В., *Пренос жига – марке производа и услуга*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 38-39., 2000.
61. Стилић В., Матешкић С., *Хармонизација права о жигу у свјетским релацијама*, Хрватски патентни гласник, ДЗИВ, Загреб, 1994.

62. Тијанић, П., *Грађанскоправна заштита жига*, Правни живот, 11/1995.
63. Тијанић, П., *Међународна заштита жига у судској пракси*, Право и привреда, бр.5-8/96.
64. Тодоровић, В., *Међународни уговори, Интелектуална и друга добра*, књига 7, том I, Београд, 2000.
65. Топић, Ж., *Пословни аспекти робних-услугних жигова и употреба жиговних информација у подuzeћу*, „Информатор“ бр. 4443, од 05.10.1996. године
66. Tritton, G., *Intellectual Property in Europe*, Sweet & Maxwell, London, 2002.
67. Удружење медијатора у Босни и Херцеговини, *Водич кроз медијацију у Босни и Херцеговини*, Пројекат правосудне реформе (ЈРП), 2007.
68. Ћеранић, Ј., *Унитарни патент*, Институт за упоредно право и Правни факултет Универзитета у Бањалуци, Београд 2015.
69. Ћеранић, Ј. *Одговорност интернет посредника за повреду жига у праву Европске уније*, Право и привреда, 7-9/2015, 413-427.
70. Ћеранић, Ј., *Поведа жига на сајтовима за аукцијску продају робе*, Интелектуална својина и Интернет (ур. Поповић Д.), Правни факултет универзитета у Београду, Београд 2016, 47-73.
71. Церовац, М., *Заштита интелектуалног власништва у оквиру Уругвајске рунде мултилатералних преговора у трговини*, Хрватски патентни гласник, ДЗИВ, Загреб, 1995.
72. Чизмић, Ј., *Паришка конвенција за заштиту индустријског власништва*, Право у господарству, год. 33., бр. 9-10., 1994.
73. Чизмић, Ј., *Темељна начела Паришке конвенције за заштиту индустријског власништва*, Информатор, бр.4301, од 27. мај 1995.
74. Чизмић, Ј., *Огледи из права индустријског власништва*, књига друга, Мостар, 1999.
75. Чизмић Ј., *Тужбе због повреде жига*, Слободно подузетништво, VII, бр.4., 2000.
76. Чизмић, Ј., *Уступање права из подручја индустријског власништва – уговор о лиценцији жига и уговор о know how*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци, вол. 22, број 1, Ријека, 2001.

77. Чизмић, Ј., *Заштита колективног жига у Републици Хрватској*, Право у господарству, год. 34., св. 7-8., 1995., стр.: 655-661
78. Чизмић, Ј., Златовић Д., *Коментар закона о жигу*, Фабер & Згомбић Плус, Загреб, 2002.
79. Chychowski, C., *Trademark Protection for Software*, Intellectual Property Rights (IPR) – Protection of Software, СИПО, Загреб, 14-16. новембар 2007.
80. WIPO, *Intellectual Property Reading Material*, Geneva, 1995., Ch. 9.
81. WIPO, *Protection Against Unfair Competition*, Geneva, 1994.

Законски текстови и остали прописи

1. Арбитражна правила за рјешавање спорова између корисника о поддоменама унутар .hr домене од 30. октобра 2001. године
2. Закон о Вијећу министара БиХ, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 38/02*;
3. Закон о електронском документу Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске бр. 110/08*;
4. Закон о жигу, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 53/10*;
5. Закон о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања, *Службени лист СФРЈ бр. 34/81, 3/90, 20/90*;
6. Закон о индустријском власништву у Босни и Херцеговини, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 3/02*;
7. Закон о министарствима и другим органима управе, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 5/03*;
8. Закон о облигационим односима, *Службени гласник Републике Српске бр. 17/93, 3/96, 39/03, 74/04*;
9. Закон о поступку медијације, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 37/04*;
10. Закон о судовима Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске бр. 37/12*;
11. Закон о трговини, *Службени гласник Републике Српске бр. 6/07*;

12. Закон о управном поступку, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 29/02*;
13. Кривични закон РС, *Службени гласник Републике Српске бр. 49/03*;
14. Кривични закон Федерације БиХ, *Службене новине ФБиХ бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10*;
15. Кривични закон Брчко дистрикта, *Службени гласник БД БиХ бр. 10/03, 45/04, 06/05, 21/10, 52/11*;
16. Одлука о провођењу царинских мјера за заштиту права носиоца жига, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 41/12*;
17. Париска конвенција о заштити индустријске својине;
18. Пословник о раду Вијећа министара БиХ, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 22/03*;
19. Правилник о организацији и раду Арбитражног суда Босне и Херцеговине, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 39/03*;
20. Правилник о поступку за признање жига, *Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 105/10*;
21. Правилник о унутрашњој организацији ДЕИ;
22. Службени лист Европске Уније, ЛЗ41/21, том: 58, од 24. децембра 2015. године
23. Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS);
24. Уговор о Европској заједници;
25. Уредба Савјета (ЕЗ) бр. 40/94 од 20. децембра 1993. године о жигу Заједнице;

Интернет странице

1. Дирекција за европске интеграције
<http://www.dei.gov.ba>
2. EUR-Lex
<http://eur-lex.europa.eu/>
3. Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине
<http://www.ipr.gov.ba/>

4. Канцеларија за хармонизацију унутрашњег тржишта - OHIM
<https://oami.europa.eu/>
5. Пословни форум
<http://www.poslovniforum.hr>
6. Свјетска организација за интелектуалну својину – WIPO
<http://www.wipo.int/>
7. TAIEX
http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/taix/index_en.htm
8. Forbes
<http://forbes.com/>
9. CE System Consulting
<http://www.ceznak.ba/>
10. World Trademark Review
<http://www.worldtrademarkreview.com/>

Б И О Г Р А Ф И Ј А

Мр МИЛИЦА (Јован) ЧИЗМОВИЋ, рођена је 20. јуна 1982. године у Бањој Луци. Основну школу завршила је у Бањој Луци, а Гимназију (друштвено-језички смјер) у Подгорици.

2001. године уписује Правни факултет, Универзитета у Бањој Луци, гдје је и дипломирала.

2007. године уписује мастер студије из пословно-правне научне области на Правном факултету, Универзитета у Београду.

2010. године успјешно је одбранила мастер рад на тему: *„Обавезе стицаоца технологије“*, те стекла академски назив дипломирани правник – мастер из уже пословно-правне научне области.

2010. године уписује постдипломске магистарске студије на Правном факултету, Универзитета у Бањој Луци, смјер пословно право.

2012. године успјешно је одбранила магистарску тезу под називом: *„Уговор о франшизингу у домаћем и упоредном праву“* и стекла звање магистар пословних наука.

2012. године положила је правосудни испит у Бањој Луци.

У периоду 2010-2013 године похађала је WIPO Академију при Свјетској организацији за заштиту интелектуалне својине у Женеви те стекла звање стручњака у области заштите интелектуалне својине.

2011. године уписује Студије сценске и примјењене умјетности - одсјек Дизајн, у Бањој Луци гдје је 2014. године дипломирала и стекла звање дипломирани дизајнер за графички дизајн. Члан је Међународне асоцијације графичких дизајнера (ico-D).

Запослена је у адвокатској канцеларији адвоката Јована С. Чизмовића, из Бања Луке, гдје извршава дјелатност стручног сарадника за правне послове.

Јуна 2012. године изабрана је за представника стручних сарадника у Скупштини Адвокатске коморе Републике Српске.

Објавила је три научно-стручна рада, и то:

- *„Правни режим франшизинга“* („Правна ријеч“, бр. 44/2015),
- *„Обавезе стицаоца технологије“* („Годишњак Правног факултета“, бр. 38/16),

- *„Елементи и структура уговора о франшизингу“* („Српска правна мисао“, бр. 49/16).

Говори енглески, француски, италијански и грчки језик. Живи и ради у Бања Луци.

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ПРИМЉЕНО: 31.8.2016.			
ОРГ.ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОЗИ	ВРИЈЕДНОСТ
	811		

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно вијеће Правног факултета Универзитета у Бањој Луци је на сједници одржаној дана, 8. јула 2016. године, бр.12/3.720-VI-6/16, донијело одлуку о именовању комисије за подношење Извјештаја о оцјени урађене докторске дисертација мр Милице Ј. Чизмовић под називом „Заштита права жига у домаћем и праву Европске уније“ у саставу:

1. Проф. др Генц Трнавци, ужа научна област: Право интелектуалне својине, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бихаћу, предсједник;
2. Академик проф. др Витомир Поповић, ужа научна област: Међународно пословно право, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, члан-ментор и
3. Доц. др Јелена Ђеранић, ужа научна област: Право интелектуалне својине, доцент Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, члан.

Датум и орган који је именовао комисију. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање и назив универзитета и факултета у којој је члан комисије запослен.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ

Докторска дисертација (теза) мр Милице Ј. Чизмовић написана је ћиричним писмом (*Times New Roman*, фонт 12, проред 1,5). Обим дисертације је 253 странице, а састоји се од 245 страница текста и 8 страница које садрже списак литературе. Списак литературе и правних извора садржи ознаку 81 књига и чланака (монографије, уџбеници, научни и стручни чланци), 25 законских текстова и осталих прописа и 10 интернет извора.

Поред садржаја и литературе, цјелокупни текст је подјелен на осам глава и закључак, како слиједи: Глава I Увод (стр. 9-13); Глава II Појам, правно-историјски развој жига и извори жиговног права (стр. 15-61); Глава III Подјела жигова, основне функције и начела права жига (стр. 64-81); Глава IV Заштита жига у Босни и Херцеговини (стр. 91-119); Глава V Промјене на жигу (стр. 122-136); Глава VI

осталих прописа и 10 интернет извора.

Поред садржаја и литературе, цјелокупни текст је подјелен на осам глава и закључак, како слиједи: Глава I Увод (стр. 9-13); Глава II Појам, правно-историјски развој жига и извори жиговног права (стр. 15-61); Глава III Подјела жигова, основне функције и начела права жига (стр. 64-81); Глава IV Заштита жига у Босни и Херцеговини (стр. 91-119); Глава V Промјене на жигу (стр. 122-136); Глава VI Заштита права жига (стр. 139-177); Глава VII Заштита жига у праву Европске уније (стр. 181-194); Глава VIII Хармонизација законодавства Босне и Херцеговине са законодавством Европске уније у области права жига (стр. 197-233) и Закључак (стр. 239-245).

Први дио докторске дисертације има карактер увода. У уводном дијелу рада одређен је предмет и циљ истраживања, радна хипотеза, метод и извори истраживања. У дијелу који се односи на предмет и циљ истраживања докторске дисертације указано је на комплексност ове области права која је регулисана прописима међународног, европског и националног права. Оквирно је предочен систем заштите права жига у домаћем и праву Европске уније, компромисна рјешења држава и одступања од судске праксе у циљу превазилажења разлика између правних система, а све то са циљем стварања услова за ефикасно спровођење процеса хармонизације којим се обезбјеђује адекватна заштита права интелектуалне својине, па самим тим и права жига. У уводном дијелу такође су наведене и основне поставке (хипотезе) од којих се у истраживању полазило, као и метод истраживања. Исто тако, оквирно су наведени и извори истраживања, а који се тичу домаће и стране стручне литературе, конвенција, законских текстова домаћег и упоредног права и судске праксе.

У другој глави под називом „Појам, правно-историјски развој жига и извори жиговног права“ поближе су објашњена појмовна одређења права жига, са кратким освртом на правно-историјски развој жига и изворе жиговног права (националне и међународне изворе права жига). Указано је на термилошке разлике у појму жига у односу на правне системе, односно домаћу и упоредну правну теорију. У дијелу који се односи на изворе жиговног права обрађени су национални извори права жига, а посебна пажња посвећена је међународним изворима жиговног права. У оквиру међународних извора жиговног права првенствено је обрађена Париска конвенција за заштиту индустријске својине, као прва и најзначајнија вишестрана конвенција из 1883. године. Поред Париске конвенције обрађен је и Мадридски аранжман о међународном регистровању жигова (*Мадридски аранжман*), Одлука о ратификацији Протокола који се односи на Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова (*Мадридски протокол*), Одлука о ратификацији Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака поријекла на производима, Ничански споразум о међународној класификацији роба и услуга ради регистровања жигова, Одлука о ратификацији Споразума о установљењу међународне класификације фигуративних елемената жигова, Сингапурски уговор о закону о жигу, Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине – TRIPS споразум, Одлука о ратификацији Најробијског уговора о заштити олимпијског симбола, Уредба (ЕЗ) бр. 40/94 од 20. децембра 1993. године о жигу Заједнице, Прва директива (ЕЕЗ) бр. 89/104 од 21. децембра 1988. године о приближавању закона држава чланица у вези са жиговима, Уредба (ЕЗ) бр. 422/2004 од 19. фебруара 2004. године којом се мијења и допуњује Уредба (ЕЗ) бр. 40/94 о

жигу Заједнице, Директива (ЕУ) бр. 2015/2436 од 16. децембра 2015. о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредба (ЕУ) бр. 2015/2424 од 16. децембра 2015. о измјенама Уредбе о комунитарном жигу.

Трећа глава под називом „Подјела жигова, основне функције и начела права жига“ посвећена је подјели и врстама жигова, основним функцијама жига, као и начелима права жига. У поглављу који се односи на подјелу жигова првенствено је указано на непостојање општеприхваћене подјеле жигова и чињеницу да се иста разликује од земље до земље. У вези са тим наведене су подјеле жигова по различитим критеријумима, и то: индивидуални, колективни и жиг гаранције, национални и наднационални, робни и услужни, вербални, графички, тродимензионални и сложени жиг. Оквирно су обрађени и нестандардни (*неконвенционални*) жигови, и то: мирисни (*олфактивни*) знак, музички или звучни, мобилни жигови, промјенљиви или варијабилни жигови, окусни, гестикулативни, тактилни, позицијски, холограмски, интеријерски, архитектонски, дескриптивни или описни, ноторни или општепознати, номинативни, резервни, дефанзивни или баражни жиг. У другом поглављу главе III такође су обрађене и основне функције жига – идентификациона, рекламна и гарантна, а у трећем поглављу и начела на којима се заснива право жига, а то су: начело специјалности, начело територијалности, начело временске неограничености, начело узајамности, начело пропорционалности, начело саслушања странке и начело обавезне употребе.

У четвртој глави под називом „Заштита жига у Босни и Херцеговини“ представљен је начин на који се може заштити ознака жигом у Босни и Херцеговини. Обрађени су системи стицања жига и процес регистрације жига, а у вези са тим поближе је објашњен систем претраживања (*решерш жига*), основи стицања права жига, пријава жига, право првенства, поступак испитивања уредности пријаве, раздвајање пријаве и регистрације, измјене и одустајање од пријаве и регистри пријава. Како се испитивање пријаве жига спроводи у циљу заштите јавног интереса и интереса појединаца, учесника на тржишту робе и услуга у овоме дијелу је обрађен и поступак заштите жига путем института приговора.

Пета глава посвећен је „Промјенама на жигу“, односно преносу права на жиг и другим модалитетима располагања жигом, опозиву и престанку жига. У првом поглављу које се односи на пренос права на жиг обрађени су начини преноса жига – уговор о преносу права, пренос права на жиг на основу статусне промјене носиоца жига, односно подносиоца пријаве, судске или административне одлуке. Оквирно је обрађен пренос права на жиг путем уговора о преносу права, уступање права кроз уговор о лиценци или франшизингу и уговор о залози. Како жиг престаје истеком периода важења за који су плаћени такса и трошкови поступка, у другом поглављу обрађени су и други начини и услови престанка жига и прије истека периода важења жига, и то: одрицање од жига, престанак жига на основу судске одлуке и престанком носиоца жига и то у случају када је носилац жига правно лице, али и у случају када је носилац жига физичко лице. У оквиру трећег, четвртог и петог поглавља анализирани су посебни случајеви престанка жига, опозив жига и поступак по захтјеву за опозив жига. Шесто поглавље посвећено је карактеристикама правног регулисања опозива жига у упоредно-правним системима.

У шестој глави под називом „Заштита права жига“ посебно су обрађена управноправна заштита жига (прво поглавље), царинске мјере (друго поглавље).

правна заштита жига на Интернету (треће поглавље), заштита добро познатих и чувених жигова (четврто поглавље), грађанскоправна заштита жига (пето поглавље), заштита жига од радњи нелојалне конкуренције (шесто поглавље), кривична и прекршајноправна заштита жига (седмо поглавље), вансудско решавање спорова у вези са жигом и правом на жиг (осмо поглавље) и медијација по правилима WIPO-а (девето поглавље).

Глава седам под називом „Заштита жига у праву Европске уније“ посвећена је специфичном систему заштите ознака комунитарним жигом, тј. жигом ЕУ. У оквиру првог поглавља обрађен је сам комунитарни жиг, док је друго поглавље посвећено поступку регистрације комунитарног жига. Пријава за регистрацију комунитарног жига подноси се према избору подносиоца пријаве или у ОНМ-у или у надлежној канцеларији за индустријско власништво државе чланице ЕУ. У трећем поглављу размотрена је реформа жиговног права Европске уније, тачније прелазак од комунитарног жига ка жигу ЕУ. Како би се унаприједио постојећи ниво хармонизације националних законодавстава држава чланица Европске уније у области права жига, с једне стране, и осавременила заштита комунитарним жигом, с друге стране, Европска унија је одлучила да приступи реформи жиговног права. То је учинила доношењем тзв. новог законодавног пакета од 16. децембра 2015. који се састоји од двије компоненте: Директиве (ЕУ) бр. 2015/2436 о усклађивању законодавстава држава чланица о жиговима и Уредбе (ЕУ) бр. 2015/2424 о измјенама Уредбе о комунитарном жигу. Овај законодавни жиговни пакет ступио је на снагу 23. марта 2016. године. Директива је усмјерена на повећање степена хармонизације националних законодавстава држава чланица ЕУ у области права жига, док се Уредба односи на нови жиг ЕУ. Новине које су њоме прописане могу се подијелити у двије групе. С једне стране, ријеч је о новинама које се тичу процесног права у вези са жигом ЕУ, а с друге стране, одредбе које се односе на материјано право жига ЕУ.

Осма глава носи назив „Хармонизација законодавства Босне и Херцеговине са законодавством Европске уније у области права жига“. У оквиру ове главе детаљно је обрађен процес хармонизације законодавства Босне и Херцеговине са правним тековина ЕУ (тзв. *acquis communautaire*) уопште, као и у области права жига. Најпре су анализирани извори права ЕУ (прво поглавље), затим објављивање и ступање на снагу правних аката ЕУ (друго поглавље), појам *acquis communautaire* (треће поглавље), обавеза примјене комунитарног права (четврто поглавље), надзор над правилном примјеном комунитарног права (пето поглавље), одговорност државе чланице за повреду права ЕУ (шесто поглавље), усклађивање права (седмо поглавље) и хармонизација у Босни и Херцеговини (осмо поглавље). У оквиру ове главе, девето поглавље посвећено је Процесу стабилизације и придруживања као глобалном политичком оквиру за преговоре Европске уније са земљама Западног Балкана, који је у Босни и Херцеговини отпочет у мају 1999. године. У деветом поглављу размотрен је Споразум о стабилизацији и придруживању. Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина остварила је са Европском унијом први уговорни однос. Овим уговорним односом потврђује се статус Босне и Херцеговине као потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. На тај је начин отпочела је прва фаза Процеса стабилизације и придруживања, која подразумијева и низ обавеза, а једна од њих је и усклађивање законодавства Босне и Херцеговине у области права жига са законодавством Европске уније. Једанаесто поглавље посвећено је самом усклађивању и провођењу закона, у дванаестом поглављу обрађена фаза добровољног усклађивања

законодавства, у оквиру тринаестог поглавља испитана су правила доношења закона у процесу усклађивања законодавстава, док је четрнаесто поглавље посвећено нормативним инструментима. У оквиру последњег, петнаестог поглавља детаљно је анализирана Стратегија развоја система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини. Посебна пажња посвећена је новинама у праву жига Босне и Херцеговине по узору на законодавство Европске уније.

а) Истаћи основне податке о докторској тези: обим, број табела, слике, број цитиране литературе и навести поглавља.

2.УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Област права жига је комплексна област која је регулисана међународним, европским и националним прописима. Циљ ове докторске дисертације је предочити систем функционисања заштите права жига, у домаћем и праву Европске уније, узимајући при томе у обзир све постојеће специфичности и разлике правних система, упркос обавези хармонизације. Процес хармонизације законских прописа је дуг и тежак процес који захтјева компромисна рјешења и одступање од устаљене судске праксе које државе нису често спремне да прихвате. Осим обавезе хармонизације прописа са правом ЕУ, Босна и Херцеговина је потписница и великог броја међународних конвенција. С обзиром на предмет истраживања докторске дисертације, у раду су анализиране следеће важније и специјализоване конвенције и уговори, као и прописи Европске уније из области права жига, и то: Мадридски аранжман о међународном регистровању жигова (Мадридски аранжман); Одлука о ратификацији Протокола који се односи на Мадридски споразум о међународној регистрацији жигова (Мадридски протокол); Одлука о ратификацији Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака поријекла на производима; Ничански споразум о међународној класификацији роба и услуга ради регистровања жигова; Одлука о ратификацији Споразума о установљењу међународне класификације фигуративних елемената жигова; Сингапурски уговор о закону о жигу; Париска конвенција о заштити индустријског власништва; Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине – TRIPS споразум; Одлука о ратификацији Најробијског уговора о заштити олимпијског симбола; Уредба (ЕУ) бр. 40/94 од 20. децембра 1993. године о жигу Заједнице; Прва директива (ЕЕЗ) бр. 89/104 од 21. децембра 1988. године о приближавању закона држава чланица у вези са жиговима; Уредба (ЕУ) бр. 422/2004 од 19. фебруара 2004. године којом се мјења и допуњује Уредба (ЕУ) бр. 40/94 о жигу Заједнице. Посебна пажња у докторској дисертацији посвећена је Директиви (ЕУ) бр. 2015/2436 од 16. децембра 2015. о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредби (ЕУ) бр. 2015/2424 од 16. децембра 2015. о измјенама Уредбе о комунитарном жигу. Ова два акта ступила су на снагу 23. марта 2016.

Научна и практична оправданост предложених истраживања је евидентна у области Права интелектуалне својине. С обзиром на то да је Босна и Херцеговина отпочела процес европских интеграција, хармонизација домаћих прописа са

прописима Европске уније у области права жига веома је значајна на путу Босне и Херцеговине ка ЕУ. Да би Босна и Херцеговина постала чланица ЕУ, један од услова је и да целокупна материја права жига буде хармонизована са правним тековинама ЕУ у овој области. У оквиру ове докторске дисертације анализирана је усклађеност домаћих правних прописа са стандардима ЕУ. Осим тога, за оне домаће прописе који нису усклађени с правом ЕУ у раду су предложени начини на који би требало да се изврше њихове измјене и допуне.

Приликом израде докторске дисертације кориштени су како страни, тако и домаћи извори. Када је реч о међународним изворима, а с обзиром на тему докторске дисертације, превасходно су кориштени извори аутора из земаља Европске уније, али и аутора из Сједињених Америчких Држава у мањој мери. Реч је углавном о делима монографског карактера, уџбеницима, ако и научним и стручним чланцима. Од посебног значаја за питање заштите права жига су истраживања аутора: Albert, P. G. (*Right on the Mark – Defining the Nexus Between Trademarks and Internet Domain Name*, J.Marshall Journal of Computer and Information Law, br.15/1996); Burgunder, L. B. (*Trademark Protection of Smells: Sense or Nonsense*, 1991, 29 American Business Law Journal 459); Vanzetti, A., di Cataldo, V. (*Manuale di Diritto Industriale*, sec. ed., Giuffrè Editore, Milano, 1996); Dueker, K. S. (*Trademark Law lost in Cyberspace: Trademark protection for Internet addresses*, Harvard Journal of law & technology, 9, 1996.); Isaac, B. (*Brand Protection Matters*, Sweet & Maxwell, London, 2000.); Killian, M. (*Cybersquatting and Trademark Infringement*, E law, vol.7., br.3. 2000.); Kohler, J. (*Das Recht des Markenschutzes*, Wuerzburg, 1884.); Khan, Z. H., Charan, P., Ansari, M. A., Khan, K. H. (*Cybersquatting and its Effectual Position in India*, International Journal of Scientific & Engineering Research, Volume 6, Issue 2, 2015.); Lyons, D. (*Sounds, Smells and Signs*, 1994, European Intellectual Property Report, 540.); Mercer, D. J. (*Cybersquatting: Blackmail on the Information Superhighway*, 6, Boston University Journal of Science and Technology Law, 11, 2000.); Michaels, A. (*A Practical Guide to Trade Marks*, second edition, Sweet & Maxwell, London, 1996.); Nguyen Nhu Quynh (*Special Trade Marks – Legislation And the Situation In the European Community*, Lund University, spring 2002.); Pagenberg, J., Munzinger, J.A. (*Manual on the European Community Trade Mark*, Carl Heymanns Verlag KG, Köln-Berlin-Bonn-München, 1996.); Pagenberg, B. (*Trademark Protection in Europe*, München, 2015.); Philips, J. (*Trade Mark Law, A Practical Anatomy*, Oxford, 2003.); Tritton, G. (*Intellectual Property in Europe*, Sweet & Maxwell, London, 2002.); Chychowski, C. (*Trademark Protection for Software*, Intellectual Property Rights (IPR) – Protection of Software, СИПО, Загреб, 14-16. новембар 2007.). Наведена литература обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области у Европској унији.

У погледу региона Западног Балкана, у раду су кориштени извори превасходно аутора из Босне и Херцеговине и Србије, али и Хрватске и Македоније. Реч је о уџбеницима, радовима монографског карактера, као и научним радовима објављеним у часописима. На овом месту нужно је поменути следеће ауторе из региона: Бесаровић, В., Жарковић, Б., (*Интелектуална својина - Индустијска својина и ауторско право*, Досије, Београд, 1998.); Бесаровић В., Жарковић Б. (*Интелектуална својина – међународни уговори*, Досије, Београд, 1999.); Бесаровић, В. (*Право индустријске својине и ауторско право*, НИО Пословна политика, Београд, 1984.); Бесаровић, В. (*Интелектуална права, индустријска својина и ауторско право*, друго издање, Београд, 1993.); Бесаровић, В. (*Право индустријске својине и ауторско право*, НИО Пословна политика, Београд, 1984.); Бојацијевска, И. М. (*Појам и историјски развој индустријске својине*, Правни живот, бр.11/2002.);

Бошковић, М. (*Правна заштита вербалних знакова*, Правни живот, Београд, 11/2000.); Верона, А. (*Право индустријског власништва*, Информатор, Загреб, 1978.); Влашковић, Б. (*Дескриптивни знаци у праву о жиговима*, Призма, Крагујевац, 1996.); Влашковић, Б. (*Правна заштита славних жигова*, Савезни завод за патенте - Проналазаштво, Београд, 1992.); Влашковић, К. (*Развој правне заштите познатих жигова у немачком праву и праву Европске уније*, Институт за упоредно право, Београд, 2016.); Вуковић, С. (*Коментари закона о интелектуалној својини*, Београд, 2010.); Голдштајн, А., Трива, С. (*Међународна трговачка арбитража*, Загреб, 1987.); Дасовић-Марковић, В. (*Медијација у Босни и Херцеговини – 101 питање и одговори*, Пројекат правосудне реформе (JPIP), 2006.); Драговић, Б. (*Престанак жига због некористиња*, Право и привреда, Београд, бр. 5-8/98.); Златовић, Д., *Посебна заштита добро познатих и чувених жигова*, Зборник Правног Свеучилишта Ријека, (1991) В. 28, бр. 1, 2007.); Идрис, К. (*Интелектуална својина, моћно средство економског раста*, Београд, 2003.); Јањић, М. (*Индустријска својина и ауторско право*, друго издање, Београд, 1982.); Јовановић, М. (*Жиг Европске уније, специфичности и спорна питања*, Право и привреда 7-9/2016.); Јурковић, В. (*Re-branding – преобликовање идентитета марке*, Пословни савјетник, бр. 30/2007.); Ковачић, М. (*Значај и елементи робне и услужне марке*, Информатор, бр.4908., од 21.3.2001.); Козар, В. (*Врсте штете због повреде права на жиг и нелојалне конкуренције*, Право и привреда, бр.5-8/2000.); Крнета, С. (*Европско право интелектуалног власништва*, Правни центар Фонд Отворено друштво БиХ и Завод за стандардизацију, мјеритељство и патенте БиХ, Сарајево, 1996.); Манигодић, М., Манигодић, Ђ. (*Комуитарни жиг*, Драганић, Београд, 2004.); Марић, В. (*Форма жига*, Факултет за пословно право, Београд, 2003.); Марић, В. (*Заштита интелектуалне својине у Србији*, Београд, 2013.); Марковић, С. (*Интернет адресе у светлу жиговног права и права сузбијања нелојалне конкуренције*, Право и привреда, бр.5-8/2000.); Марковић, С. (*Трговински програзм против кривотворења робе (АКТА) – садржина, циљеви, значај*, Право и привреда, 7-9/2012, 198-217); Марковић, С., Поповић, Д. (*Право интелектуалне својине*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013.); Матановац-Вучковић, Романа, (*Територијални аспект нечега исцрпљења права која произлазе из жигова у европском и хрватском праву*, Грађанско право у развоју, Загреб, 2007.); Мешевих, И. Р. (*Cybersquatting – нови облик повреде права жига*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XLVI – 2003.); Мешевих, И. Р. (*Проширење Европске уније и његов утицај на систем комуитарног жига*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XLIX -2006.); Michaels, A. (*A Practical Guide to Trade Marks*, second edition, Sweet & Maxwell, London, 1996.); Мојтић, В. (*Заштићени жиг је најбоља заштита бренда*, Информатор, Инмаг, бр. 5257/5258, од 30.4.2007); Поврженић, Н. (*Арбитрабилност спорова из подручја индустријског власништва*, Материјал XII, Хрватски арбитражни дани, Загреб, 2.-3. децембар 2004.); Поленак Акимовска М. (*Односот међу грађанском правом и правом на индустријску сопственост*, Гласник, 1996., 3/1, Скопје); Поповић, Д. (*Имена Интернет домена и право интелектуалне својине*, Институт за упоредно право, Београд, 2005.); Поповић, Д. (*Жигом заштићене ознаке, кључне речи и оглашавање на Интернету*, Право и привреда, 4-6/2011, 927-947.); Поповић, Д. (*Искључива права интелектуалне својине и слобода конкуренције*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2012.); Поповић, С.А. (*Заштита робних и услужних жигова у југословенском праву*, Београд, Институт за упоредно право, Монографије 44, 1969.); Раичевић, В. (*Право индустријске својине*, Правни факултет за привреду и правосудје Нови Сад, Нови Сад, 2010.); Раичевић, В., Спасић, С., Гломазић, Р. (*Диверзитет (не) жигова*,

Педагошка стварност, бр. 7-8/2010.); Раногајец, Б. (*Трговачке марке истискују брендове*, Пословни дневник, од 05. новембра 2007.); Спасић, В. (*Пренос жига – марке производа и услуга*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 38-39., 2000.); Стилић В., Матешкић С. (*Хармонизација права о жигу у свјетским релацијама*, Хрватски патентни гласник, ДЗИВ, Загреб, 1994.); Тијанић, П. (*Грађанскоправна заштита жига*, Правни живот, 11/1995.); Тијанић, П. (*Међународна заштита жига у судској пракси*, Право и привреда, бр.5-8/96.); Тодоровић, В. (*Међународни уговори, Интелектуална и друга добра*, књига 7, том I, Београд, 2000.); Топић, Ж. (*Пословни аспекти робних-услугних жигова и употреба жиговних информација у подuzeћу*, „Информатор“ бр. 4443, од 05.10.1996.); Ћеранић, Ј. (*Унитарни патент*, Институт за упоредно право и Правни факултет Универзитета у Бањалуци, Београд 2015.); Ћеранић, Ј. (*Одговорност интернет посредника за повреду жига у праву Европске уније*, Право и привреда, 7-9/2015, 413-427); Ћеранић, Ј. (*Повреда жига на сајтовима за аукцијску продају робе*, Интелектуална својина и Интернет (ур. Поповић Д.), Правни факултет универзитета у Београду, Београд 2016, 47-73.); Церовић, М. (*Заштита интелектуалног власништва у оквиру Уругвајске рунде мултилатералних преговора у трговини*, Хрватски патентни гласник, ДЗИВ, Загреб, 1995.); Чизмић, Ј. (*Паришка конвенција за заштиту индустријског власништва*, Право у господарству, год. 33., бр. 9-10., 1994.); Чизмић, Ј. (*Темељна начела Паришке конвенције за заштиту индустријског власништва*, Информатор, бр.4301, од 27. мај 1995.); Чизмић, Ј., (*Огледи из права индустријског власништва*, књига друга, Мостар, 1999.); Чизмић Ј. (*Тужбе због повреде жига*, Слободно подузетништво, VII, бр.4., 2000.); Чизмић, Ј. (*Уступање права из подручја индустријског власништва – уговор о лиценцији жига и уговор о know how*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци, вол. 22, број 1, Ријека, 2001.); Чизмић, Ј. (*Заштита колективног жига у Републици Хрватској*, Право у господарству, год. 34., св. 7-8., 1995., стр. 655-661.); Чизмић, Ј., Златовић Д. (*Коментар закона о жигу*, Фабер & Згомбић Плус, Загреб, 2002.). Наведена литература обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области у региону.

За потребе истраживања кориштени су различити извештаји и анализе како домаћих органа (нпр. Сектор за хармонизацију правног система Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине), тако и институција Европске уније о усаглашености домаћих правних прописа са правним тековинама Европске уније. У погледу правних извора, поред домаћег законодавства у области права жига, кориштени су и други закони и подзаконски акти Босне и Херцеговине. Када је реч о праву Европске уније, анализиране су уредбе и директиве ЕУ које се односе на заштиту права интелектуалне својине уопште и право жига. Посебна пажња у раду посвећена је Директиви (ЕУ) бр. 2015/2436 о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредби (ЕУ) бр. 2015/2424 о измјенама Уредбе о комунитарном жигу. Ови акти усвојени су 16. децембра 2015, а ступили су на снагу 23. марта 2016. И док је директива усмјерена на повећање степена хармонизације националних законодаваста држава чланица ЕУ у области права жига, Уредба се преваходно односи на нови жиг ЕУ.

Значај и допринос докторског истраживања огледа се у чињеници да у Босни и Херцеговини, као и у региону, у претходном периоду није посвећена потребна и очекивана пажња истраживању права жига, као ни институтима права интелектуалне својине уопште. Друштвена оправданост ових истраживања састоји се у томе што она представљају оригинални допринос за развој права жига, посебно

у погледу усклађивања законодавства Босне и Херцеговине са најновијим правним тековинама Европске уније у области права жига. Резултати истраживања представљају научно сагледавање значаја и мјеста права жига у теорији права интелектуалне својине уопште и досадашњој пракси, као и облика и начина у којима су објективно могуће промјене закона и других правних прописа како би се ефикасно заштитила права титулара жига, као и осталих учесника на тржишном промету.

- а) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и циљ истраживања;
- б) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан;
- в) Навести допринос тезе у рјешавању изучаване проблематике;
- г) У прегледу литературе треба водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Током истраживања и израде докторске дисертације кориштена је разноврсна доступна савремена литература: монографије, уџбеници, извештаји, научни и стручни чланци из области међународног, европског, упоредног и домаћег права интелектуалне својине, релевантни извори и судска пракса из области права интелектуалне својине, посебно права жига.

С обзиром на то да се ради о теми која је веома актуелна у области интелектуалне својине како код нас, тако и праву Европске уније, у раду је кориштена и домаћа и страна литература правних теоретичара и значајних аутора из области права интелектуалне својине. Реч је о монографијама, уџбеницима и научним радовима објављеним у значајним међународним и домаћим часописима. Будући да се значајан аспектведеног истраживања заснива на анализи усклађености домаћих прописа са правним тековинама Европске уније, значајно место у оквиру кориштене литературе заузимају извештаји и анализе које су израдиле различите институције у оквиру правног система Европске уније, као и Босне и Херцеговине. Ови извештаји и анализе указују на степен усаглашености домаћих правних прописа са законодавством ЕУ у области права жига, као и на постојеће трендове у погледу примене правних аката ЕУ, примјере добре праксе и најчешће проблеме који се јављају приликом примјене европских стандарда. За део докторске дисертације који се односи на жиг ЕУ, а који је почео да се примењује релативно скоро, тачније у марту 2016. године, постоји веома мало стране литературе и још мање домаће литературе. Утолико је значај и допринос ове докторске тезе, као пионирског рада у области жига ЕУ, већи.

Правни извори кориштени су приликом провођења свих сегмената истраживања, те обухватају једну заокружену цјелину релевантних међународних конвенција, аката Свјетске организације за интелектуалну својину, уредби и директива Европске уније, и одговарајућих прописа из права жига земаља који су разматрани у упоредном аспекту истраживања, као и одговарајућег домаћег законодавства из

области права жига. Посебна пажња у раду посвећена је Споразуму о стабилизацији и придрживању на основу кога је Босна и Херцеговина преузела обавезу да материју права жига усклади са правним тековинама ЕУ у тој области. Исто тако, у дисертацији је детаљно анализирана и Стратегија развоја система интелектуалне својине у Босни и Херцеговини. Значајно место припада и анализи судске праксе, као и вансудском решавању спорова у вези са жигом и правом на жиг (арбитражно рјешавање спорова и медијација). Посебна пажња посвећена је медијацији по правилима WIPO-а (Свјетске организације за интелектуалну својину). У раду су кориштени и интерент извори у оном обиму који је довољан да допуни наведене изворе.

У истраживању су кориштене научне методе сазнања и то на начин како их описују методологија права, као и научна дисциплина која за свој предмет има сазнајне и техничке методе својствене правној науци:

1. догматички метод је кориштен у сврху утврђивања истинитог (ствраног) значења правних норми које регулишу право жига, и у сврху утврђивања циљева који се желе остварити њиховом правилном и потпуном примјеном. У тексту дисертације је указано на могуће неправилности унутар позитивног правног оквира домаћег и европског права жига, уз предлагање другачијих нормативних рјешења којима би се постигли циљеви права жига и успоставио механизам потпуне и правилне примене норми у пракси;
2. нормативни метод је кориштен за истраживање односа између норми о праву жига и других норми у вези са применом права интелектуалне својине, односно између заштите права жига и других повезаних института права интелектуалне својине унутар нормативне цјелине (нормативног састава, дијелова и веза унутар права интелектуалне својине као гране права и посебно унутар права жига као дела ове гране права), као и правног статуса институција за провођење права жига (Завода за интелектуално власништво, ОНМ-а и др.) и њиховог међусобног односа. У питању је истраживање које се односи на домаће, и на међународно и европско право жига, те на њихову међусобну повезаност и утицај. Примјена овог метода је значајна приликом утврђивања степена примјене међународних и европских стандарда у домаћем праву жига, те стварања конкретних приједлога за унапређење постојећег правног оквира, али и указивање на правац развоја постојећих нормативних стандарда у Босни и Херцеговини и Европској унији;
3. упоредни (компаративни) метод је кориштен ради утврђивања сличности и разлика постојећих приступа праву жига у домаћем и упоредном праву, пре свега праву Европске уније, предности и недостатака једних и других. У тексту је указано на кључне факторе који су у различитим земљама обликовали механизме успешног провођења заштите права жига, и тако је створена теоријска основа за унапређење правног основа права жига са аспекта садржаја права и ефикасности механизма његовог провођења;
4. социолошки метод је кориштен за истраживање друштвених узрока за заштиту права жига и његове везе са убрзаним индустријским развојем и потребом за заштиту права титулара жига и осталих учесника у тржишној размени у ери снажног технолошког напретка.
5. историјски метод је кориштен приликом анализе развоја права жига у домаћем и упоредном праву, уз еволутивни приказ постојећих механизма провођења права, указујући на степен успјешности истих. Ова метода налази своју примену и приликом описивања развоја жига у Европској унији, од комунитарног жига ка жигу ЕУ, и фактора који су довели до прихватања комунитарног жига/ жига ЕУ као

битног елемента европског права интелектуалне својине.

6. метод анализе случаја је кориштен приликом анализе судске праксе домаћег и европског права у ширем смислу, у смислу тумачења одредби позитивних прописа и њихове правилне примјене. У тексту су идентификовани најчешћи проблеми у провођењу права жига, и трендови којима теже судови и вансудски органи приликом тумачења прописа, а у смислу екстензивног или рестриктивног приступа овлашћењима титулара жигова и осталих учесника на тржишту.

Наведене научне методе су универзалне природе и користе се за истраживања у области права интелектуалне својине и правној науци уопште. Кориштене методе су одговарајуће, тачне и савремене, одговарају задатим циљевима истраживања. Резултати добијени примјеном наведених сазнајних метода су систематизовани у главе и одељке.

У тексту дисертације нема одступања од плана истраживања датог у пријави теме, осим минималних корекција у погледу назива појединих подналова, те груписања садржаја унутар поглавља у веће или мање цјелине. Наведене корекције су допринијеле побољшању структуре текста и нису нарушиле однос урађеног рада и пријаве.

- а) објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;
- б) дати кратак увид у примјењени метод рада при чему је важно оцјенити сљедеће:
- в) да ли су примјењене методе адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
- г) да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
- д) да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
- е) да ли је статистичка обрада података адекватна;
- ж) да ли су добивени резултати јасно приказани;

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања потврдили су хипотезе постављене у пријави теме докторске дисертације, а дати су на прегледан и правилан начин. Истраживање је потврдило да је, упркос принципу територијалности права жига, развој међународне трговине утицао на потребу успостављања једнообразних правила са важењем на територијама више држава због чега је покренут процес хармонизације права, најпре на међународном плану, кроз доношење међународних конвенција, а затим и у оквиру Европске уније кроз доношење аката ЕУ који имплицирају хармонизацију прописа на нивоу држава чланица ЕУ.

Истраживање је показало да је заштита права интелектуалне својине од великог значаја како за носиоца права, тако и за државу, јер представља битан фактор конкурентности домаћих производа на домаћем и страном тржишту. Жиг, као средство идентификације на тржишту роба и услуга, утиче на друштвена кретања на

локалном, регионалном и глобалном нивоу. Заснован на лојалности потрошача, жиг добре репутације обезбјеђује трансфер права, иновативност и подстиче улагања са циљем унапређења и проширења постојећег производног асортимана. У интересу је сваке државе да обезбједи квалитетан и адекватан правни систем којим ће осигурати заштиту и спријечити сваку даљњу повреду права. Добро уређен правни систем којим се обезбјеђује гаранција права катализатор је економског развоја државе, из разлога што домаћи и страни инвеститори у правно уређеном друштву виде интерес за инвестирање.

Истраживање је затим потврдило значај усклађивања законодавстава држава чланица Европске уније у области права жига који је препознат још осамдесетих година 20. века. Први важан акт у овој области усвојен је крајем 1993. године. Реч је о Уредби (ЕЗ) бр. 40/94 о комунитарном жигу која је до данас била више пута предмет измјена и допуна. Уредбом се установљава наднационални систем стицања и важења жига за читаву територију Европске уније као јединственог подручја. Усвајањем ове уредбе започео је дуготрајни рад Европске уније на успостављању истински наднационалног система заштите интелектуалних добара на унутрашњем тржишту, захваљујући коме се смањују трошкови пословања на тржишту Уније и превазилазе проблеми до којих доводи коегзистенција националних система заштите, с једне стране, и императива успостављања јединственог тржишта свих држава чланица, с друге стране. Наднационални систем заштите ознака које служе за разликовање робе и услуга у промету, успостављен Уредбом о комунитарном жигу, почива на јединственим материјалноправним и процесноправним правилима. Са намером да унапреди постојећи ниво хармонизације националних права држава чланица, и осавремени заштиту комунитарним жигом, Европска унија приступила је озбиљној реформи целокупног жиговног права. Нови законодавни пакет чине два документа: Директива (ЕУ) бр. 2015/2436 о усклађивању законодавства држава чланица о жиговима и Уредба (ЕУ) бр. 2015/2424 о изменама Уредбе о комунитарном жигу. Док је Директива посвећена већем степену хармонизације националних права држава чланица у области материјалног и процесног права, Уредба се односи на жиг ЕУ. Овај законодавни пакет ступио је на снагу 23. марта 2016.

Истраживање је даље показало да је хармонизација домаћих прописа са прописима Европске уније у области права жига један од важних корака на путу Босне и Херцеговине ка Европској унији. Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина остварила је са Европском унијом први уговорни однос. Овим уговорним односом потврђује се статус Босне и Херцеговине као потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. На тај је начин отпочела је прва фаза Процеса стабилизације и придруживања, која подразумијева и низ обавеза. Обавезе морају бити извршене у за то предвиђеним роковима, како би што прије остварила статус кандидата за чланство и започела преговоре о приступању, односно о пуноправном чланству у Европској унији. Хармонизација домаћих прописа са прописима Европске уније у области права жига је један од значајних корака на путу Босне и Херцеговине ка ЕУ који захтијева тијесну међуинституционалну сарадњу и учешће шире правне заједнице. Да би Босна и Херцеговина постала чланица ЕУ цјелокупна материја права жига, између осталог, мора да буде хармонизована са правним тековинама ЕУ (*acquis communautaire*) у овој области.

Истраживањем је утврђено да је поступак стицања и правне заштите права жига у

Босни и Херцеговини регулисан је Законом о жигу и Правилником о поступку за признање жига. Поступак признања жига је управни поступак који спроводи Институт за интелектуално власништво Босне и Херцеговине. На сва процесна питања која нису директно регулисана Законом о жигу примјењују се одредбе Закона о управном поступку и Закон о управним споровима Босне и Херцеговине. Успостављена је и квалитетна сарадња између Института за заштиту интелектуалне својине са институцијама на свим нивоима власти, посебно са Управом за индиректно опорезивање, Тржишном инспекцијом Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, судовима, Агенцијом за истраге и заштиту - СИПА и Министарством вањске трговине и економских односа.

Даље, истраживањем је показано да су, поред Закона о жигу, у примјени и други правни прописи који на индиректан начин регулишу питања у вези са правом жига и мјерама и поступцима заштите који се спроводе као дио управноправне заштите жига. Оправданост примјене тих прописа огледа се у правовременој и ефикасној заштити угрожених и повређених права носиоца жига. Управноправна заштита огледа се у изрицању управноправних-административних мјера против лица која су извршила повреду права жига, али и надзора над спровођењем прописа у директној вези са правом жига. Битну улогу у спровођењу мјера заштите права интелектуалне својине има царина. Правни прописи земаља чланица Европске Уније и TRIPS споразум на детаљан начин регулишу спровођење царинског надзора у циљу спрјечавања повреде права жига. Да би се обезбиједила ефикасност рада царинских служби у циљу спрјечавања и борбе против пиратерије и кривотворења преко државних граница, нужно је постојање ефикасног система заштите, његовог спровођења у пракси и постојање базе података о регистрованим жиговима доступне царинским службеницима.

Истраживањем је утврђено да се посебан вид управног надзора над спровођењем мјера заштите права жига остварује путем инспекцијског надзора. Путем инспекцијског надзора остварује се контрола над спровођењем закона, подзаконских аката и других прописа који су на директан или индиректан начин повезани са правом жига, а све то са циљем очувања уставности и законитости. Закон о жигу садржи и одредбе којима се регулише питање прекршајноправне заштите жига, као један од видова казнене санкције у случају утврђене повреде права жига. Иако је питање кривичноправне заштите права жига у законодавству Босне и Херцеговине окарактерисано као ново подручје, а број судских одлука релативно мали да би се могло говорити о релевантној судској пракси, Босна и Херцеговина у нормативном смислу не заостаје за земљама у окружењу чије искуство у области заштите права траје дуже и чији је број судских одлука у овој области већи.

Резултати истраживања су показали да је, као дио процеса хармонизације домаћих прописа са прописима Европске уније, Босна и Херцеговина донијела низ закона који су по свом садржају и предмету, на начин и у обиму који то дозвољава правни систем Босне и Херцеговине, усаглашени са прописима земаља ЕУ. На тај начин Босна и Херцеговина је успоставила квалитетан правно-нормативни оквир за развој и опстанак система интелектуалне својине. Међутим, и поред свих настојања да се успостави систем заштите права интелектуалне својине који би био на истом нивоу са системима заштите који постоје у земљама ЕУ, Босна и Херцеговина мора да предузме још низ радњи којима би унаприједила постојеће стање. Административни капацитети Босне и Херцеговине у институцијама које се баве заштитом права интелектуалне својине су добри, али се мора радити на примјени законских прописа

у пракси.

Резултати истраживања о томе како се код нас примењује заштита жига указују да је Босна и Херцеговина у великој мери усагласила своје прописе са правним тековинама ЕУ, али се прописи не примјењују довољно делотворно у пракси. Стога се намеће питање како превазићи постојеће недостатке у примјени прописа који се усаглашавају с правним тековинама ЕУ. Одговор на ово питање није нимало лак и захтева озбиљну анализу како Босне и Херцеговине, тако и институција Европске уније које учествују у процесу проширења ЕУ. Истраживање показује да би Босна и Херцеговина требало несумњиво много више пажње приликом припреме прописа да посвети анализи њихове имплементације. С друге стране, Европска унија би требало да преспита своје ставове о најважнијим правним и институционалним решењима у областима у којима не постоје јасне правне тековине ЕУ (тзв. *hard acquis*), а које се препоручују у поступку проширења, како би се обезбедио несметан и одржив правни и институционални развој. У том смислу охрабрује чињеница да је Европска унија од 2011. године посебну пажњу посветила остварењу владавине права, што је још један показатељ постепене промене од методе „чекирања“, којом се утврђује да ли поједини закони јесу или нису донети, или да ли су успостављене одређене институције, ка стврној оцени стања која се заснива на процјени примјене прописа.

Истраживање је установило да је један од приоритета за Босну и Херцеговину, као и друге земље у региону које се припремају да постану чланице ЕУ јесте јачање владавине права, које је од 2011. године смештено у сам центар политике проширења. Искуства претходних проширења показала су да је владавина права основни предуслов за реализацију других вриједности на којима је Унија заснована. Због тога све земље које теже приступању Унији морају да успоставе и од самог почетка промовишу правилно функционисање основних институција неопходних за постизање владавине права, почев од националних парламената, влада и судског система, укључујући и судове и тужалаштва до органа државне управе који се старају о спровођењу права.

Истраживањем је, најзад, утврђено да је перспектива приступања Европској унији представљала и представља важан ослонац и покретач свеобухватних правних и институционалних реформи у Босни и Херцеговини, па тако и у области права жига. Да ли ће Босна и Херцеговина постати чланица ЕУ зависи од великог броја фактора. Прави је, наравно, капацитет Европске уније да сама превазиђе економске и политичке тешкоће са којима се тренутно суочава, а које прете да угорозе основне вриједности које је ова заједница остварила, а то су пре свега мир и стабилност на простору европских заједница у последњих шездесет година. Други је жеља земаља чланица ЕУ да прихвате земље Западног Балкана у заједницу европских народа, посебно након извесног „умора од проширења“ као последице таласа проширења у претходној декади. Трећи фактор је, како се наводи у закључним разматрањима, испуњење великог броја политичких, економских, правних и институционалних услова који се траже од Босне и Херцеговине како би постала чланица ЕУ.

Приликом провођења истраживања и извођења закључака узети су у обзир и резултати истраживања других аутора и њихови ставови су прегледно дати кроз цјелокупни текст дисертације зависно од питања на која се односе, али је истовремено показан значајан ниво критичности према тим ставовима уз навођење одговарајућих аргумената. Резултати истраживања су правилно, логично и јасно тумачени. Докторска дисертација представља прво свеобухватно истраживање

заштите права жига у домаћем и праву Европске уније у Босни и Херцеговини и у том смислу представља цјеловиту теоријску основу незаобилазну како за даља истраживања овог права, тако и других права интелектуалне, посебно индустријске својине у смислу међусобне повезаности. Стога се може констатовати да је реч о пионирском раду у области права жига у Босни и Херцеговини, али и шире у региону.

Резултати истраживања, поред оригиналног теоријског доприноса, представљају основу за развој и унапређење правног оквира и законског уређивања овог права и афирмацију његове примјене, а у правцу будућег развоја права жига у домаћем и праву Европске уније.

- а) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- б) Оцијенити да ли су добивени резултати правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
- в) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Кандидат мр Милица Ј. Чизмовић је истраживањем заштите права жига у домаћем и праву Европске уније, као сегмента права интелектуалне својине, које је дјелимично и недовољно истражено упркос све већем значају који му припада у савременом праву интелектуалне својине, представљајући тему на посебан и оригиналан начин, дала значајан допринос Праву интелектуалне својине као ужој научној области унутар правне науке. Примјеном одговарајућих метода сазнања права истражене су међународне, европске, упоредноправне и карактеристике домаћег права жига. На основу приказаног свеобухватног приступа одобреној теми за израду докторске тезе, формулисана су нова знања, објашњења и конструктивни приједлози који могу допринијети бољем нормативном регулисању и ефикасној примени права жига у заштити права и интереса свих учесника у тржишном промету.

Рад је написан јасним и прецизним стручним језиком уз досљедну употребу научне правне терминологије, како домаће тако и стране. Изложени ставови се заснивају на одговарајућој научној аргументацији, уз обимно навођење и поређење са ставовима афирмисаних аутора у области Права интелектуалне својине, при чему је кандидат показао више него довољну критичност према њиховим ставовима, али и законодавним рјешењима и ставовима из правне праксе, настојећи да у свим одељцима рада наведе и објасни своје ставове. Комисија сматра да докторска дисертација „Заштита жига у домаћем и праву Европске уније“ врло успешно задовољава критеријуме и стандарде докторског рада и да заслужује позитивну оцену.

Докторска теза посједује научну вриједност, а допринос рада правној науци и пракси

је евидентан, и стога Комисија има посебну част што може једногласно дати Научно-наставном вјећу Правног факултета Универзитета у Бањој Луци следећи

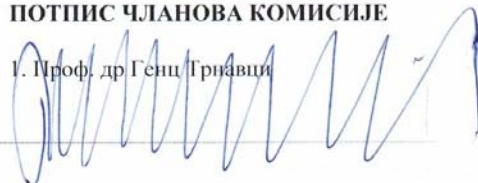
ПРИЈЕДЛОГ

1. да се докторска дисертација мр Милице Ј. Чизмовић, под називом „Заштита права жига у домаћем и праву Европске уније“ прихвати као самосталан научни рад који задовољава захтјеве и критеријуме докторског рада, и
2. да се именује Комисија за јавну одбрану докторског рада.

- а) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- б) Ако је приједлог негативан, треба дати опширније образложење и документовано указати на учињене пропусте, односно недостатке написане докторске тезе.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Генц Гриваци

2. Академик проф. др Витомир Поповић

3. Доц. др Јелена Ђеранић

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.

Изјава 1

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем
да је докторска дисертација

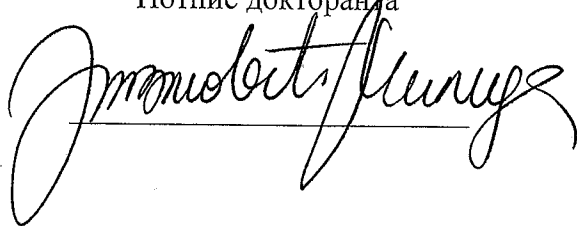
Наслов рада: “Заштита права жига у домаћем и праву Европске уније“

Наслов рада на енглеском језику: „Protection of trademark rights in the national law and in the European Union law“

- ☐ резултат сопственог истраживачког рада,
- ☐ да докторска дисертација, у цјелини или у дијеловима, није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- ☐ да су резултати коректно наведени и
- ☐ да нисам кршила ауторска права и користила интелектуалну својину других лица.

У Бањој Луци, 01. март 2017. године

Потпис докторанта

Изјава 2

Изјава којом се овлашћује Универзитет у Бањој Луци да докторску дисертацију учини јавно доступном

Овлашћујем Универзитет у Бањој Луци да моју докторску дисертацију под насловом:
„Заштита права жига у домаћем и праву Европске уније“

која је моје ауторско дјело, учини јавно доступном.

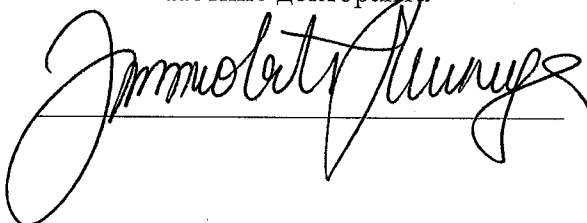
Докторску дисертацију са свим прилозима предала сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (*Creative Commons*) за коју сам се одлучила.

1. Ауторство
2. Ауторство – некомерцијално
3. **Ауторство – некомерцијално – без прераде**
4. Ауторство – некомерцијално – дијелити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – дијелити под истим условима

У Бањој Луци, 01. март 2017. године

Потпис докторанта

Изјава 3

Изјава о идентичности штампане и електронске верзије докторске дисертације

Име и презиме аутора: **Милица Ј. Чизмовић**

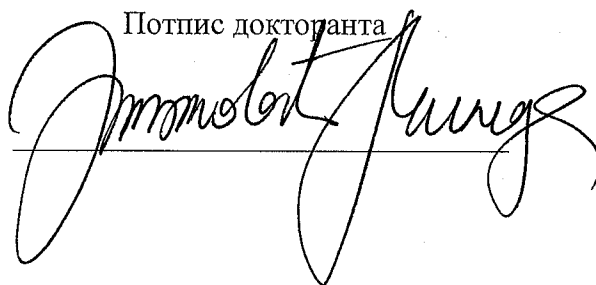
Наслов рада: **„Заштита права жига у домаћем и праву Европске уније“**

Ментор: **др Витомир Поповић, редовни професор Правног факултета
Универзитета у Бањој Луци**

Изјављујем да је штампана верзија моје докторске дисертације идентична електронској верзији коју сам предала за дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци.

У Бањој Луци, 01. март 2017. године

Потпис докторанта

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Milica J. Cizmovic', written over a horizontal line.